

A kvarkoktól az atomerőműig – kirándulás a nukleáris völgybe

Az atomoktól a csillagokig

Dávid Gyula

2011. 09. 29.

100 éves az atommag

100 éves az atommag

**Ernest Rutherford
(1871 – 1937)**

100 éves az atommag

az atom pudingmodellje

**Ernest Rutherford
(1871 – 1937)**

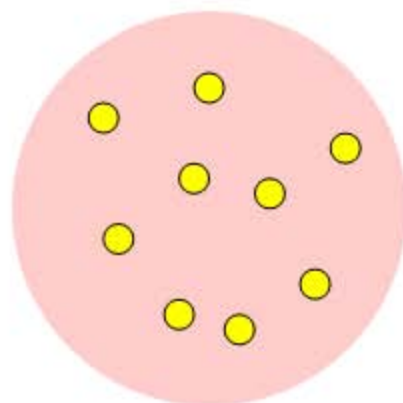

100 éves az atommag

**Ernest Rutherford
(1871 – 1937)**

az atom pudingmodellje

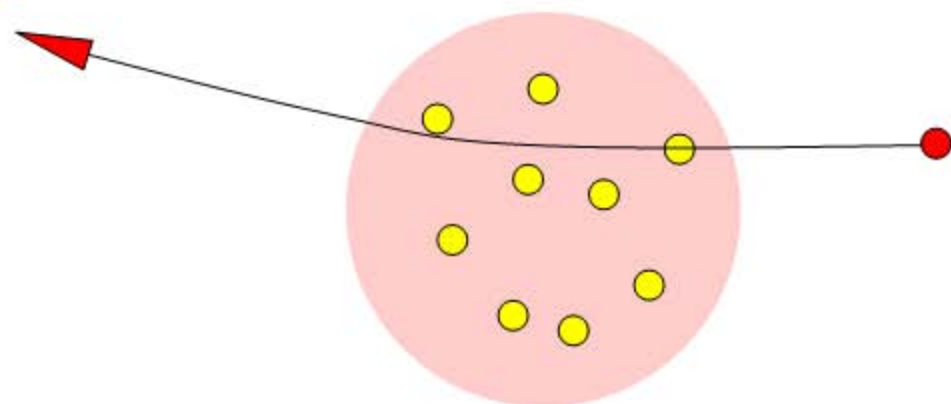

100 éves az atommag

Ernest Rutherford
(1871 – 1937)

az atom pudingmodellje

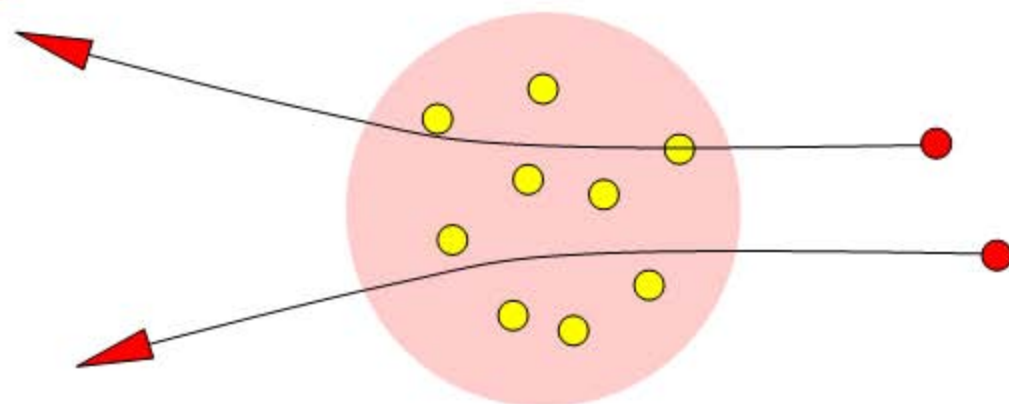

100 éves az atommag

Ernest Rutherford
(1871 – 1937)

az atom pudingmodellje

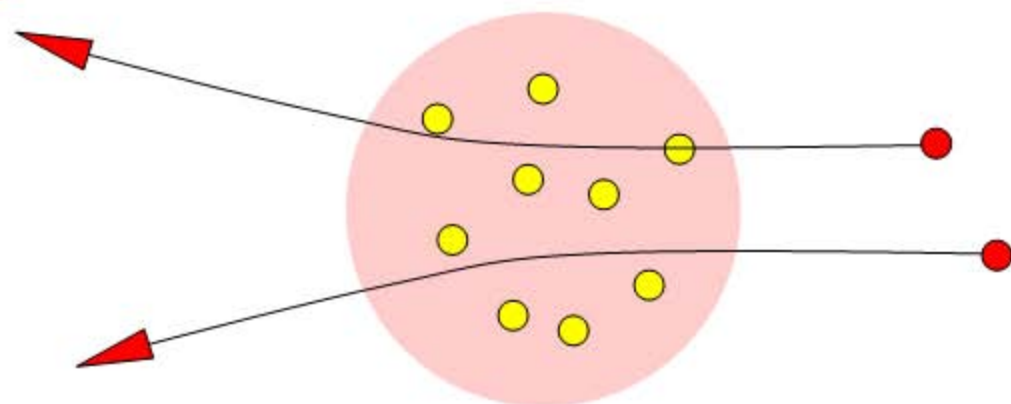

100 éves az atommag

Ernest Rutherford
(1871 – 1937)

az atom pudingmodellje

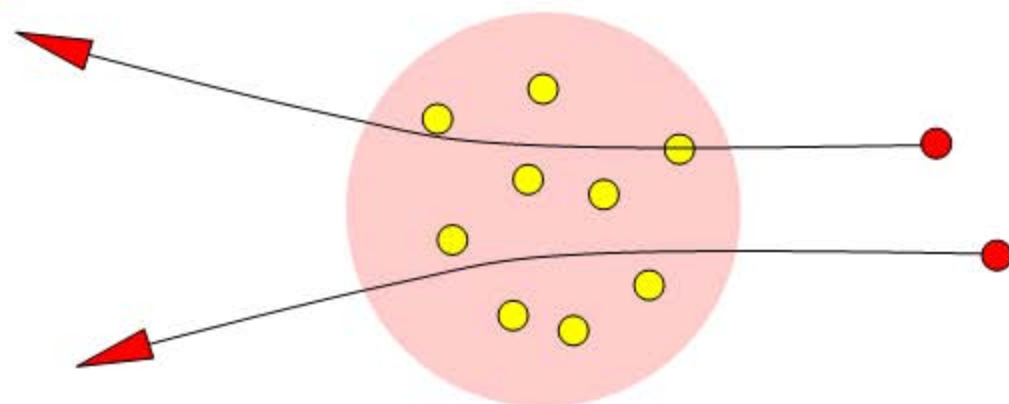
Rutherford Naprendszer-modellje

100 éves az atommag

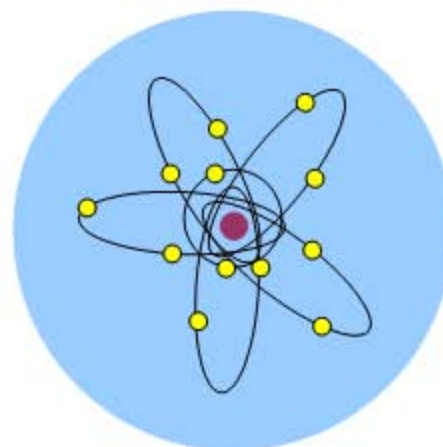

**Ernest Rutherford
(1871 – 1937)**

az atom pudingmodellje

Rutherford Naprendszer-modellje

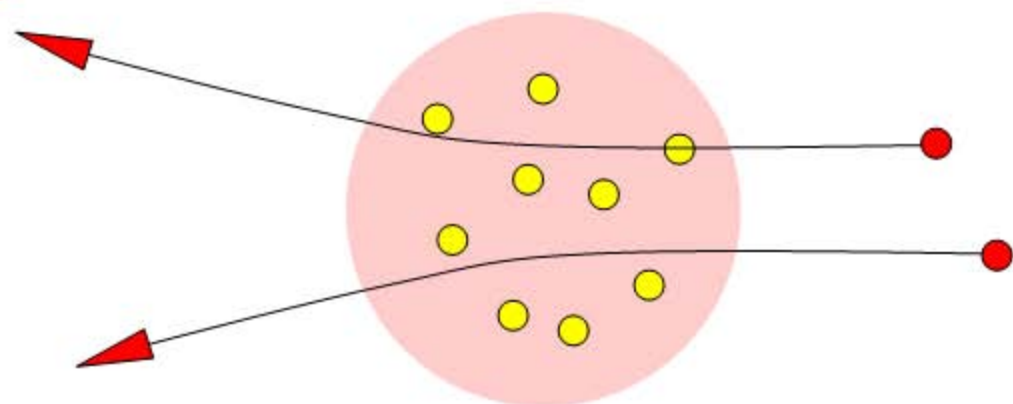

100 éves az atommag

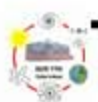
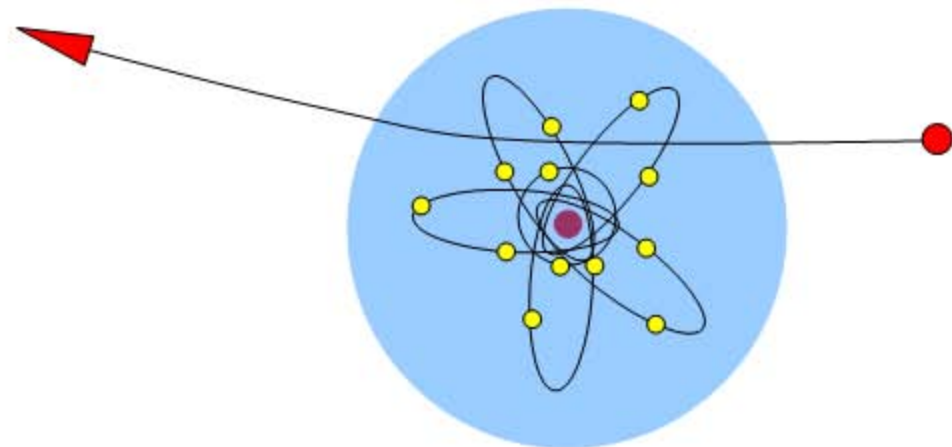

**Ernest Rutherford
(1871 – 1937)**

az atom pudingmodellje

Rutherford Naprendszer-modellje

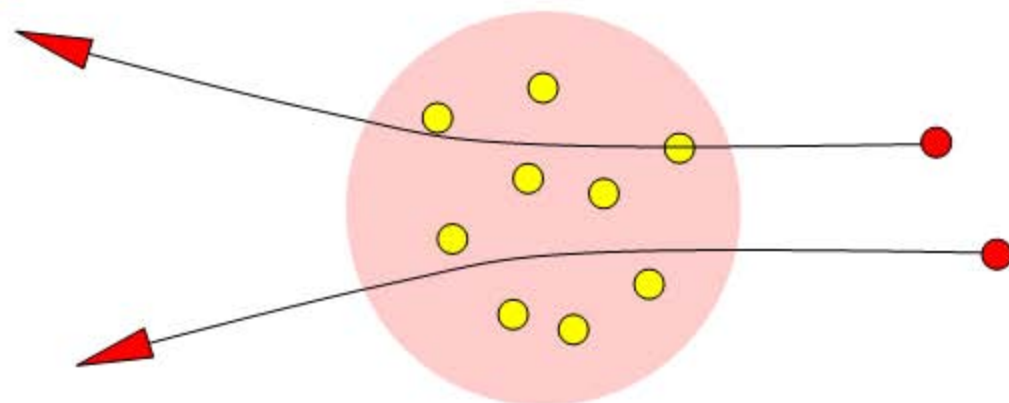

100 éves az atommag

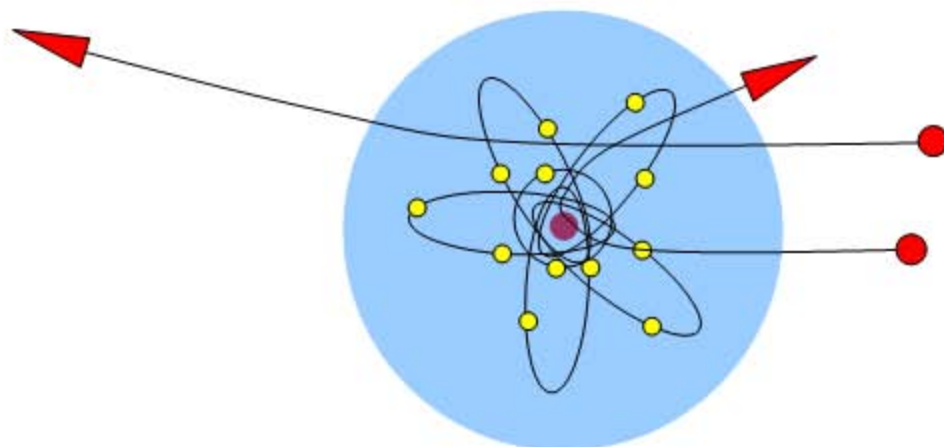

**Ernest Rutherford
(1871 – 1937)**

az atom pudingmodellje

Rutherford Naprendszer-modellje

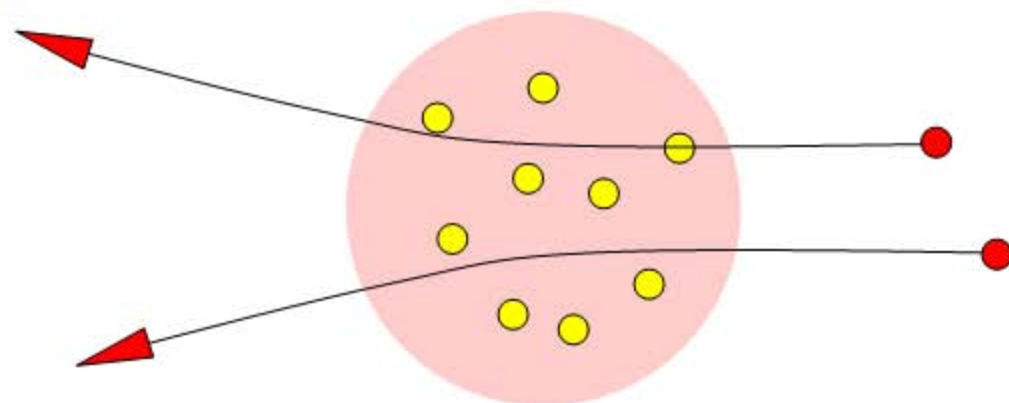

100 éves az atommag

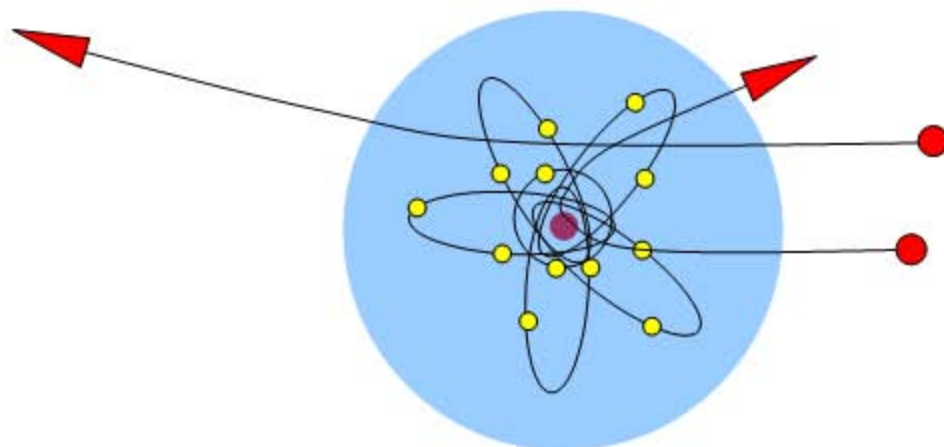

Ernest Rutherford
(1871 – 1937)

az atom pudingmodellje

Rutherford Naprendszer-modellje

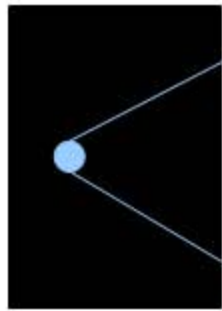
az atommag százezerszer kisebb az atomnál!

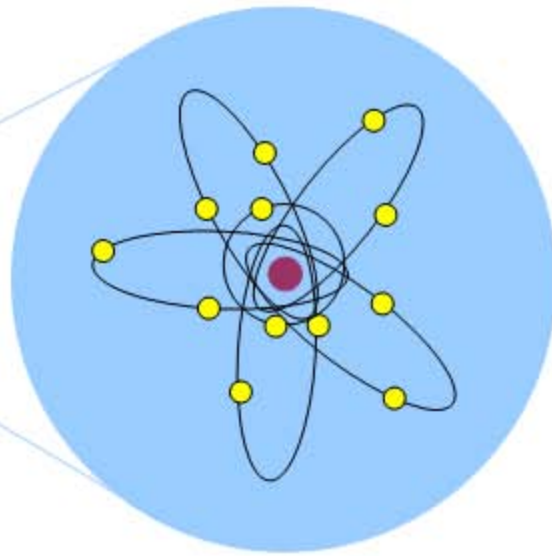

anyag

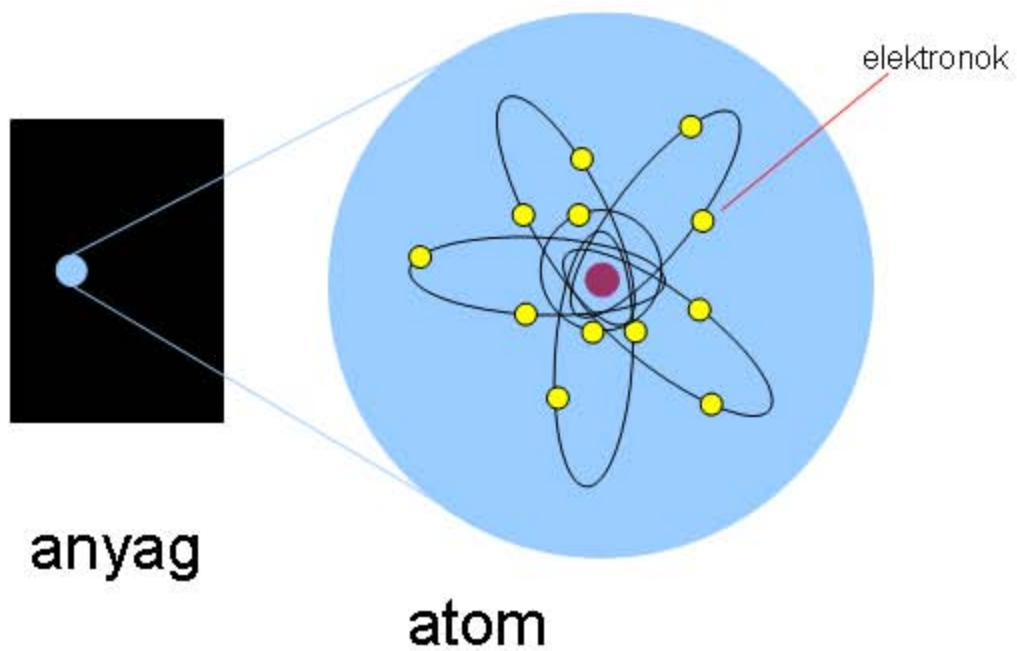

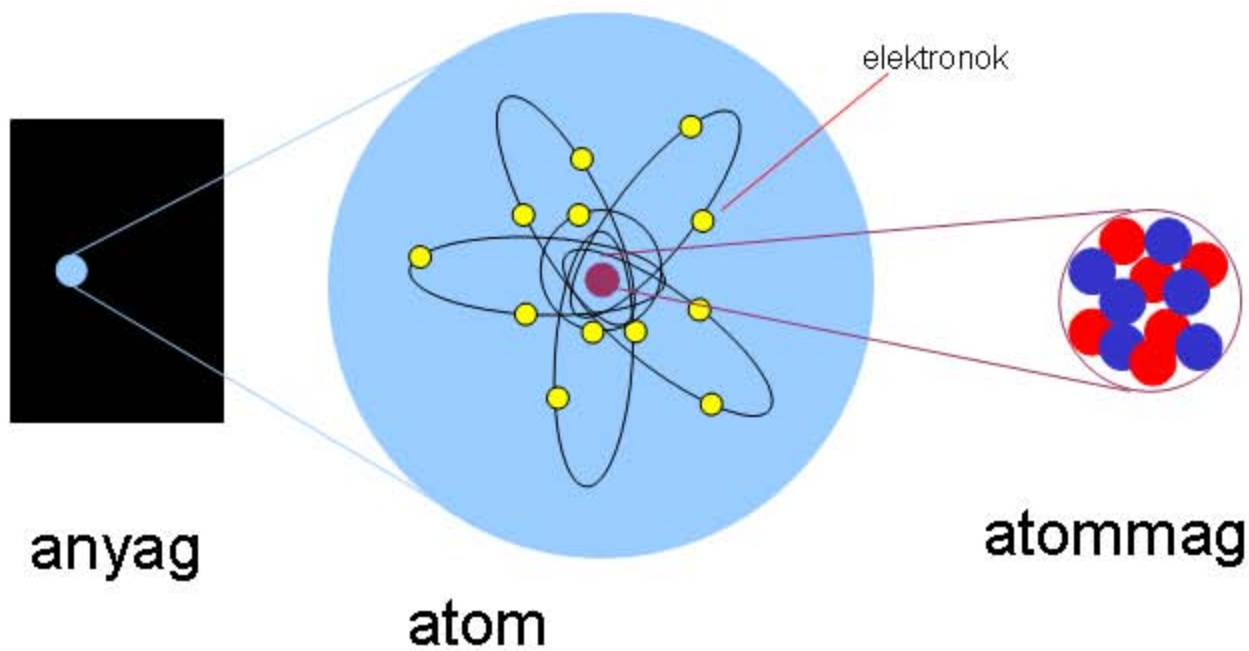
anyag

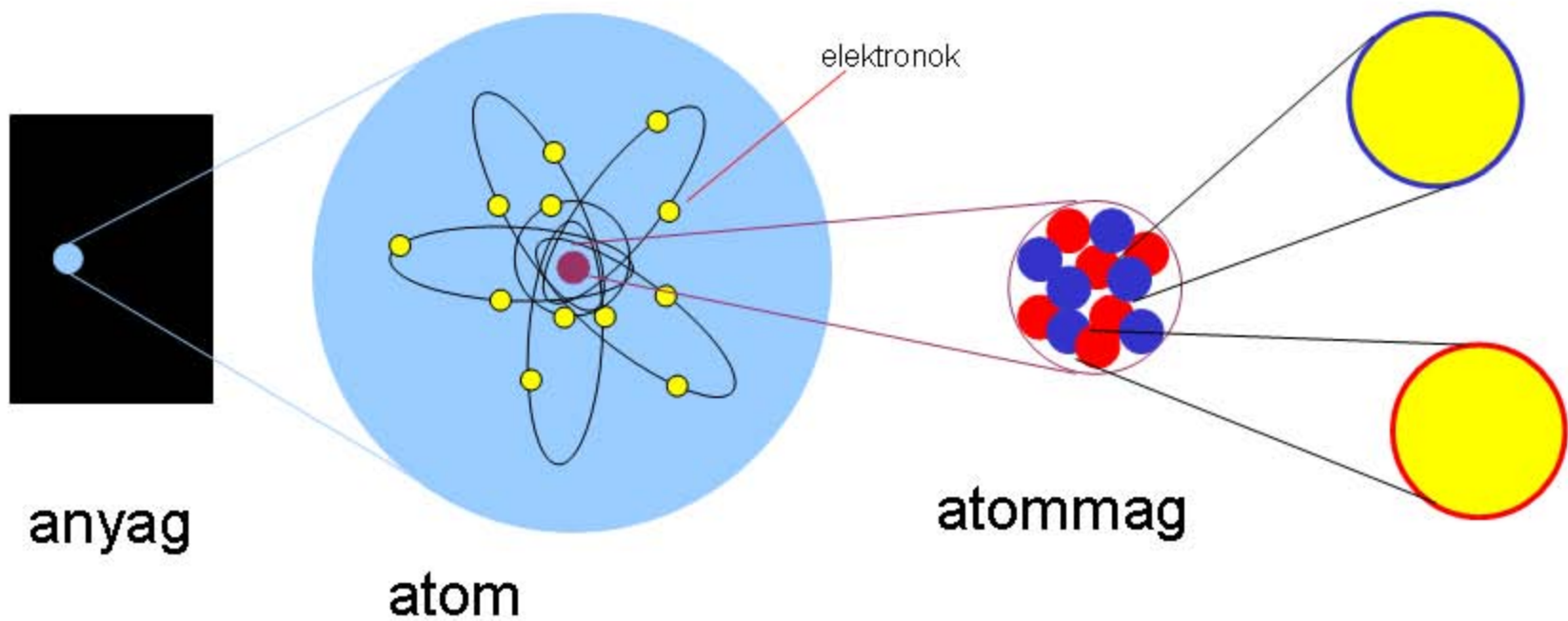
atom

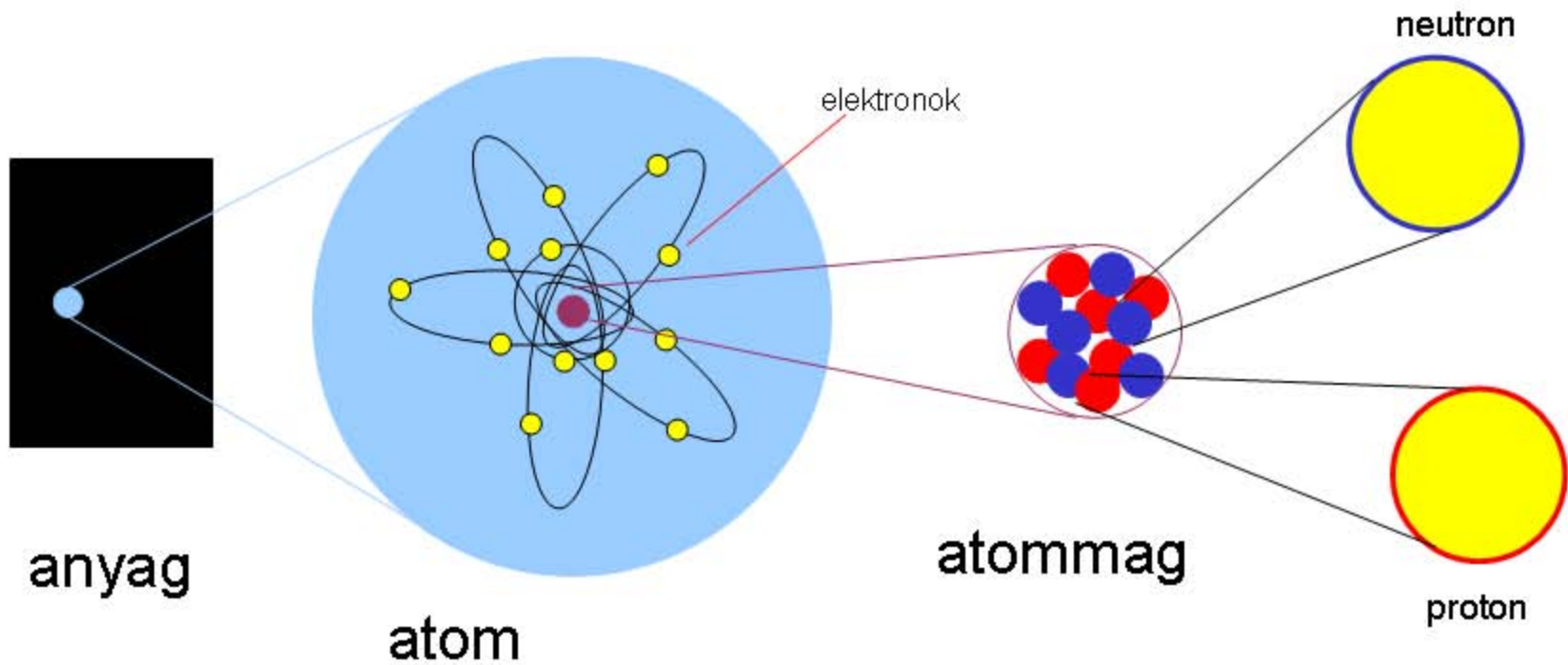

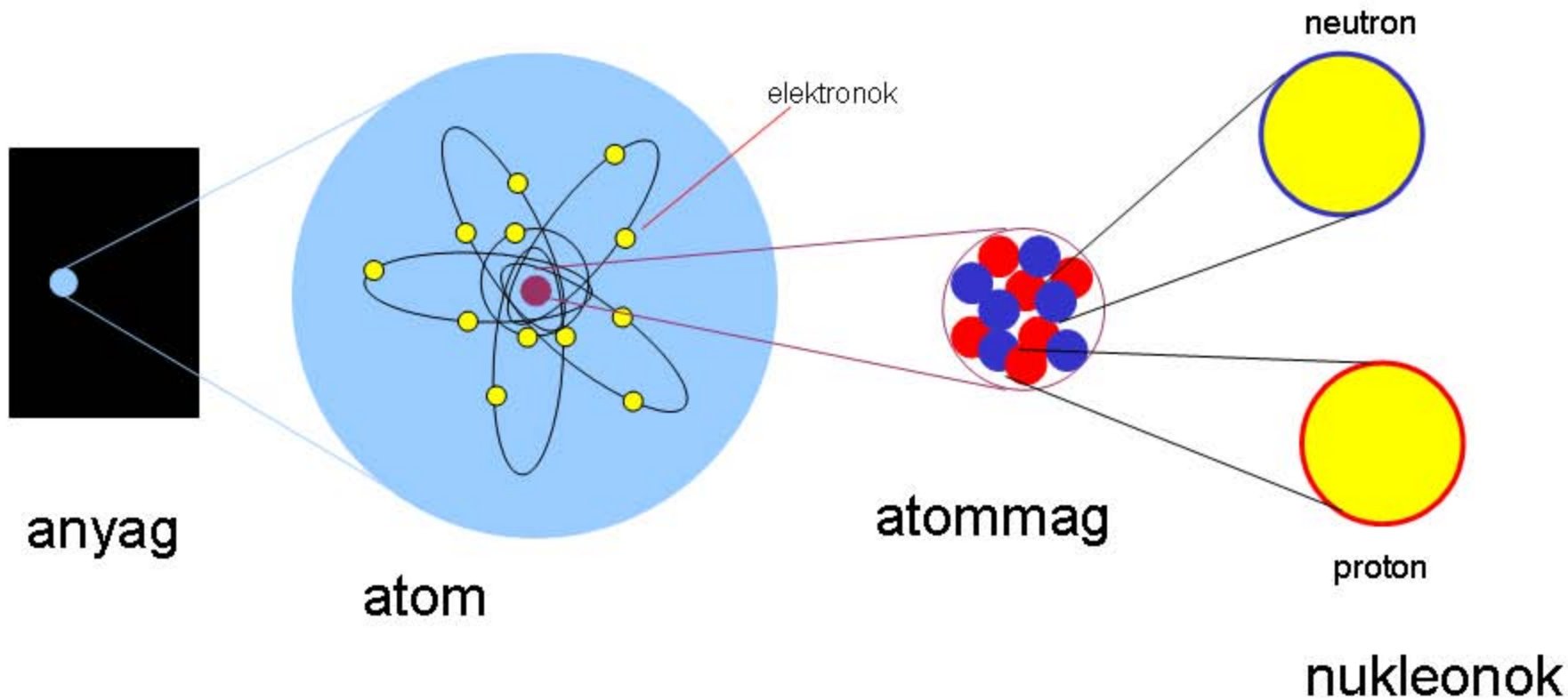

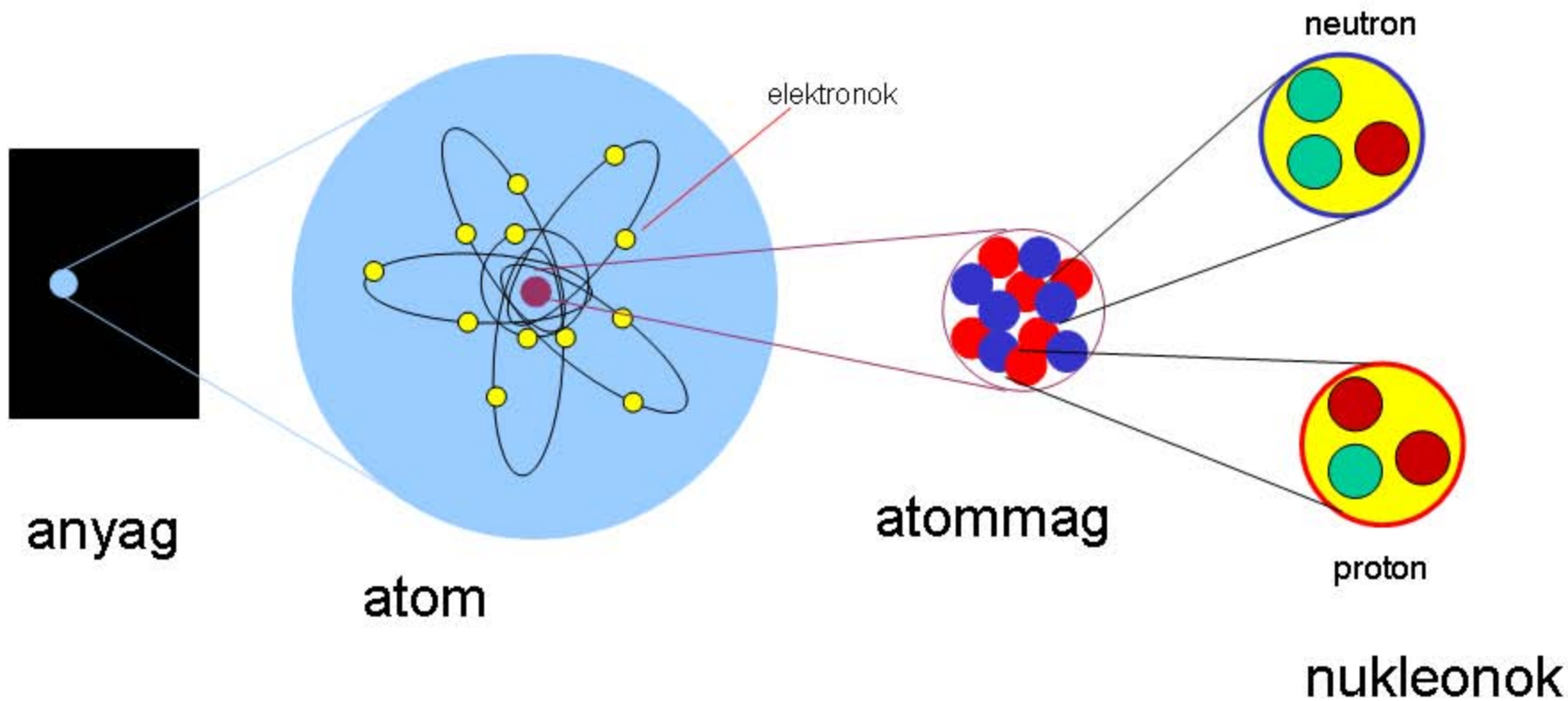

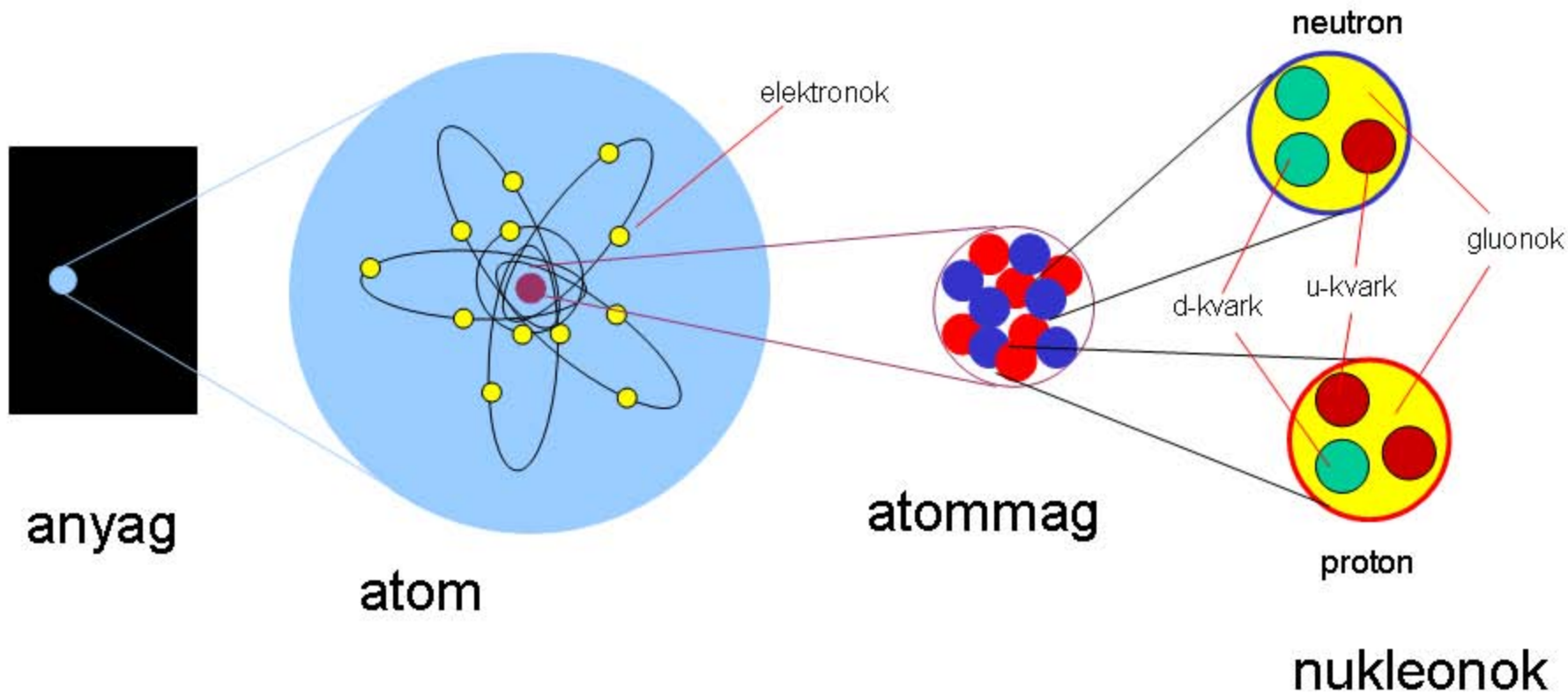

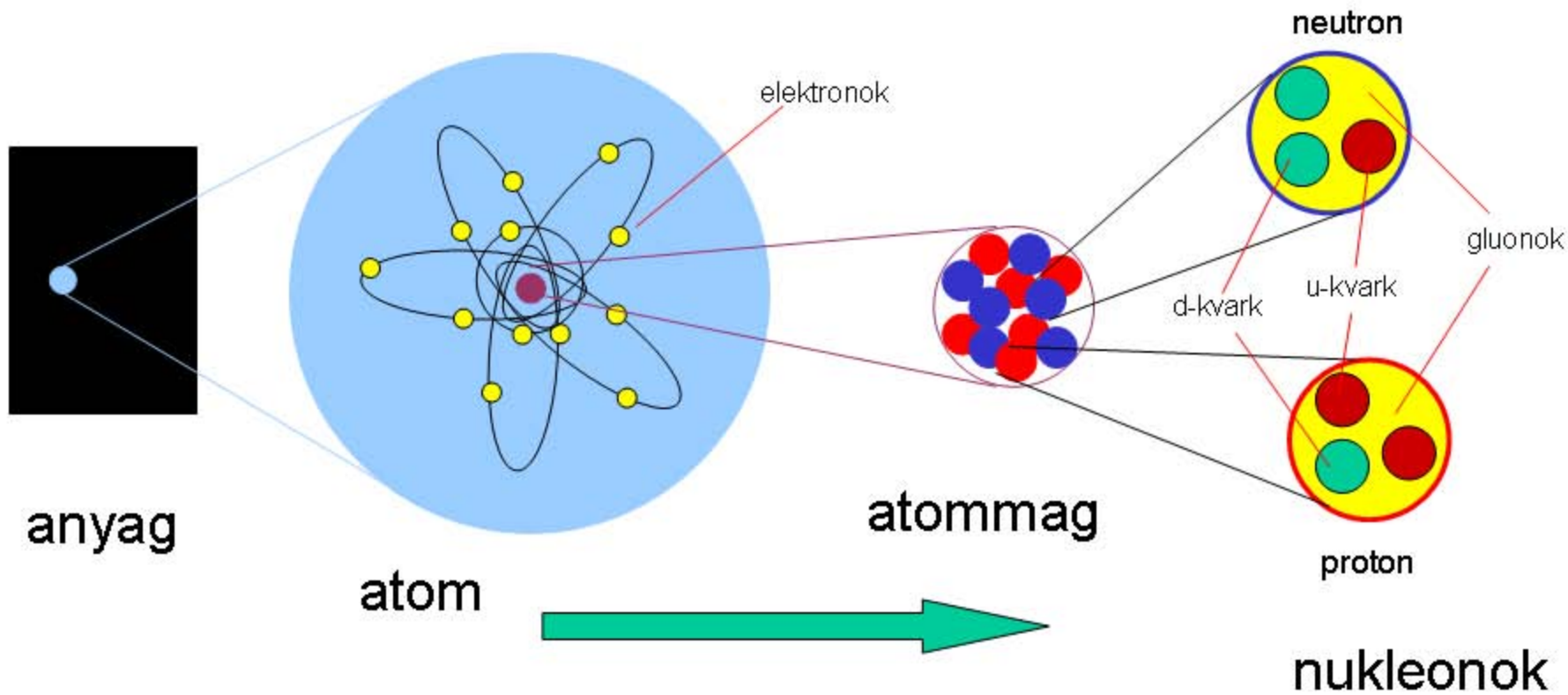

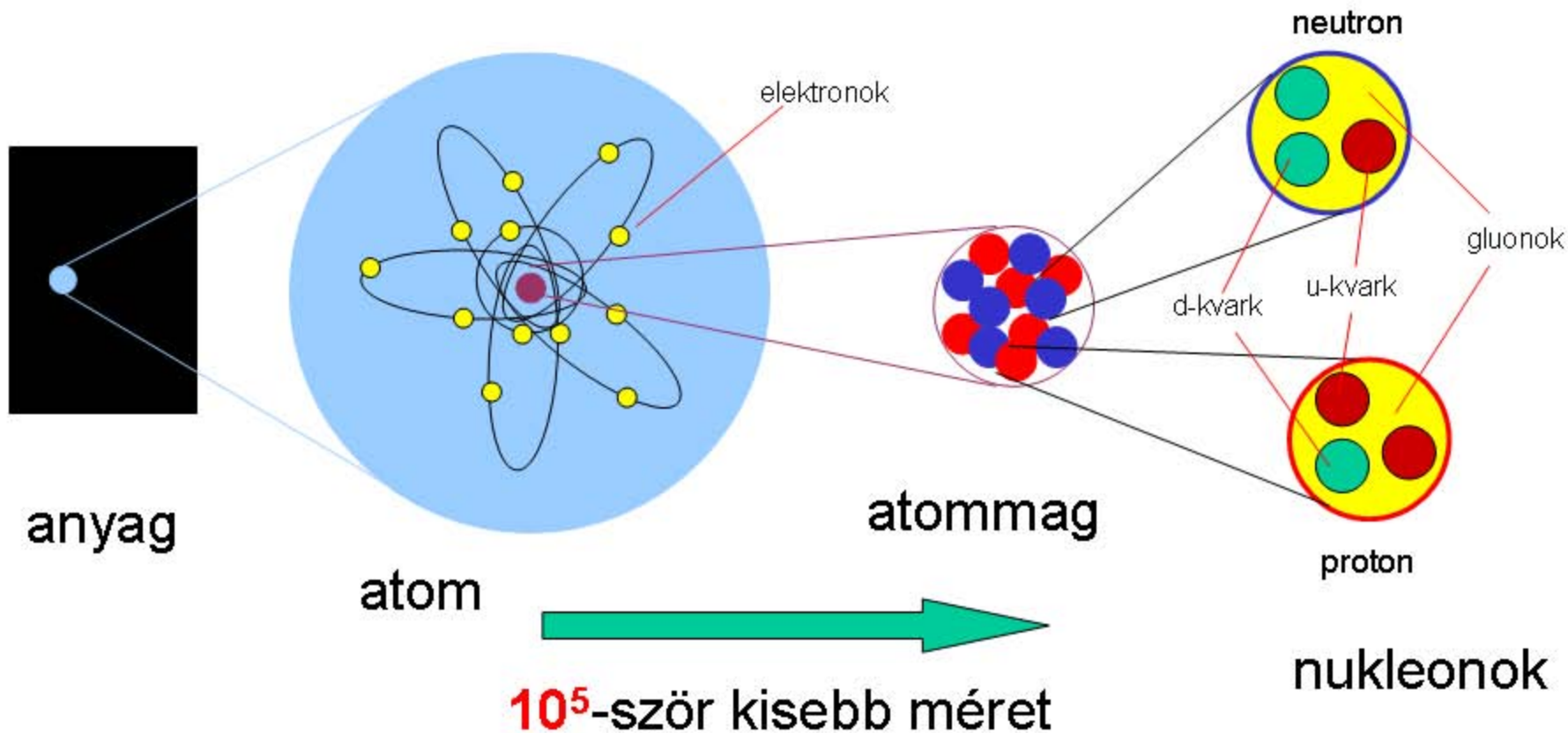

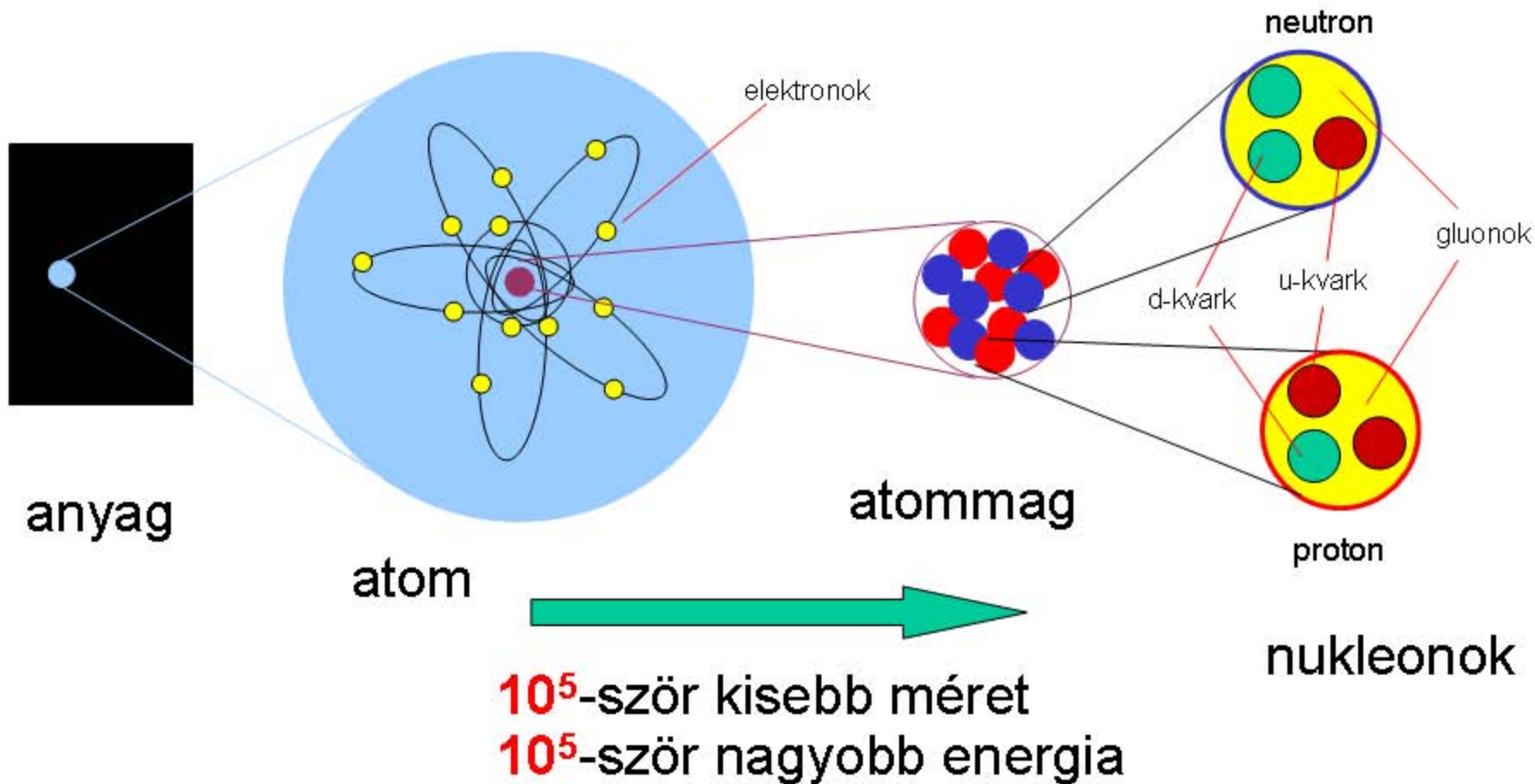

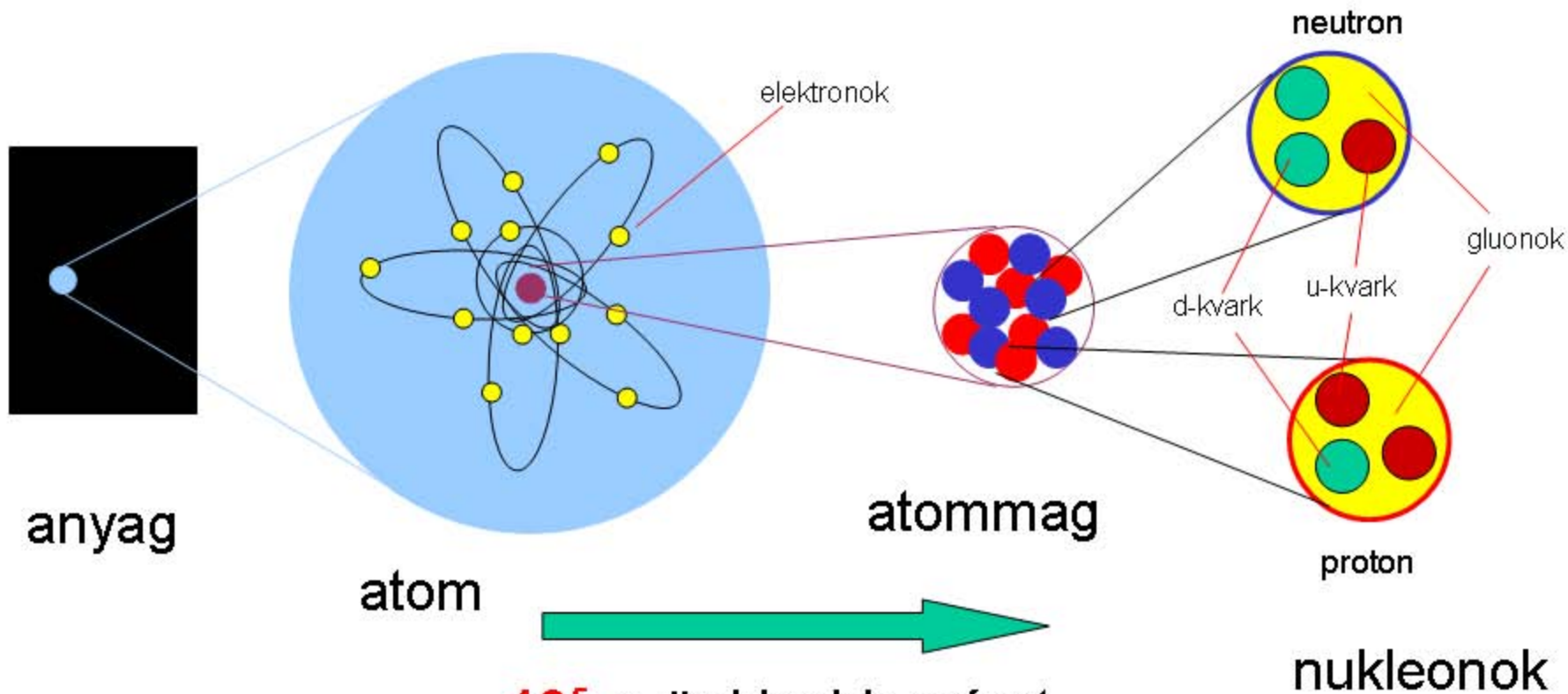

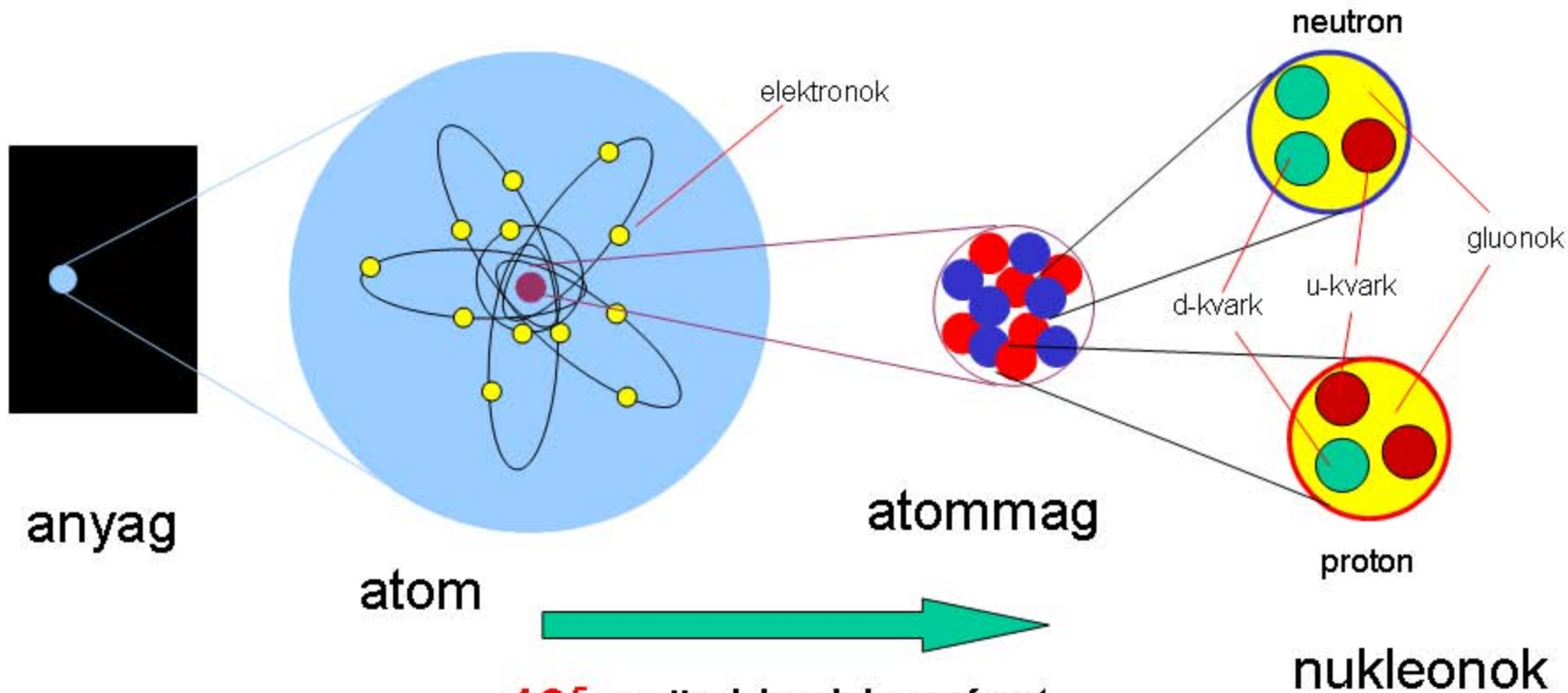

10^5 -ször kisebb méret
 10^5 -ször nagyobb energia

Mi tartja össze
az atommagot?

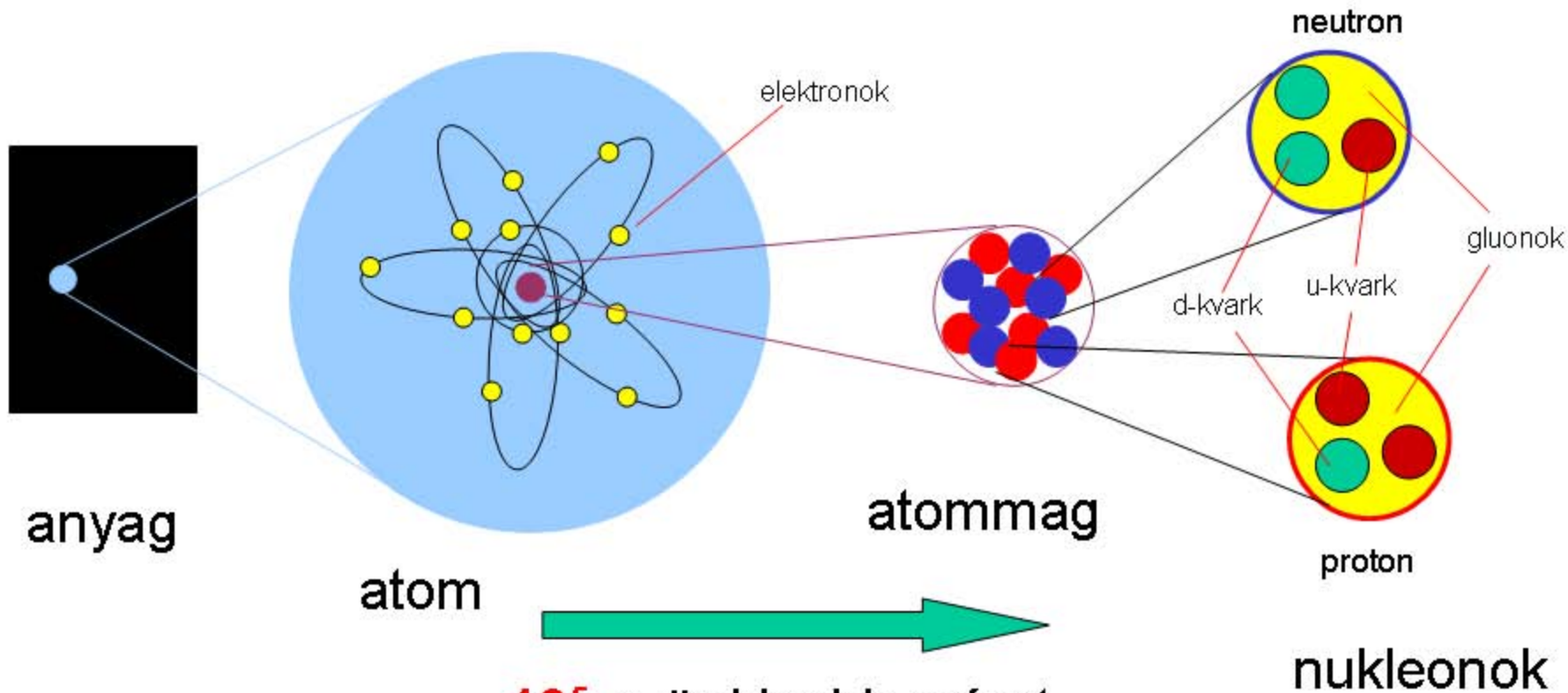

10^5 -ször kisebb méret
 10^5 -ször nagyobb energia

Mi tartja össze az atommagot?

A MAGERŐ
 (erős kölcsönhatás)
VONZÓERŐ

anyag

atom

atommag

neutron

elektronok

gluonok

d-kvark

u-kvark

proton

nukleonok

10⁵-ször kisebb méret
10⁵-ször nagyobb energia

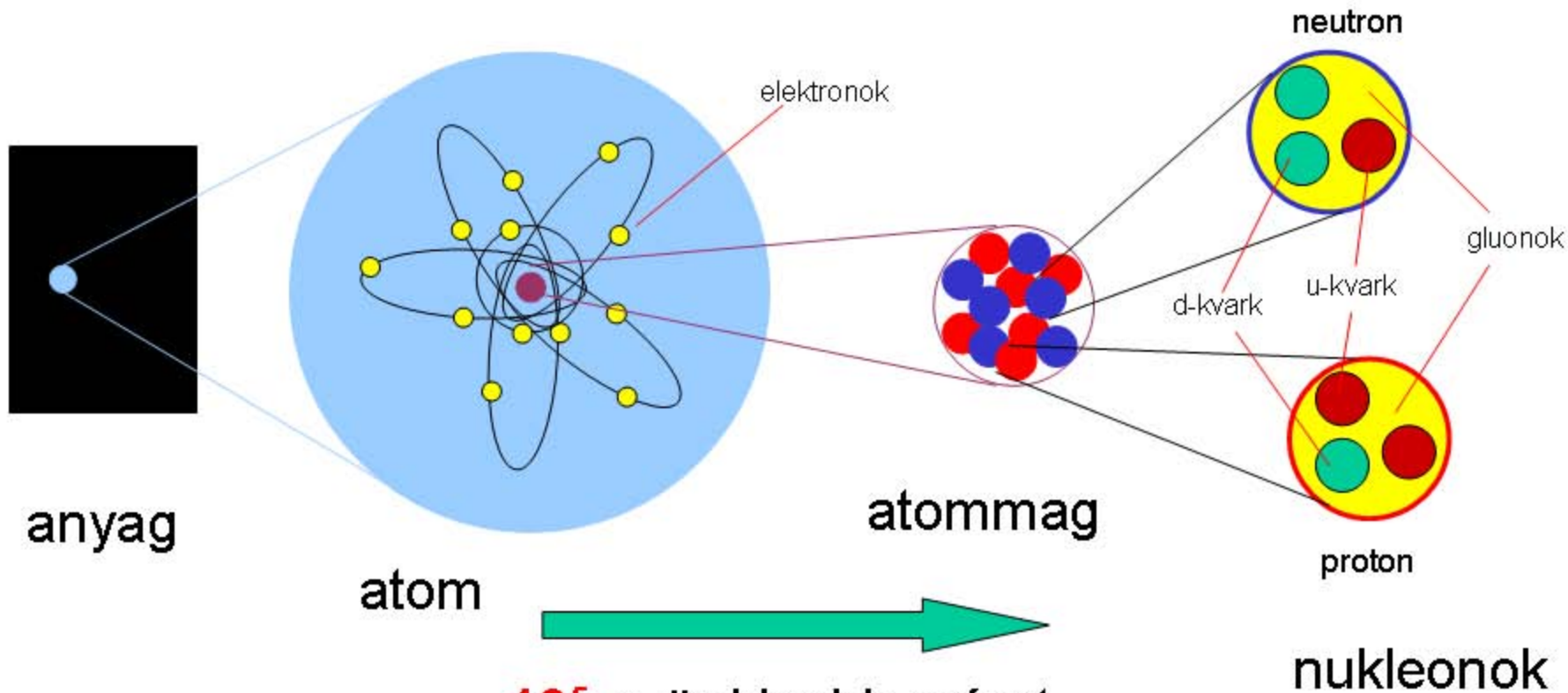
Mi tartja össze az atommagot?

A MAGERŐ
 (erős kölcsönhatás)
VONZÓERŐ

$$n - n \approx n - p \approx p - p$$

anyag

atom

atommag

nukleonok

Mi tartja össze az atommagot?

10^5 -ször kisebb méret
 10^5 -ször nagyobb energia

A MAGERŐ
 (erős kölcsönhatás)
VONZÓERŐ

$$n - n \approx n - p \approx p - p$$

itt még egy kis elektromos taszítás is fellép...

elektromos erőhatás

elektromos erőhatás

elektromos vonzás

elektromos erőhatás

elektromos vonzás

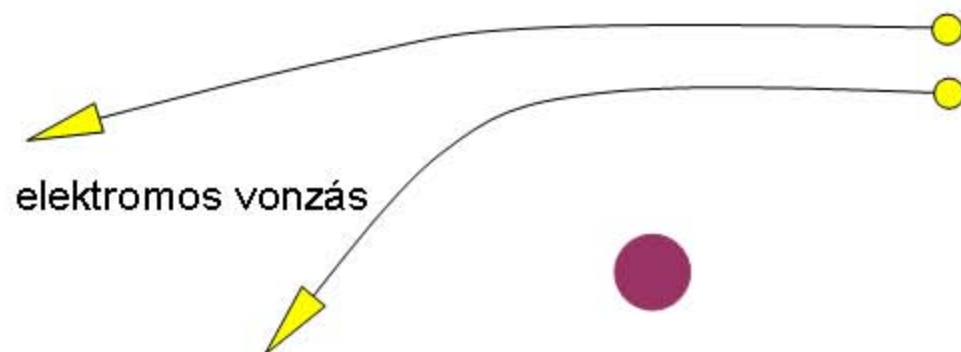
elektromos erőhatás

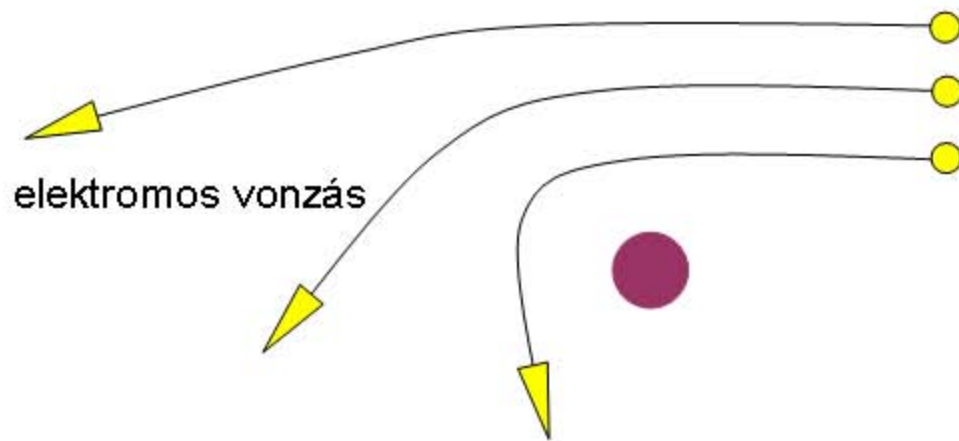
elektromos vonzás

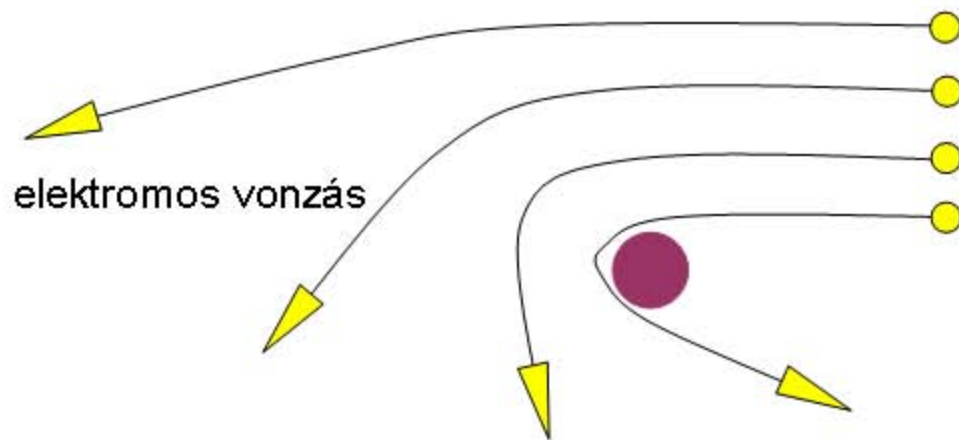
elektromos erőhatás

elektromos erőhatás

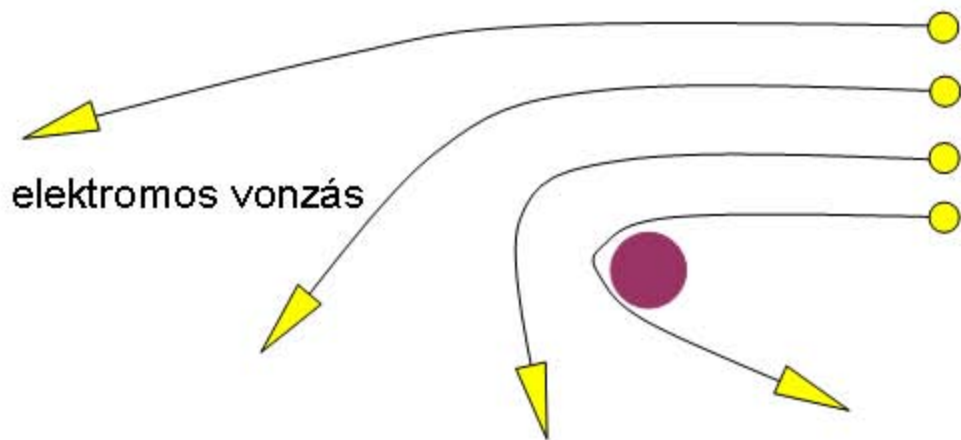

elektromos erőhatás

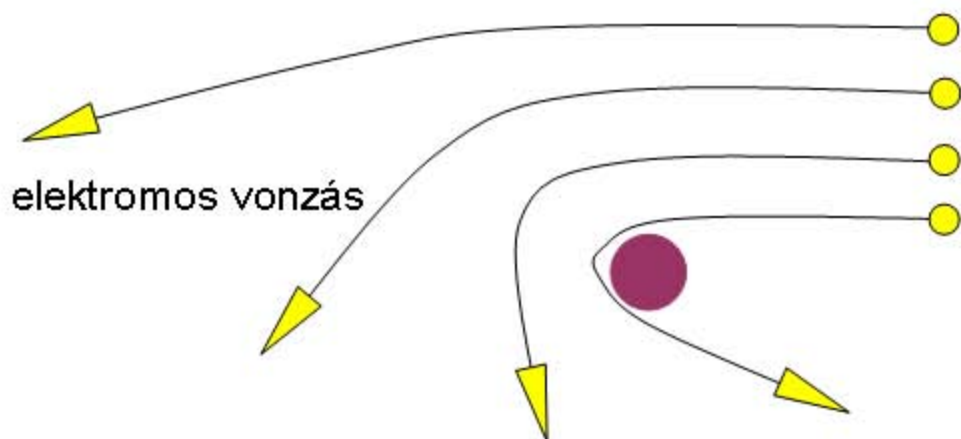

elektromos erőhatás

hatótávolság = ∞

elektromos erőhatás

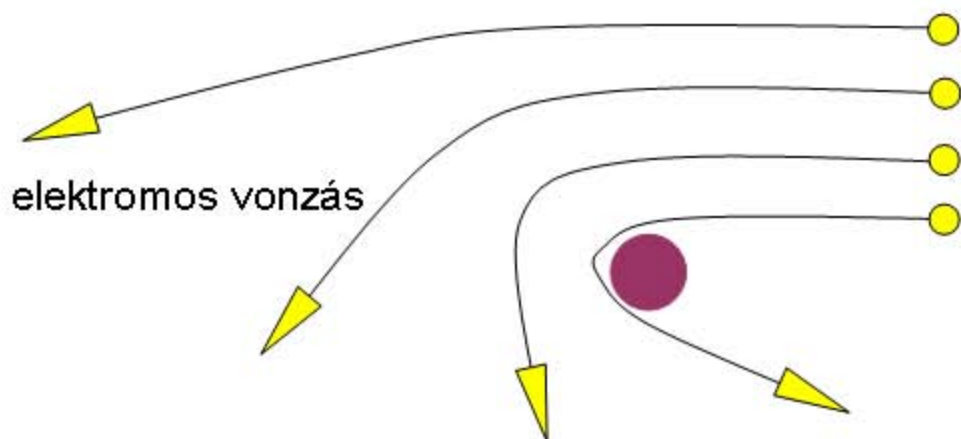

hatótávolság = ∞

elektromos taszítás

elektromos erőhatás

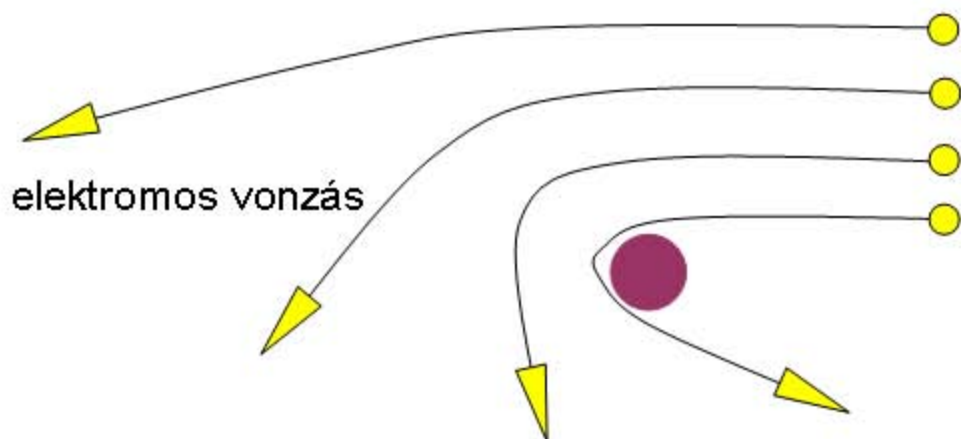

hatótávolság = ∞

elektromos taszítás

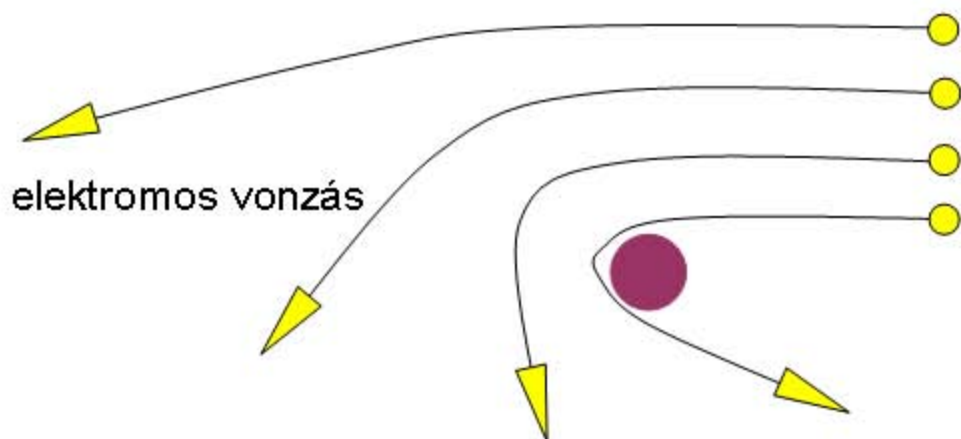
elektromos erőhatás

hatótávolság = ∞

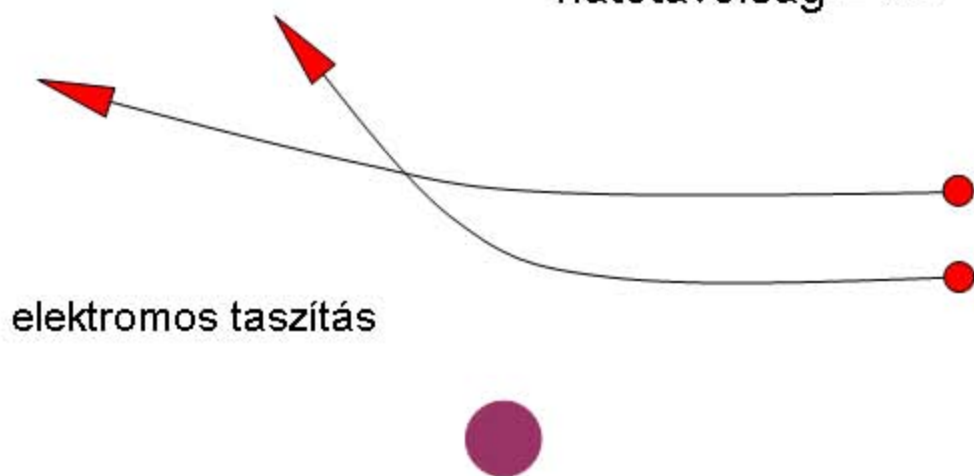

elektromos erőhatás

elektromos vonzás

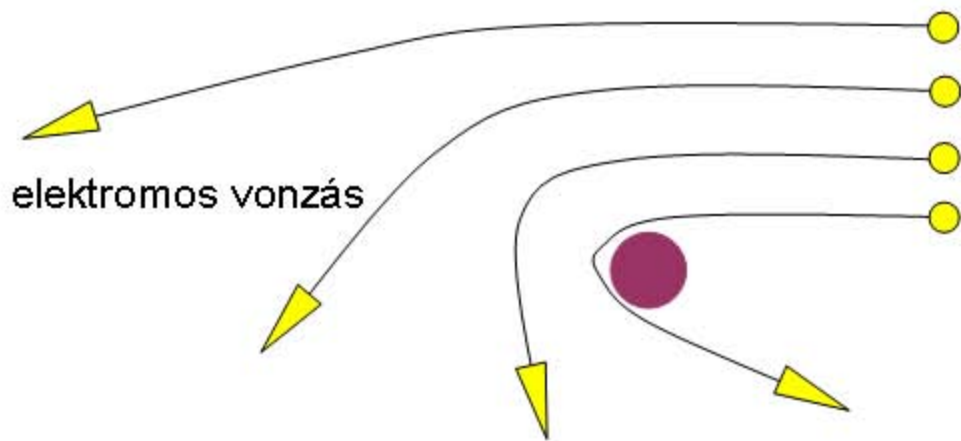
hatótávolság = ∞

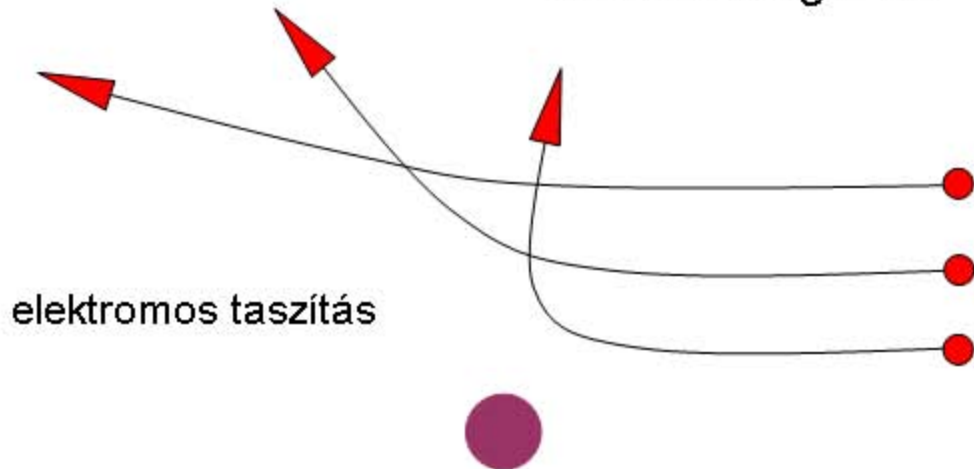
elektromos taszítás

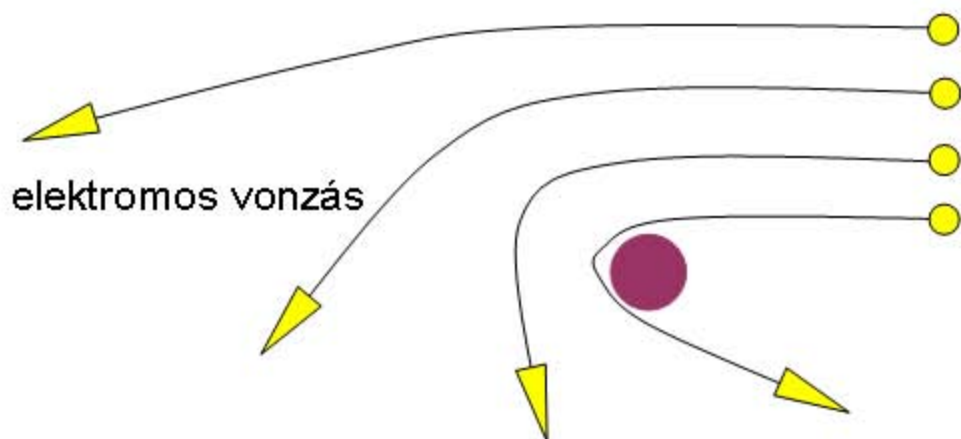
elektromos erőhatás

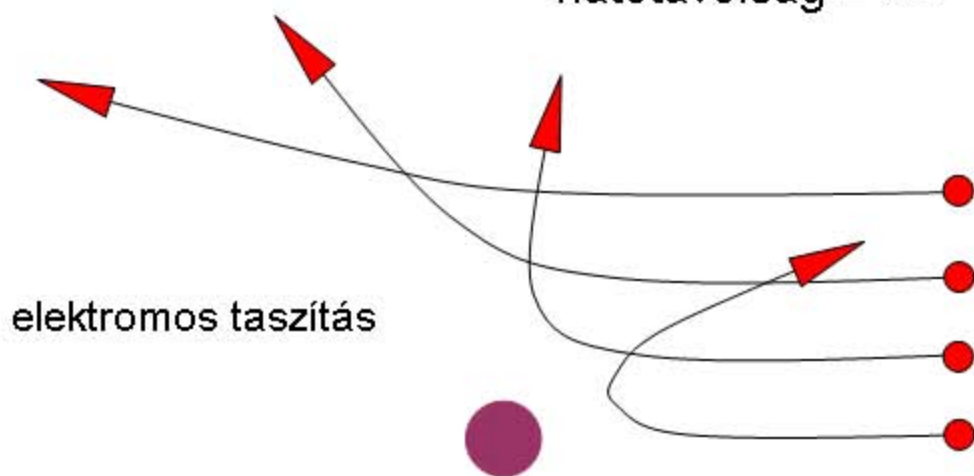
hatótávolság = ∞

elektromos erőhatás

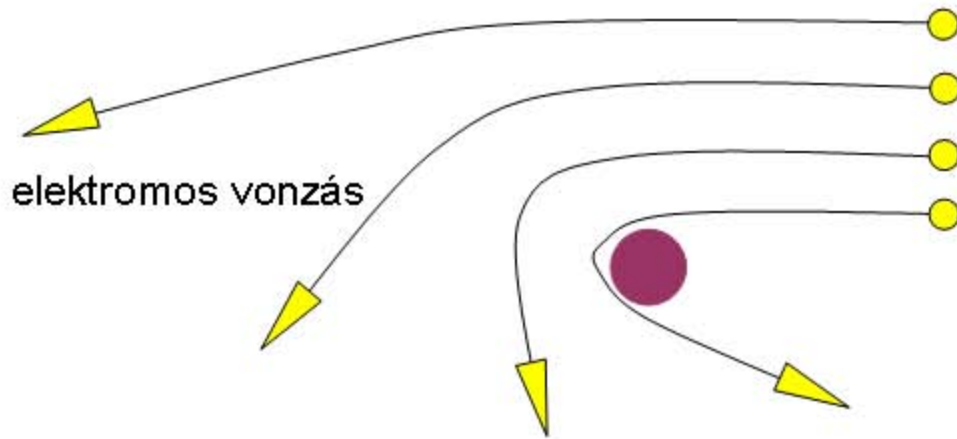
hatótávolság = ∞

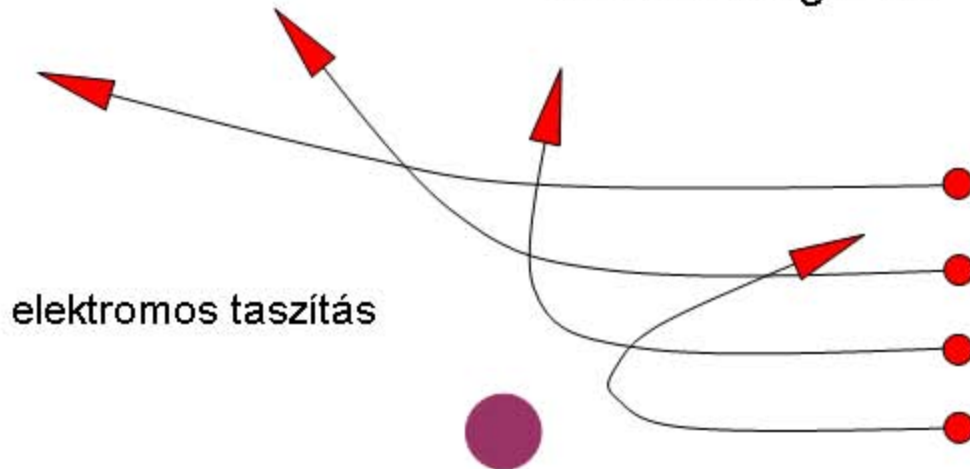

elektromos erőhatás

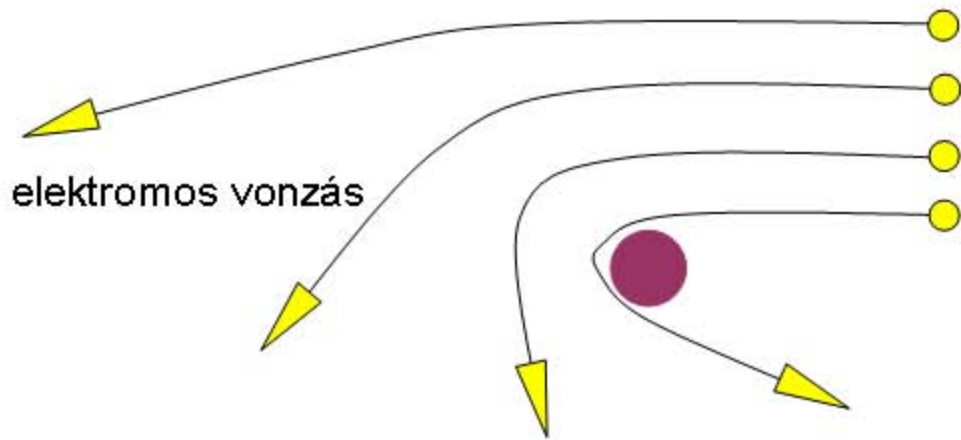
magerő

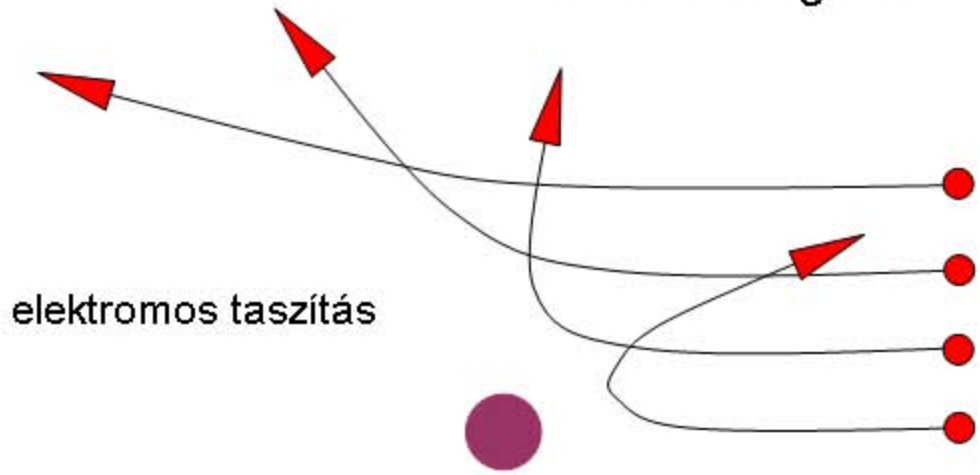
hatótávolság = ∞

elektromos erőhatás

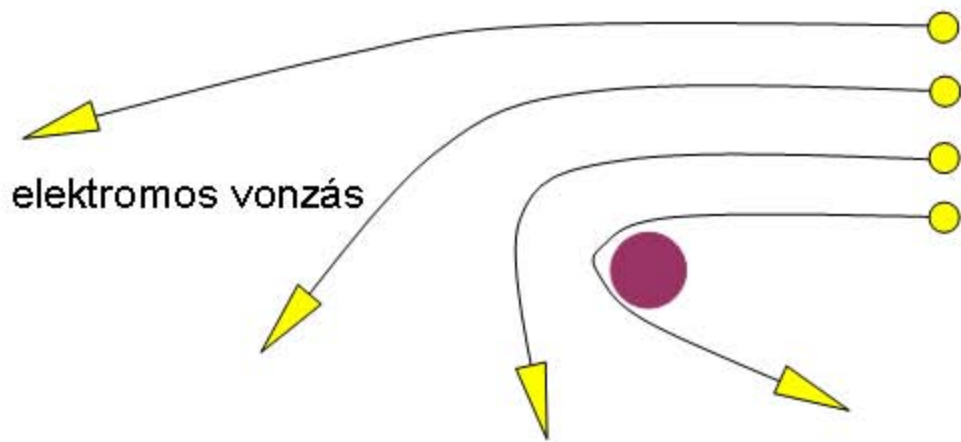
hatótávolság = ∞

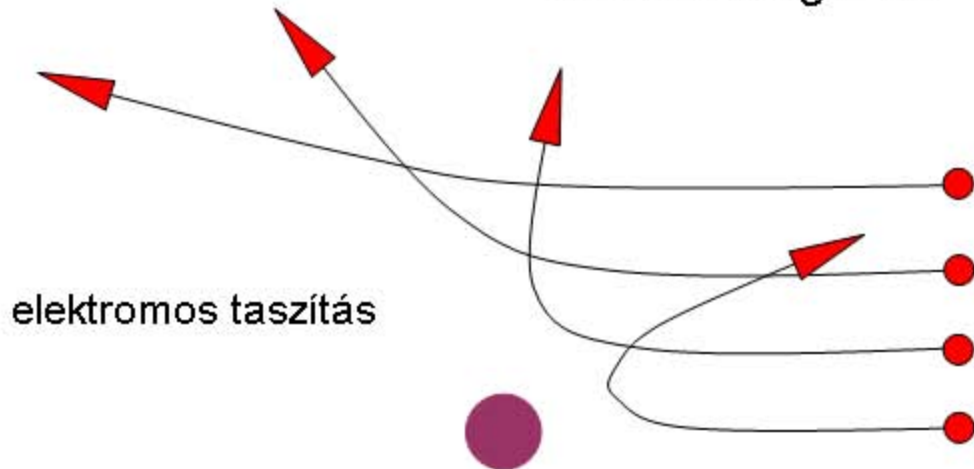
magerő

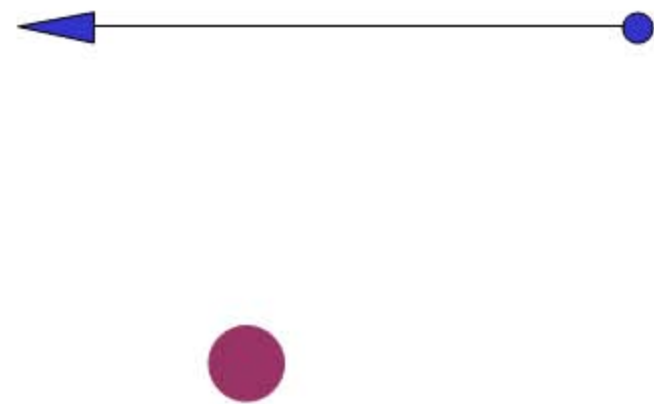
elektromos erőhatás

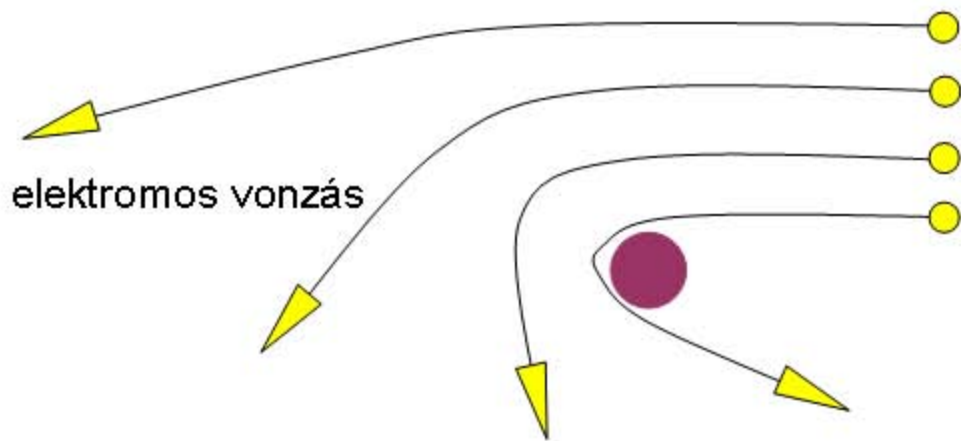
hatótávolság = ∞

magerő

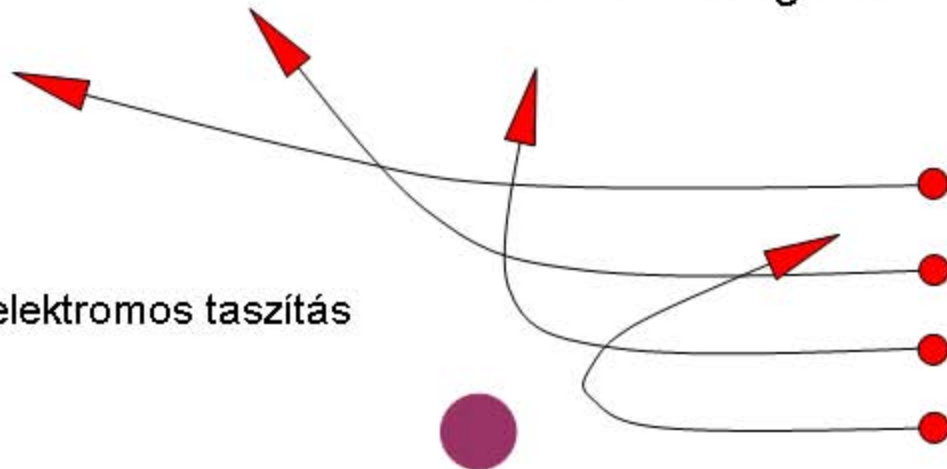

elektromos erőhatás

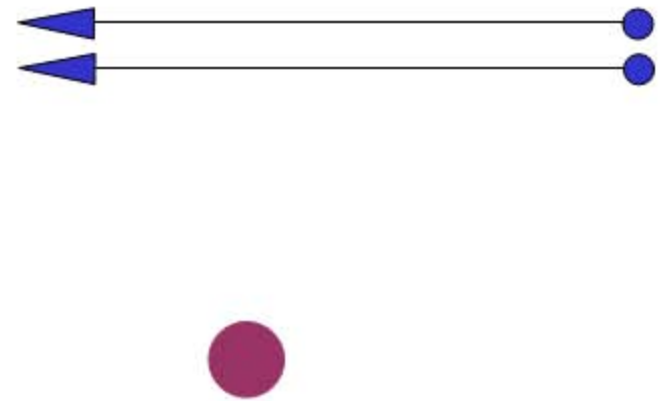

hatótávolság = ∞

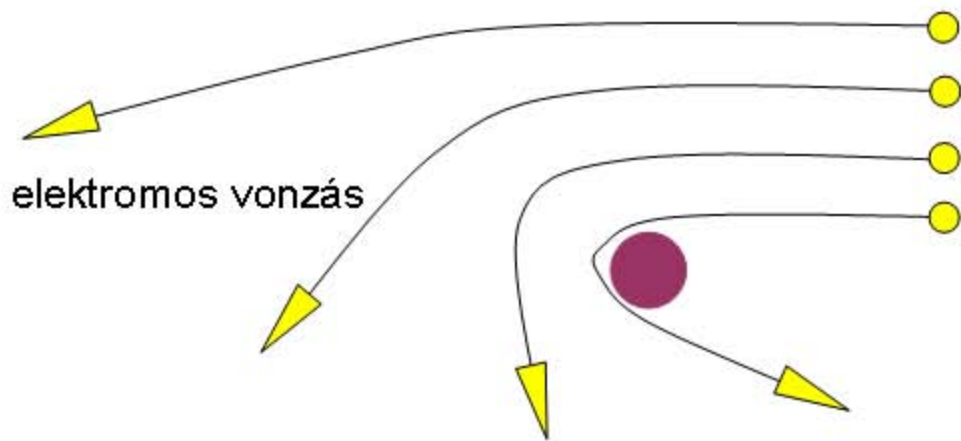
elektromos taszítás

magerő

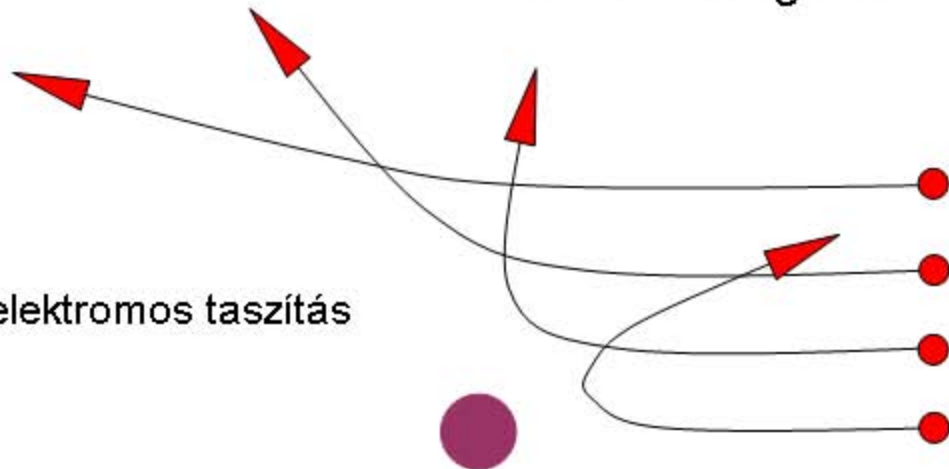

elektromos erőhatás

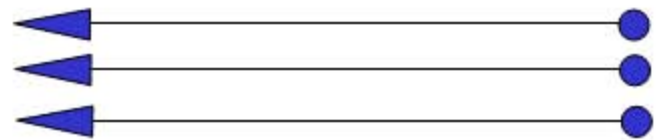

hatótávolság = ∞

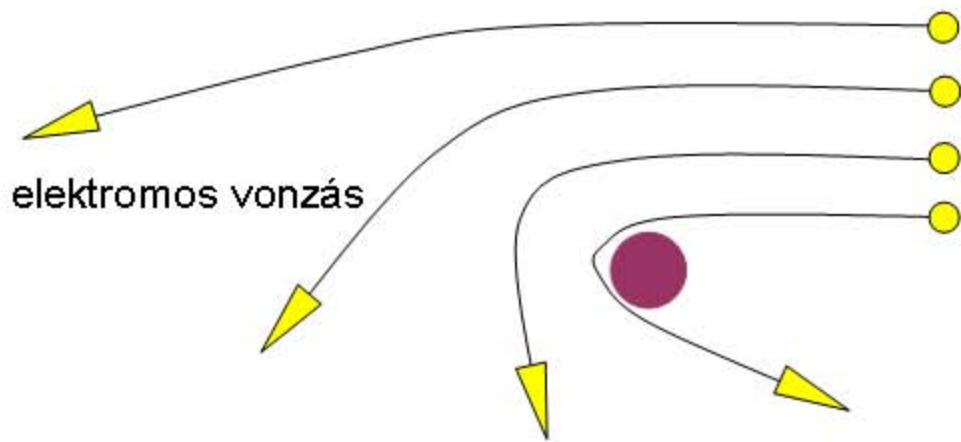
elektromos taszítás

magerő

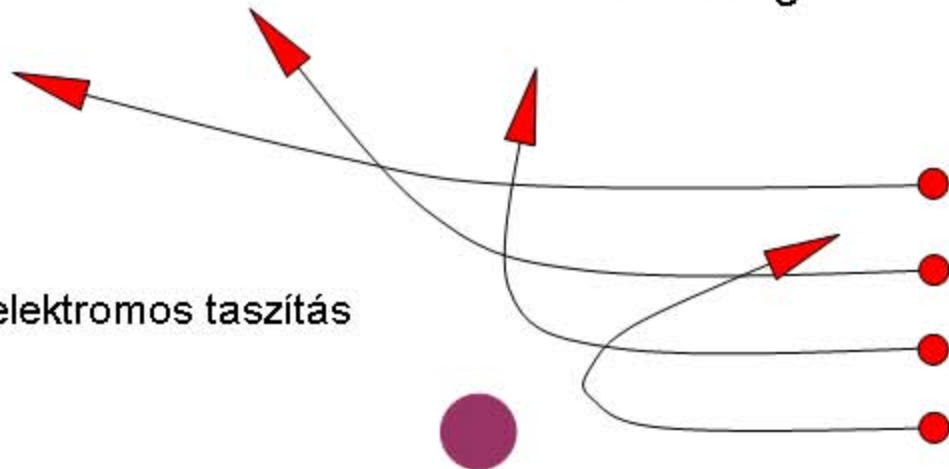

elektromos erőhatás

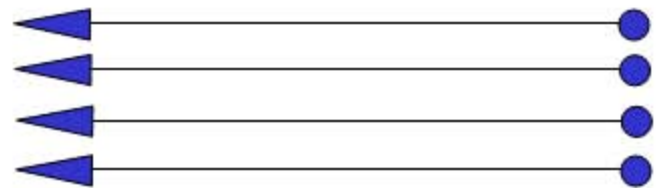

hatótávolság = ∞

elektromos taszítás

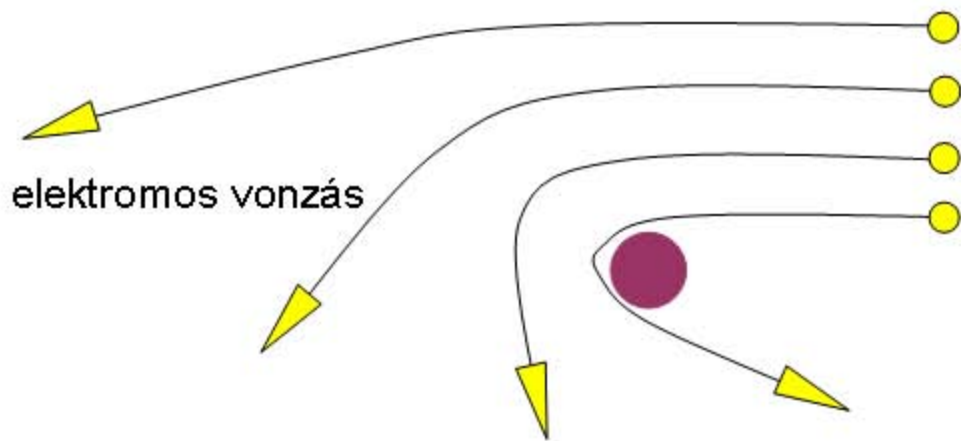

magerő

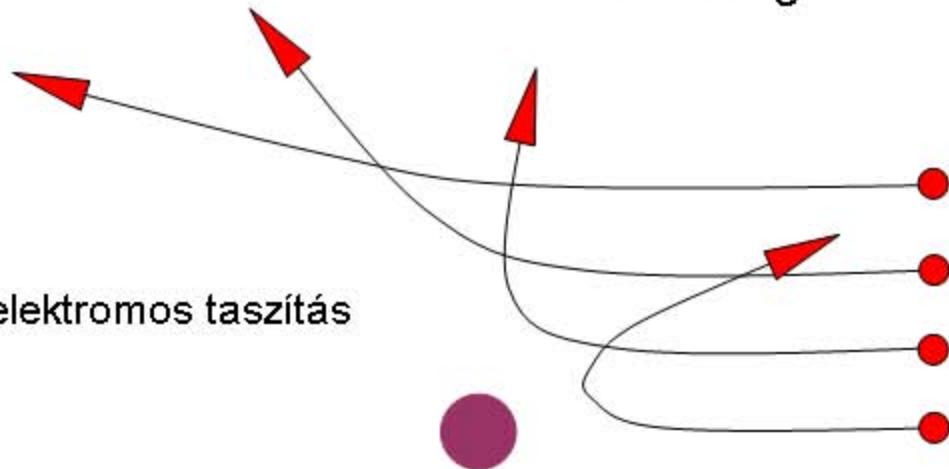

elektromos erőhatás

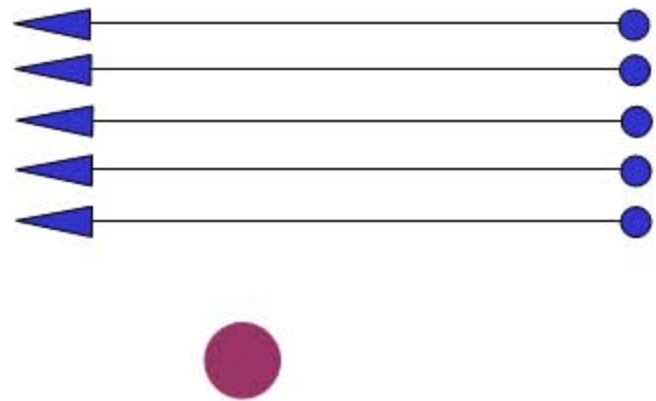

hatótávolság = ∞

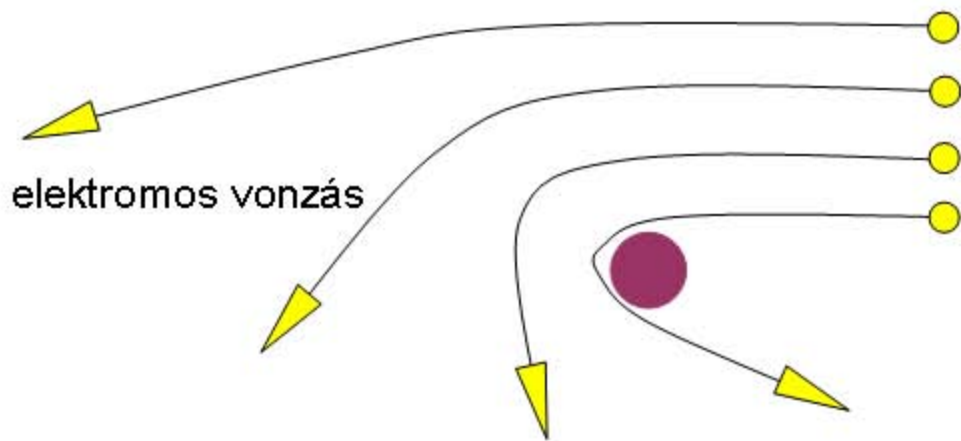
elektromos taszítás

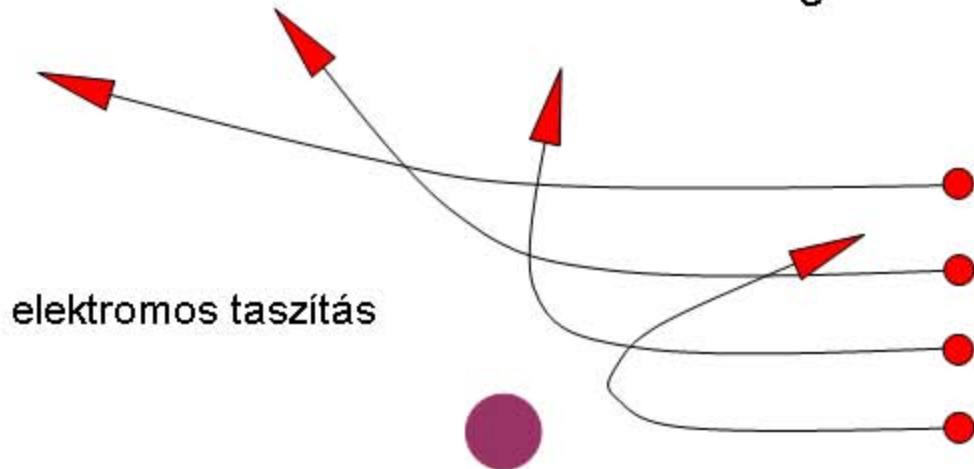
magerő

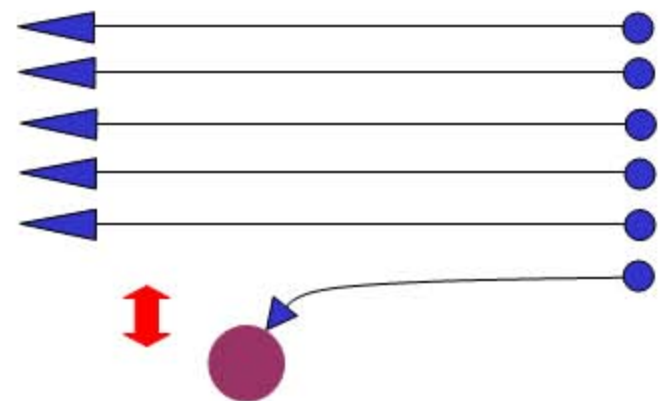
elektromos erőhatás

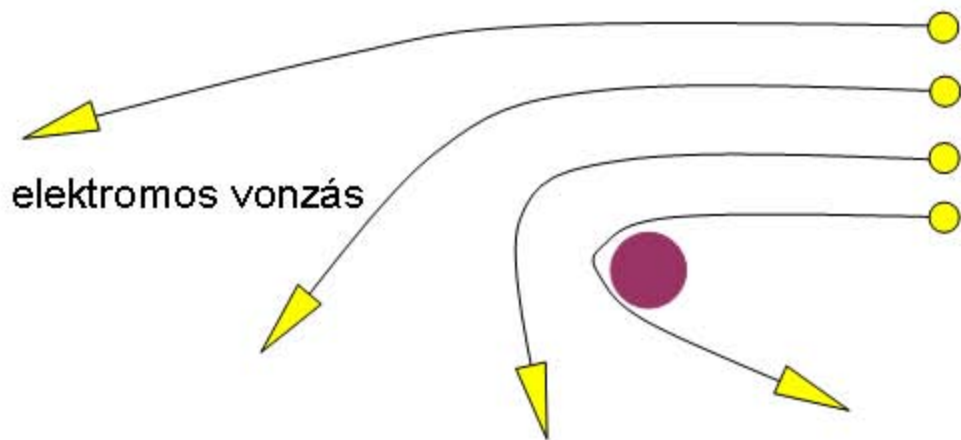
hatótávolság = ∞

magerő

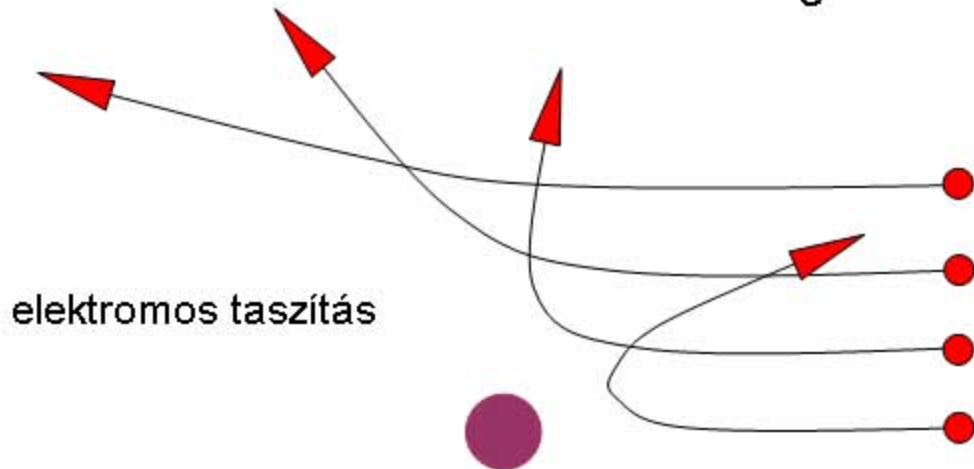

elektromos erőhatás

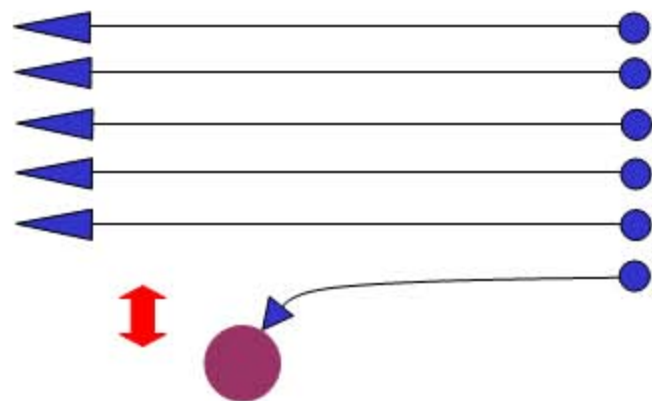
elektromos vonzás

hatótávolság = ∞

elektromos taszítás

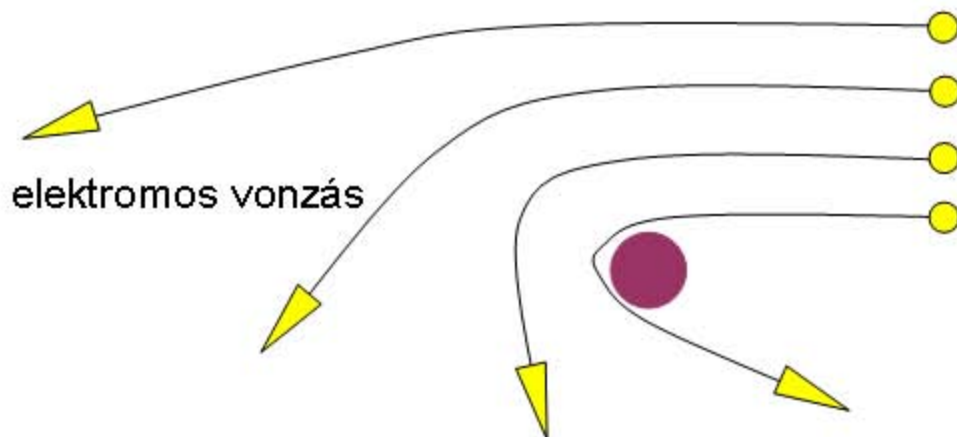
magerő

hatótávolság $\approx$ a nukleon mérete

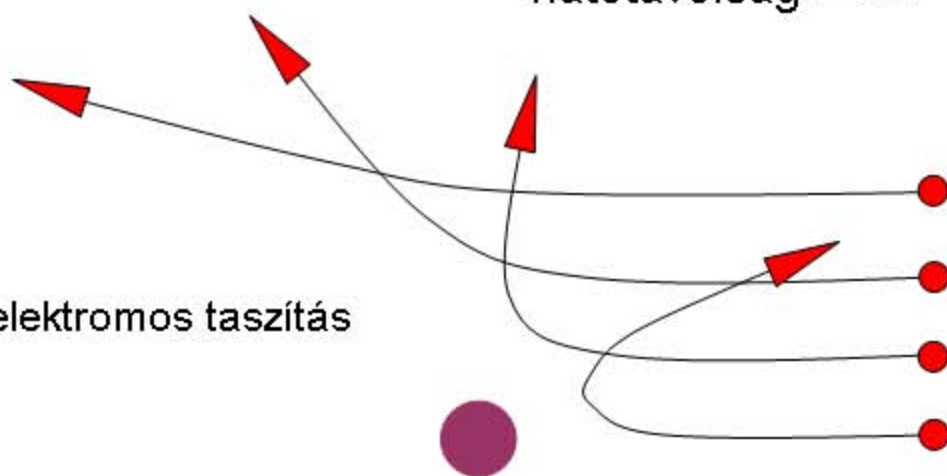

elektromos erőhatás

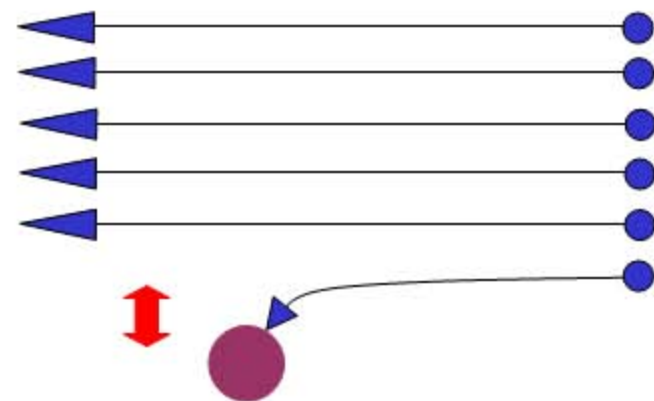

hatótávolság = ∞

elektromos taszítás

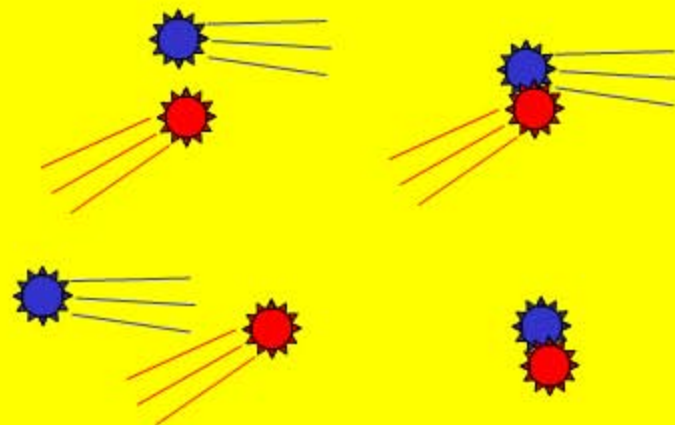

magerő

hatótávolság $\approx$ a nukleon mérete

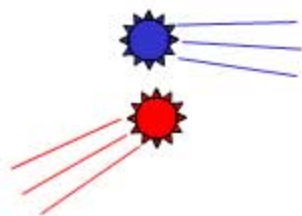
„Bogáncsfizika”

„Bogáncofizika”

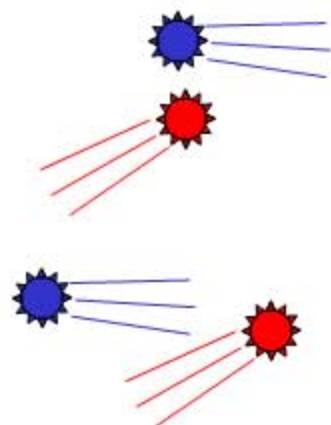

„Bogánccsfizika”

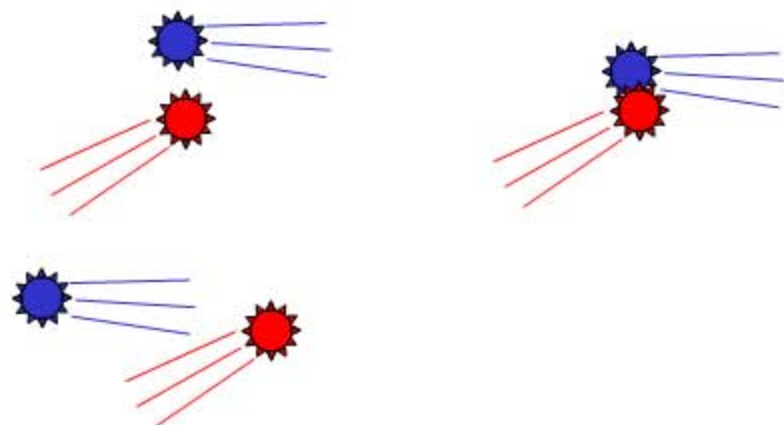

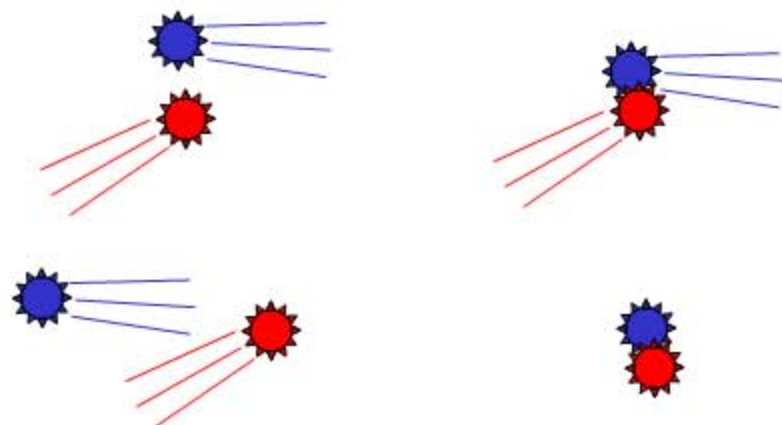
„Bogáncofizika”

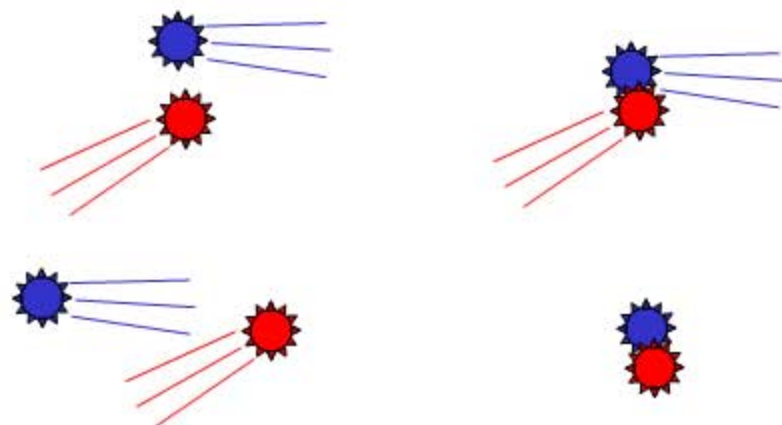
„Bogáncofizika”

„Bogáncofizika”

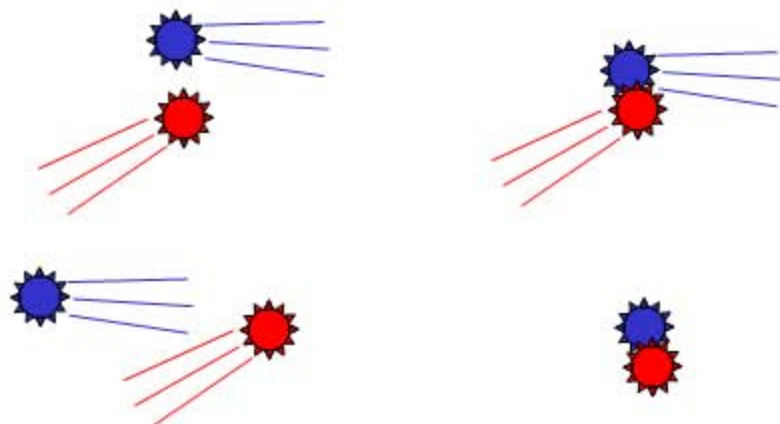
„Bogánccsfizika”

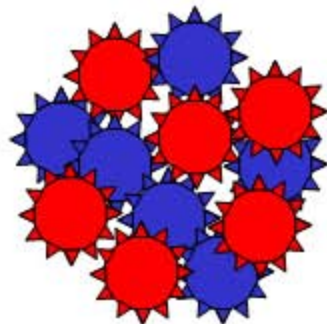
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

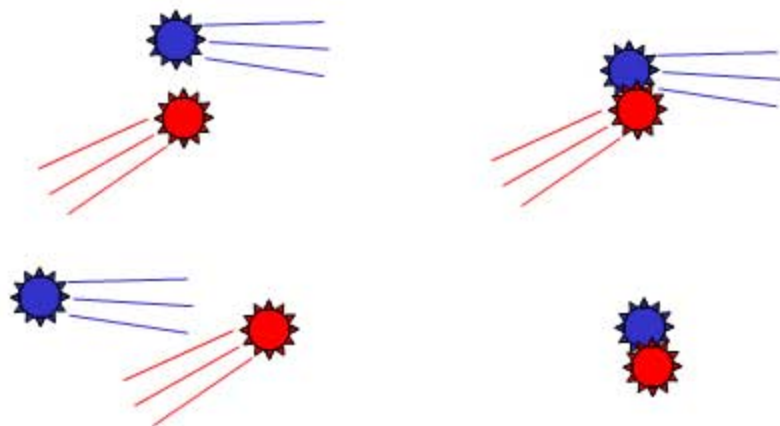
„Bogánccsfizika”

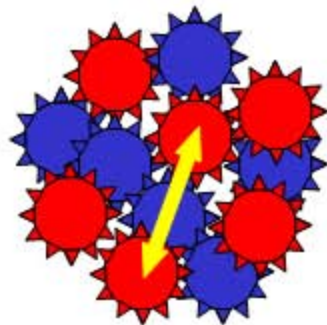
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

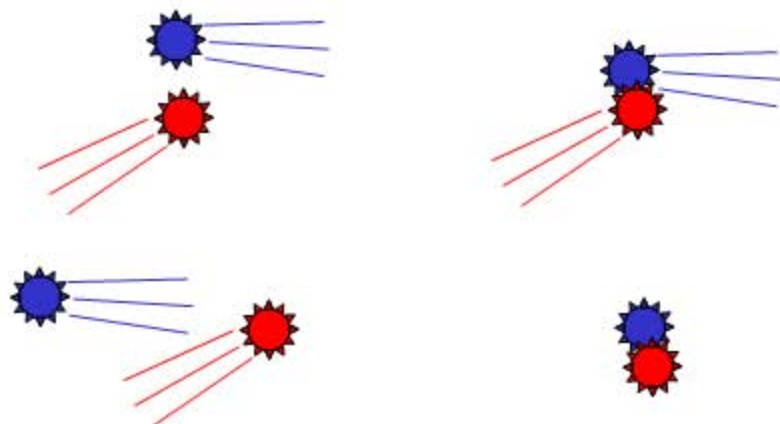
„Bogánccsfizika”

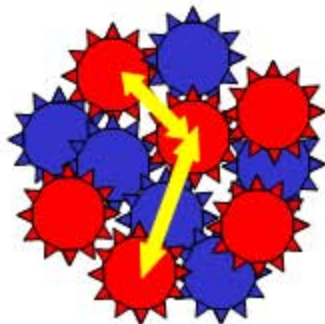
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

„Bogáncofizika”

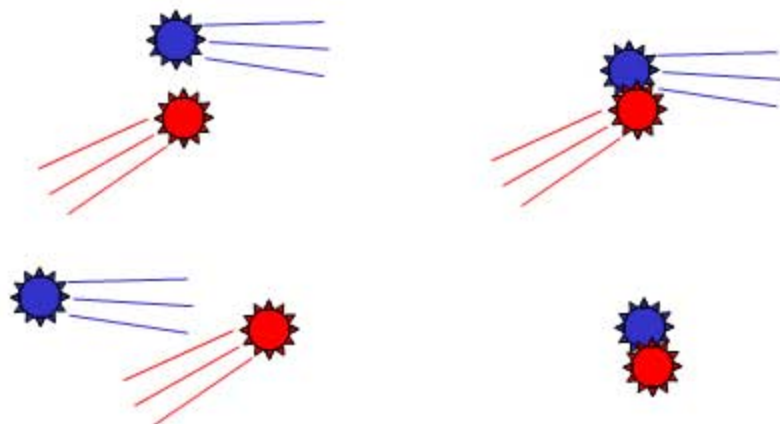

elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

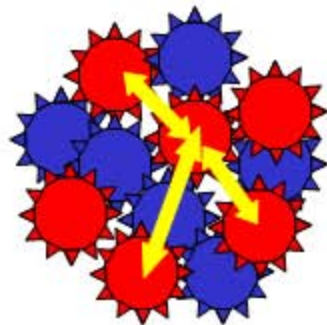

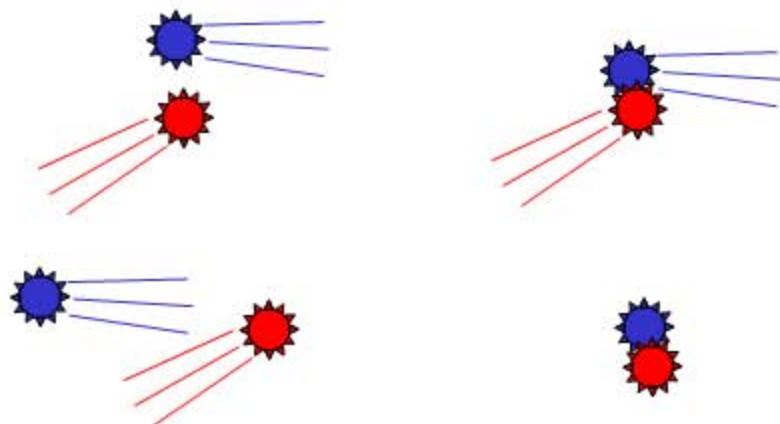
„Bogánccsfizika”

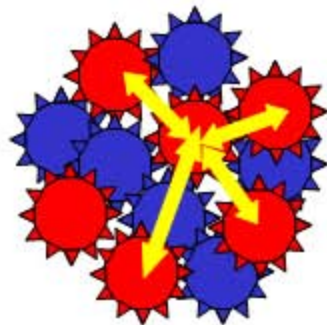
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

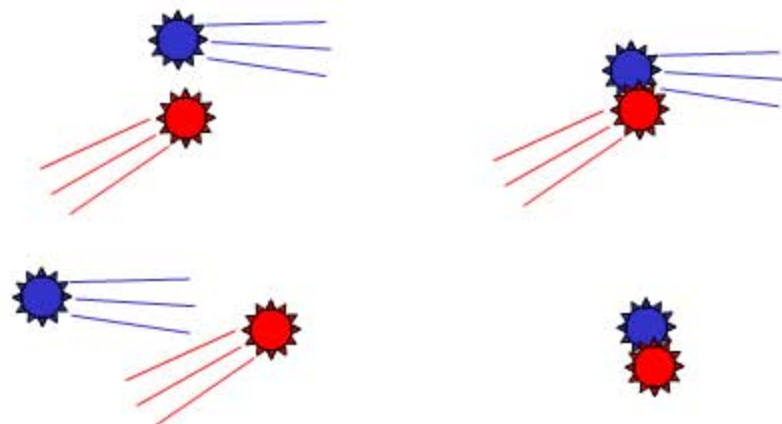
„Bogánccsfizika”

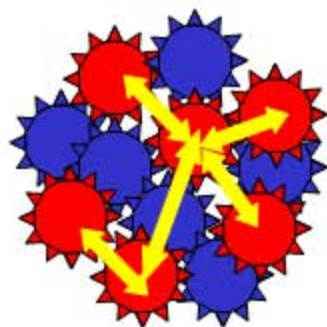
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

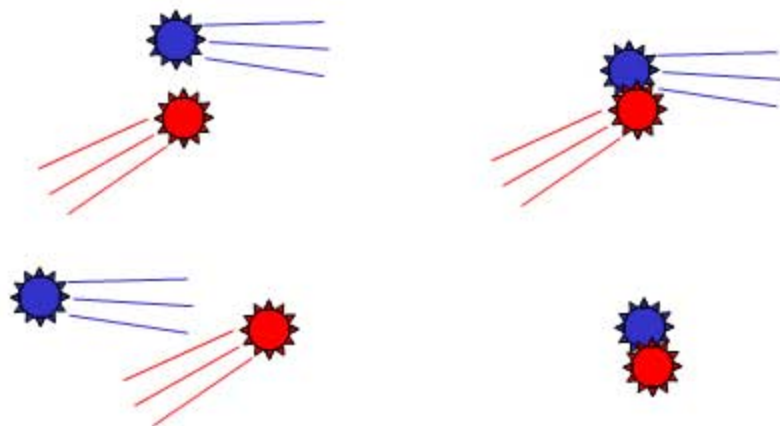
„Bogánccsfizika”

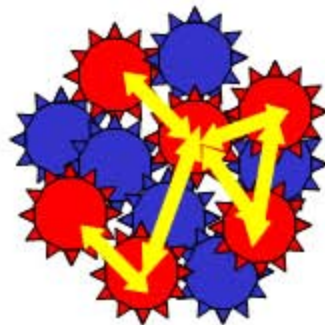
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

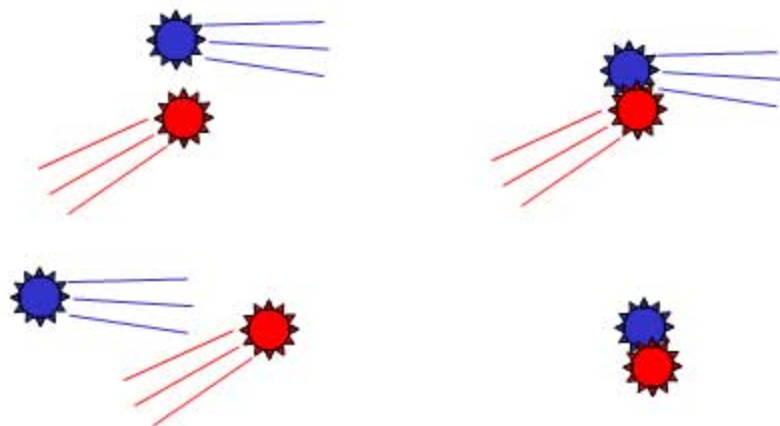
„Bogánccsfizika”

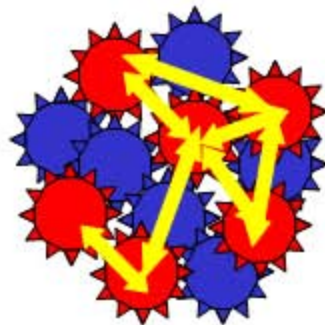
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

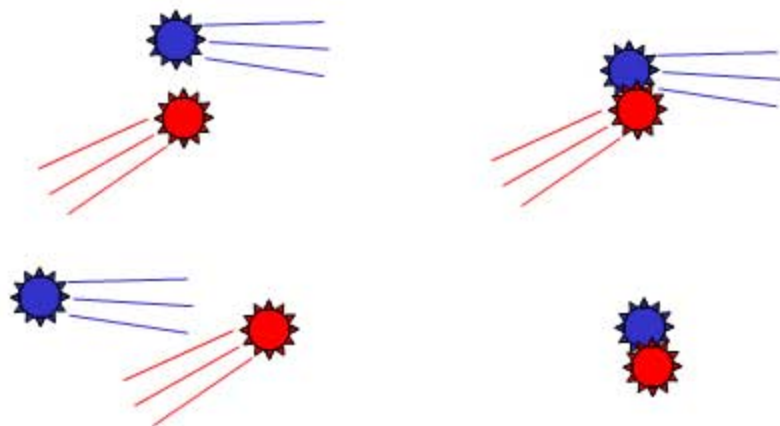
„Bogáncofizika”

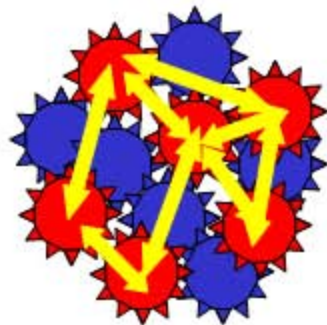
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

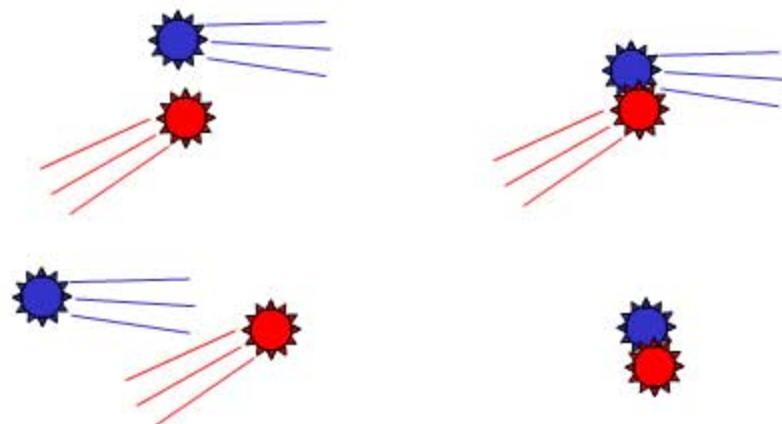
„Bogánccsfizika”

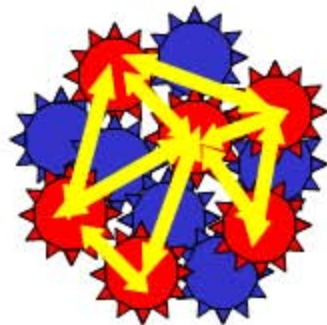
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

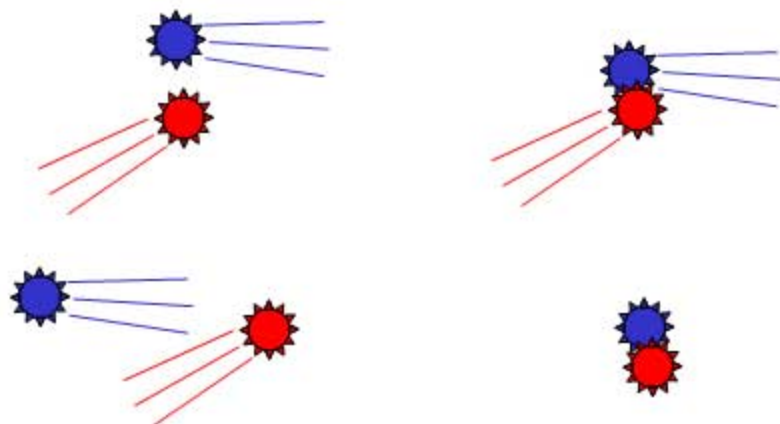
„Bogánccsfizika”

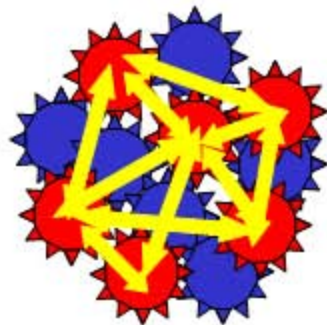
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

„Bogánccsfizika”

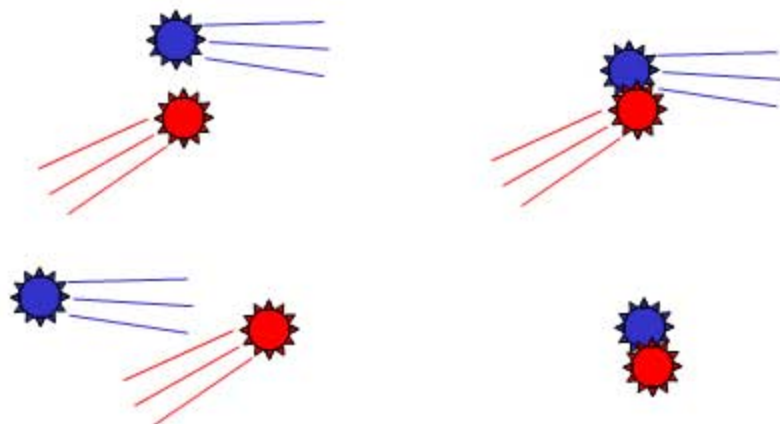

elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

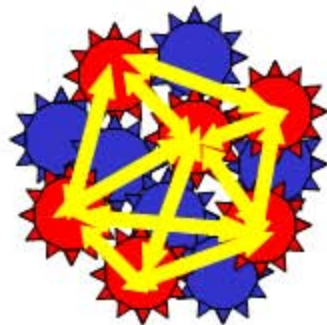

„Bogáncofizika”

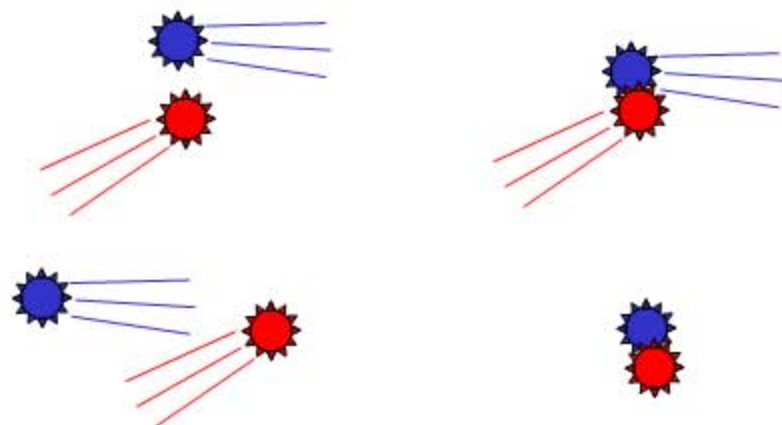

elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

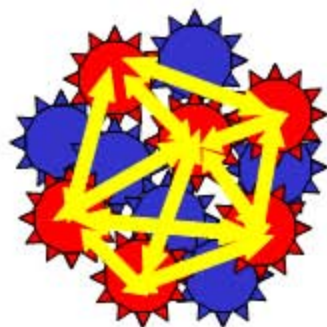

„Bogánccsfizika”

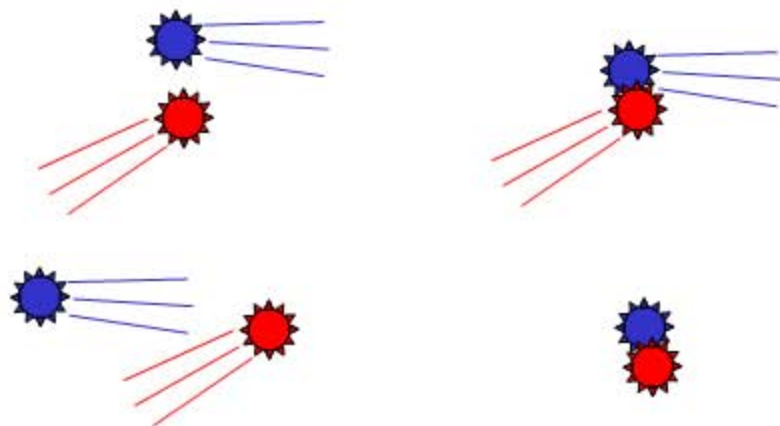
Összetettebb atommag

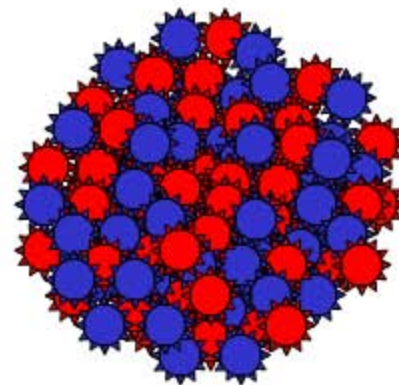
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

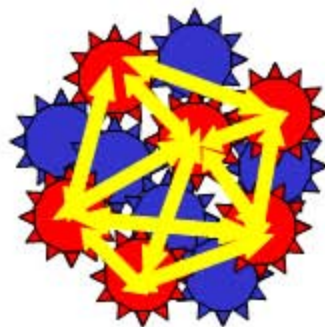
„Bogánccsfizika”

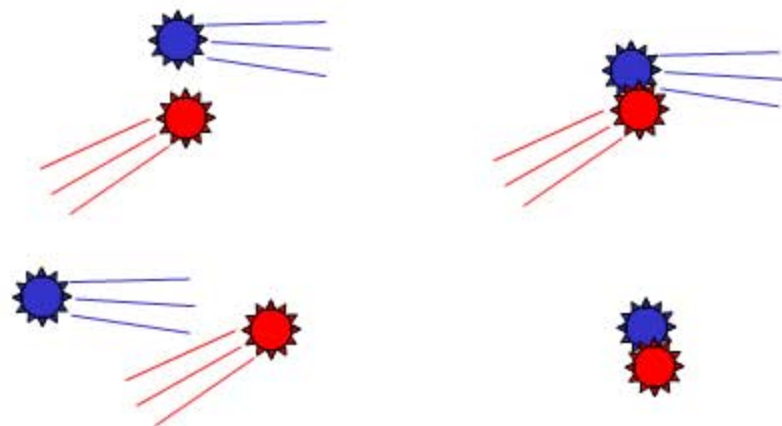
Összetettebb atommag

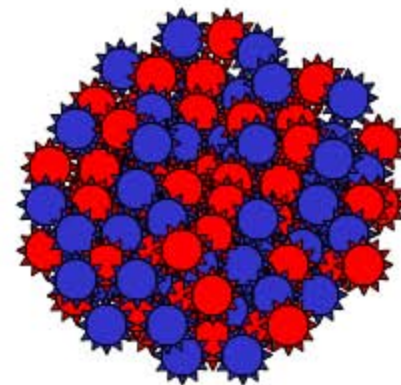
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

„Bogánccsfizika”

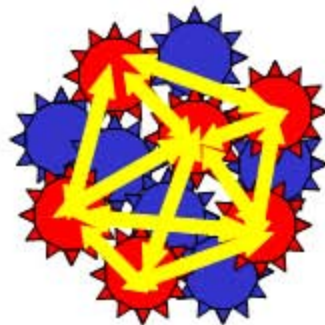

Összetettebb atommag

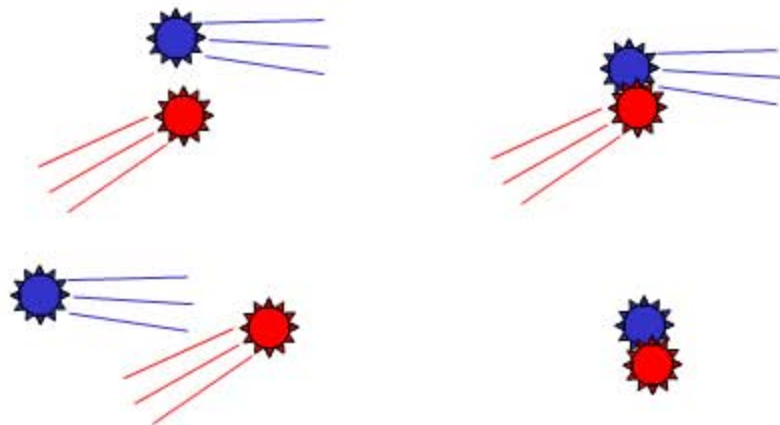

nagy bogánccsgömb

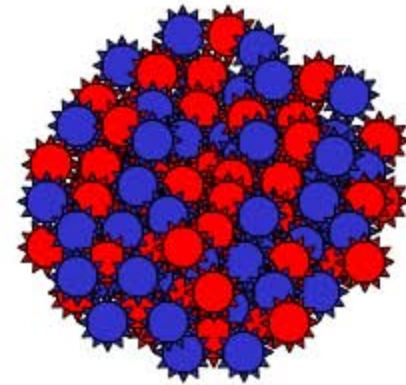
elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

„Bogánccsfizika”

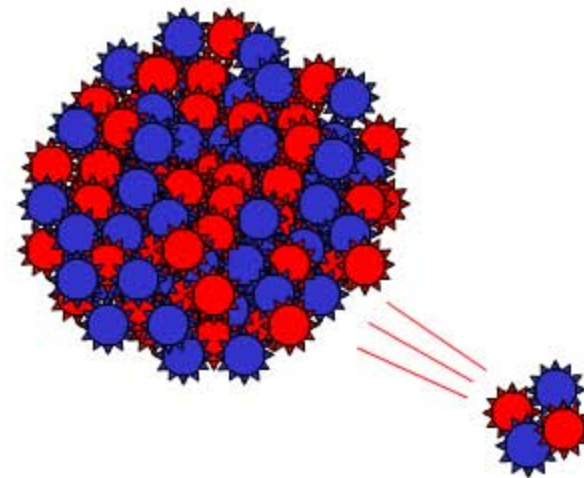
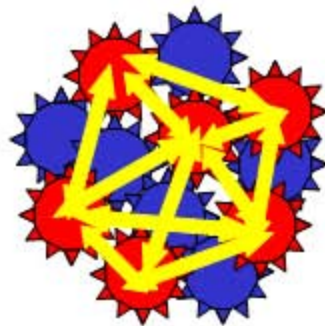

Összetettebb atommag

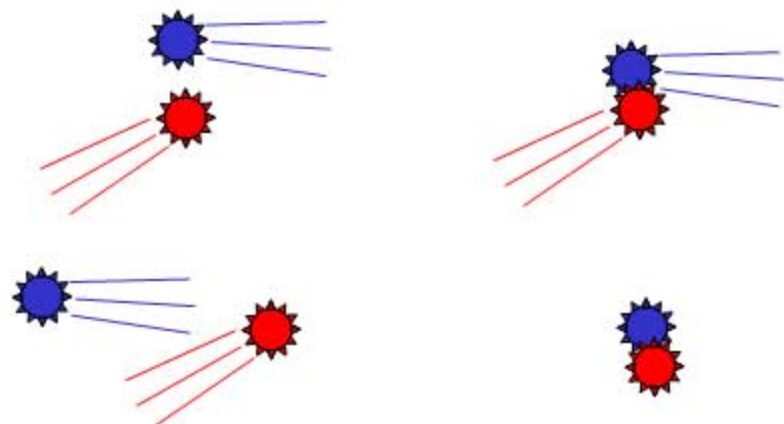
nagy bogánccsgömb

elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

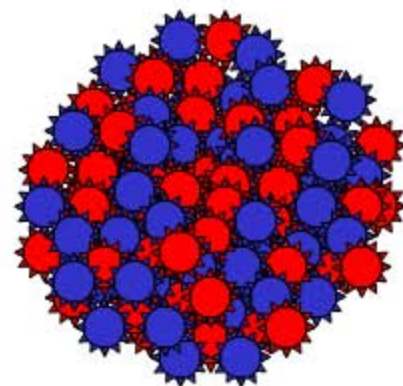

„Bogánccsfizika”

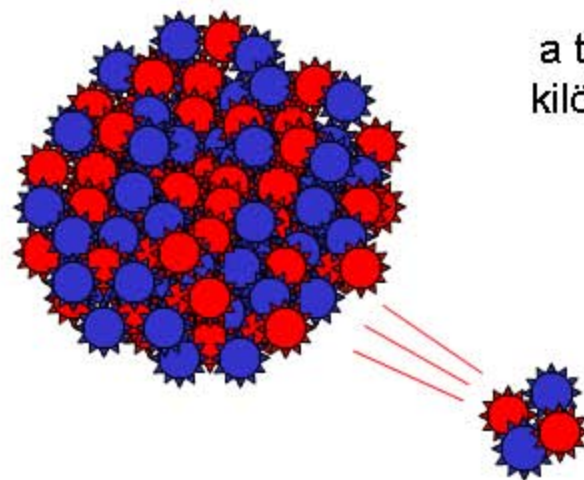
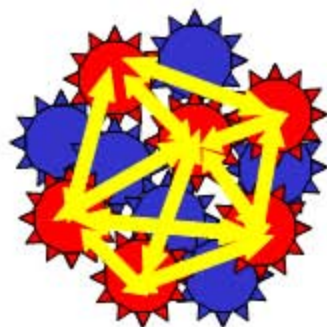

Összetettebb atommag

nagy bogánccsgömb

elektromos
taszítóerő
MINDEN
protonpár között

a túl nagy mag
kilöki felesleges
részeit

Az atommagok térképe

protonok száma: Z

- 236U
2.34237 T
α- 100.00%
T_{1/2} 9.42-0n
alfa-bomlás
- 208Pb
STABIL
52.4n
STABIL MAG
- 120Pb
2.24 s
β+ 100.00%
béta(+)-bomlás
- 20P
11.07 s
β- 100.00%
béta-bomlás
- 170
0.67 MeV
p
proton-emisszió
- 277Ug
1 M
sf
spontán hasadás
- 250F
440 Jc
n
neutron-emisszió

neutronok száma: N

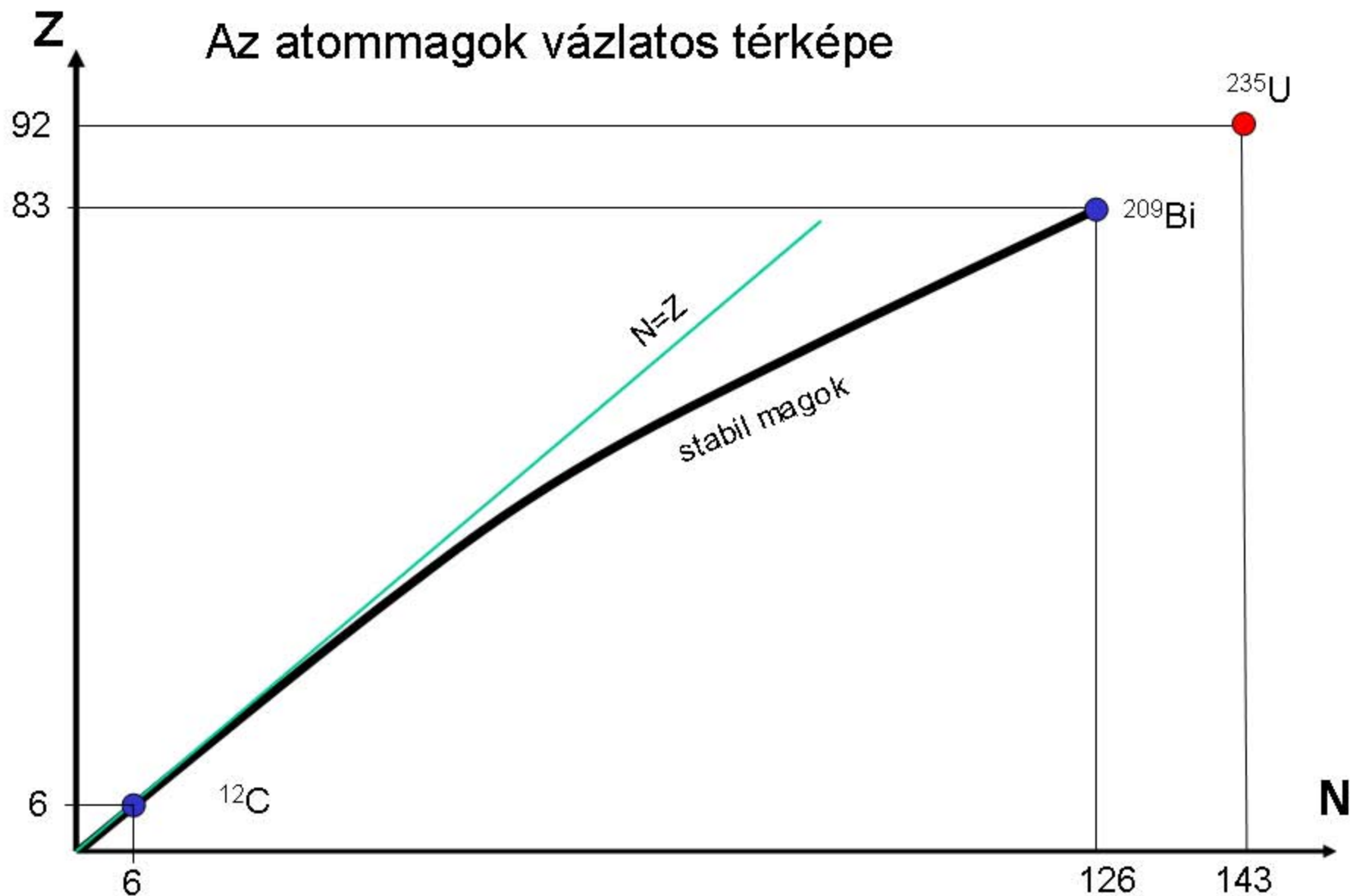

Az atommagok vázlatos térképe

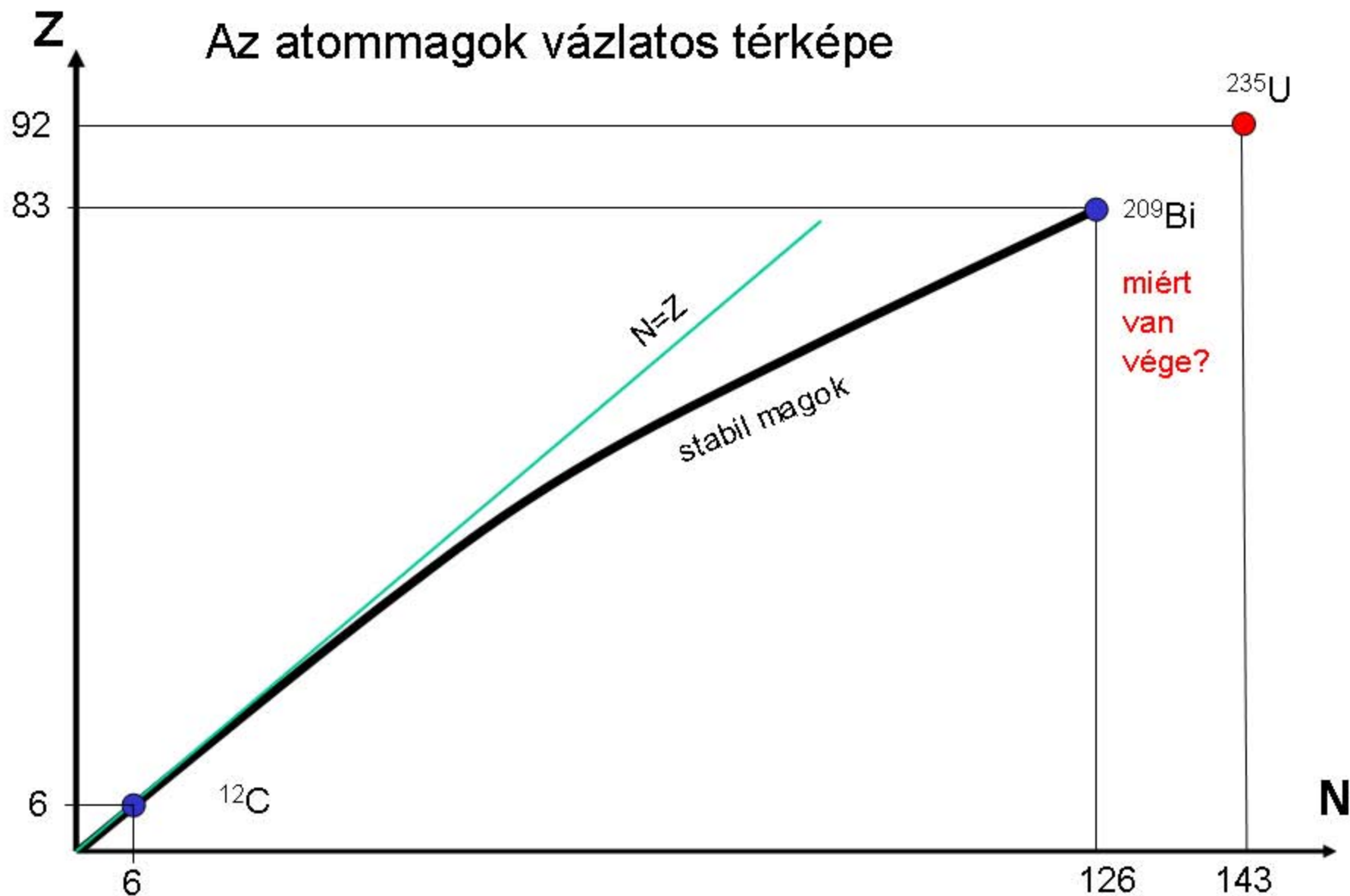

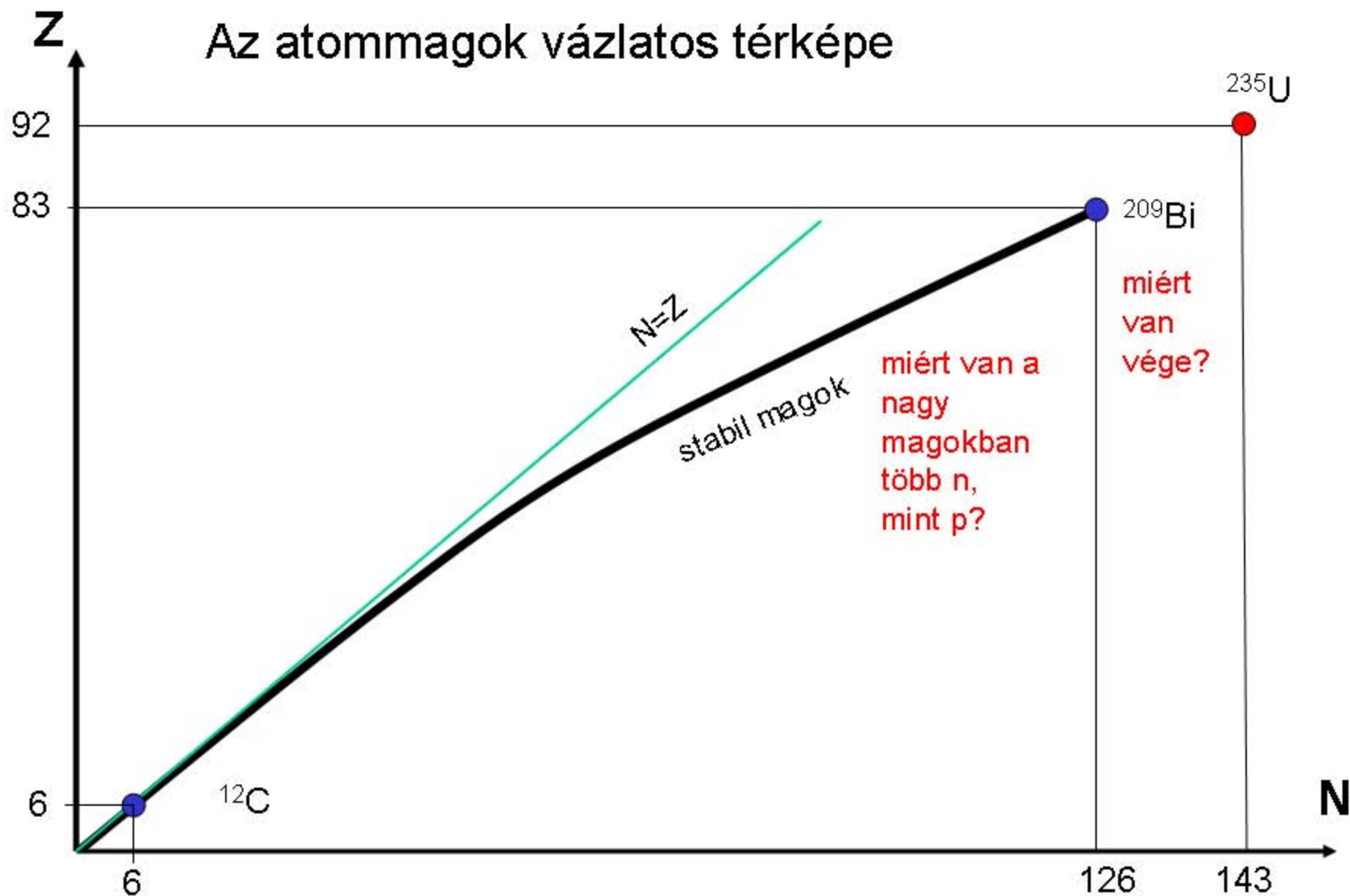
Az atommagok vázlatos térképe

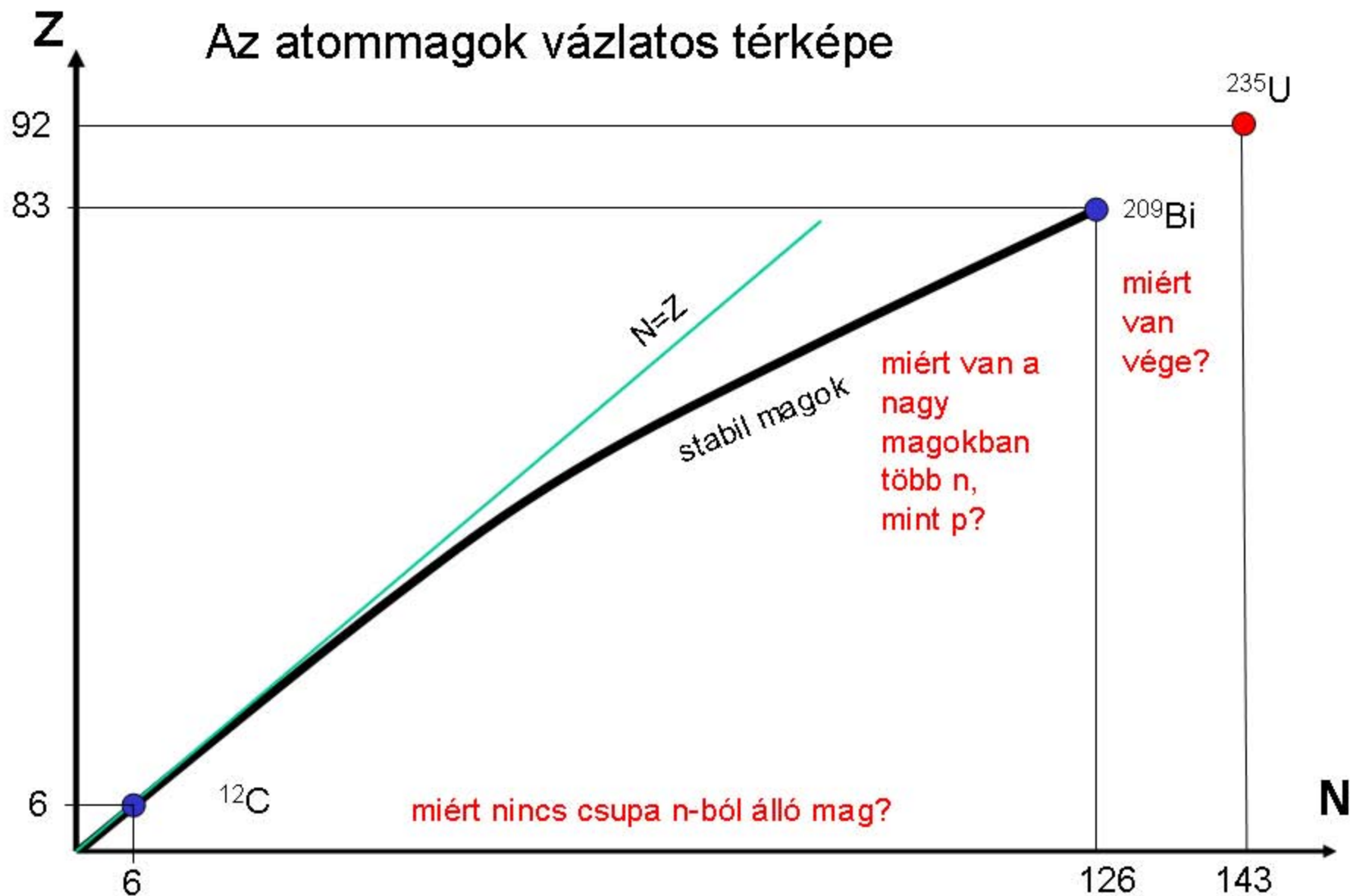
Az atommagok vázlatos térképe

Az atommagok vázlatos térképe

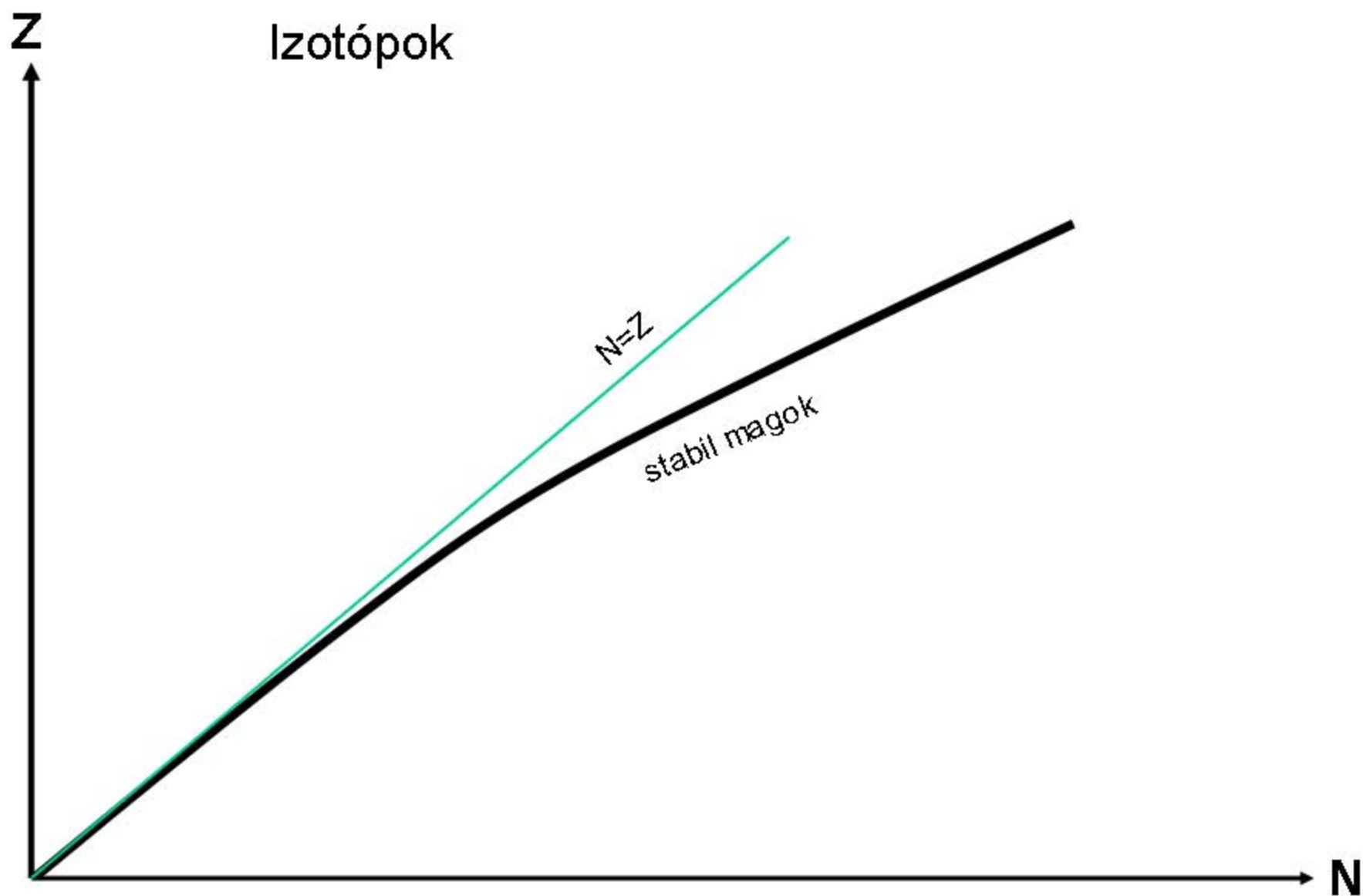

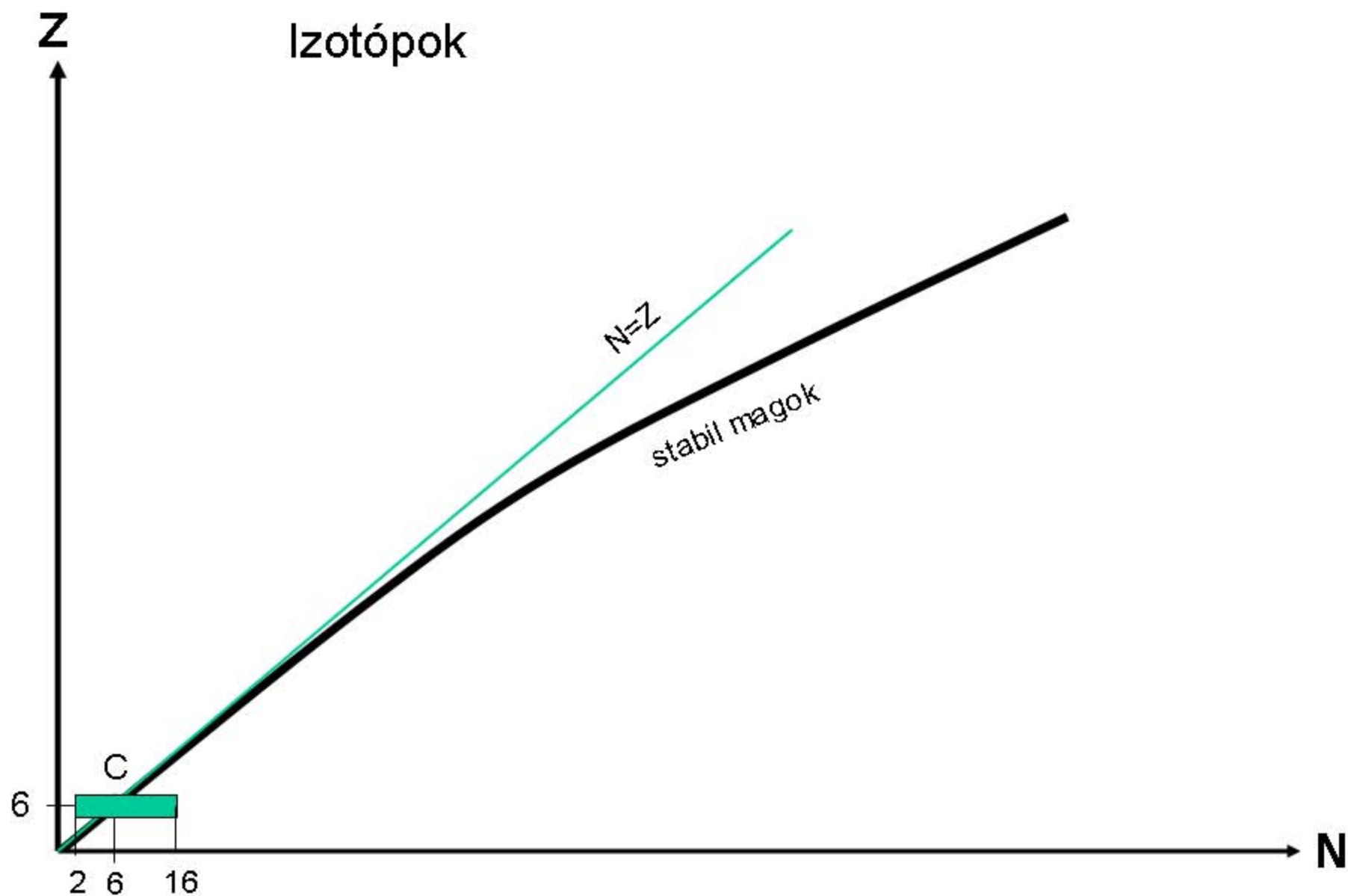
Az atommagok vázlatos térképe

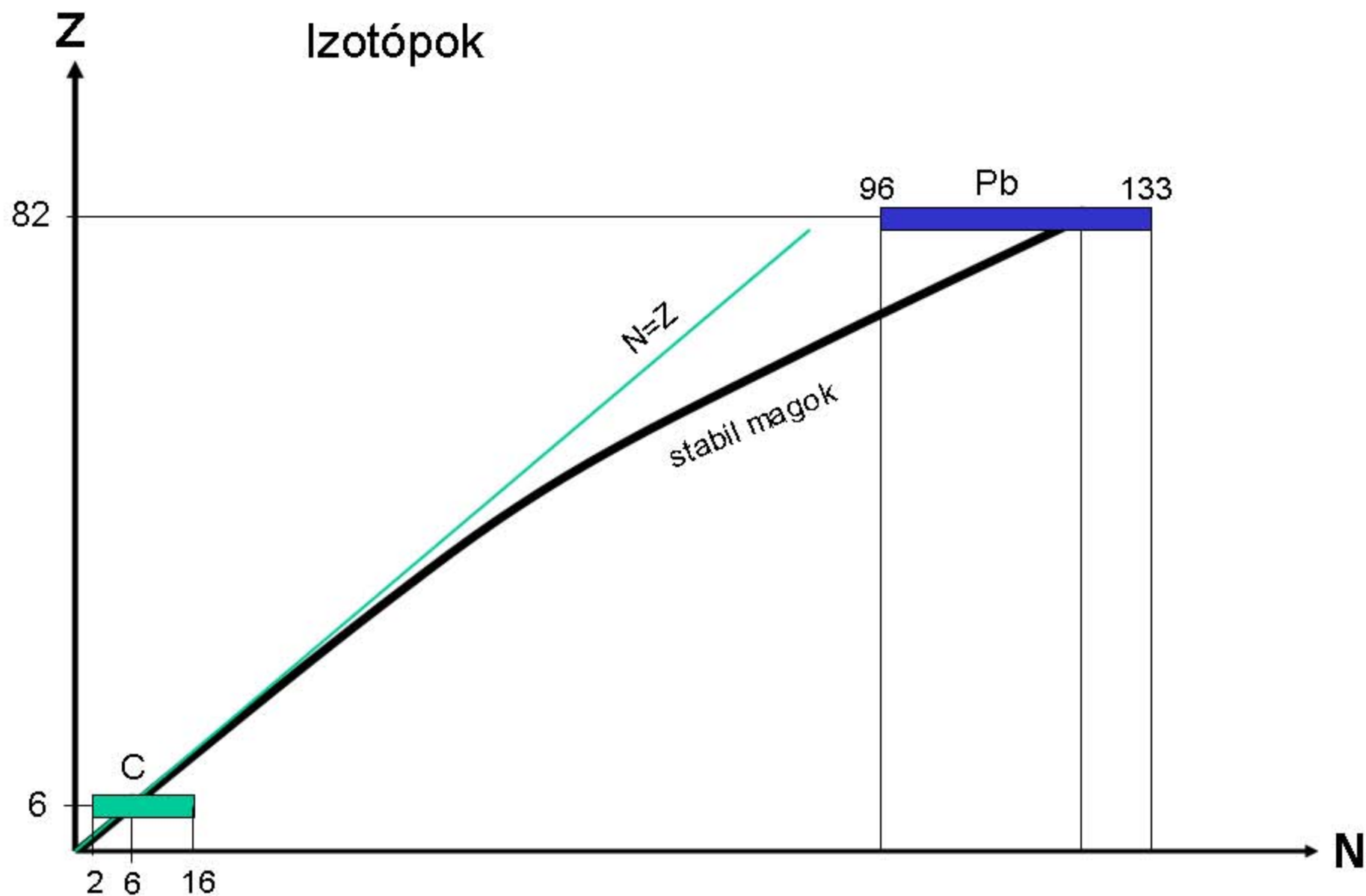
Izotópok

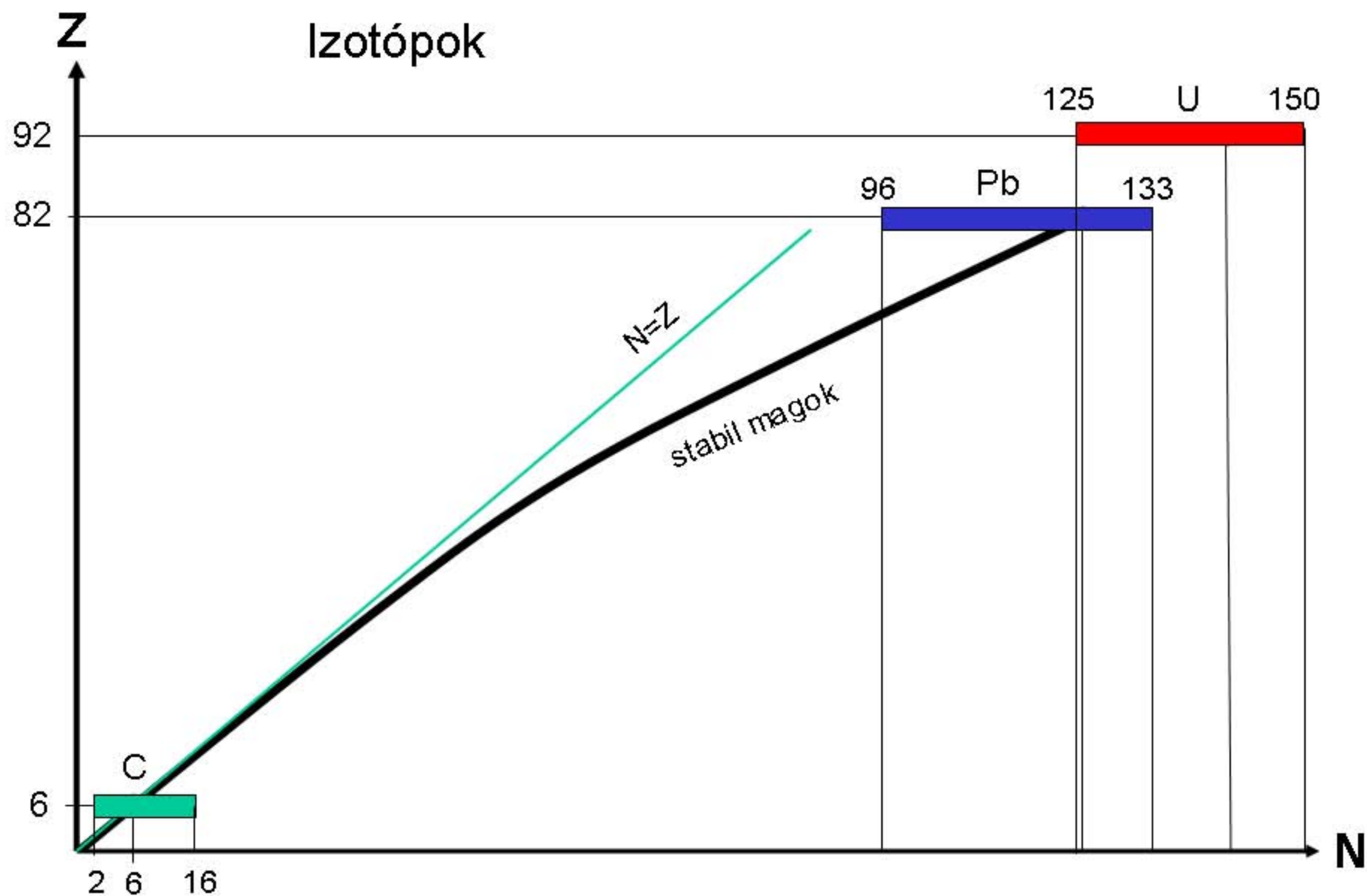

Izotópok

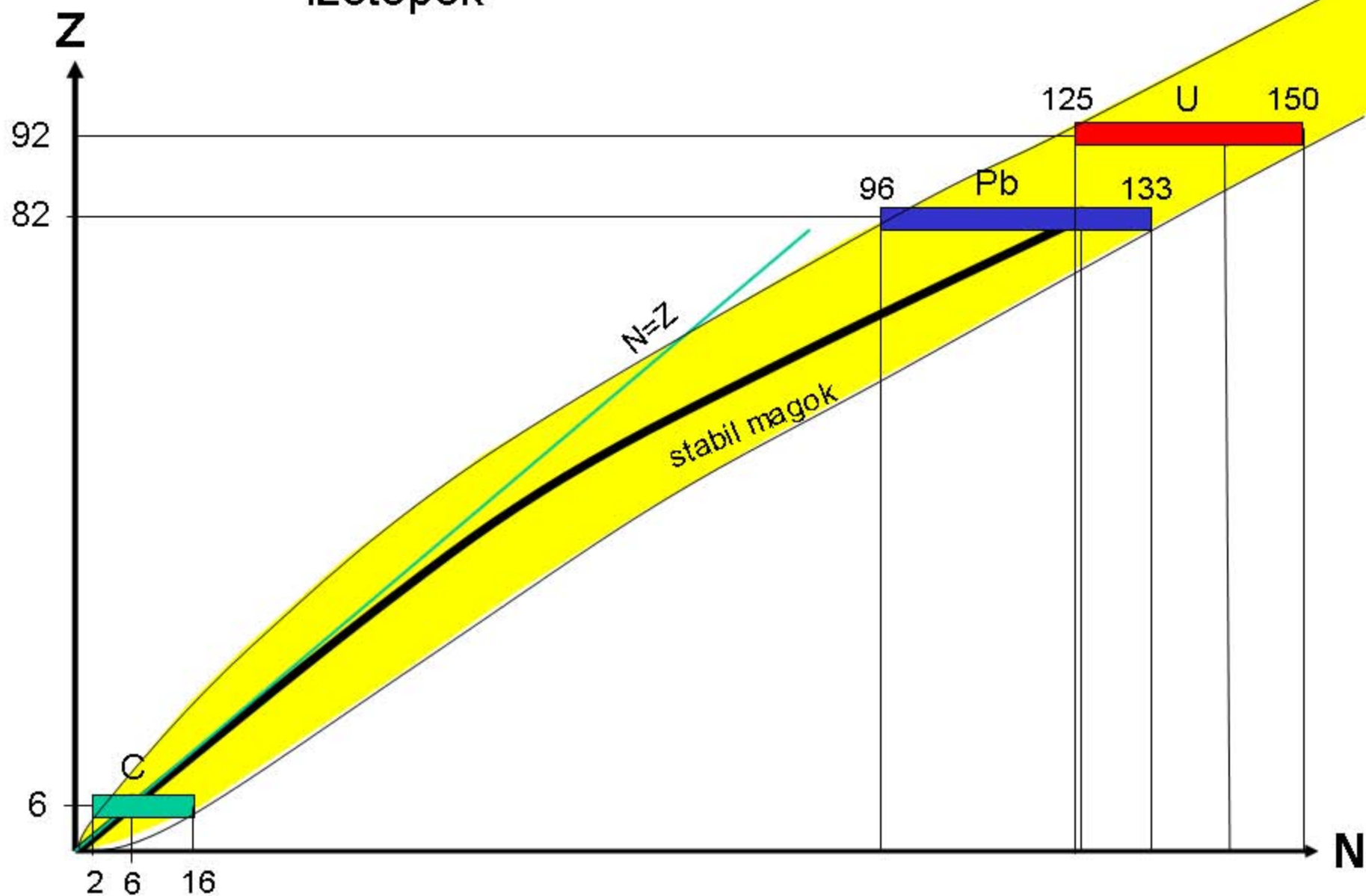

Izotópok

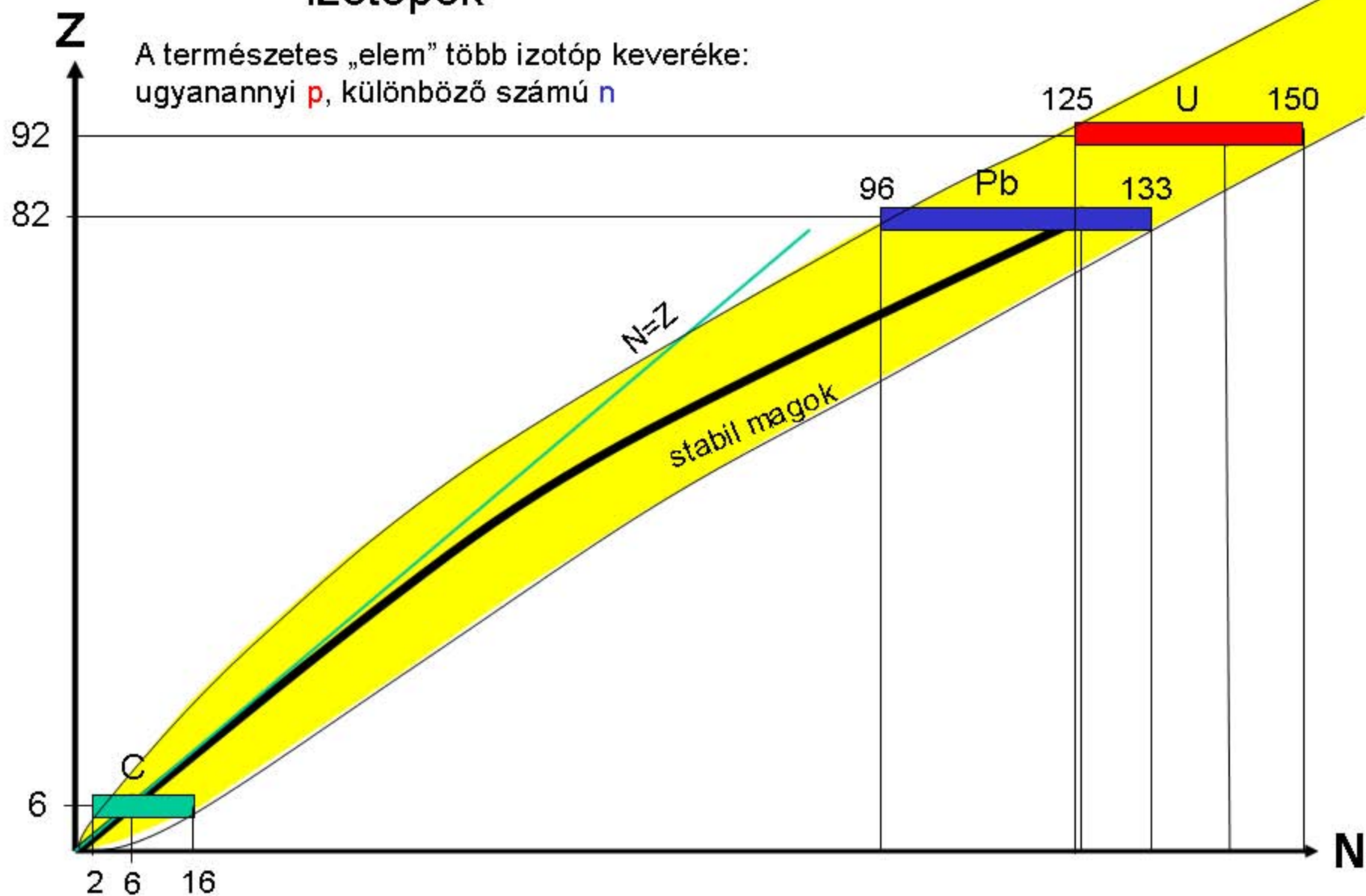

Izotópok

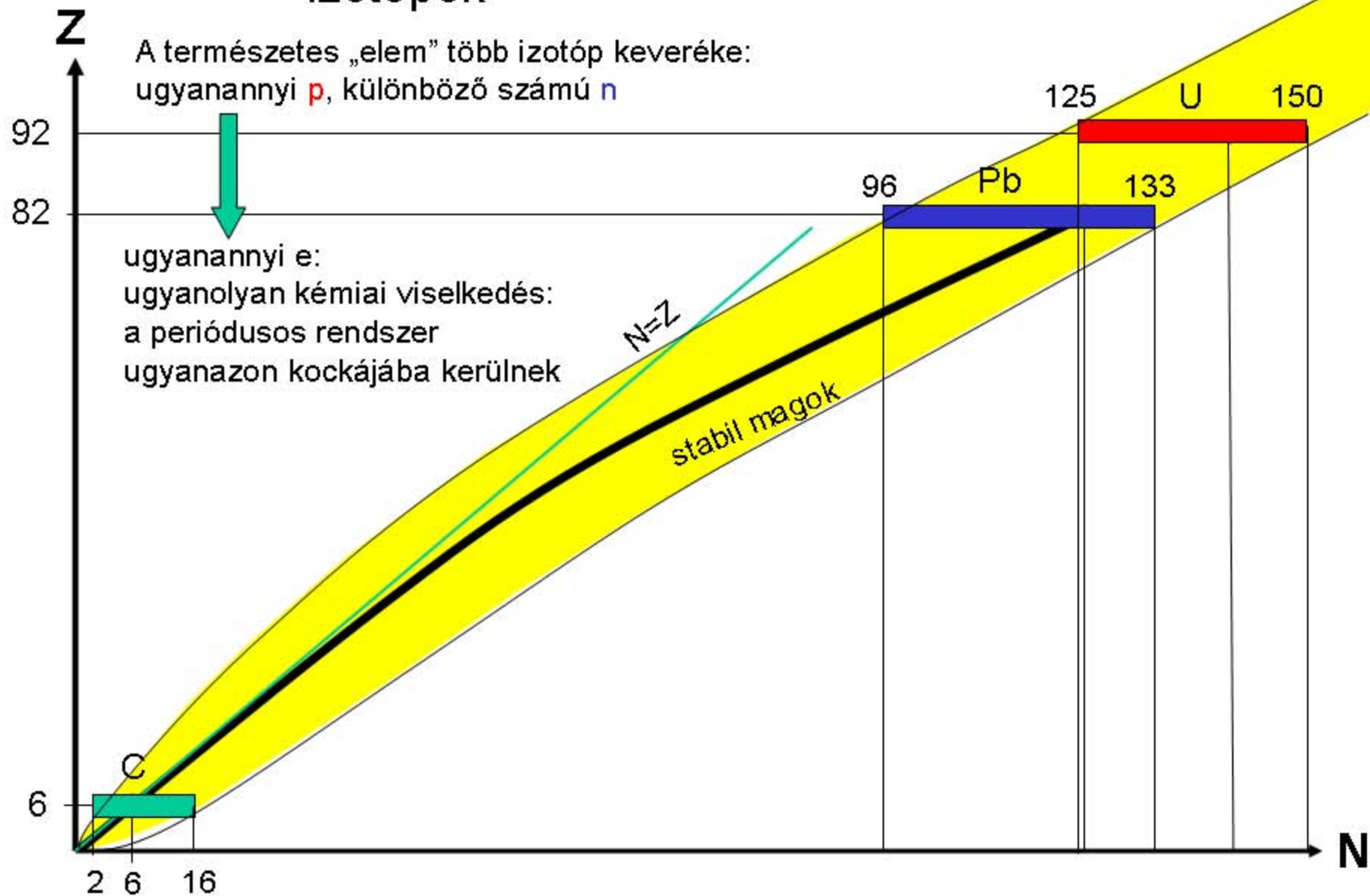

Izotópok

A természetes „elem” több izotóp keveréke:
ugyanannyi p , különböző számú n

Izotópok

könnyű atommagok

$p = 6$

$p = 1$

$p = 0$

Egy elem stabil izotóp nélkül: a prométium

145Tb = 20 M	146Tb 8 s	147Tb 1.7 H	148Tb 60 M	149Tb 4.118 H	150Tb 3.48 H	151Tb 17.609 H	152Tb 17.5 H	153Tb 2.34 D	154Tb 21.5 H	155Tb 5.32 D	156Tb 5.35 D	157Tb 71 Y	158Tb 180 Y	159Tb STABLE 100%
ε	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 83.30% α: 16.70%	ε: 100.00% α: < 0.05%	ε: 100.00% α: 9.5E-3%	ε: 100.00% α: < 7.0E-7%	ε: 100.00%	ε: 100.00% β: < 0.10%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 83.40% β: 16.60%	
144Gd 4.47 M	145Gd 23.0 M	146Gd 48.27 D	147Gd 38.06 H	148Gd 70.9 Y	149Gd 9.28 D	150Gd 1.79E+6 Y	151Gd 124 D	152Gd 1.08E+14 Y 0.20%	153Gd 240.4 D	154Gd STABLE 2.18%	155Gd STABLE 14.80%	156Gd STABLE 20.47%	157Gd STABLE 15.65%	158Gd STABLE 24.84%
ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00% α: 4.3E-4%	ε: 100.00%	ε: 100.00% α: 8.0E-7%	ε: 100.00%	ε: 100.00%					
143Eu 2.59 M	144Eu 10.2 s	145Eu 5.93 D	146Eu 4.61 D	147Eu 24.1 D	148Eu 54.5 D	149Eu 93.1 D	150Eu 36.9 Y	151Eu STABLE 47.81%	152Eu 13.506 Y	153Eu STABLE 52.19%	154Eu 8.590 Y	155Eu 4.753 Y	156Eu 15.19 D	157Eu 15.18 H
ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00% α: 2.2E-3%	ε: 100.00% α: 9.4E-7%	ε: 100.00%	ε: 100.00%		ε: 72.10% β: 27.90%		β: 99.98% α: 0.02%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%
142Sm 72.49 M	143Sm 8.75 M	144Sm STABLE 3.07%	145Sm 340 D	146Sm 10.3E+7 Y	147Sm 1.06E+11 Y 14.99%	148Sm 7E+15 Y 11.24%	149Sm STABLE 13.82%	150Sm STABLE 7.38%	151Sm 90 Y	152Sm STABLE 26.75%	153Sm 46.284 H	154Sm STABLE 22.75%	155Sm 22.3 M	156Sm 9.4 H
ε: 100.00%	ε: 100.00%		ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%			β: 100.00%		β: 100.00%		β: 100.00%	β: 100.00%
141Pm 20.90 M	142Pm 40.5 s	143Pm 265 D	144Pm 363 D	145Pm 17.7 Y	146Pm 5.53 Y	147Pm 2.6234 Y	148Pm 5.368 D	149Pm 53.08 H	150Pm 2.68 H	151Pm 28.40 H	152Pm 4.12 M	153Pm 5.25 M	154Pm 2.68 M	155Pm 41.5 s
ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00%	ε: 100.00% α: 3E-07%	ε: 66.00% β: 34.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%
140Nd 3.37 D	141Nd 2.49 H	142Nd STABLE 27.2%	143Nd STABLE 12.2%	144Nd 2.29E+15 Y 23.8% α: 100.00%	145Nd STABLE 8.3%	146Nd STABLE 17.2%	147Nd 10.98 D	148Nd STABLE 5.7%	149Nd 1.728 H	150Nd 0.79E+19 Y 5.8%	151Nd 12.44 M	152Nd 11.4 M	153Nd 31.6 s	154Nd 25.9 s
ε: 100.00%	ε: 100.00%			ε: 100.00%			β: 100.00%		β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%
139Pr 4.41 H	140Pr 3.39 M	141Pr STABLE 100%	142Pr 19.12 H	143Pr 13.57 D	144Pr 17.28 M	145Pr 5.984 H	146Pr 24.15 M	147Pr 13.4 M	148Pr 2.29 M	149Pr 2.26 M	150Pr 6.19 s	151Pr 18.90 s	152Pr 3.63 s	153Pr 4.28 s
ε: 100.00%	ε: 100.00%		β: 99.98% α: 0.02%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%
138Ce α: 0.9E+14 Y 0.251% ε: 100.00%	139Ce 137.641 D	140Ce STABLE 88.450%	141Ce 32.506 D	142Ce > 2.6E+17 Y 11.114% β: 100.00%	143Ce 33.039 H	144Ce 284.91 D	145Ce 3.01 M	146Ce 13.52 M	147Ce 56.4 s	148Ce 56 s	149Ce 5.3 s	150Ce 4.0 s	151Ce 1.62 s	152Ce 1.4 s
	ε: 100.00%		β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%	β: 100.00%

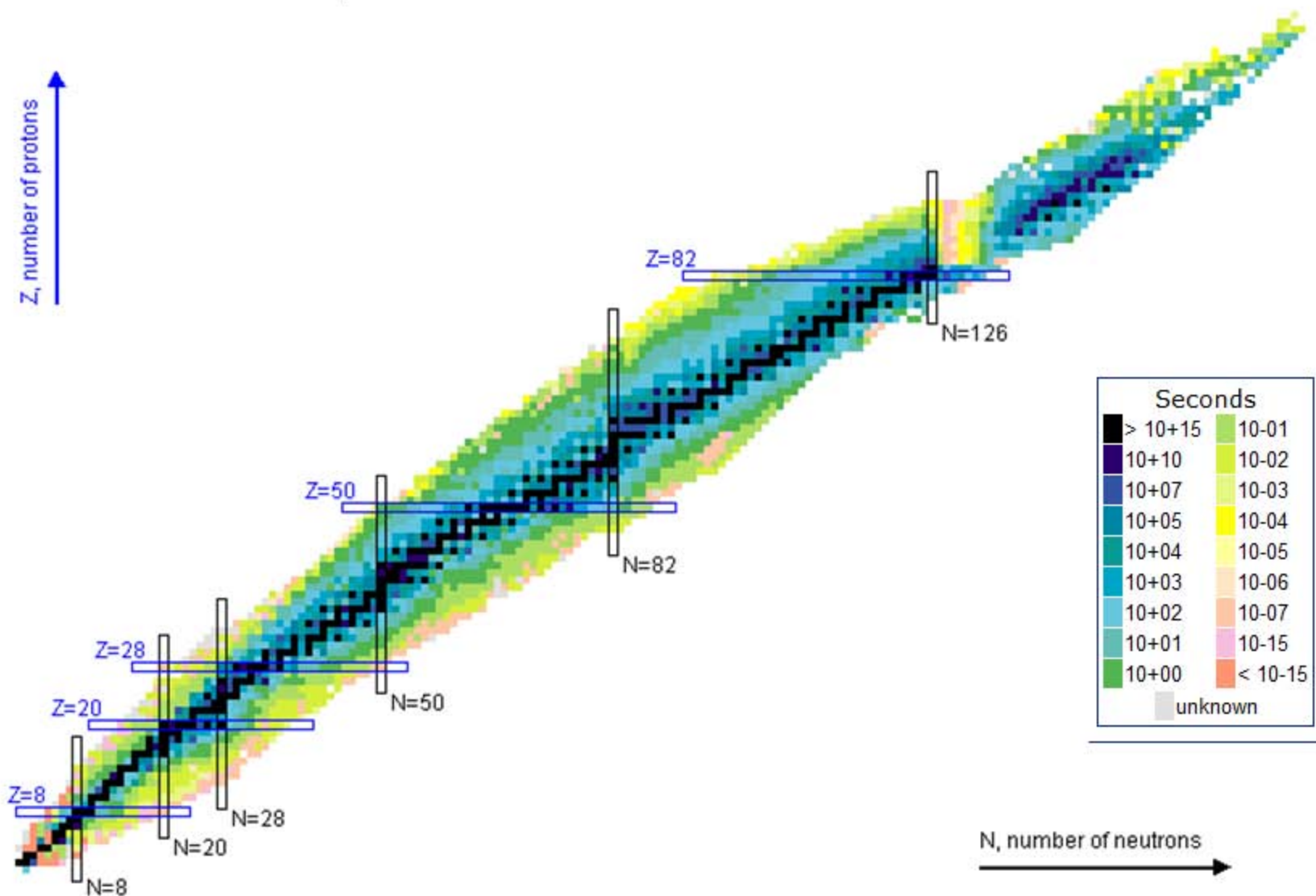
p = 61

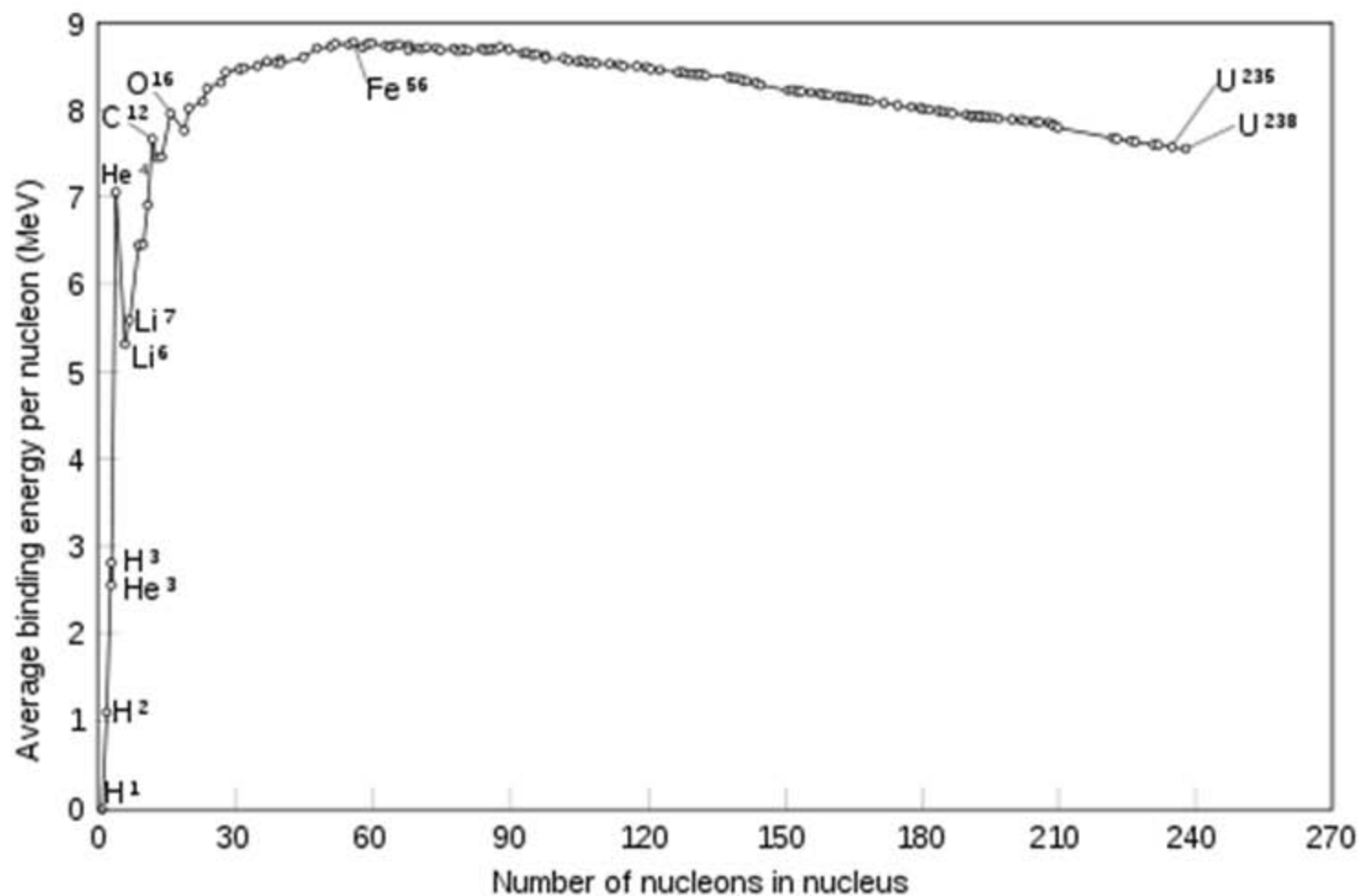

Az izotópok élettartama

Az atommagok kötési energiája: a „szétszedésükhöz” szükséges energia

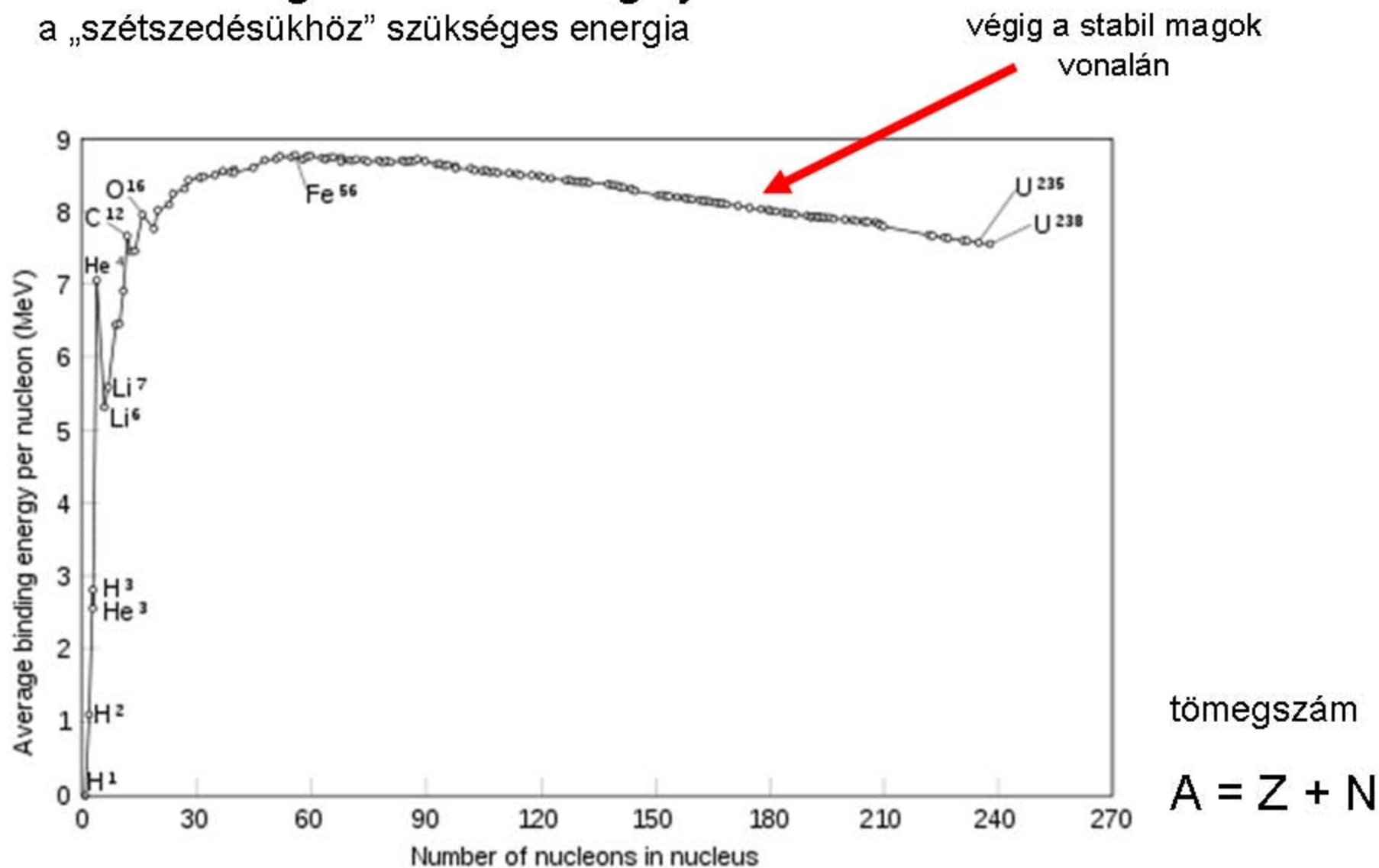

tömegszám

$$A = Z + N$$

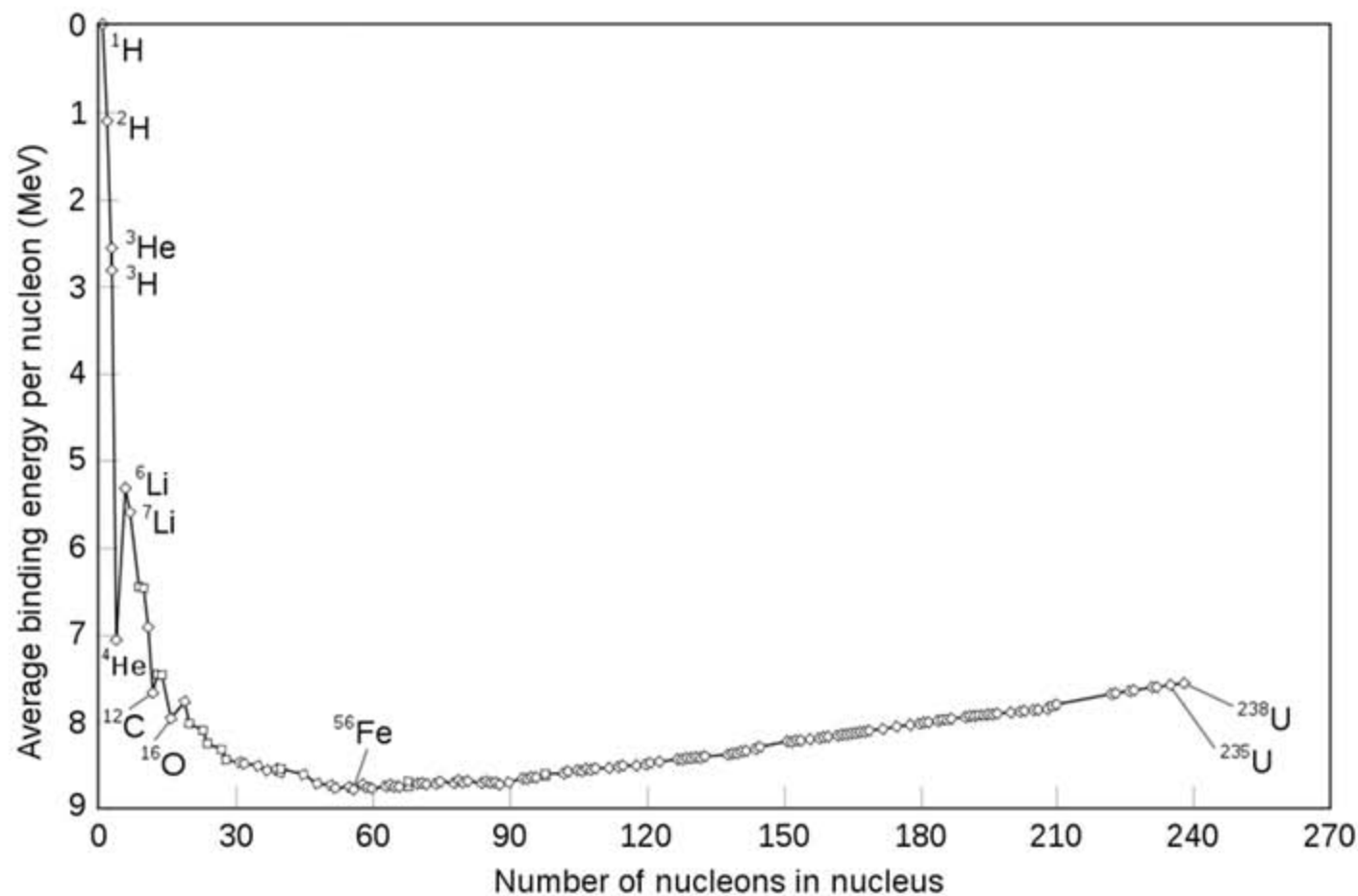
Az atommagok kötési energiája: a „szétszedésükhöz” szükséges energia

A nukleáris völgy

A nukleáris völgy

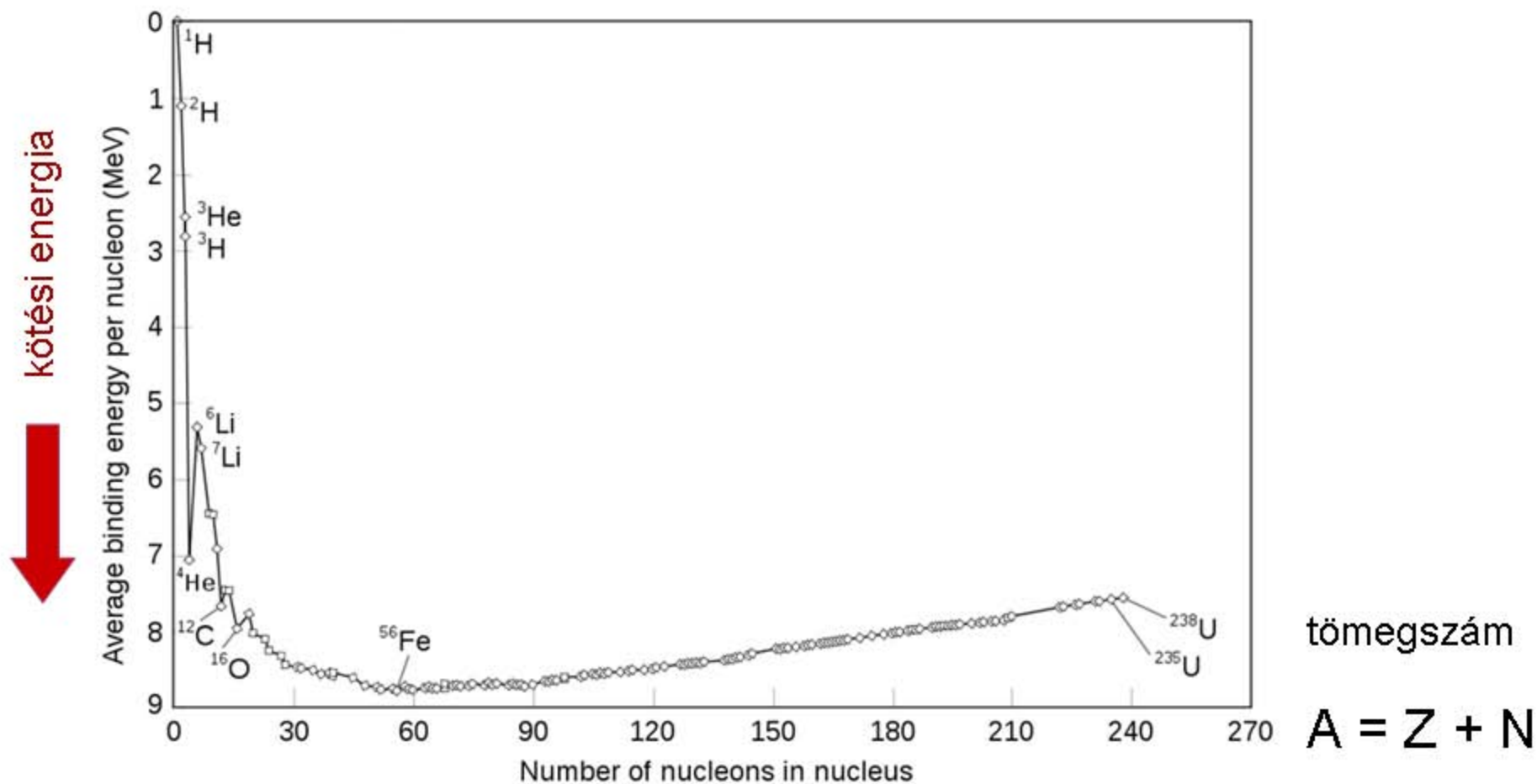

tömegszám

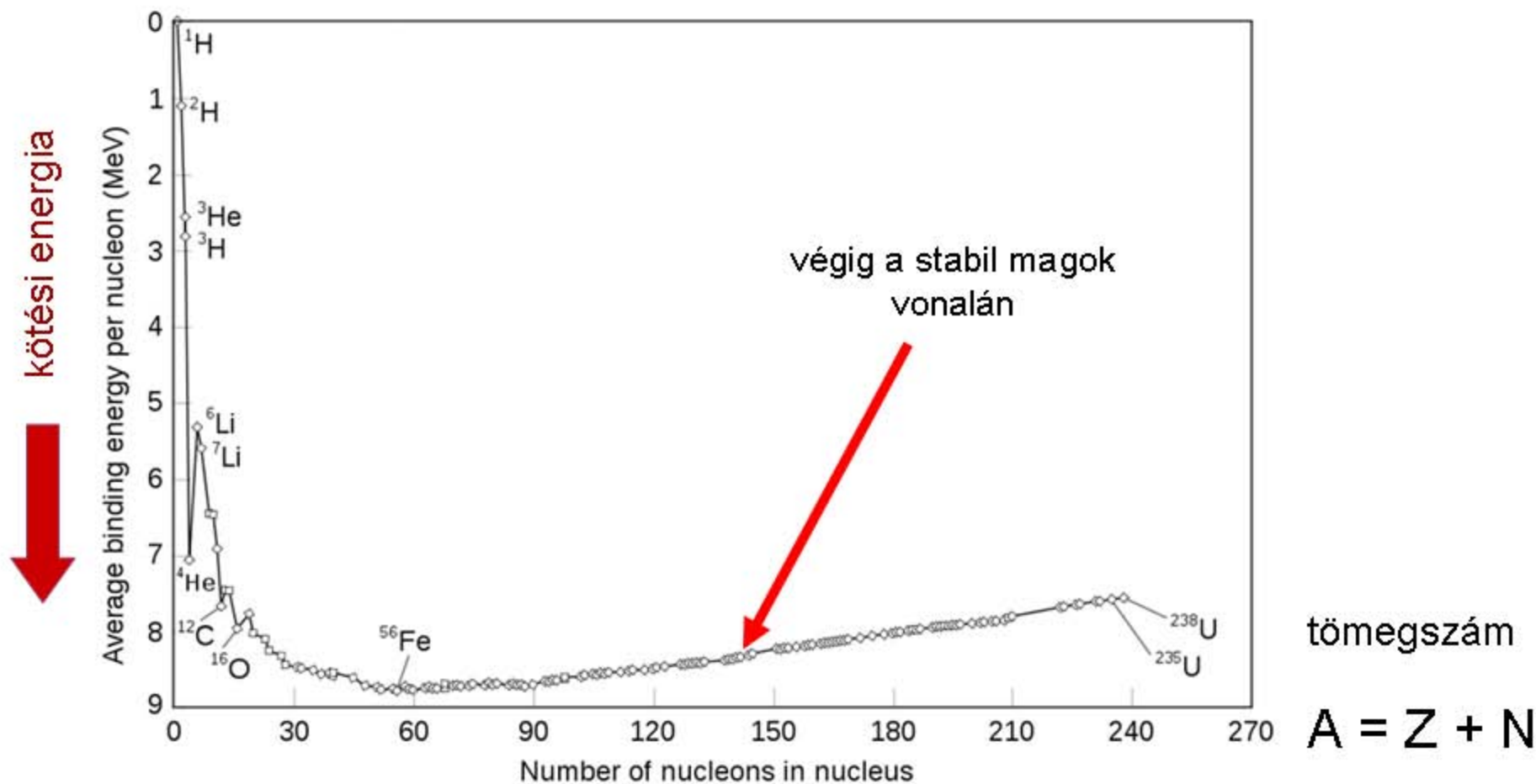
$$A = Z + N$$

A nukleáris völgy

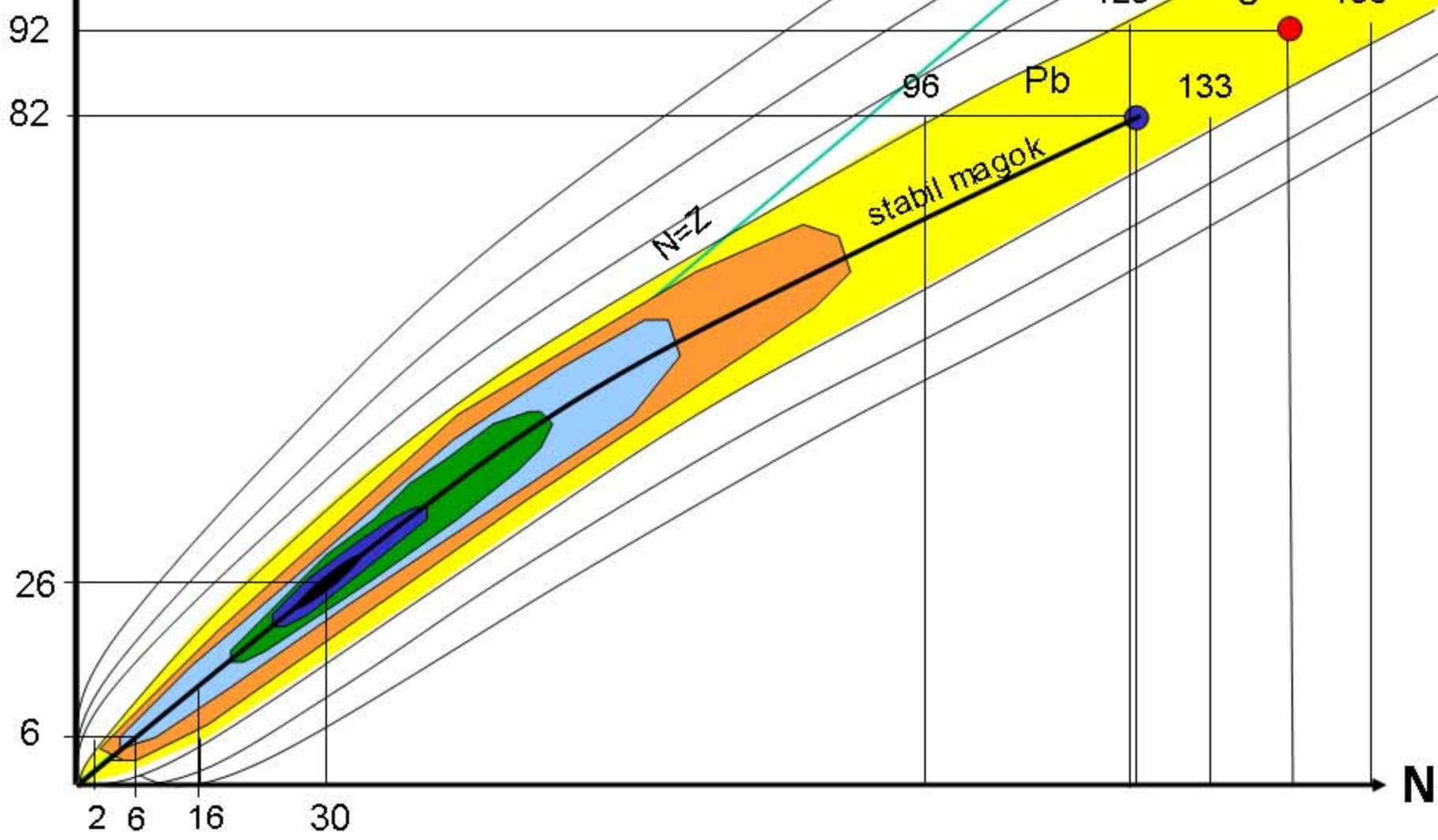
A nukleáris völgy

A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

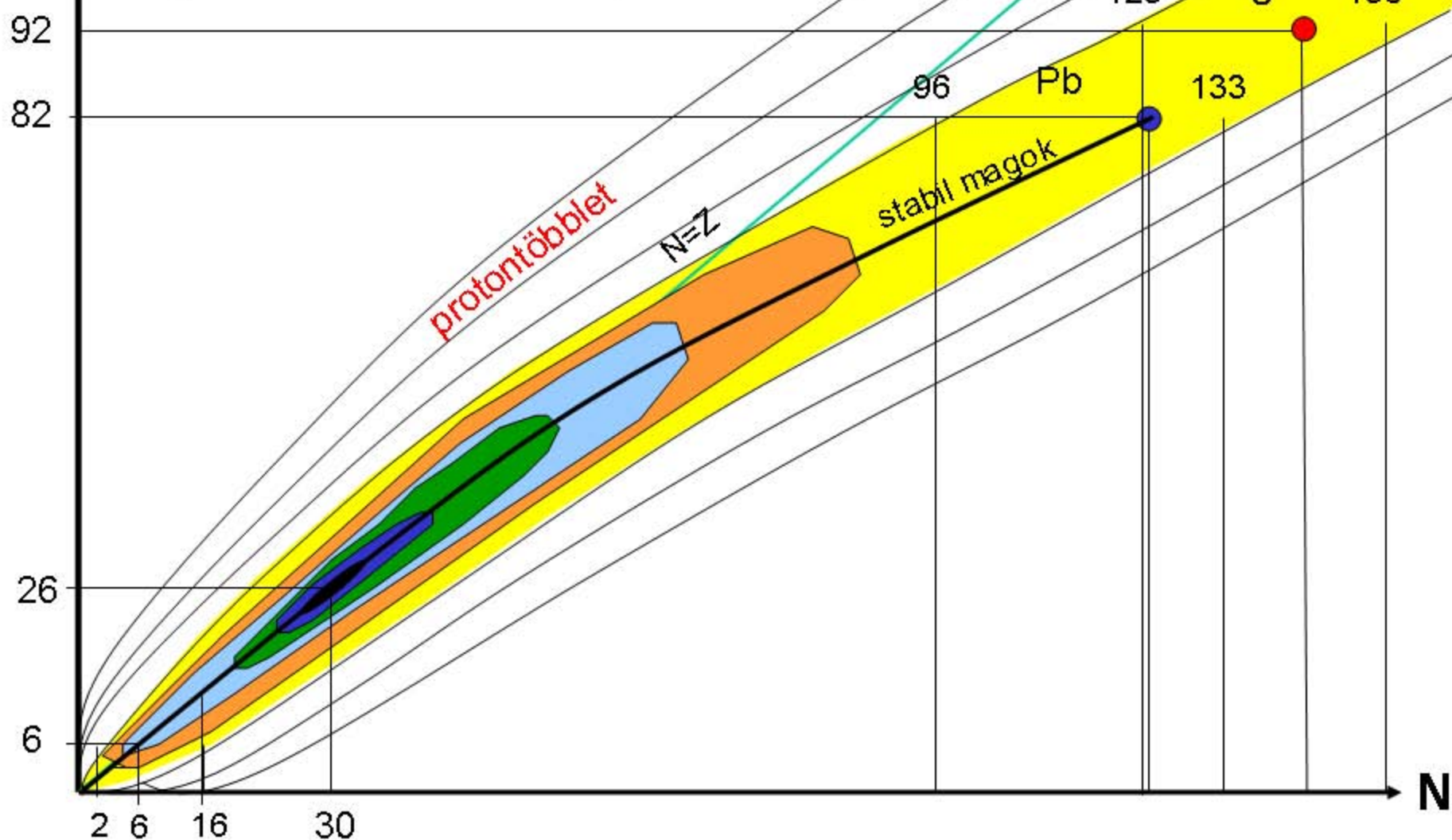

A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

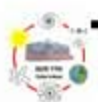
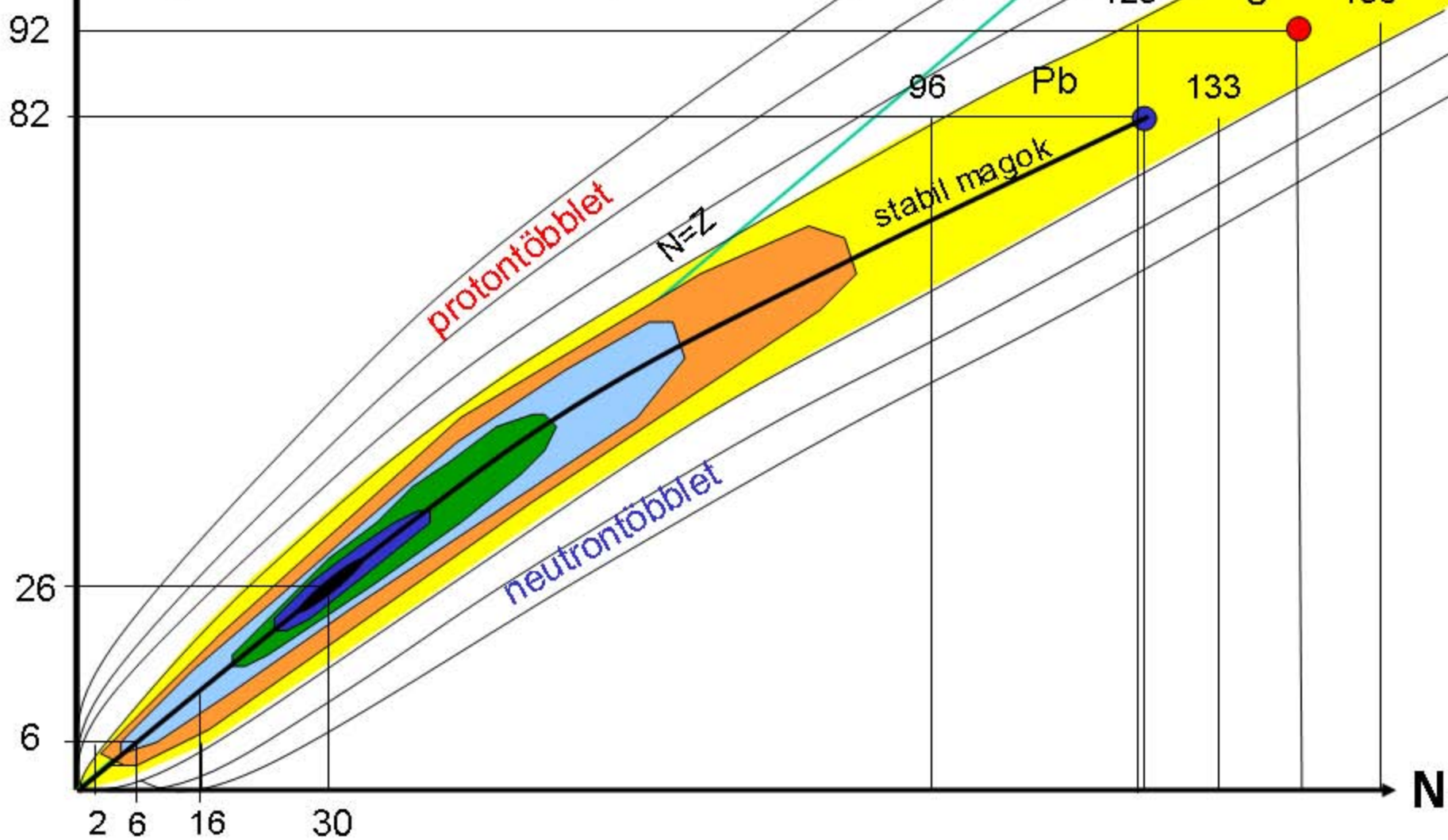

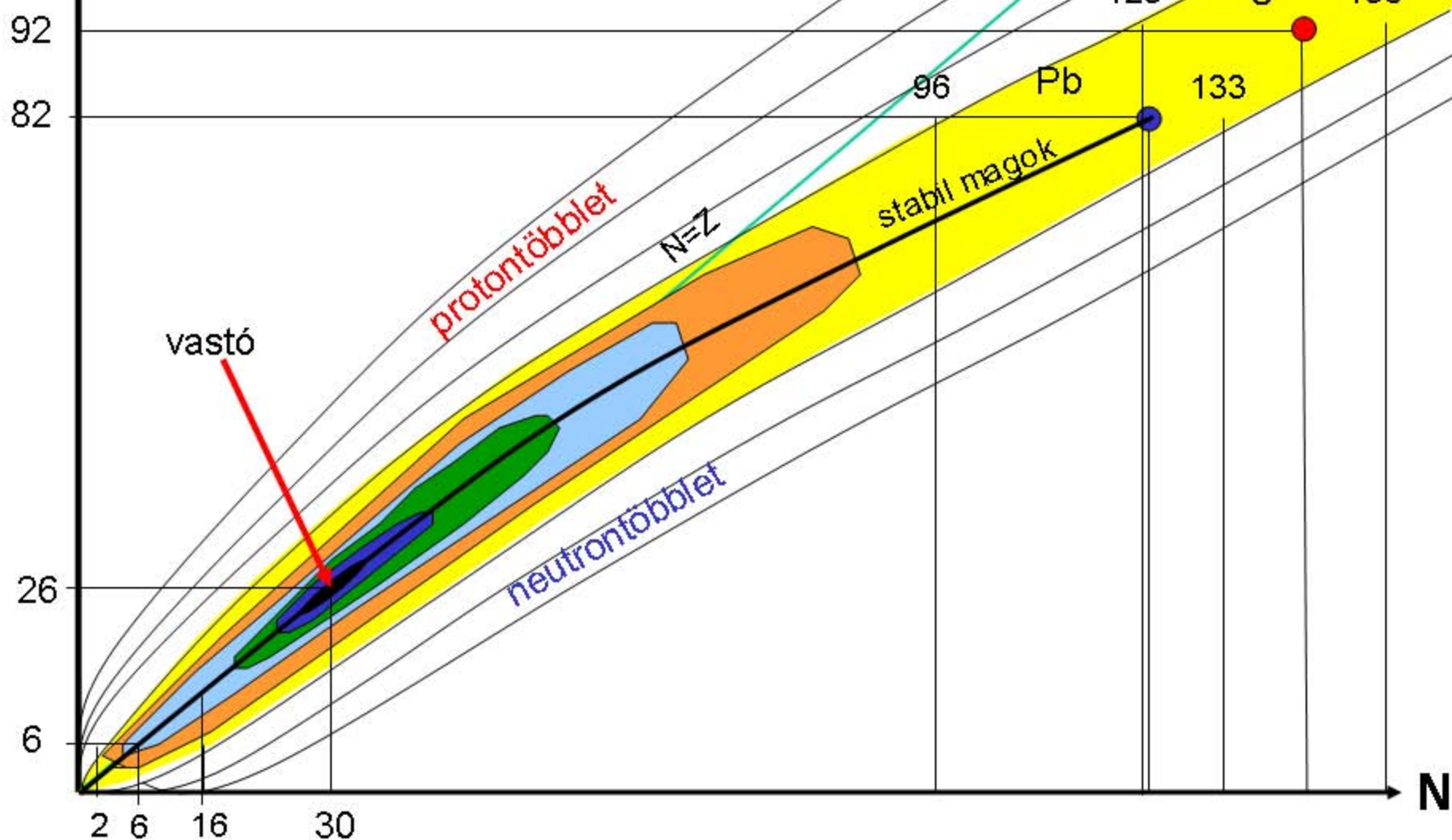
A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

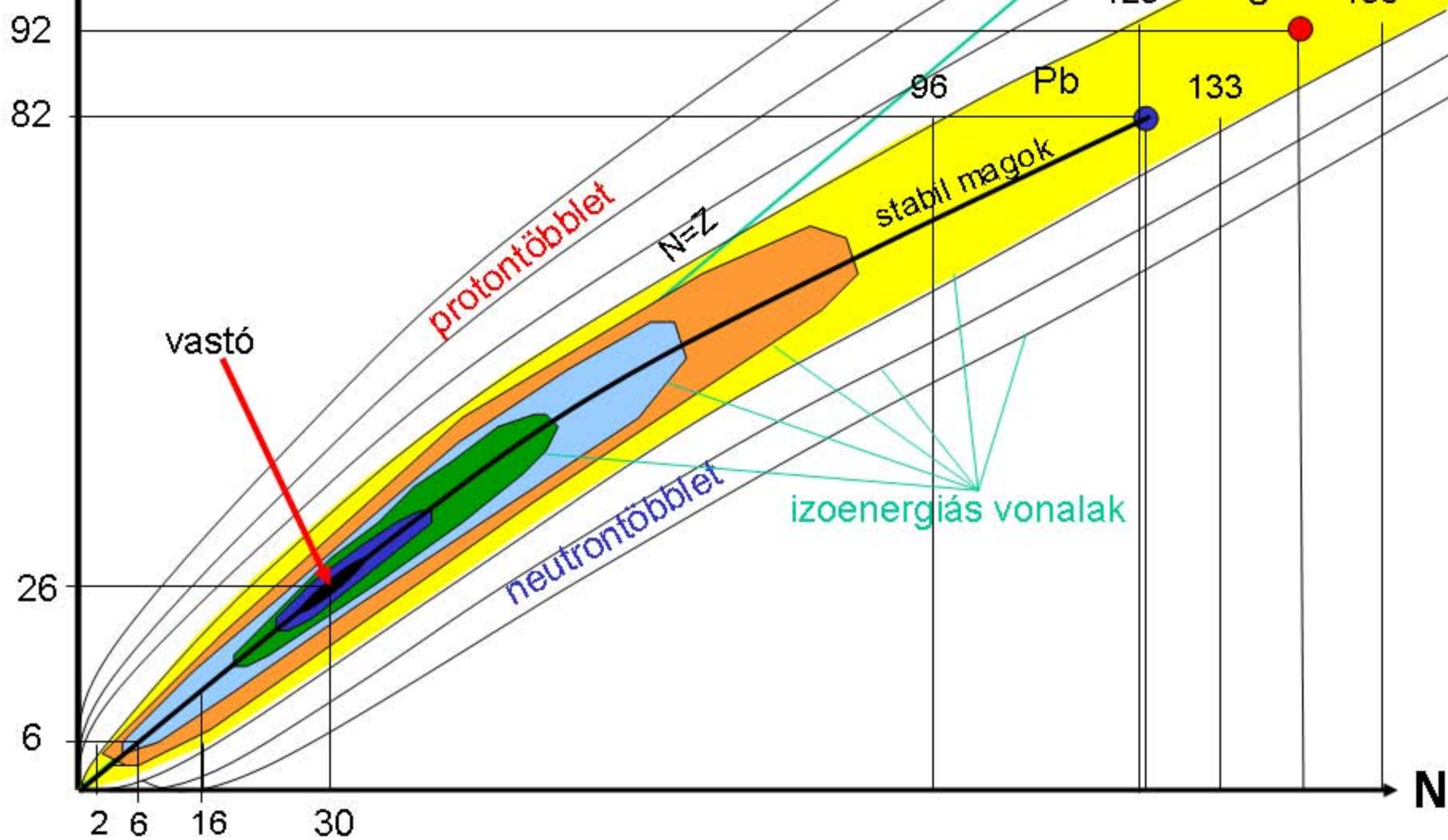

A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

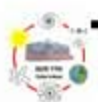
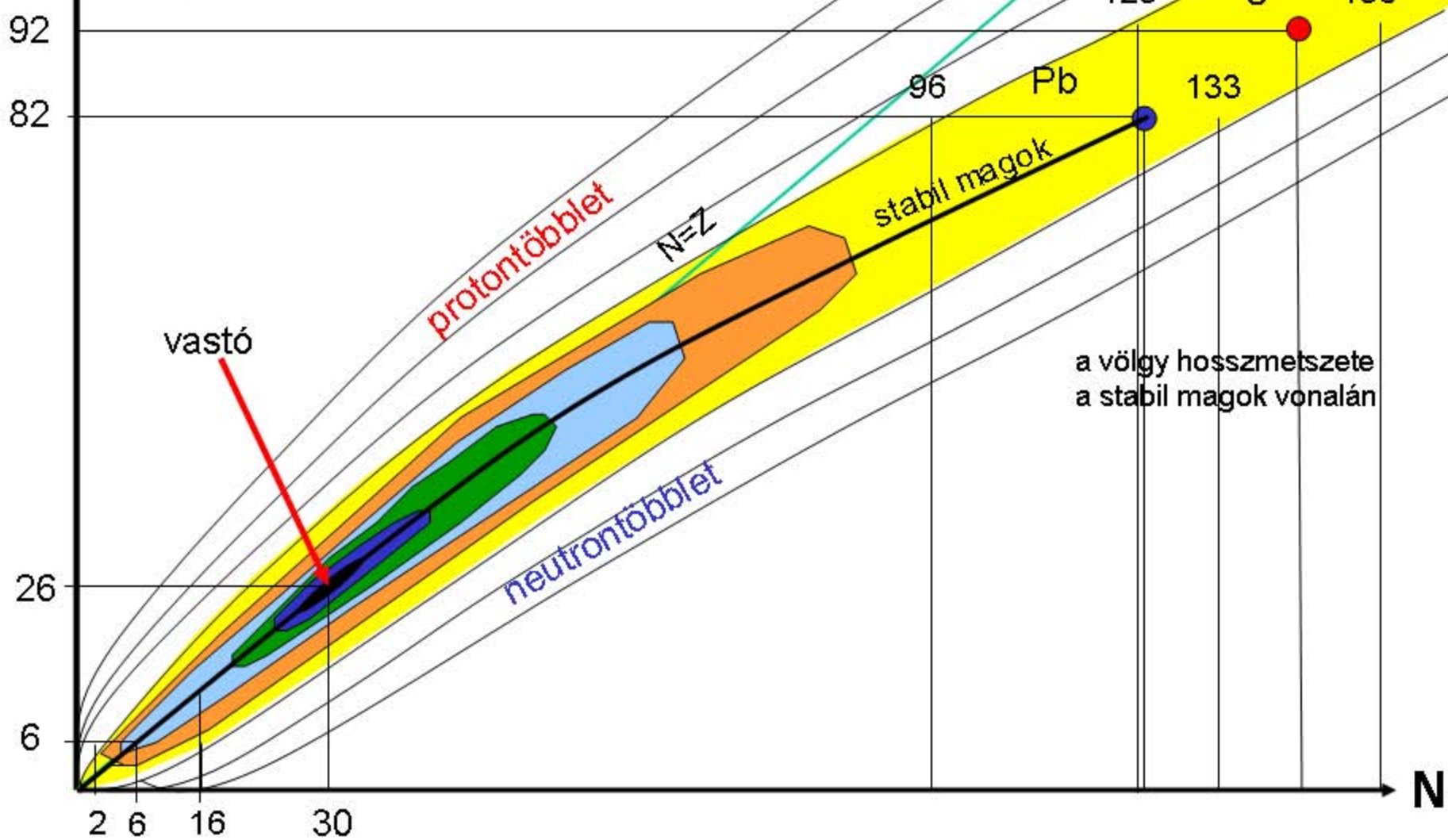

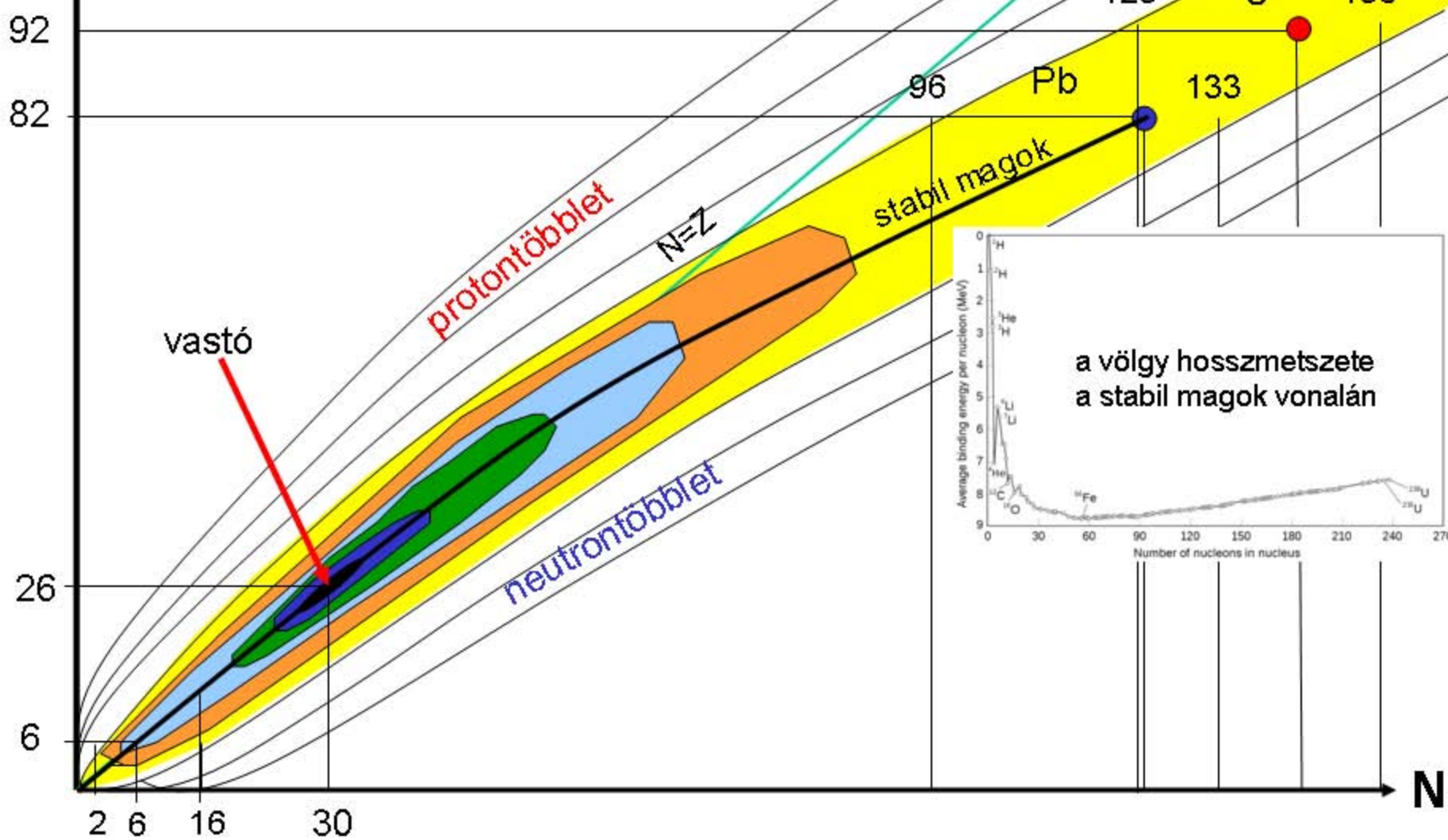
A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

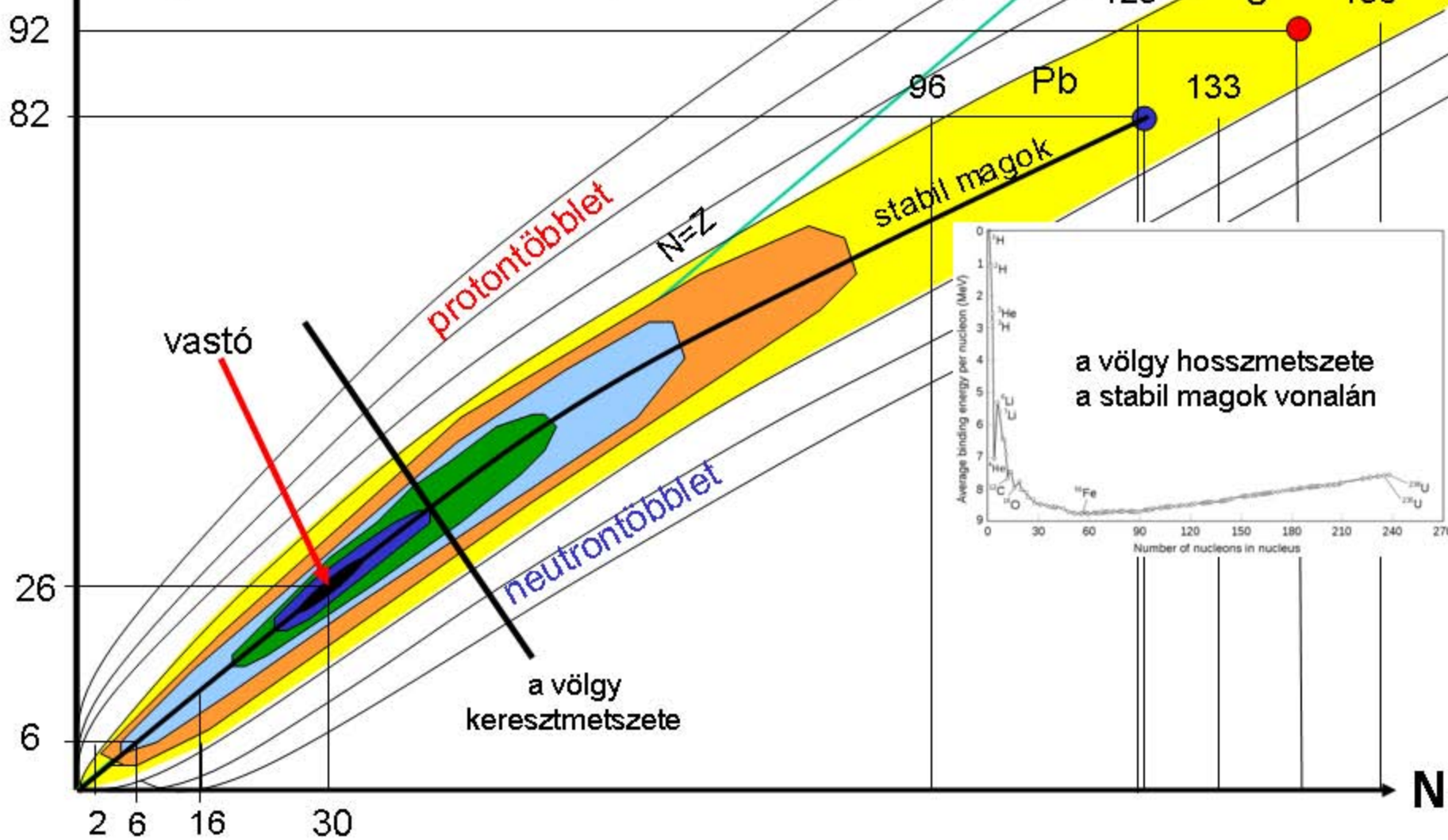

Z A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

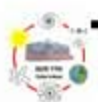
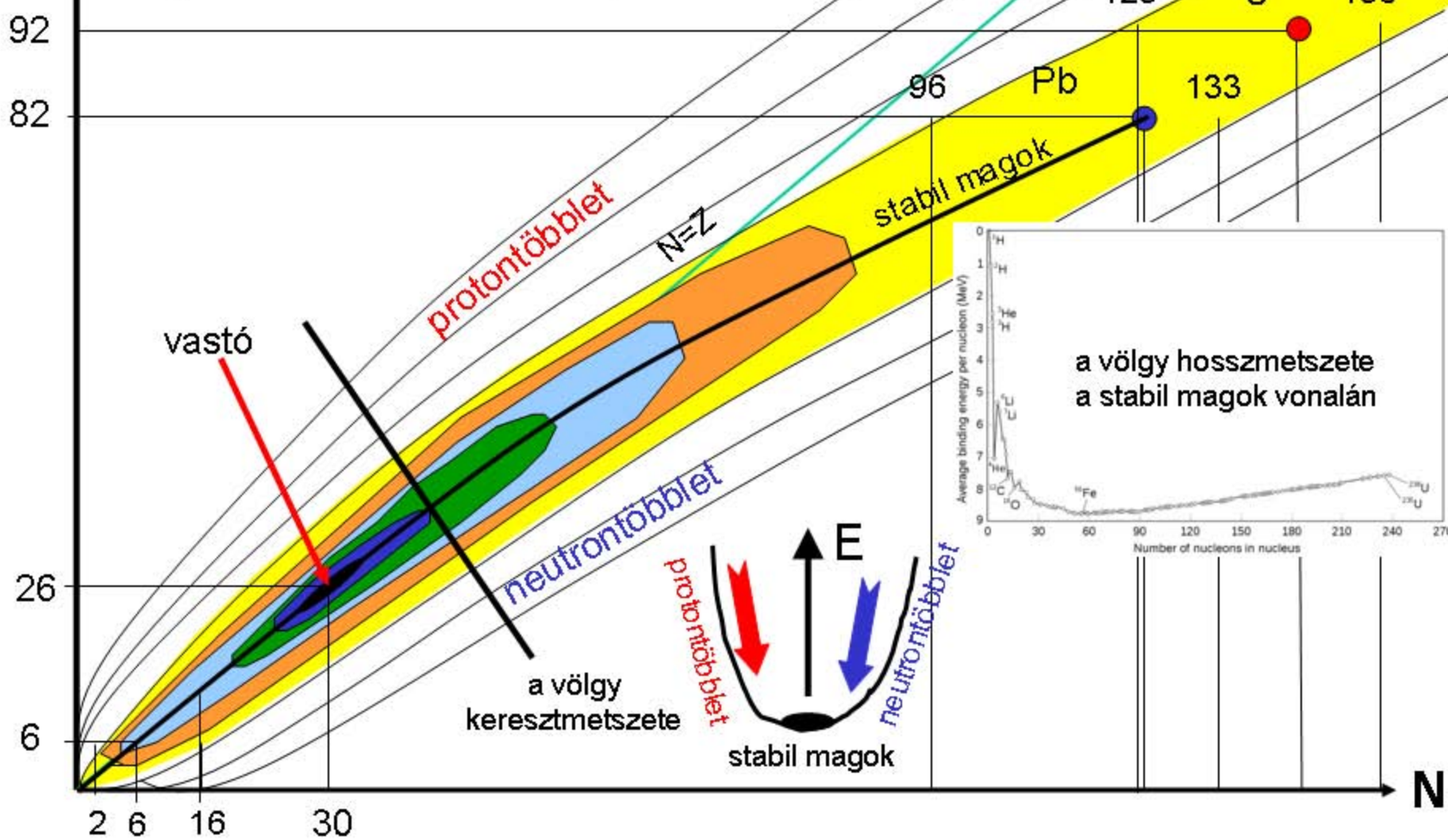

Z A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

Z A nukleáris völgy „szintvonalas” térképe

A nukleáris völgy „3D” térképe

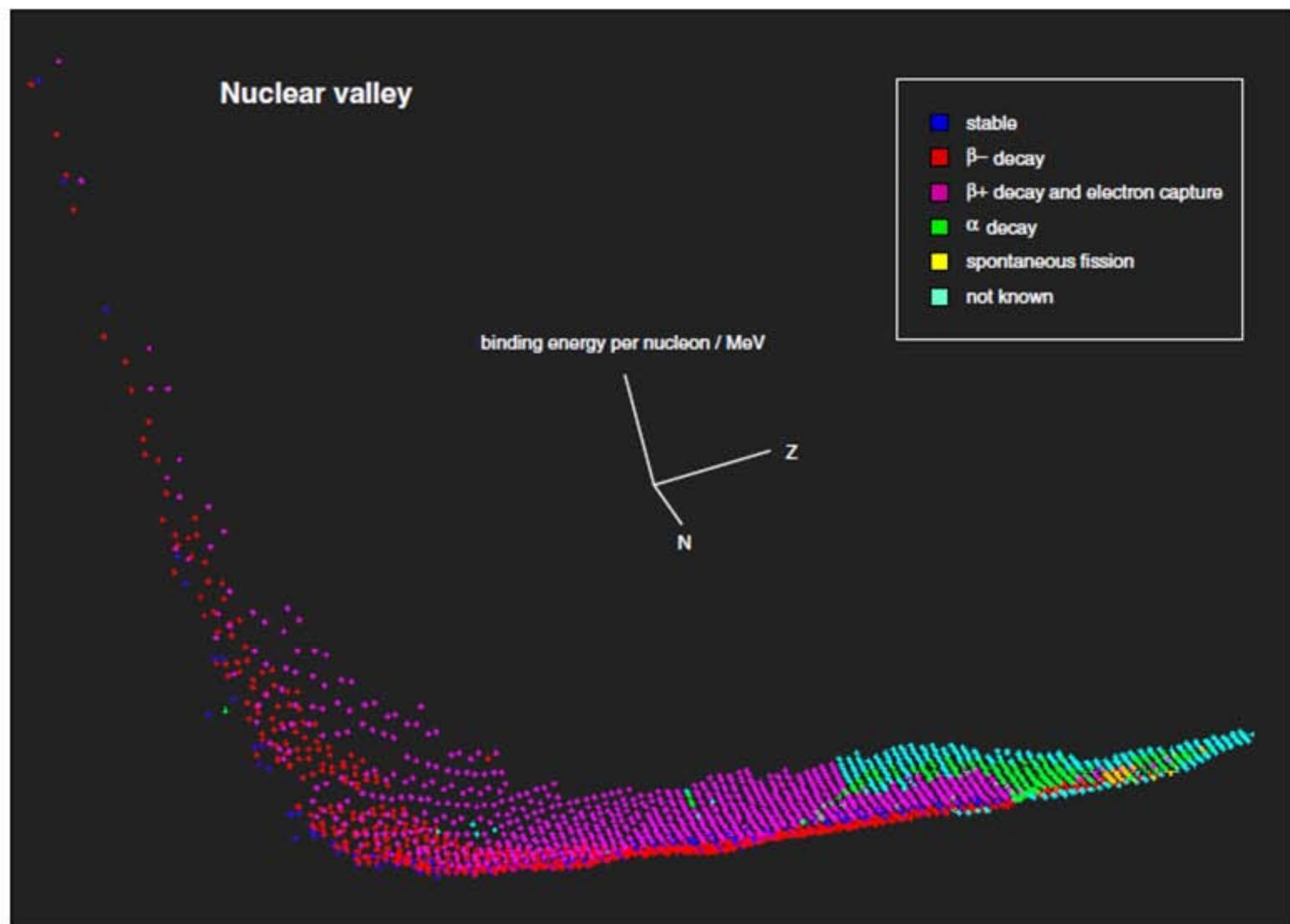
A nukleáris völgy „3D” térképe

(szemüveg a ruhatárban)

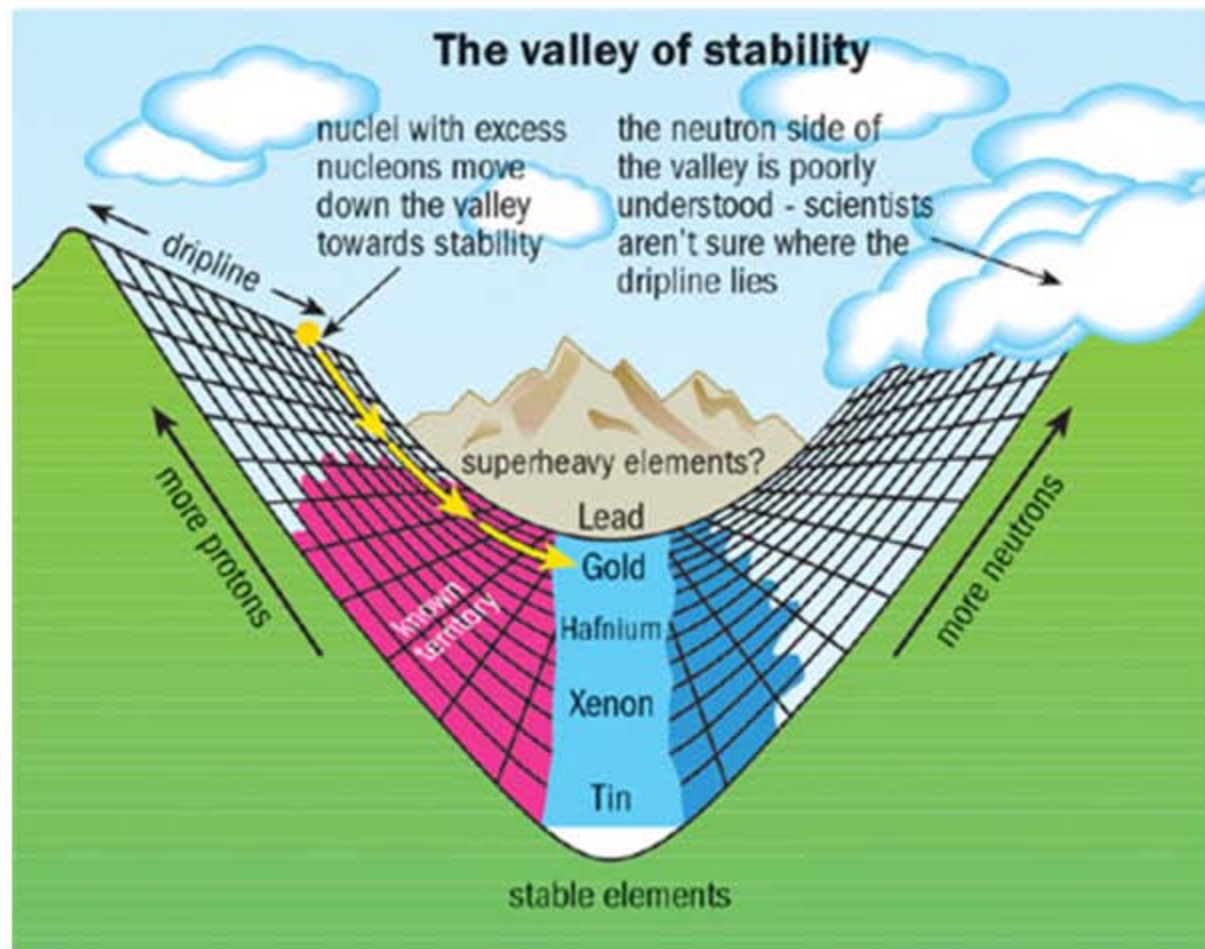

A nukleáris völgy „3D” térképe

(szemüveg a ruhatárban)

A nukleáris völgy hosszanti képe

Atommag-átalakulások

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel
(pl. mozgási energia rovására)

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

felfelé a völgy oldalán

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

felfelé a völgy oldalán

Merre?

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

felfelé a völgy oldalán

Merre?

a legnagyobb meredekség vonala
mentén – mint a víz a hegyoldalban*

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

felfelé a völgy oldalán

Merre?

a legnagyobb meredekség vonala
mentén – mint a víz a hegyoldalban*

* ha ezt a fizika megengedi

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

felfelé a völgy oldalán

Merre?

a legnagyobb meredekség vonala
mentén – mint a víz a hegyoldalban*

* ha ezt a fizika megengedi

Milyen gyorsan?

Atommag-átalakulások mozgások a nukleáris völgyben

spontán folyamatok

az energetikailag
kedvezőbb
állapotok felé

LE A VÖLGYBE !

külső energiabefektetéssel

(pl. mozgási energia rovására)

magasabb energiájú
állapotok felé

felfelé a völgy oldalán

Merre?

a legnagyobb meredekség vonala
mentén – mint a víz a hegyoldalon*

* ha ezt a fizika megengedi

Milyen gyorsan?

minél meredekebb a lejtő,
annál gyorsabban

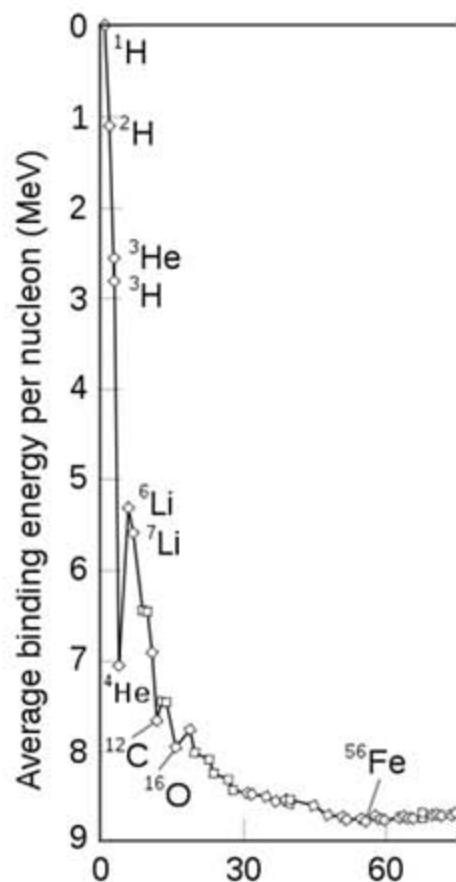
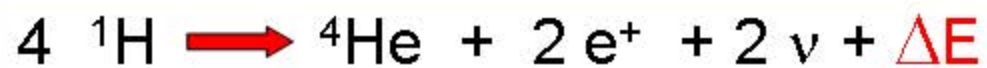
Magfúzió a Napban

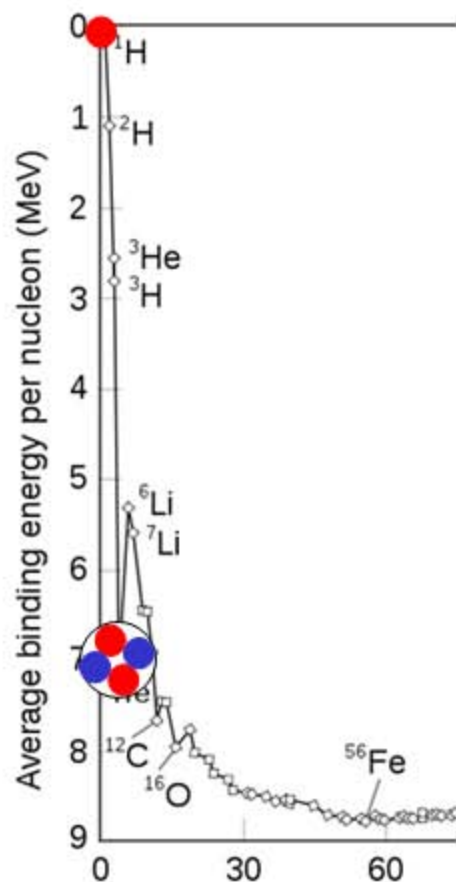
Magfúzió a Napban

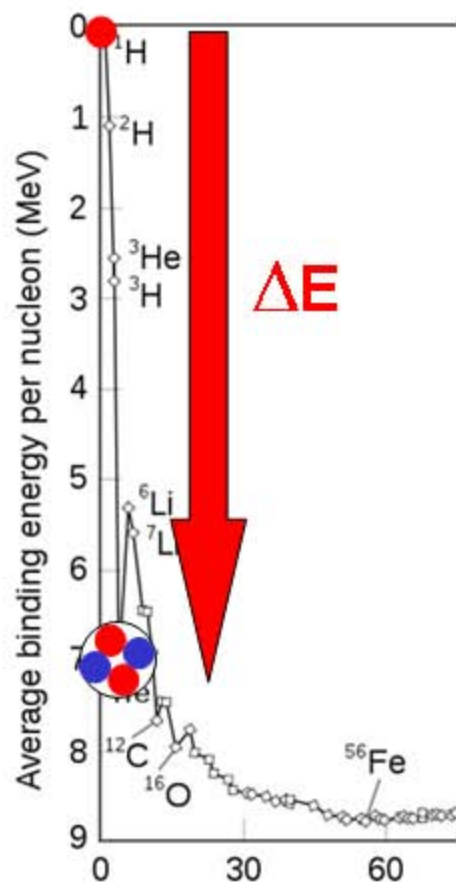
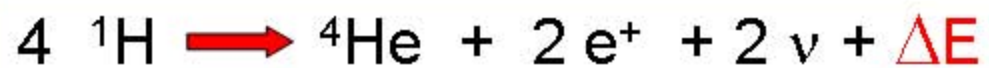
Magfúzió a Napban

Magfúzió a Napban

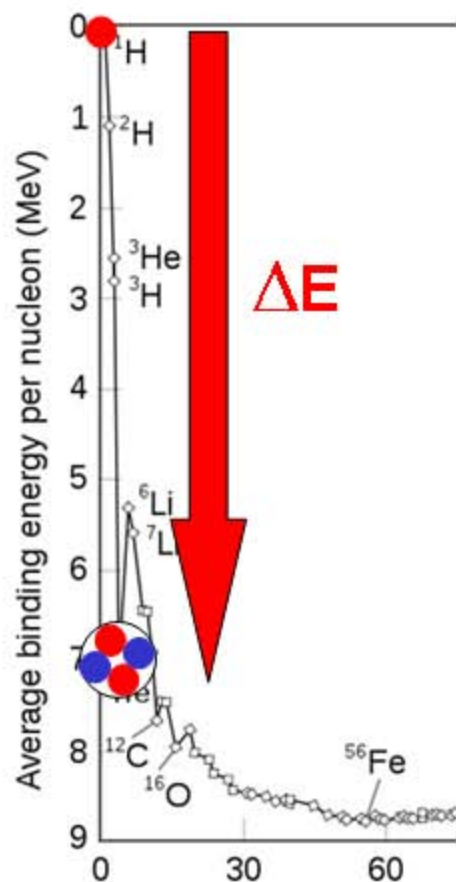

Magfúzió a Napban

Magfúzió a Napban

első lépés:
két proton
ütközése:

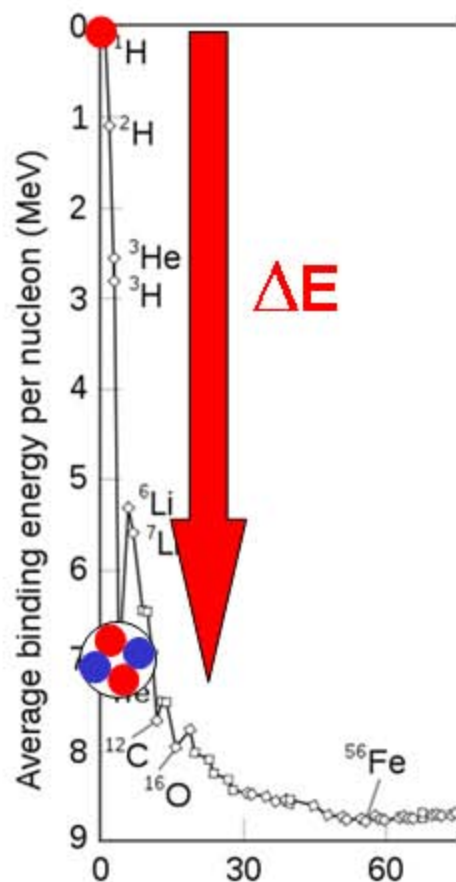

Magfúzió a Napban

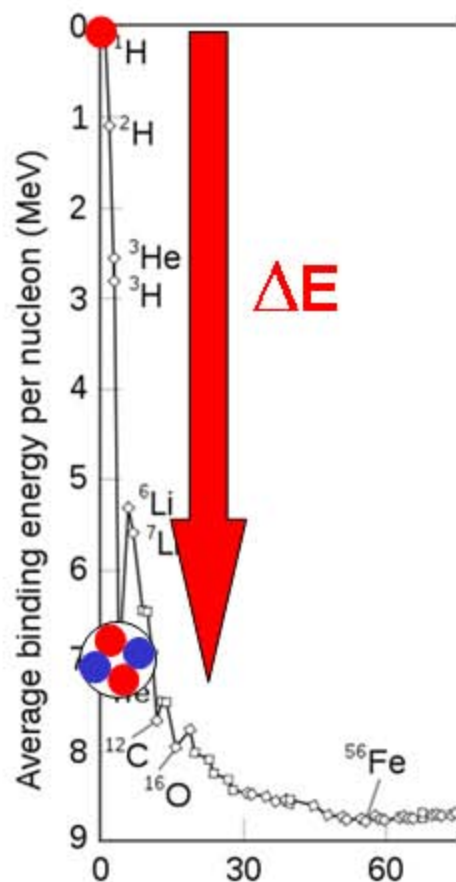
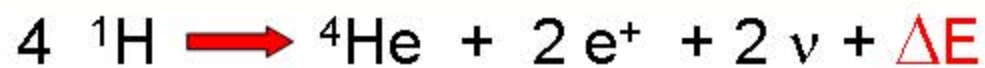
lassú
protonok
ütközése

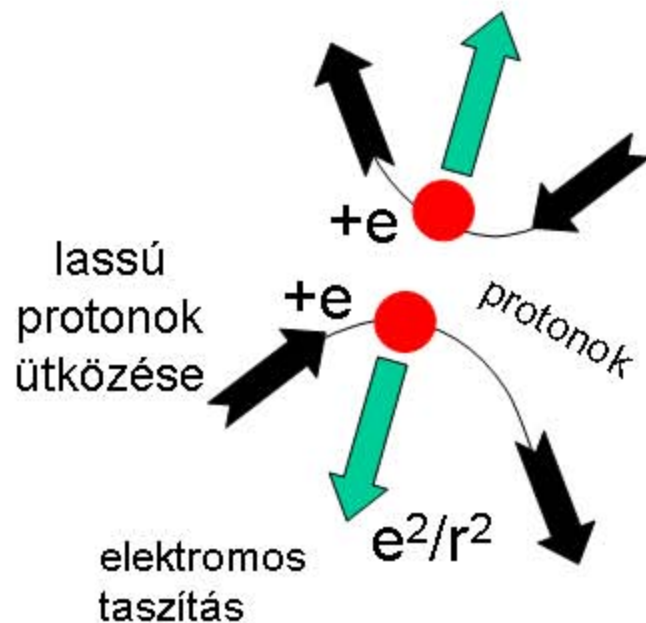
első lépés:
két proton
ütközése:

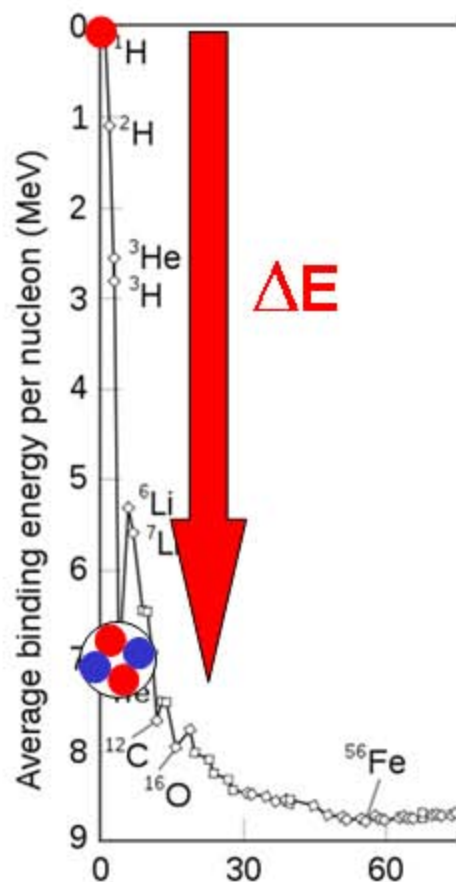
Magfúzió a Napban

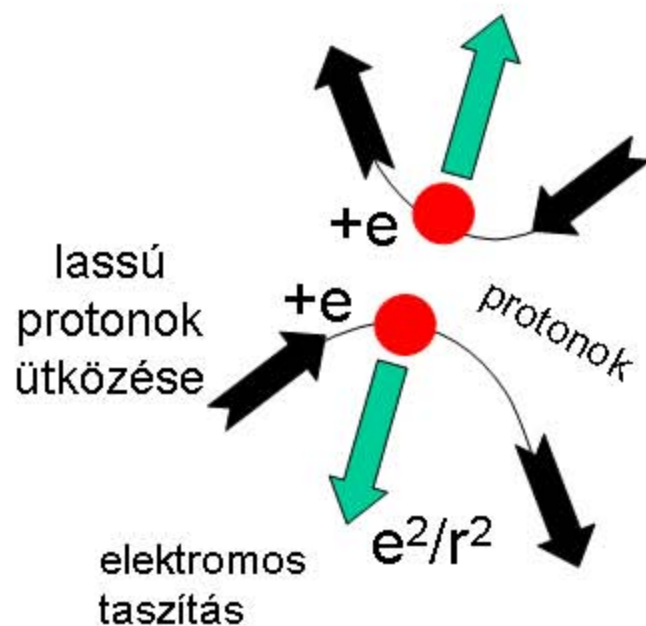
első lépés:
két proton
ütközése:

Magfúzió a Napban

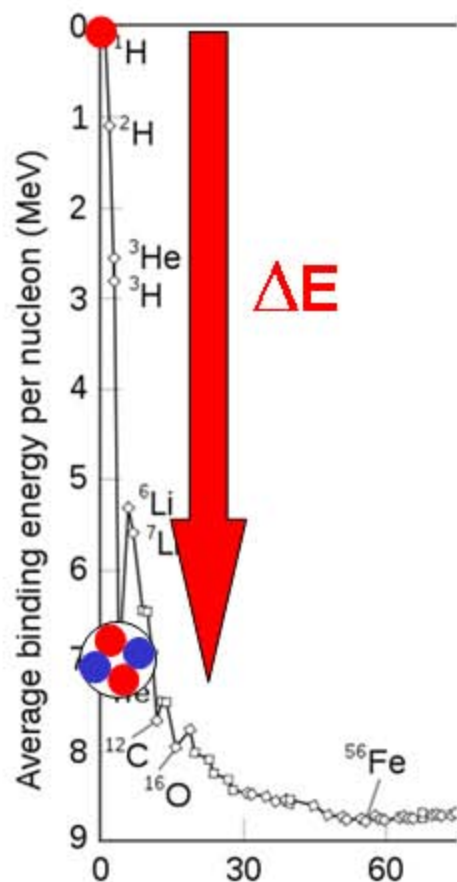
első lépés:
két proton
ütközése:

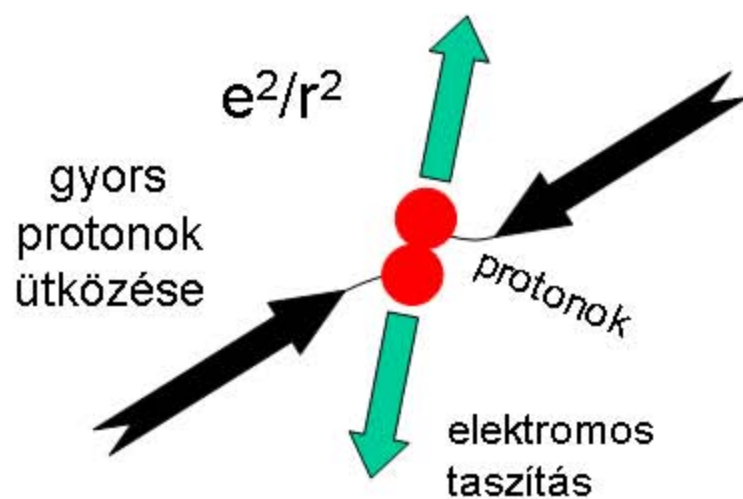
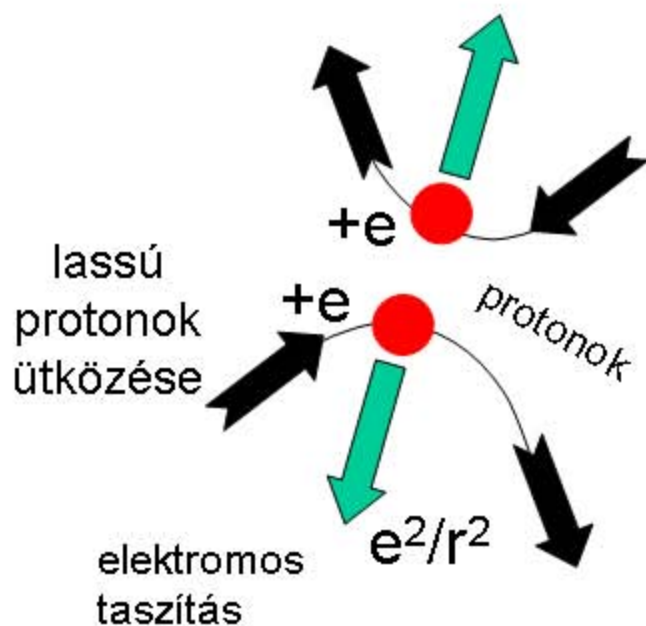
gyors protonok ütközése

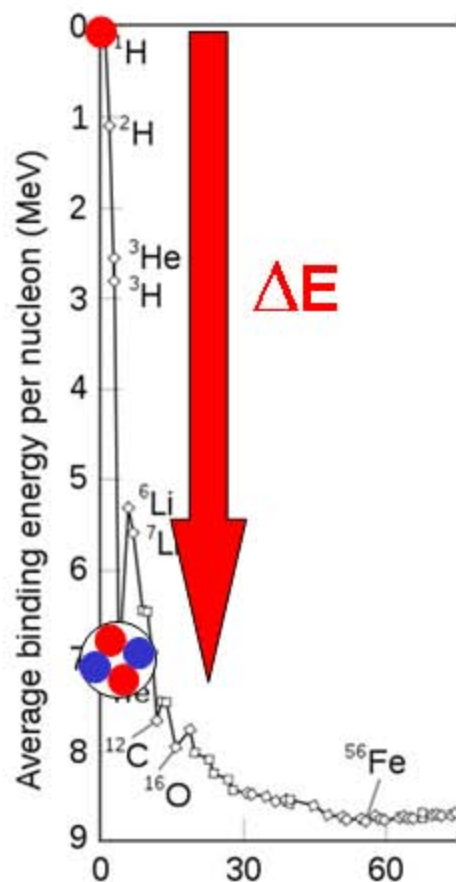
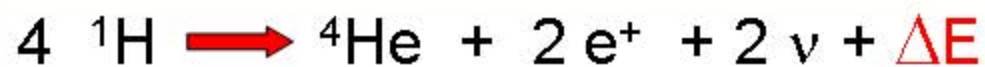
Magfúzió a Napban

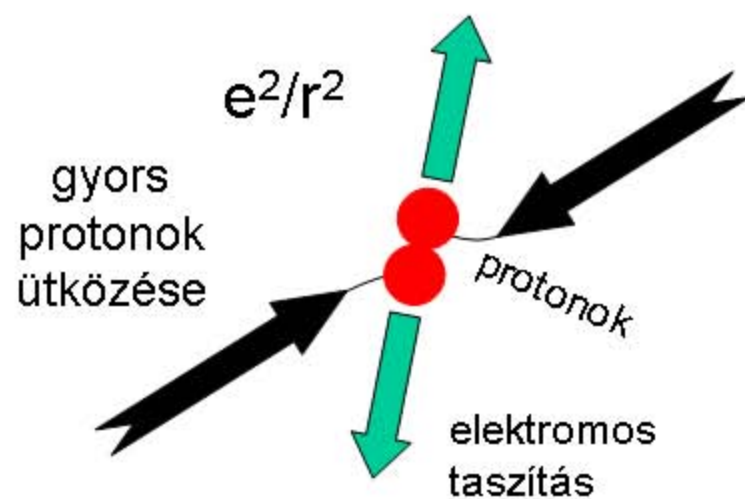
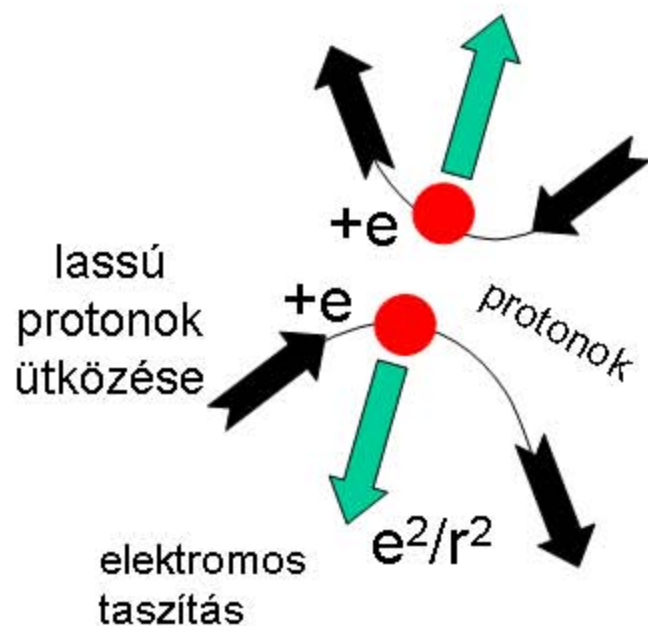
első lépés:
két proton
ütközése:

Magfúzió a Napban

első lépés:
két proton
ütközése:

a Nap középpontjában 14 millió fok van!

azaz mégsem ilyen egyszerű!

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

segít a **gyenge kölcsönhatás:**

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

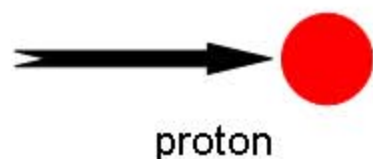
segít a **gyenge kölcsönhatás**:

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

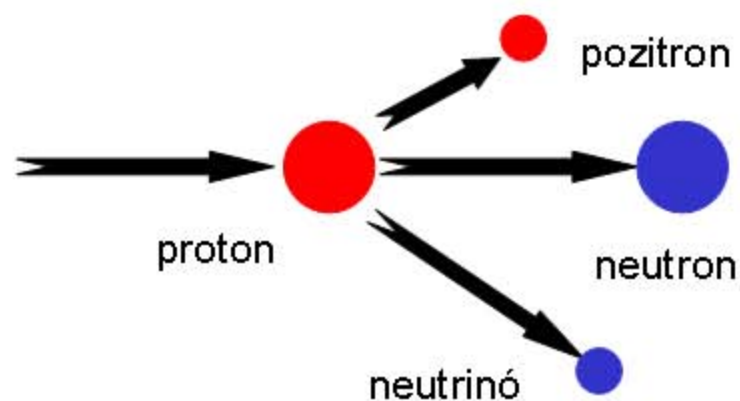
segít a **gyenge kölcsönhatás**:

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

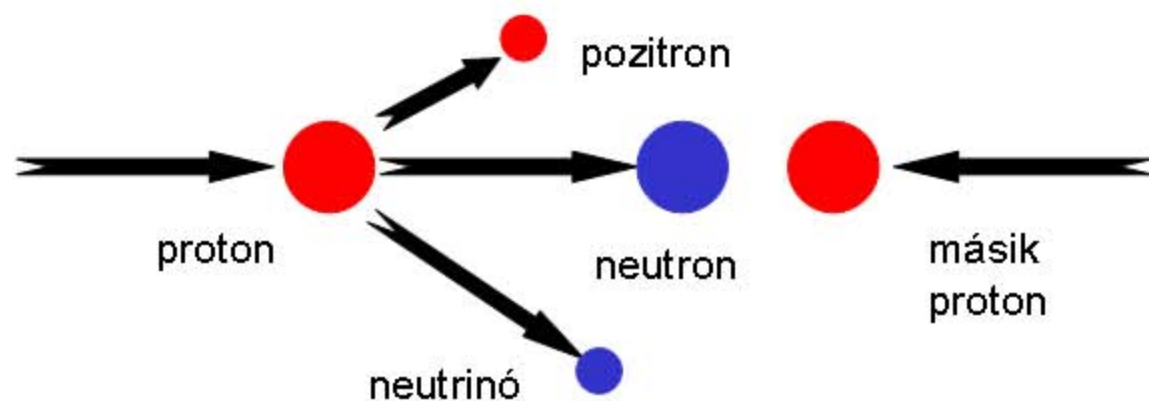
segít a **gyenge kölcsönhatás**:

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

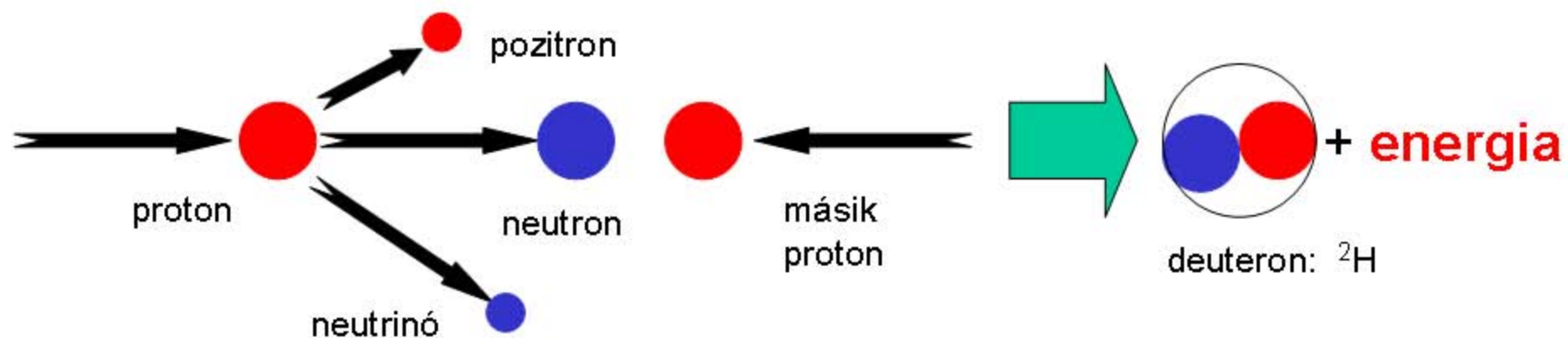
segít a **gyenge kölcsönhatás**:

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

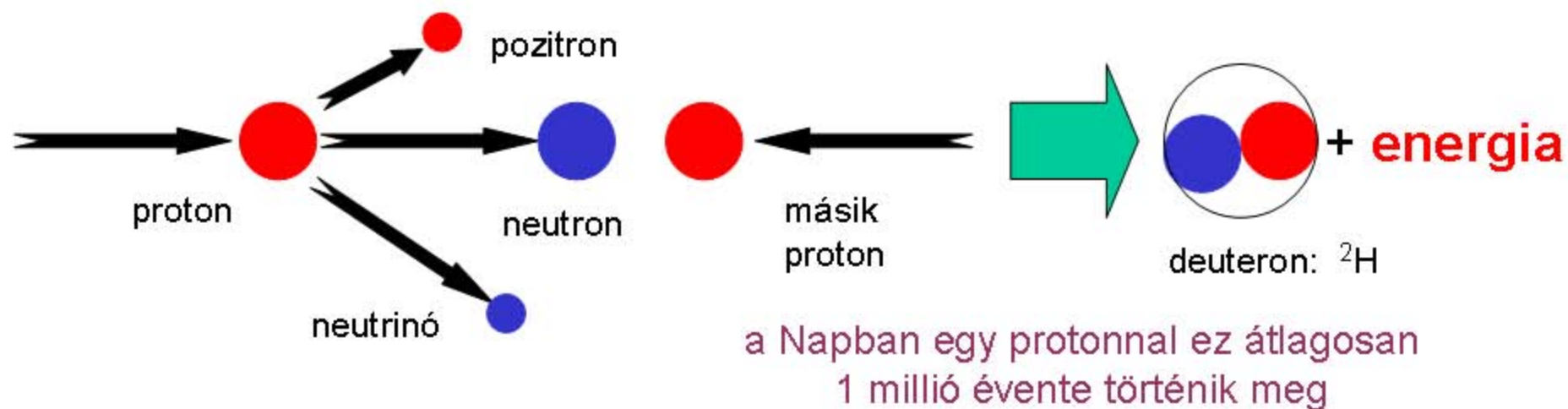
segít a **gyenge kölcsönhatás**:

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

segít a **gyenge kölcsönhatás**:

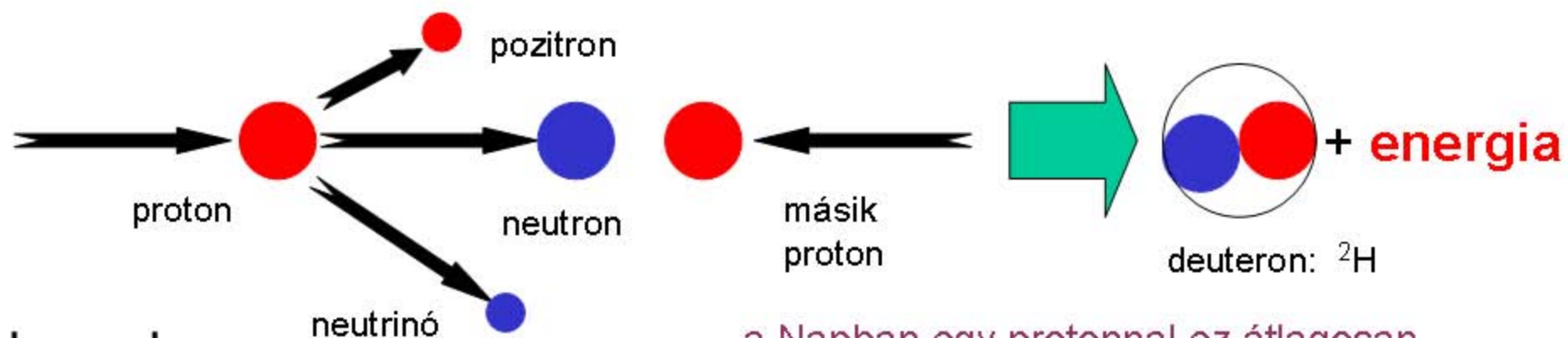

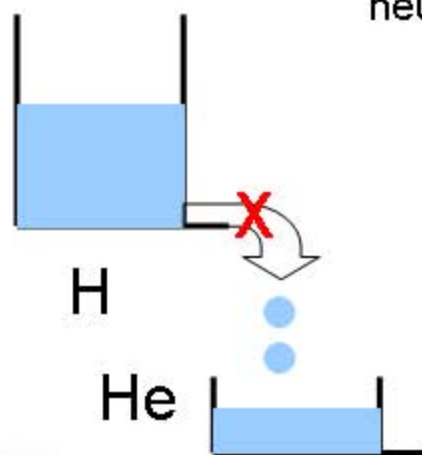
azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

segít a **gyenge kölcsönhatás**:

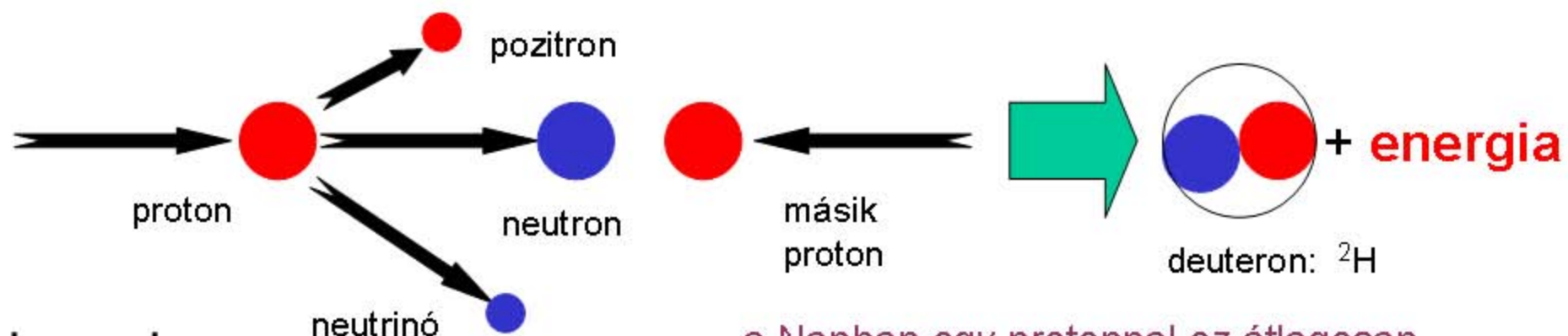
a Napban egy protonnal ez átlagosan
1 millió évente történik meg

azaz mégsem ilyen egyszerű!

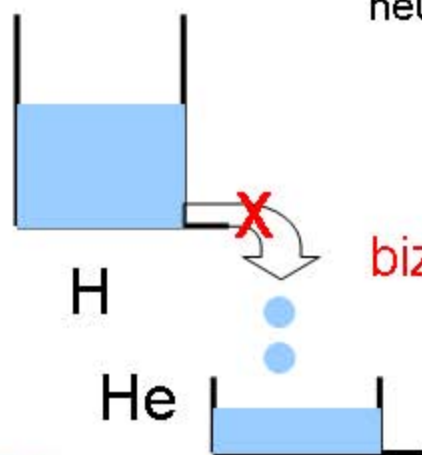
két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

segít a **gyenge kölcsönhatás**:

a Napban egy protonnal ez átlagosan
1 millió évente történik meg

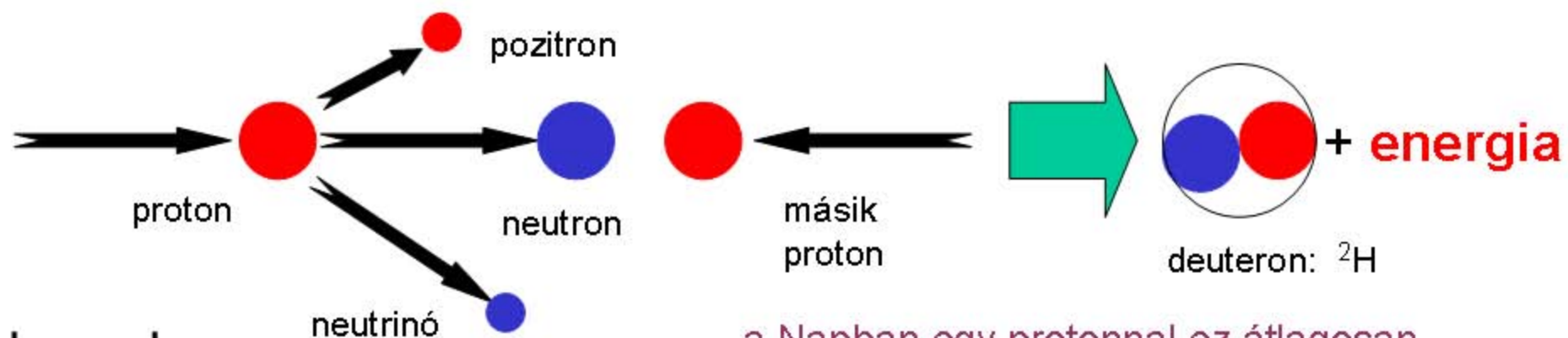
ez a magfúzió
biztonsági szelepe!

azaz mégsem ilyen egyszerű!

két proton kötött állapota, a ${}^2\text{He}$ atommag NEM LÉTEZIK!

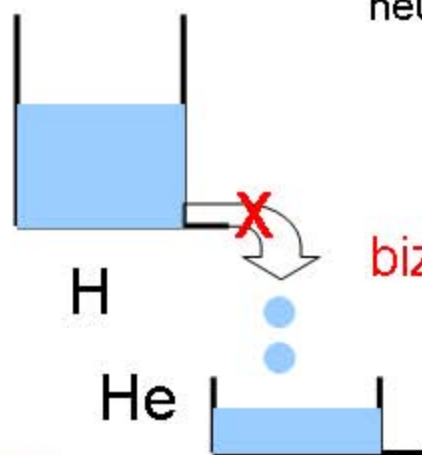
segít a **gyenge kölcsönhatás**:

a Napban egy protonnal ez átlagosan
1 millió évente történik meg

ez a magfúzió
biztonsági szelepe!

a további folyamatokat már az erős
kölcsönhatás kormányozza: kb. 10^{-10} s

Radioaktív bomlás

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban:

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban: **alfa-bomlás**

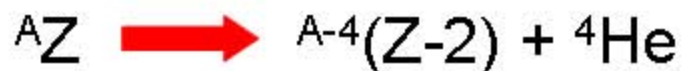

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban: **alfa-bomlás**

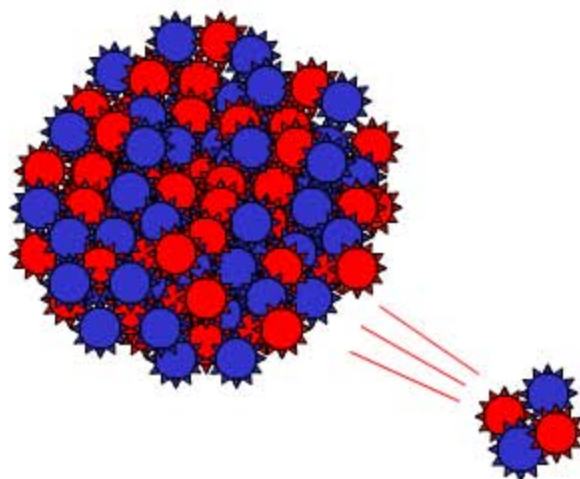
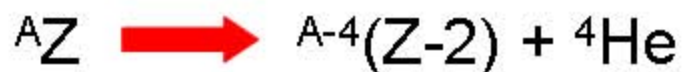

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban:

alfa-bomlás

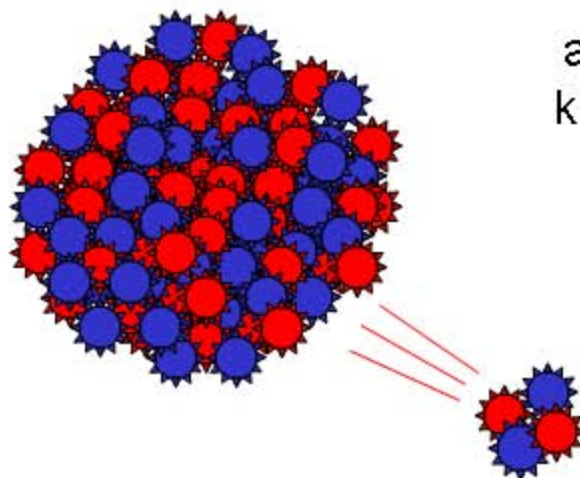
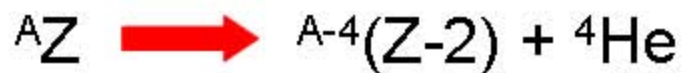

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban:

alfa-bomlás

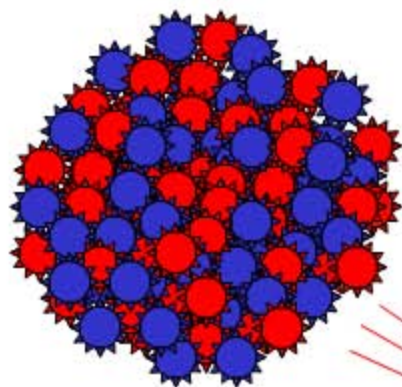
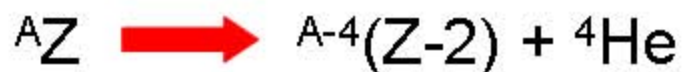
a túl nagy mag
kilöki felesleges
részeit

Radioaktív bomlás

kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban:

alfa-bomlás

a túl nagy mag
kilöki felesleges
részeit

alfa-részecske
= ${}^4_2\text{He}$ mag

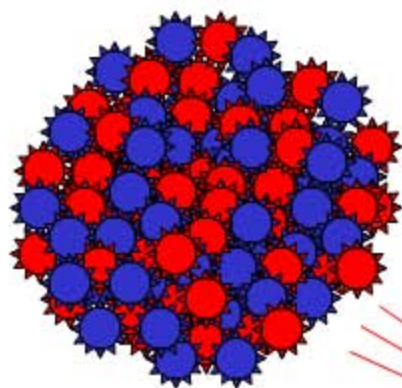
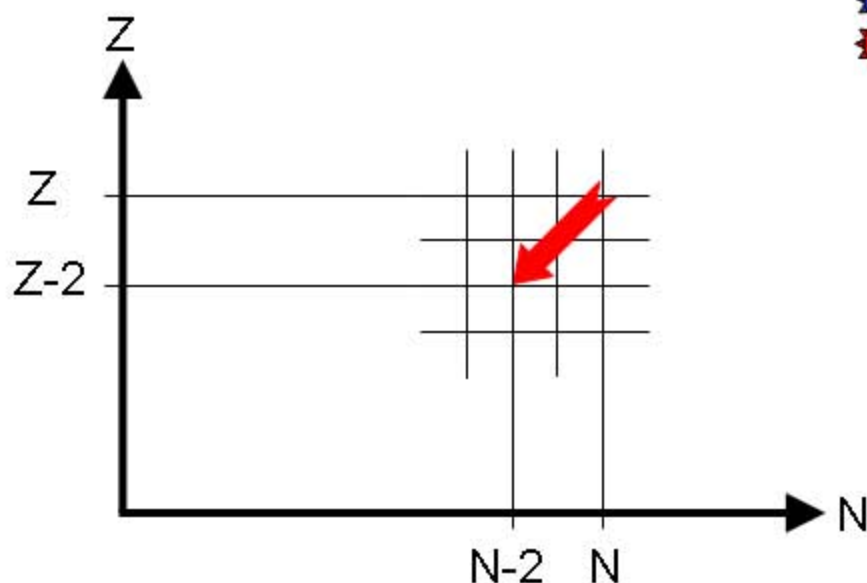
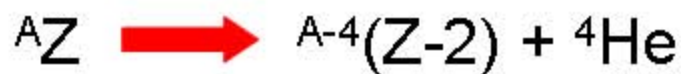

Radioaktív bomlás

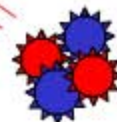
kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban:

alfa-bomlás

a túl nagy mag
külső felesleges
részeit

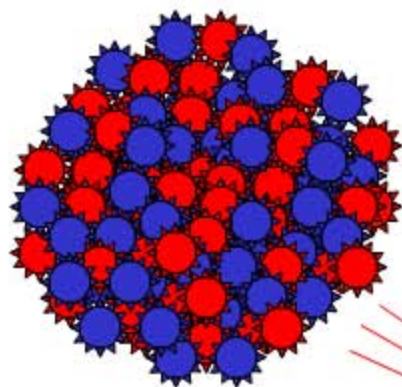
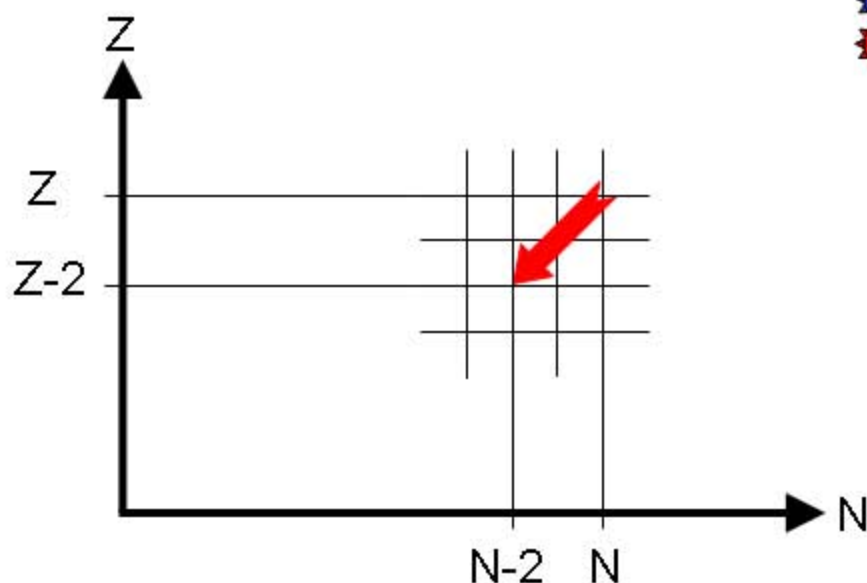
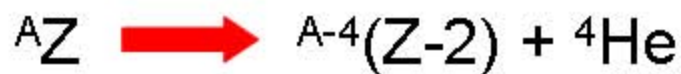
alfa-részecske
= ${}^4\text{He}$ mag

Radioaktív bomlás

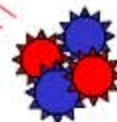
kis lépésekkel a stabilitás felé

Túl sok nukleon a magban:

alfa-bomlás

a túl nagy mag
kilöki felesleges
részeit

alfa-részecske
= ${}^4\text{He}$ mag

az alfa-részecske erősen
kötött objektum!

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

---

béta-bomlás

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

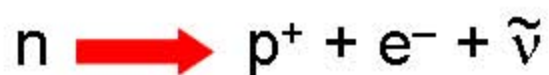
ha túl sok a neutron:

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

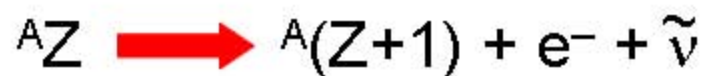
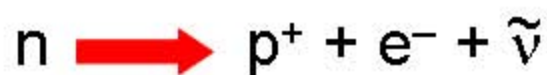
ha túl sok a neutron:

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

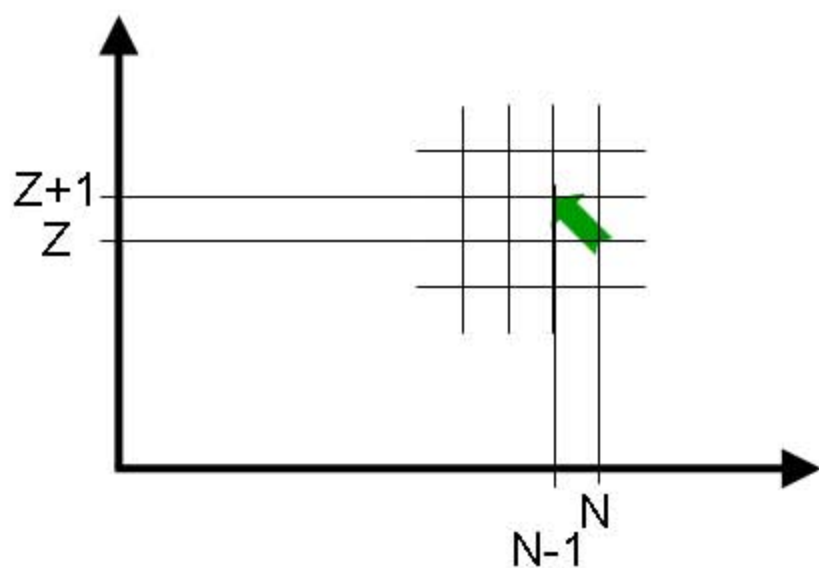
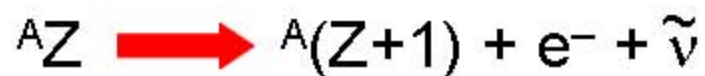
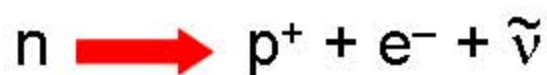
ha túl sok a neutron:

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

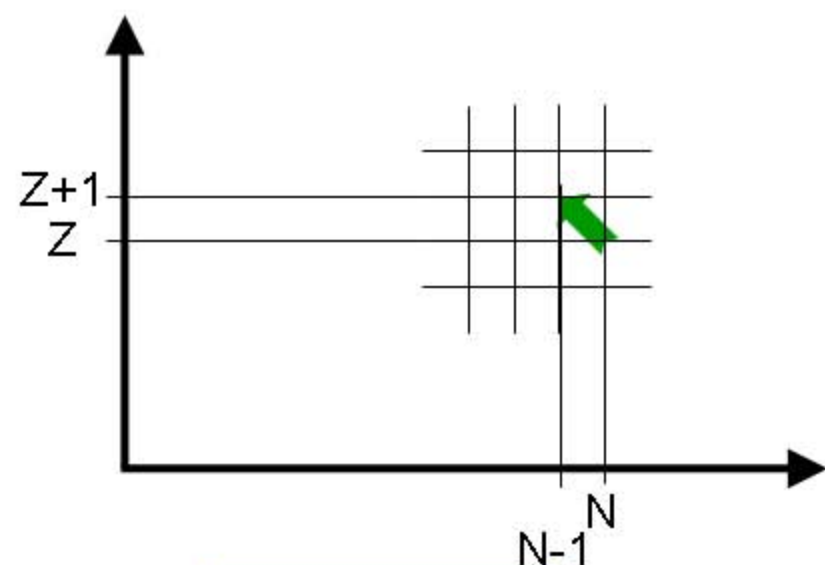
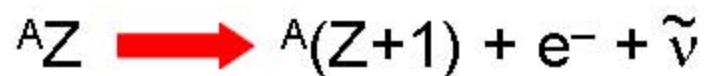
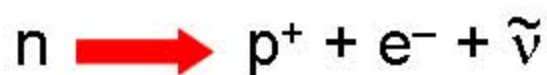
ha túl sok a neutron:

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

ha túl sok a neutron:

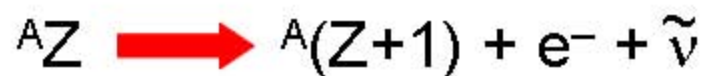
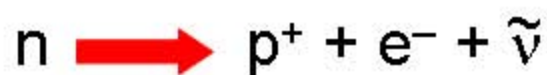
β^- - bomlás

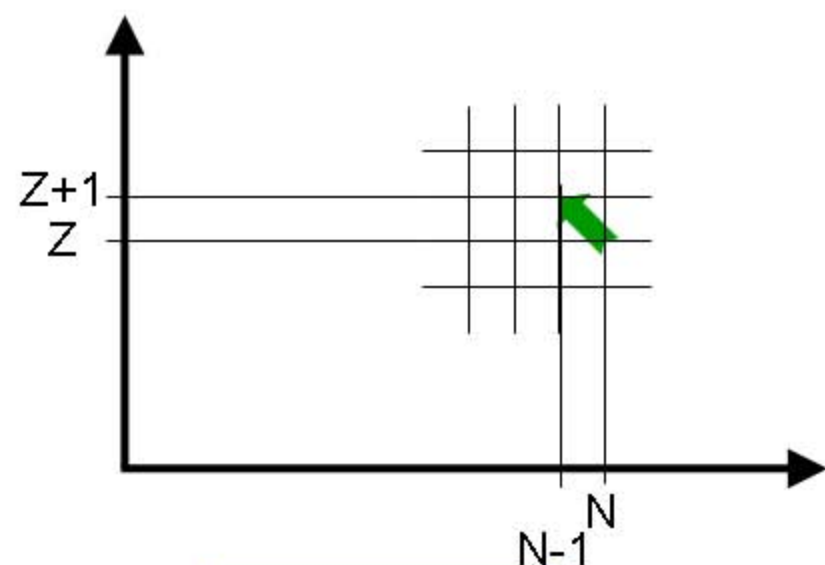
Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

ha túl sok a neutron:

ha túl sok a proton:

β^- - bomlás

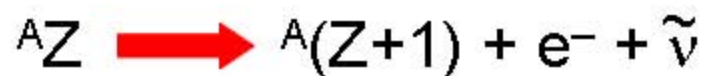
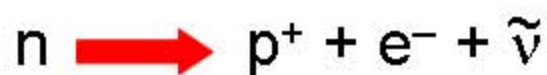

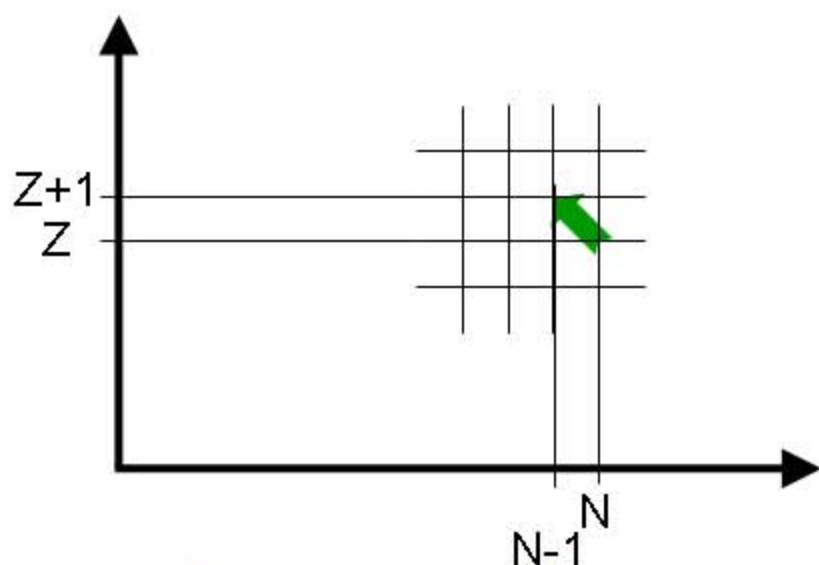
Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

ha túl sok a neutron:

ha túl sok a proton:

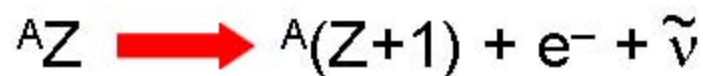
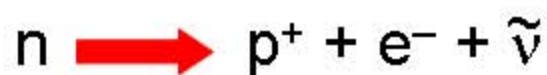
β^- - bomlás

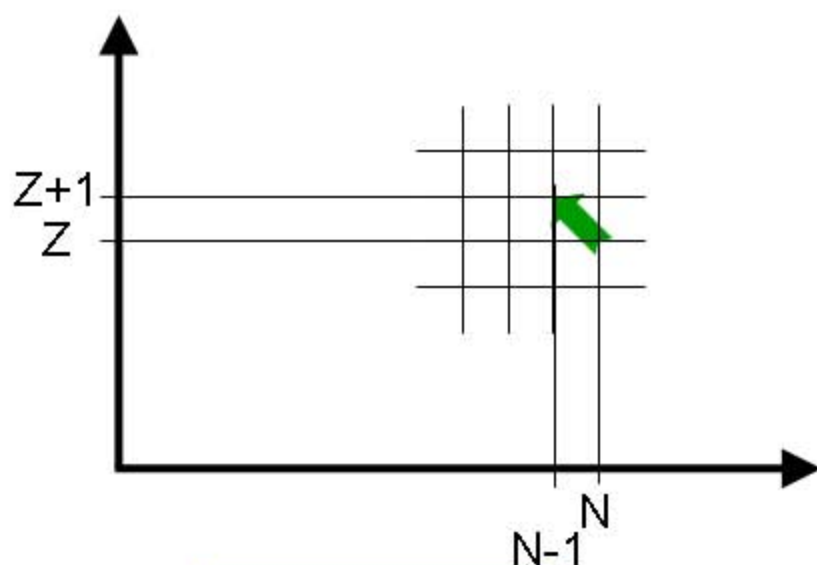
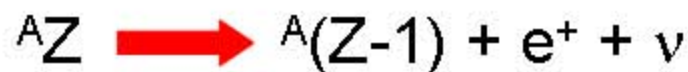
Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

béta-bomlás

ha túl sok a neutron:

ha túl sok a proton:

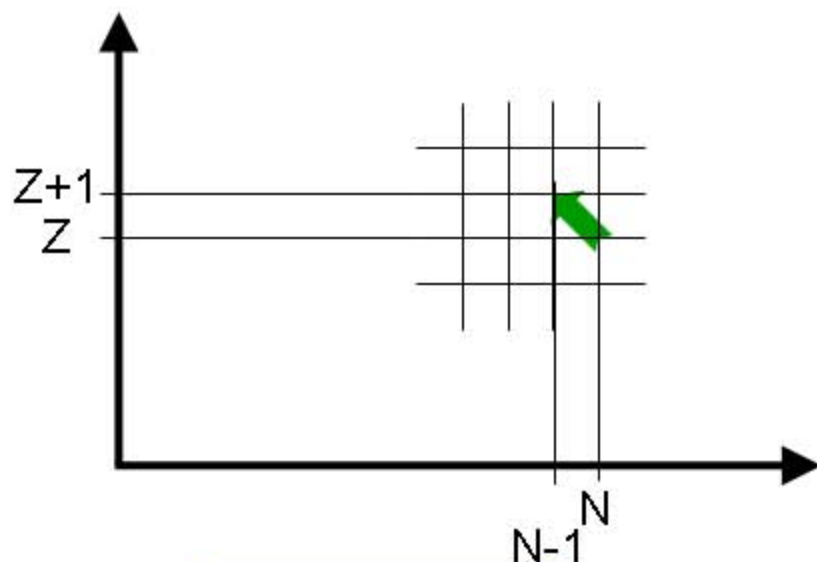
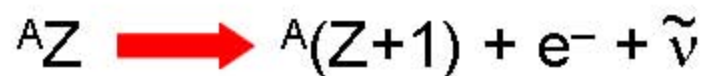
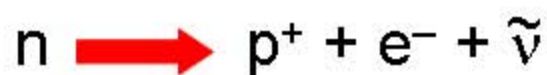
β^- - bomlás

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

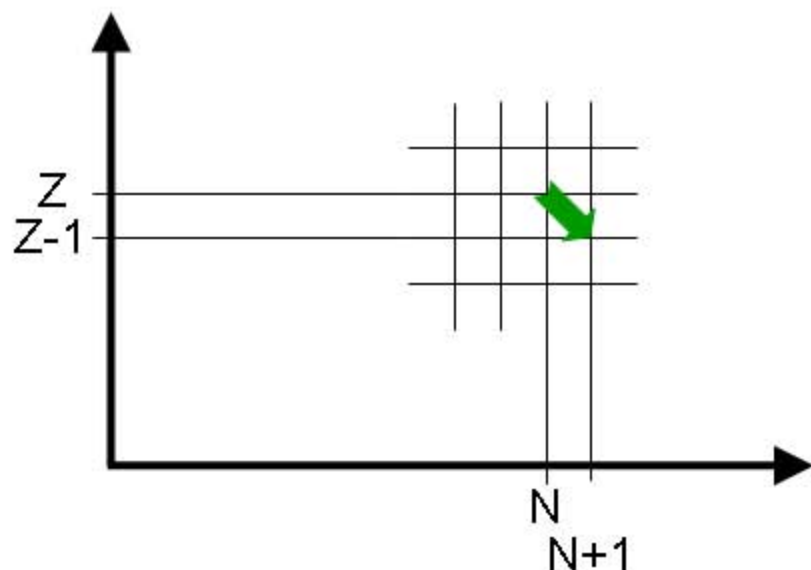
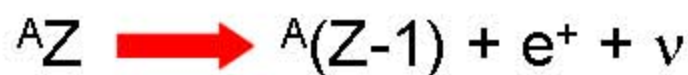
béta-bomlás

ha túl sok a neutron:

β^- - bomlás

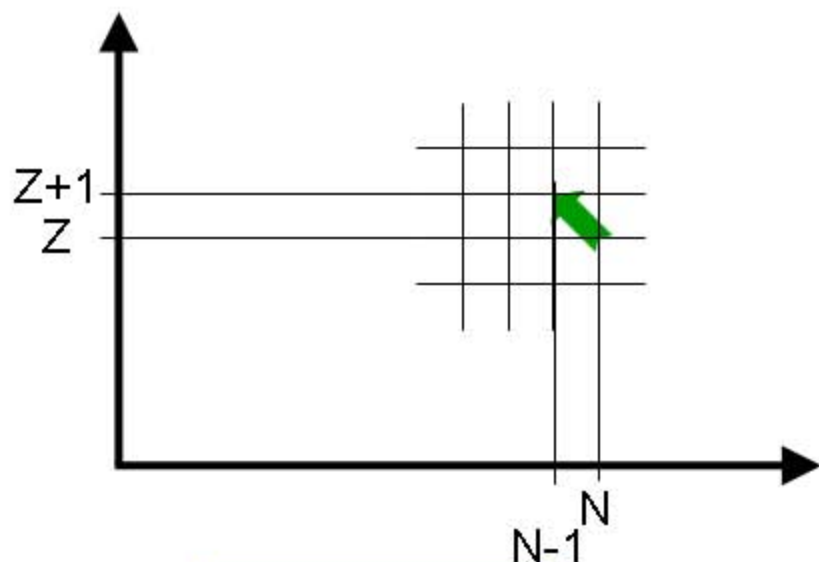
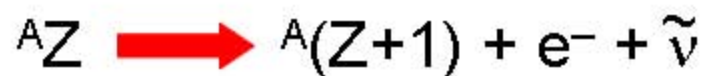
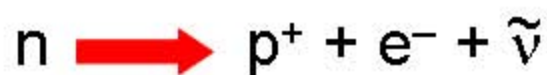
ha túl sok a proton:

Túl sok proton vagy neutron
meredeken a szakadékba:

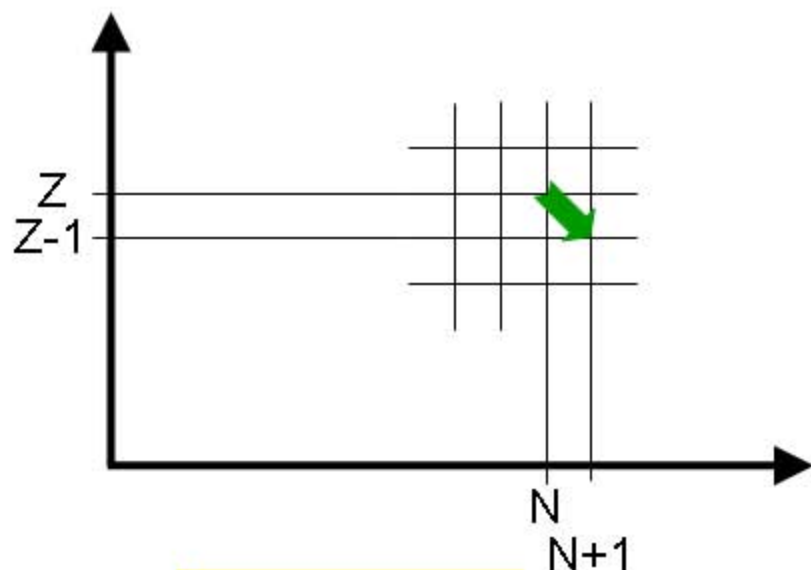
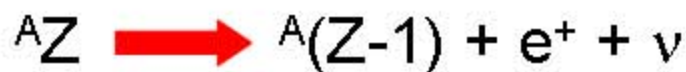
béta-bomlás

ha túl sok a neutron:

β^- - bomlás

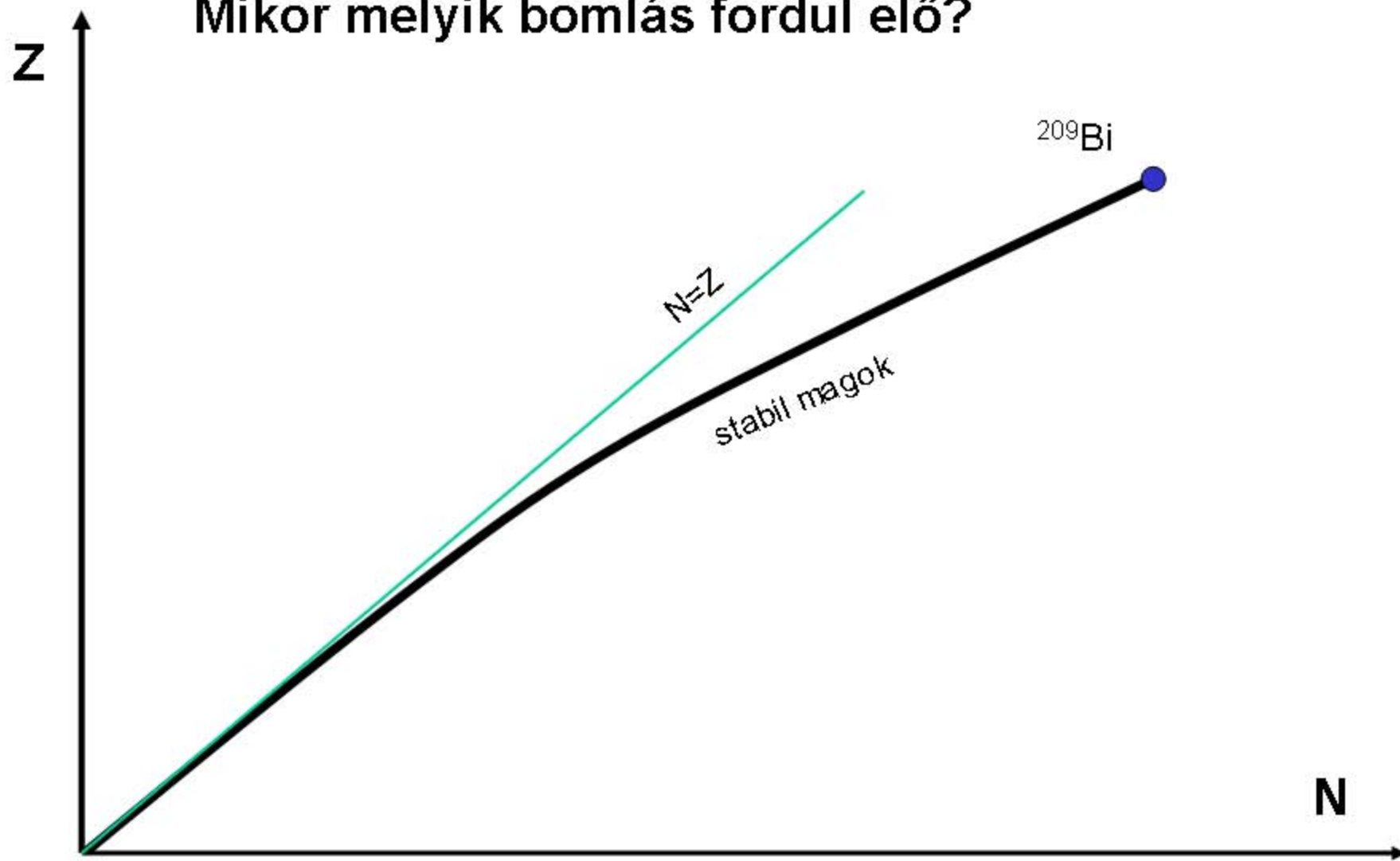
ha túl sok a proton:

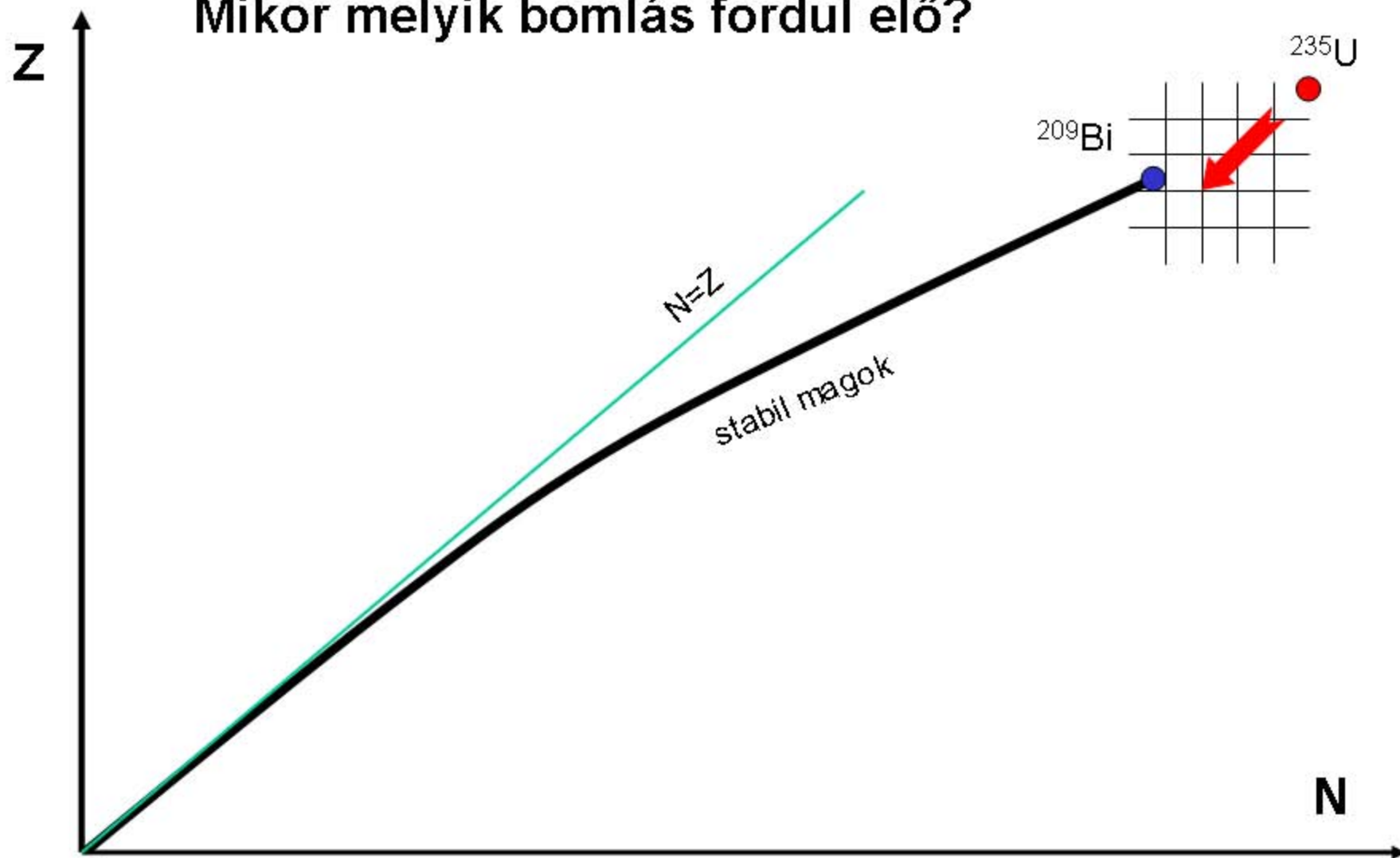
β^+ - bomlás

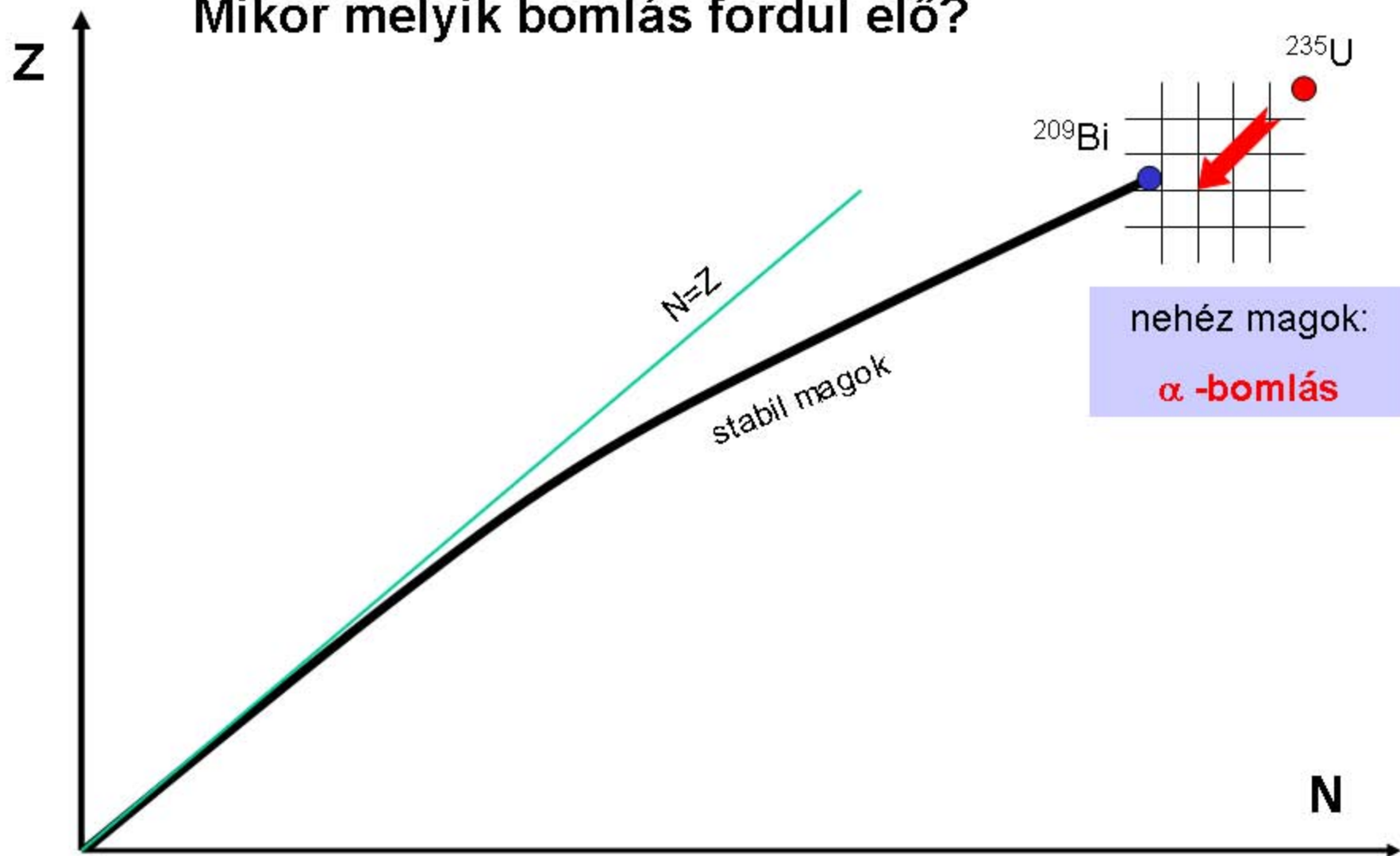
Mikor melyik bomlás fordul elő?

Mikor melyik bomlás fordul elő?

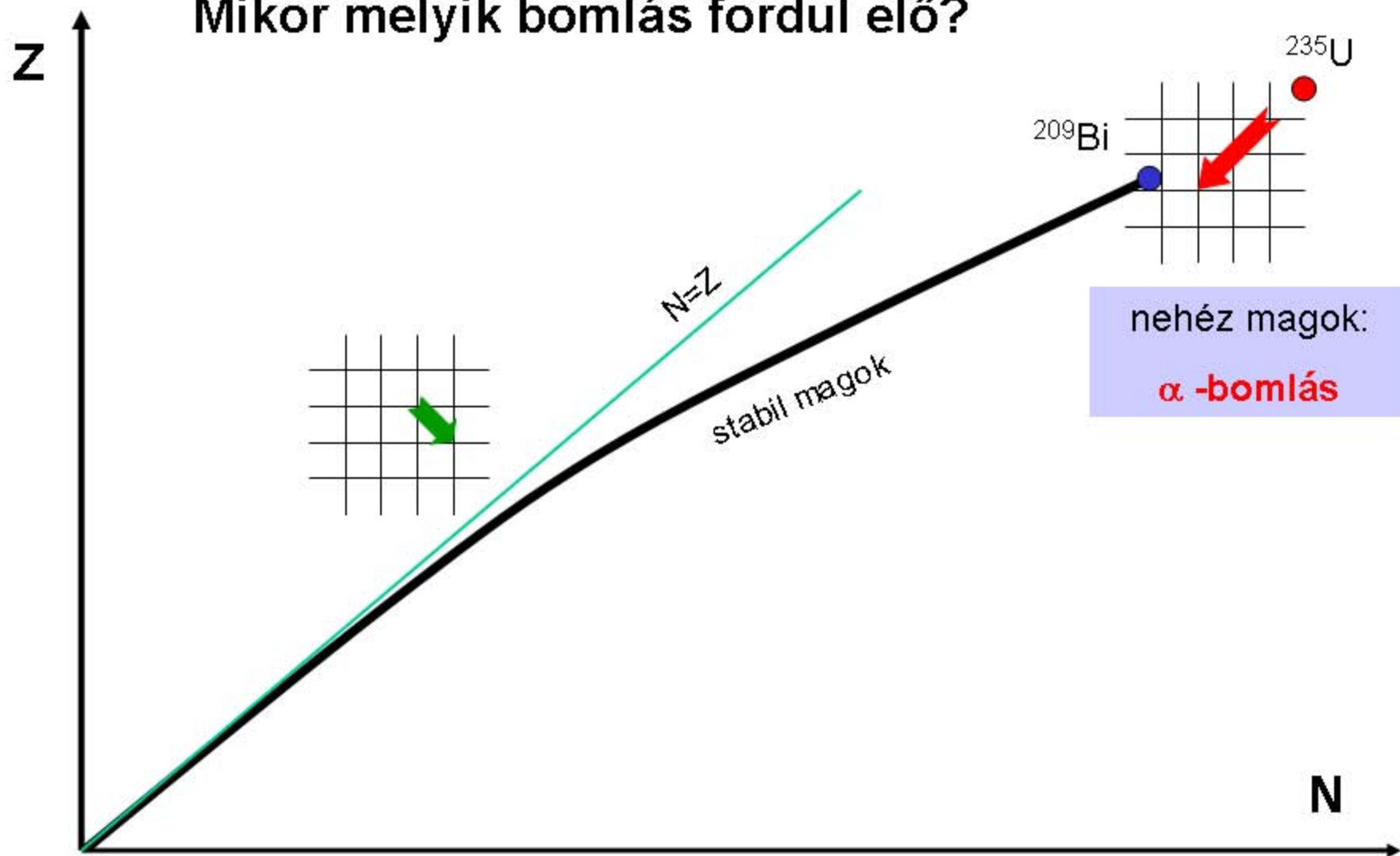

Mikor melyik bomlás fordul elő?

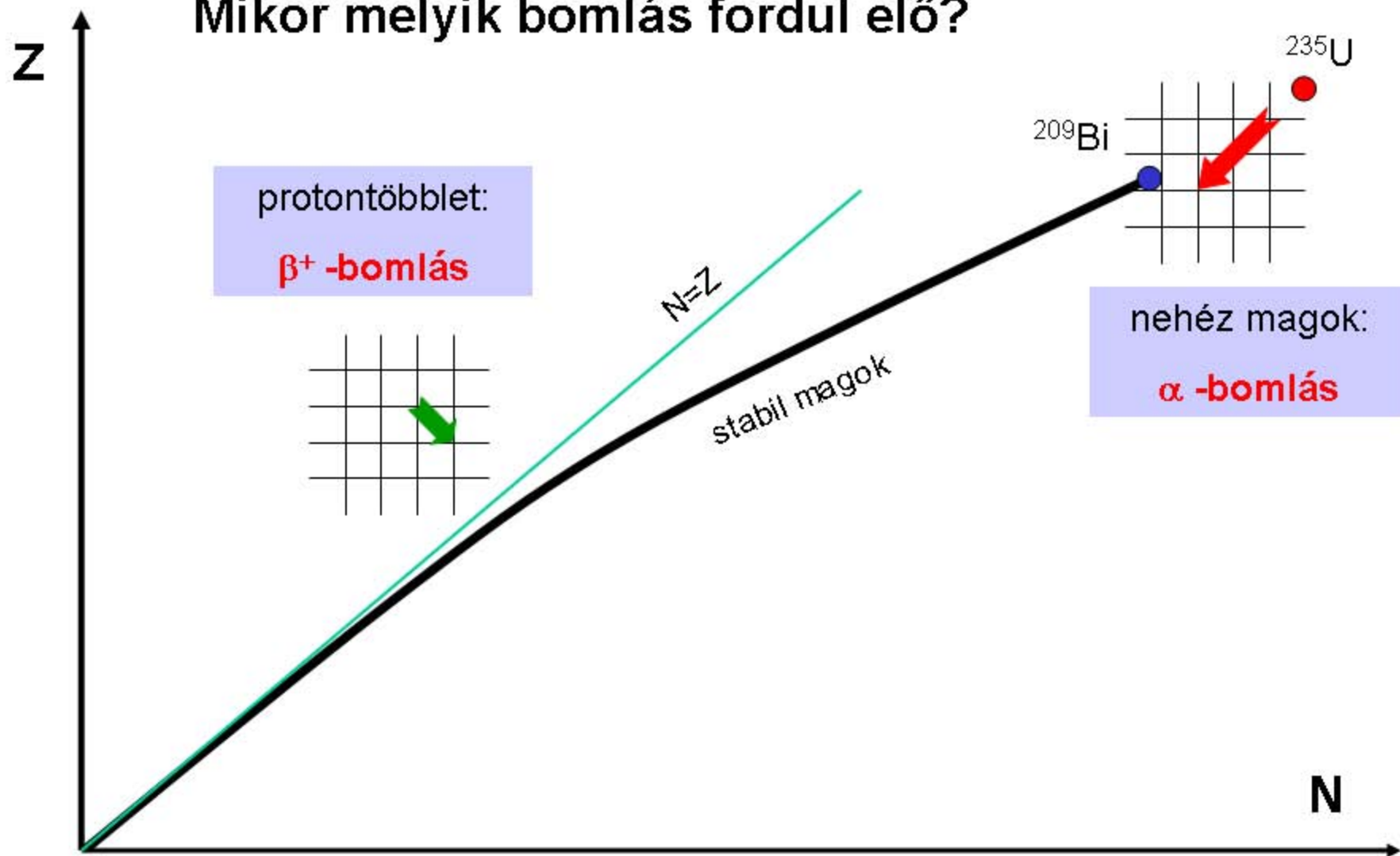

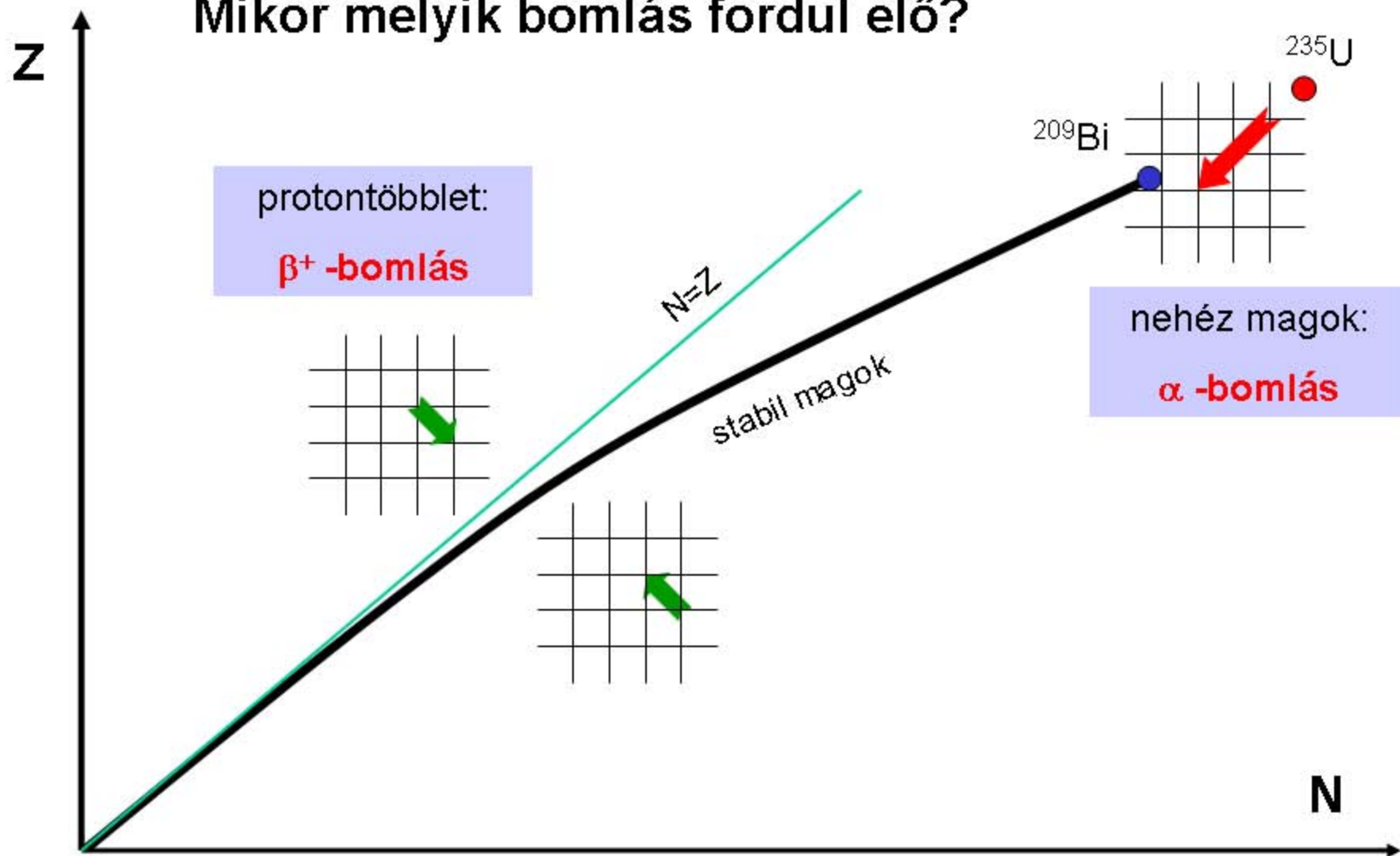
Mikor melyik bomlás fordul elő?

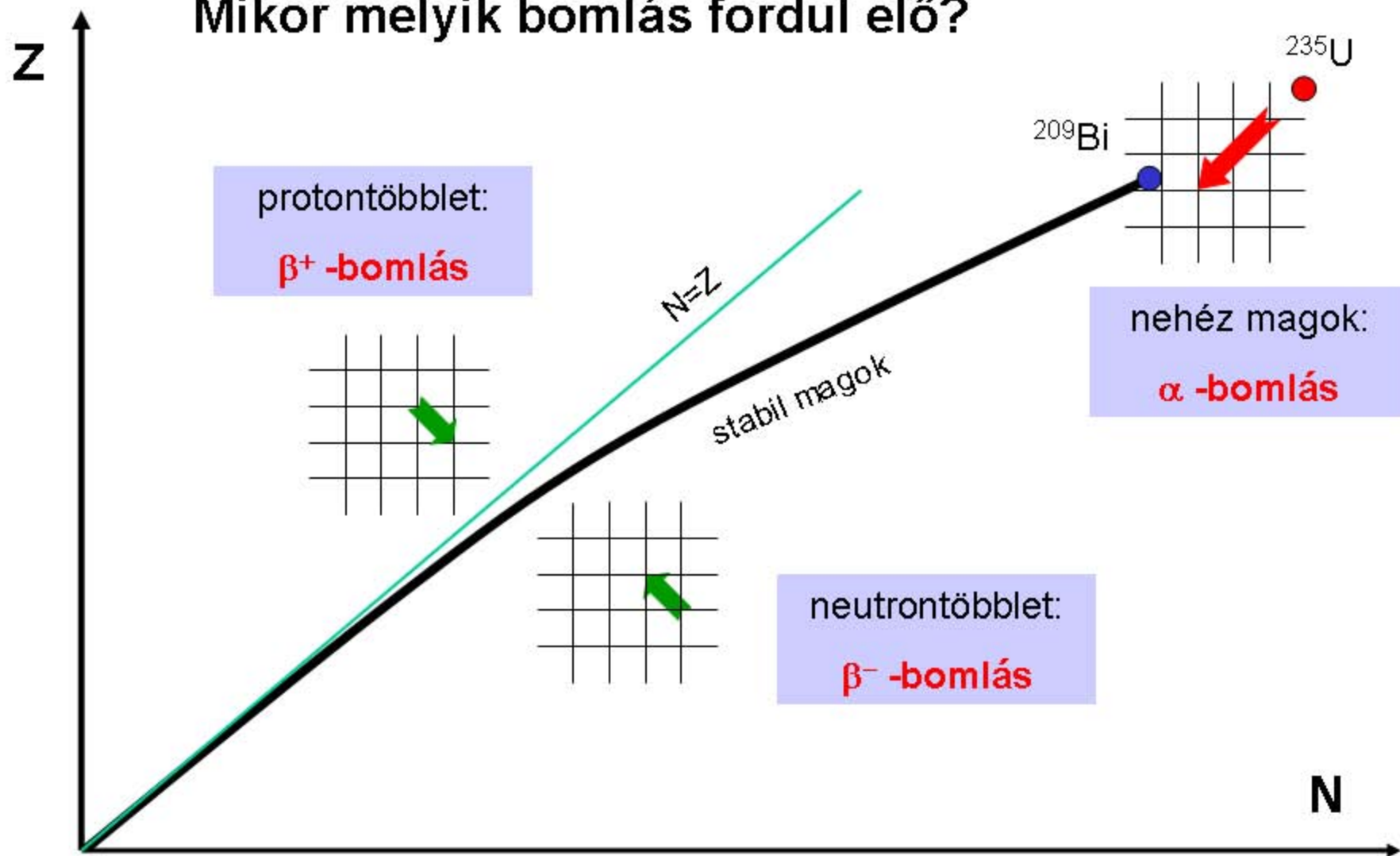
Mikor melyik bomlás fordul elő?

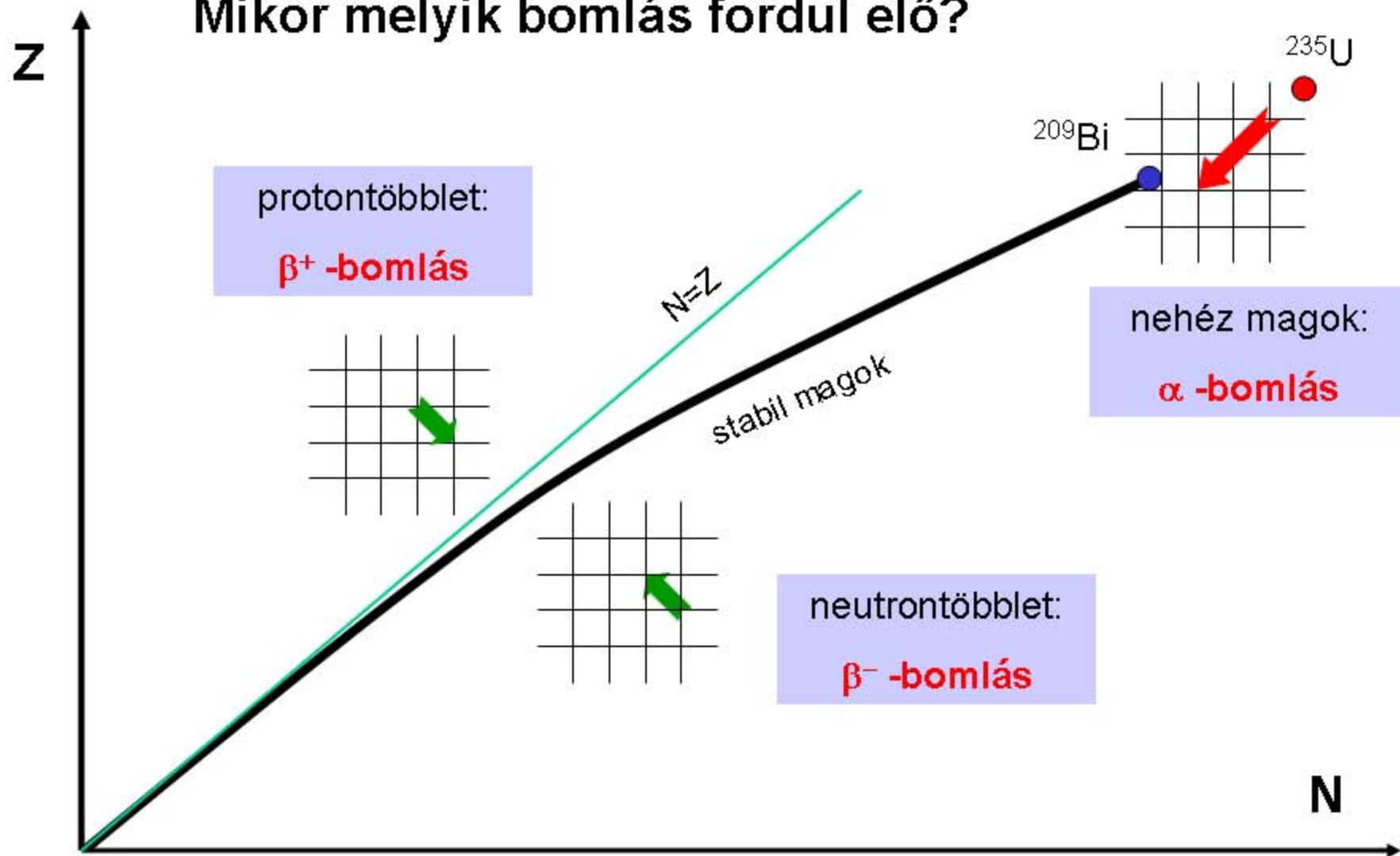
Mikor melyik bomlás fordul elő?

Mikor melyik bomlás fordul elő?

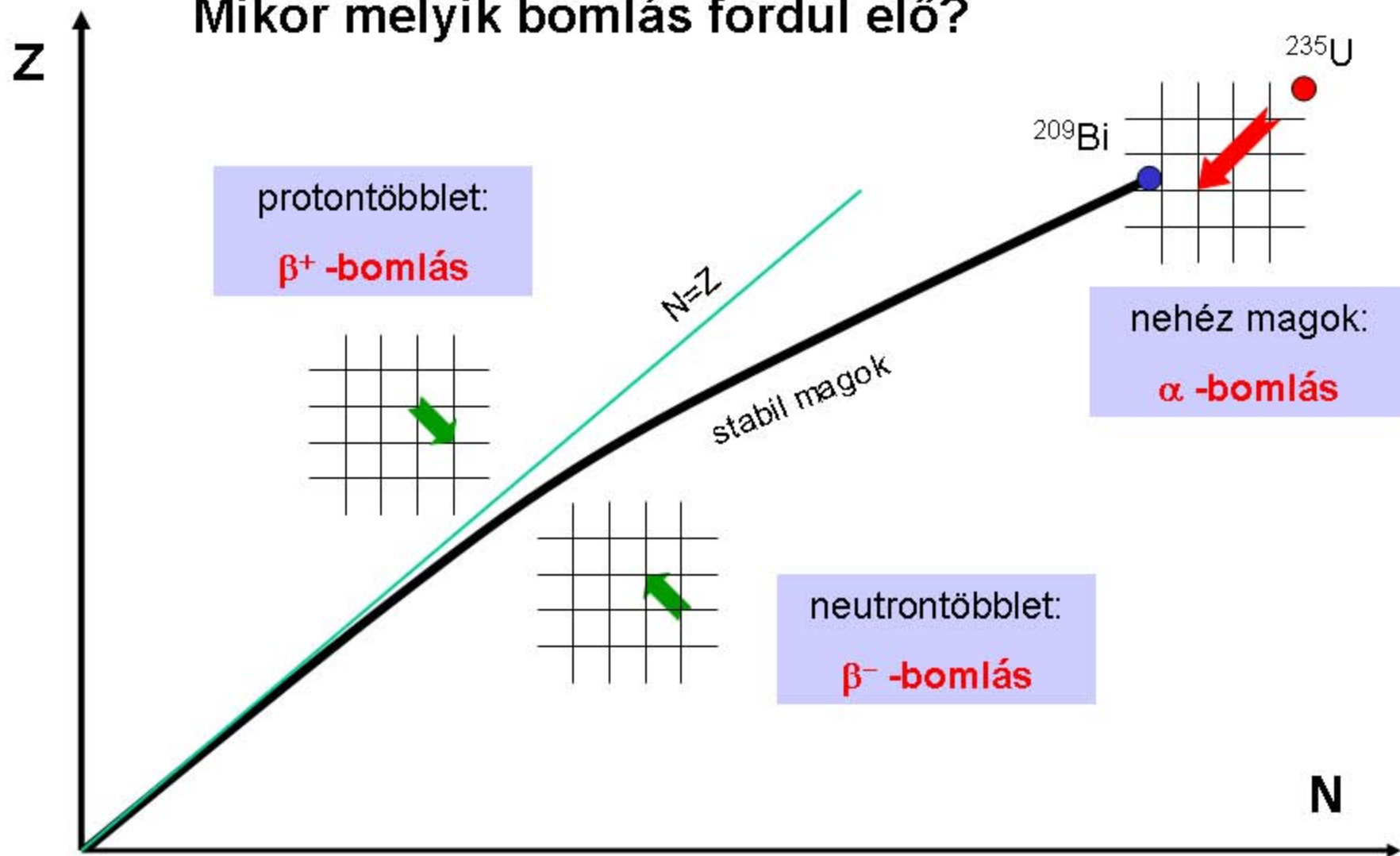
Mikor melyik bomlás fordul elő?

γ -bomlás:

Mikor melyik bomlás fordul elő?

protontöbblet:

β^+ -bomlás

$N=Z$

stabil magok

^{209}Bi

^{235}U

nehéz magok:

α -bomlás

neutrontöbblet:

β^- -bomlás

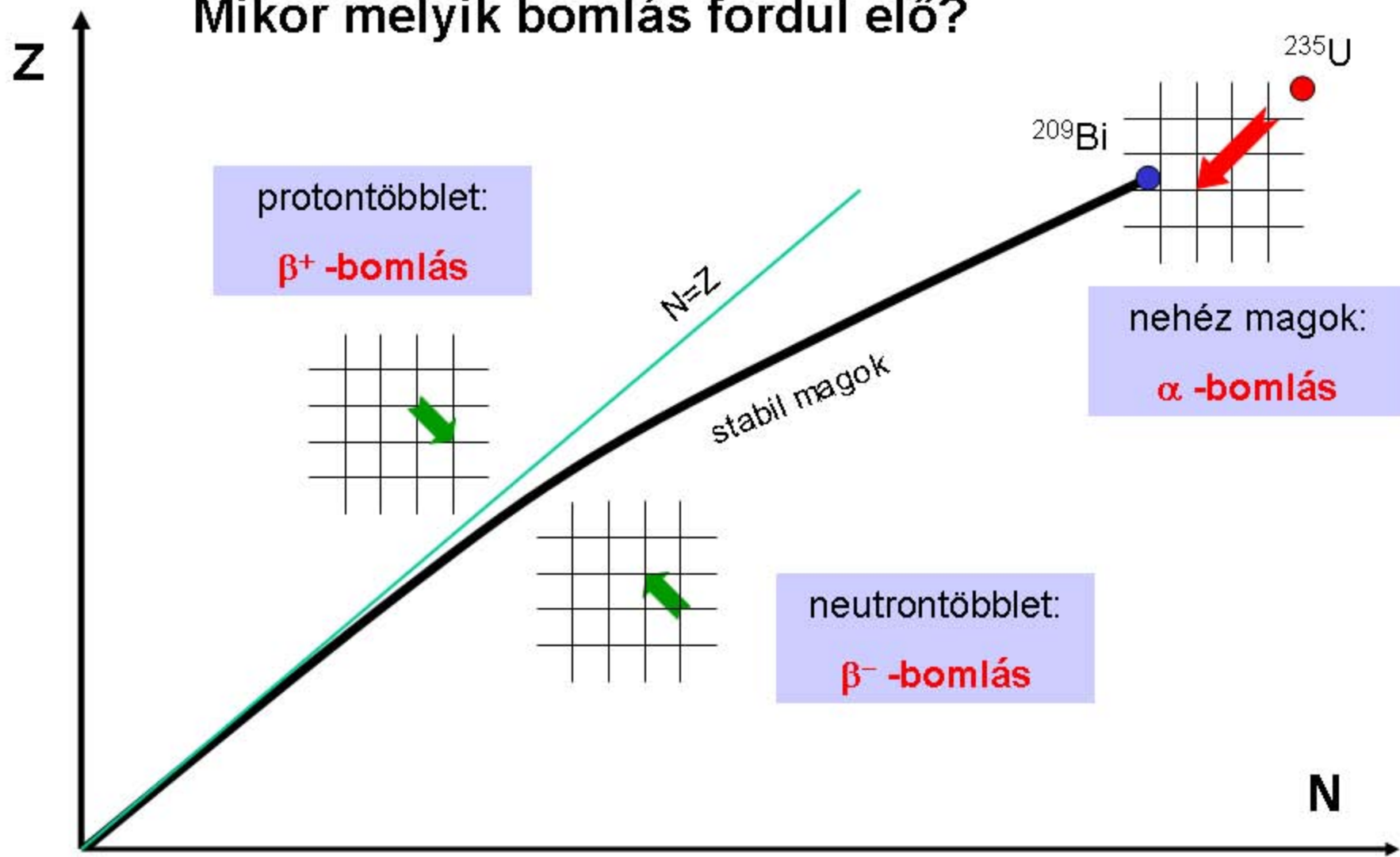
N

γ -bomlás:

ugyanazon atommag „rezgő”, gerjesztett állapotából alapállapotba

Mikor melyik bomlás fordul elő?

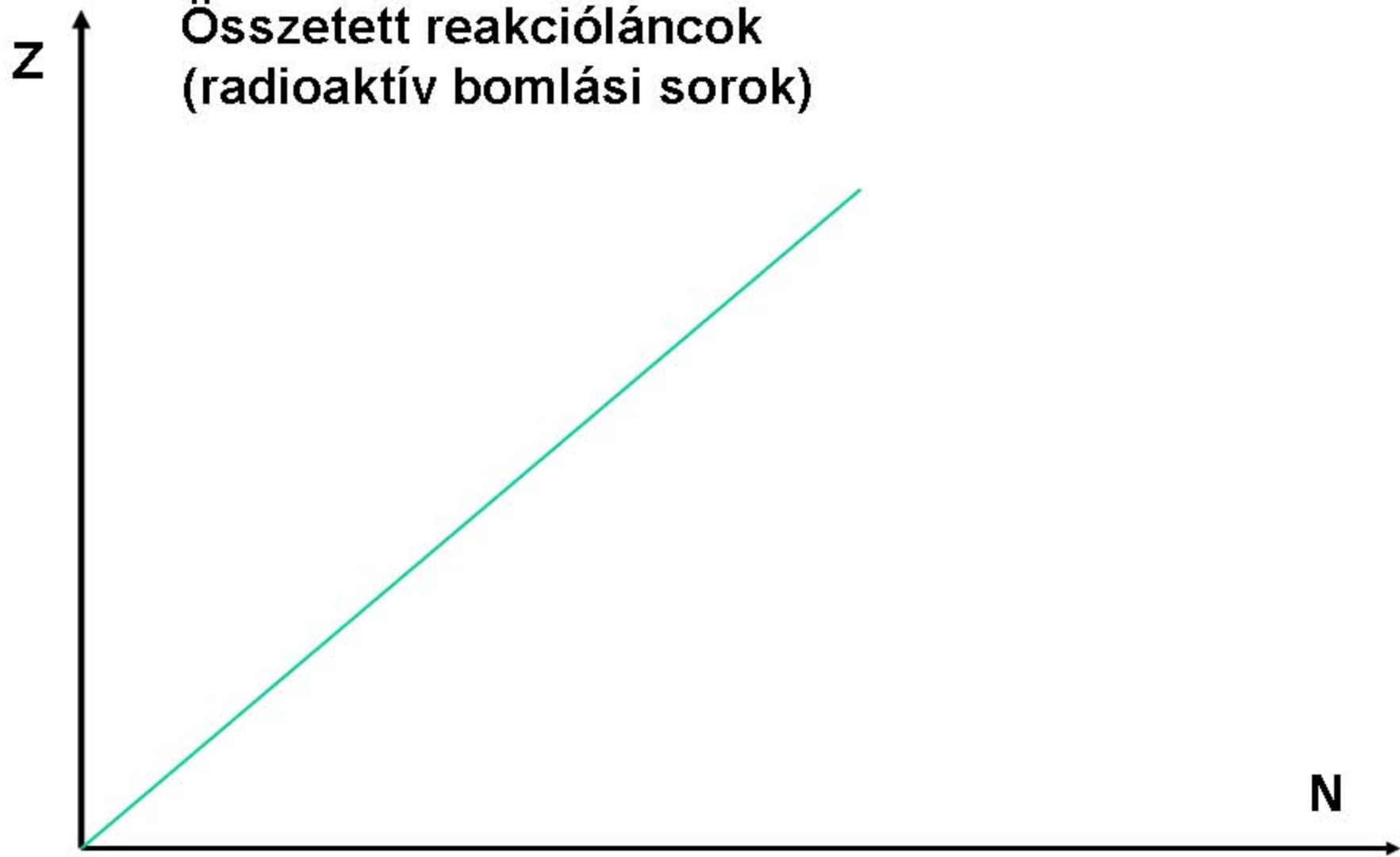

γ -bomlás: ugyanazon atommag „rezgő”, gerjesztett állapotából alapállapotba
Z és N nem változik, foton viszi el az energiát

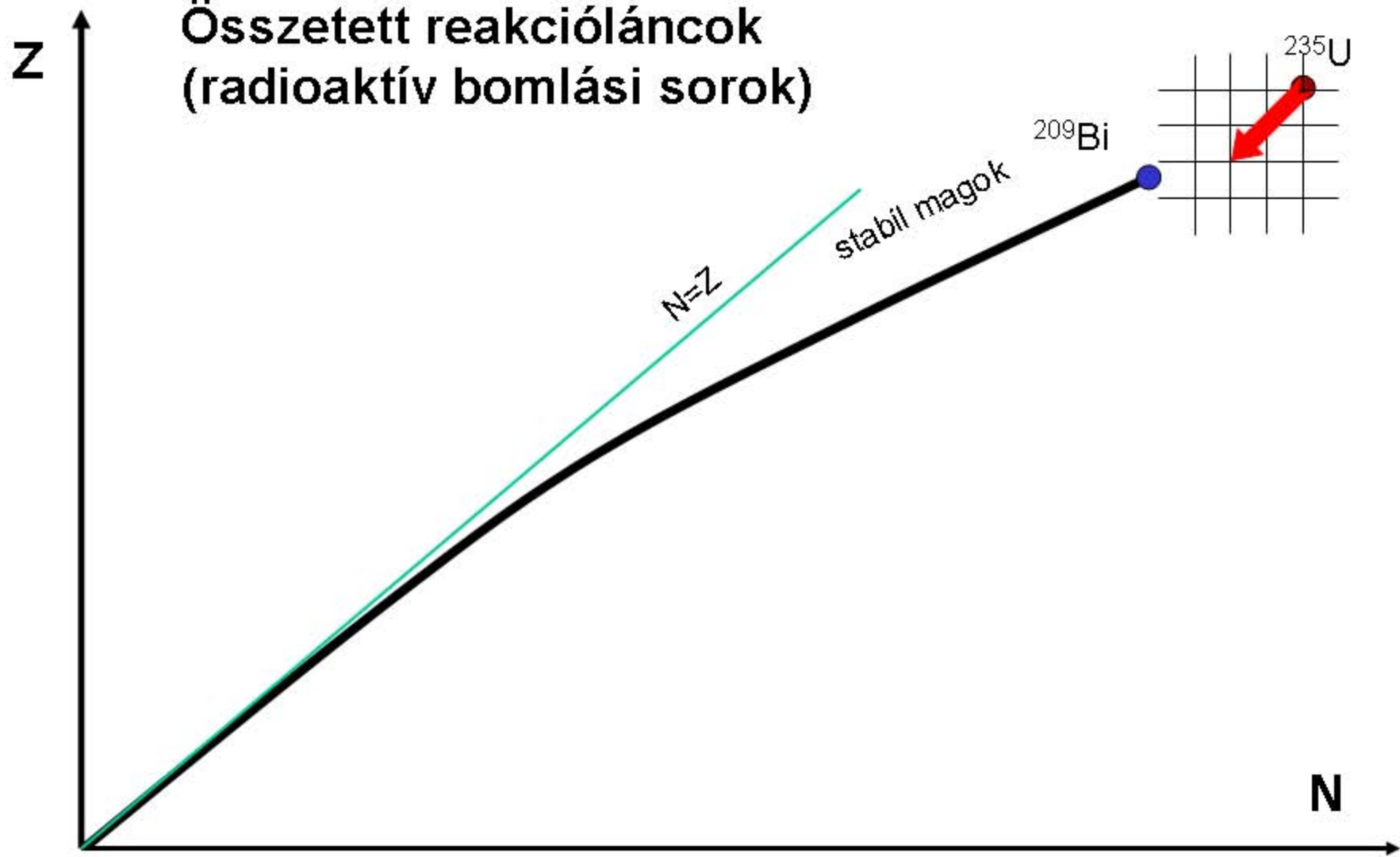

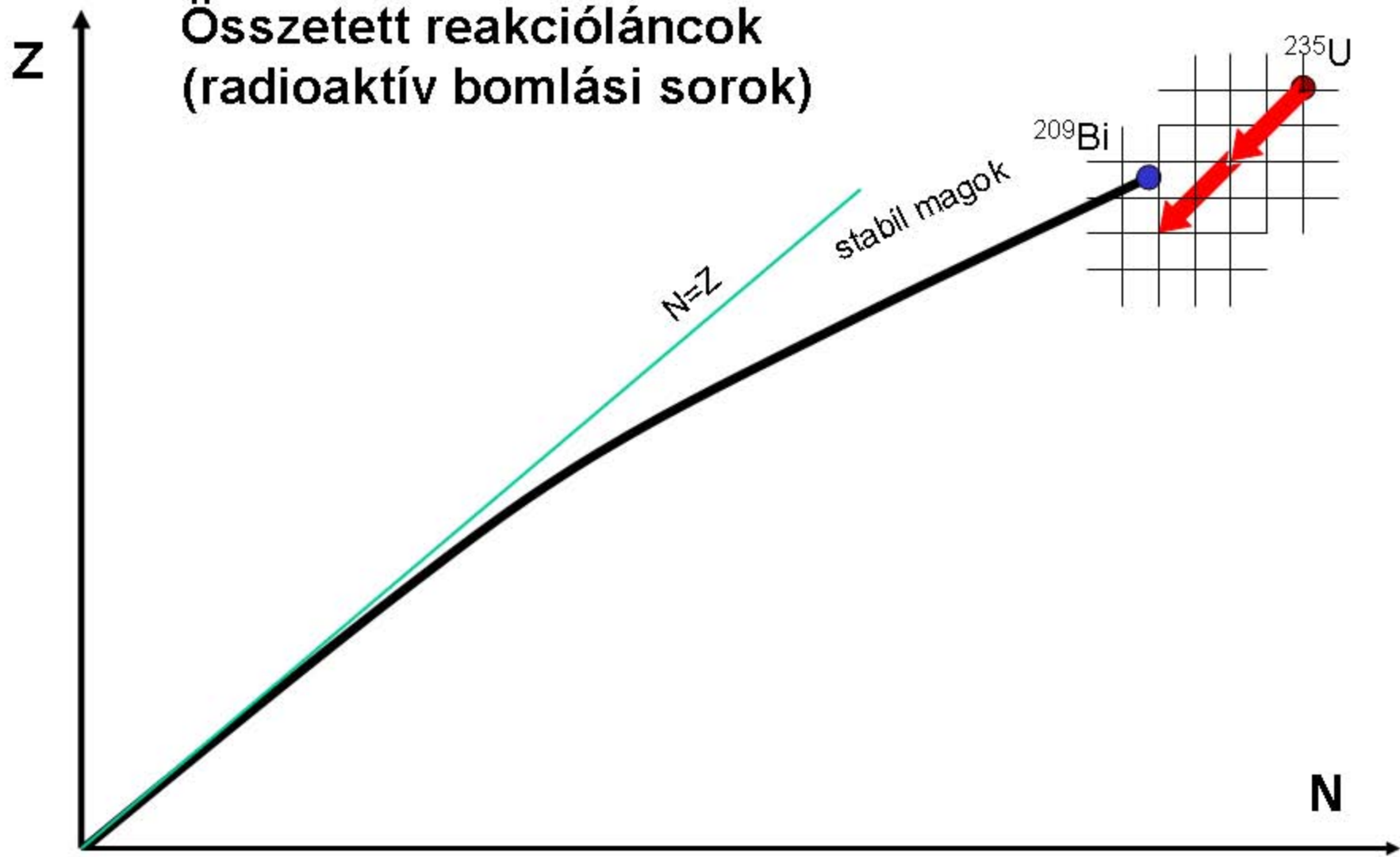
**Összetett reakcióláncok
(radioaktív bomlási sorok)**

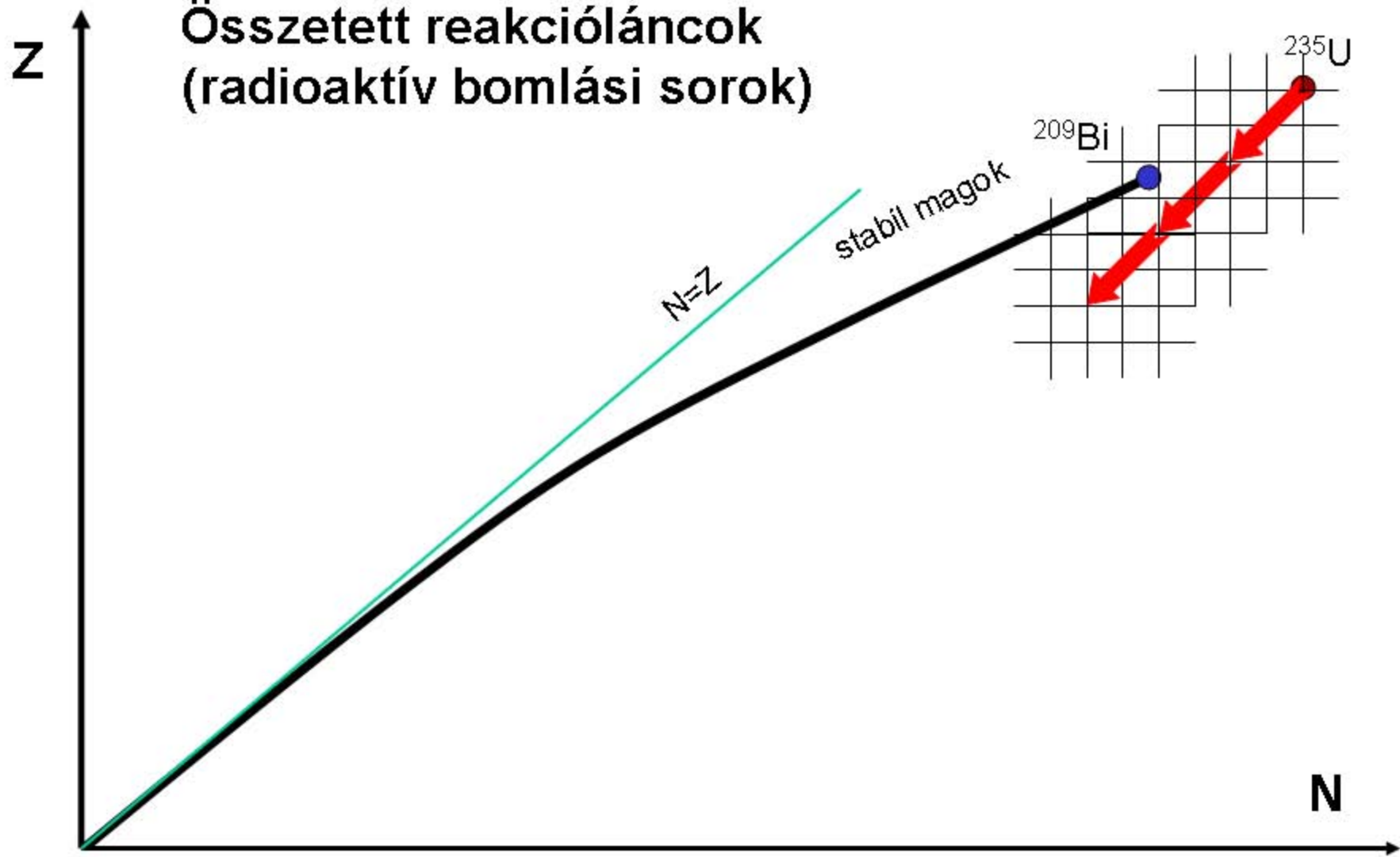
Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

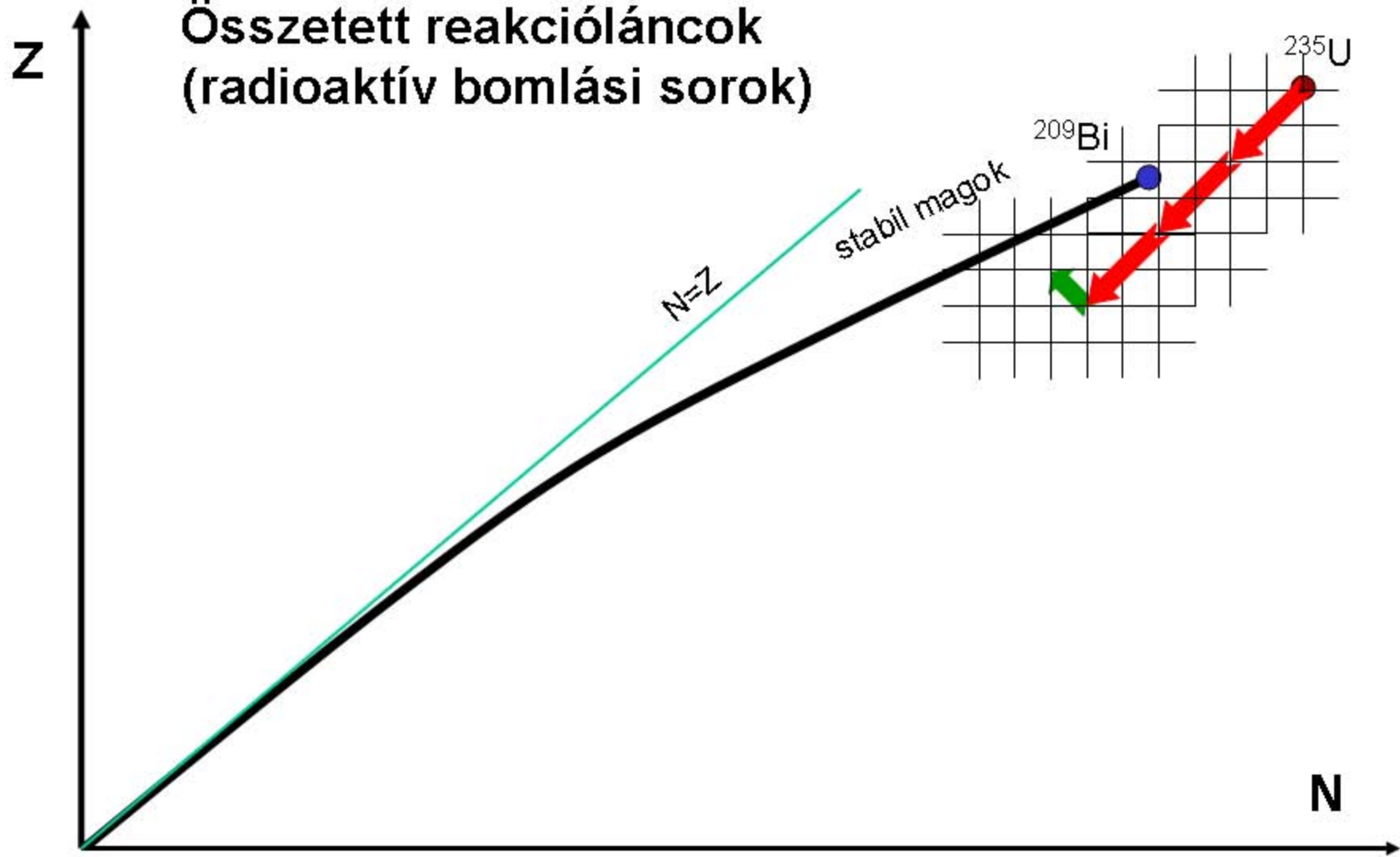
Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

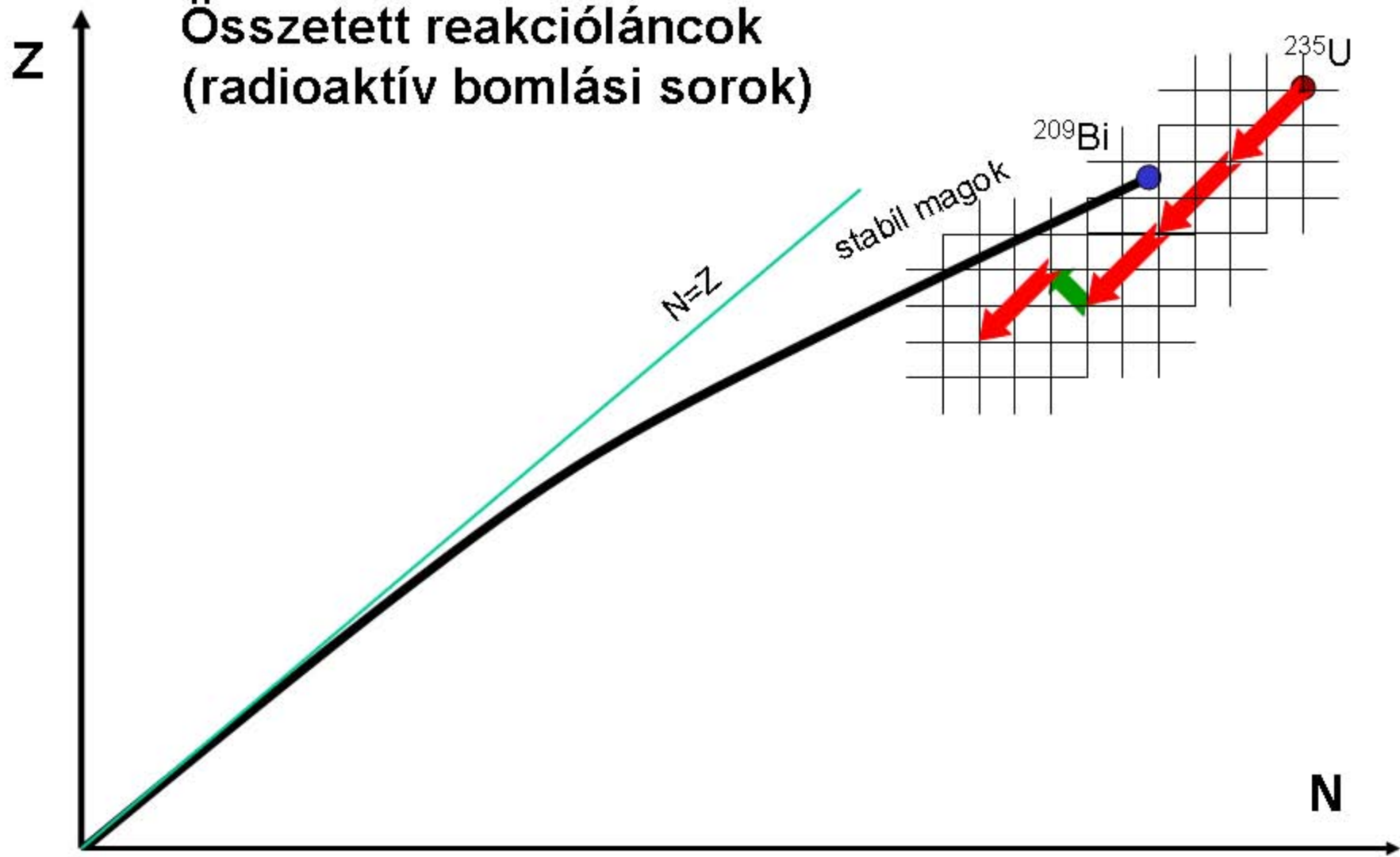
Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

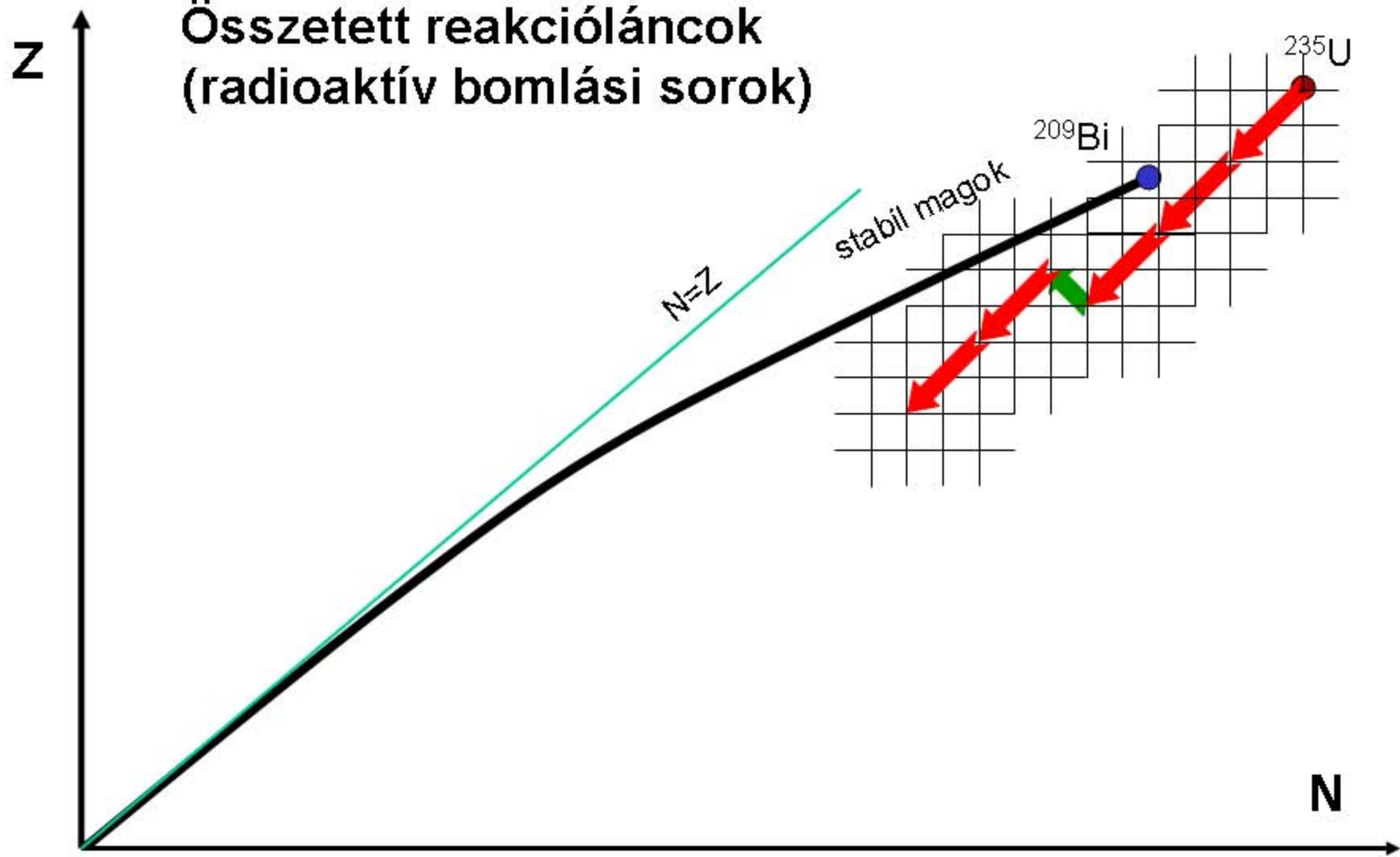
Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

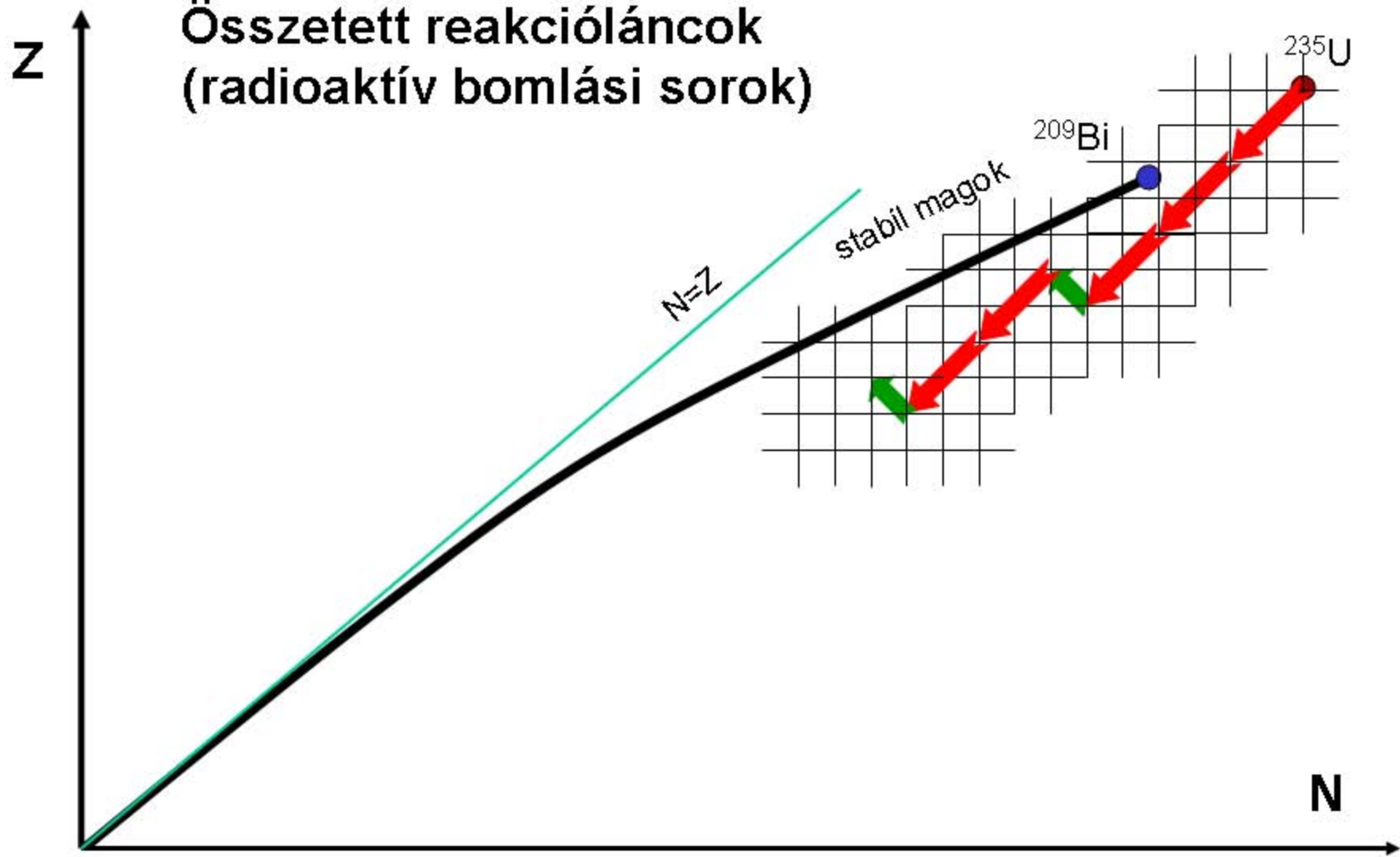

Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

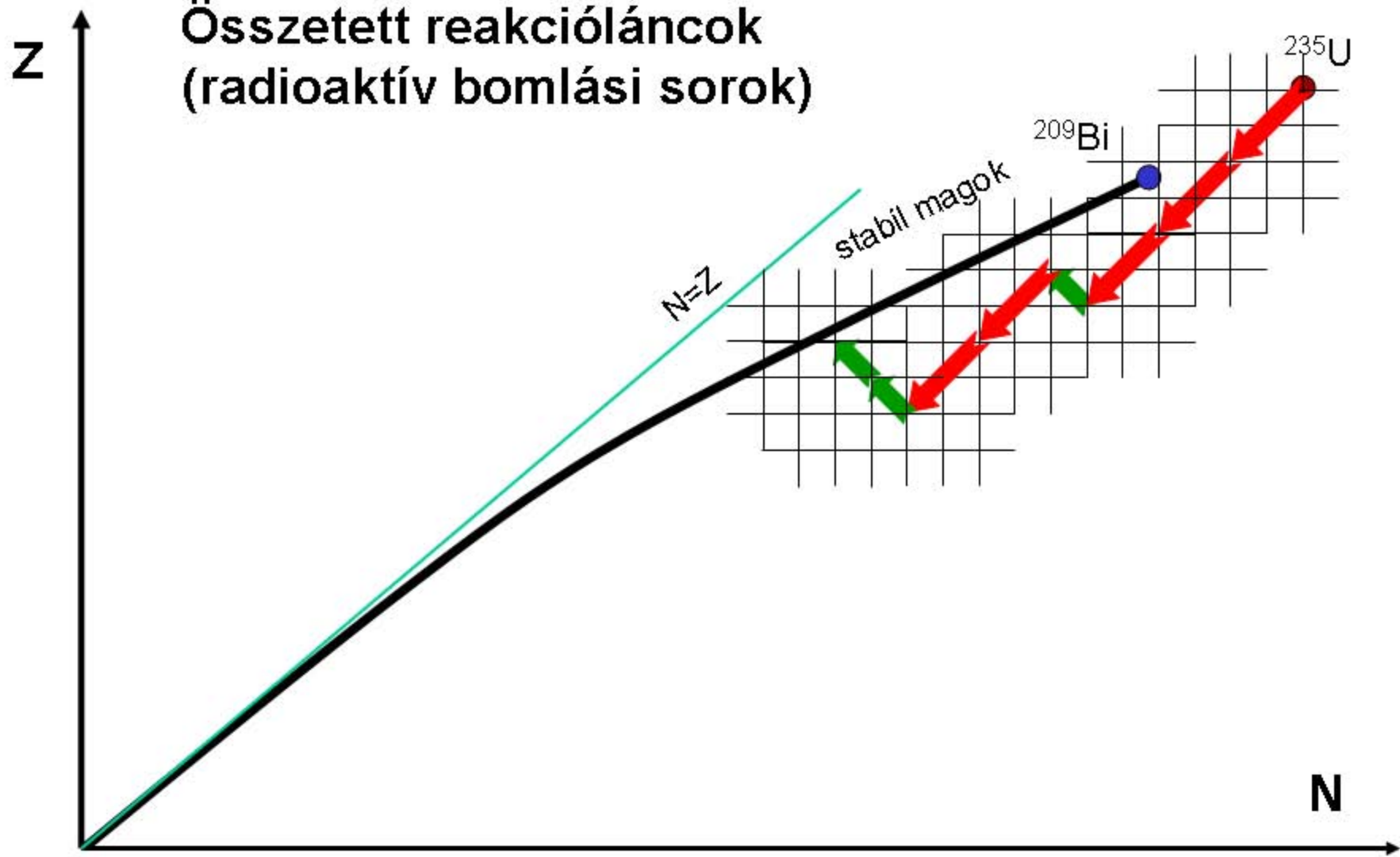

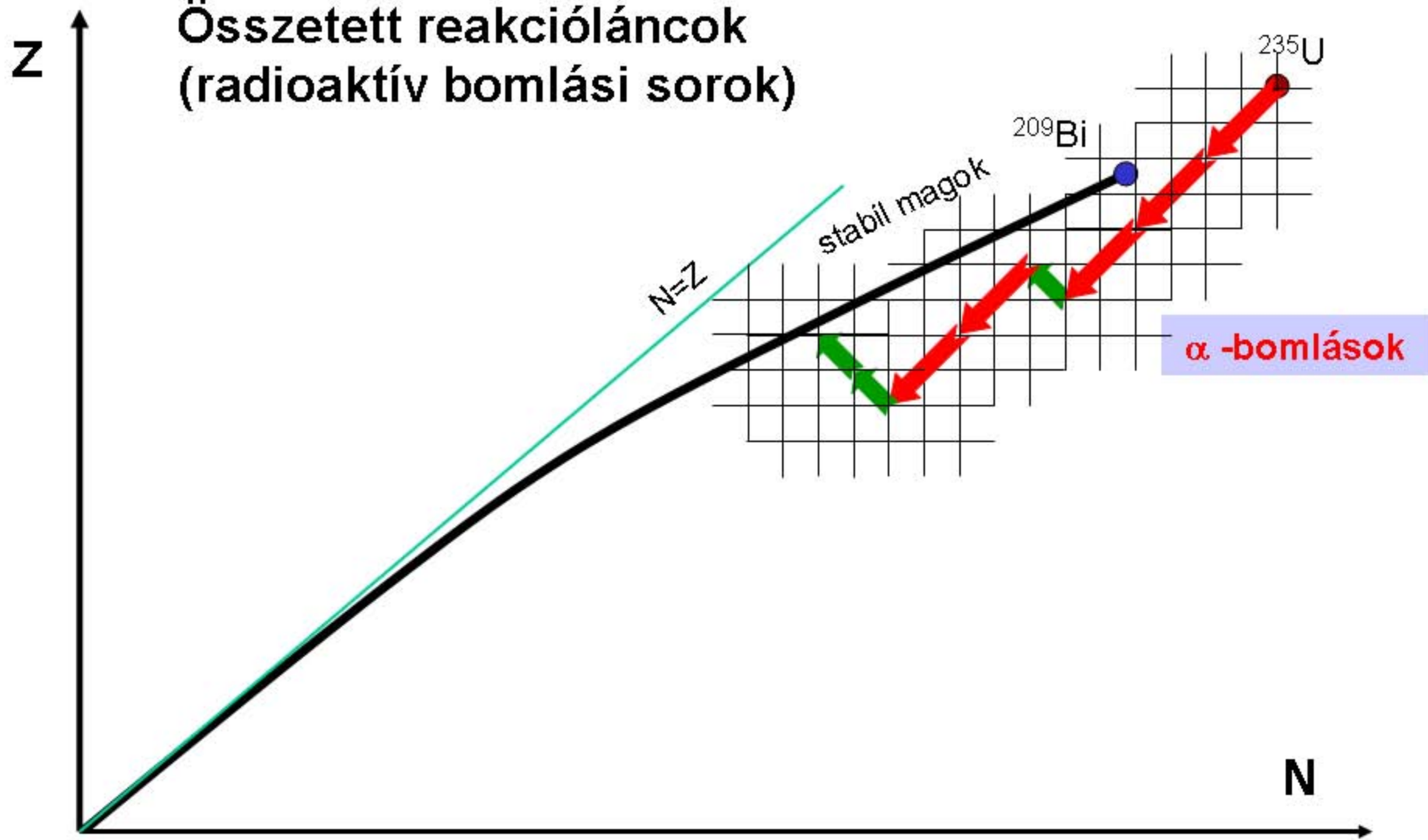
Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

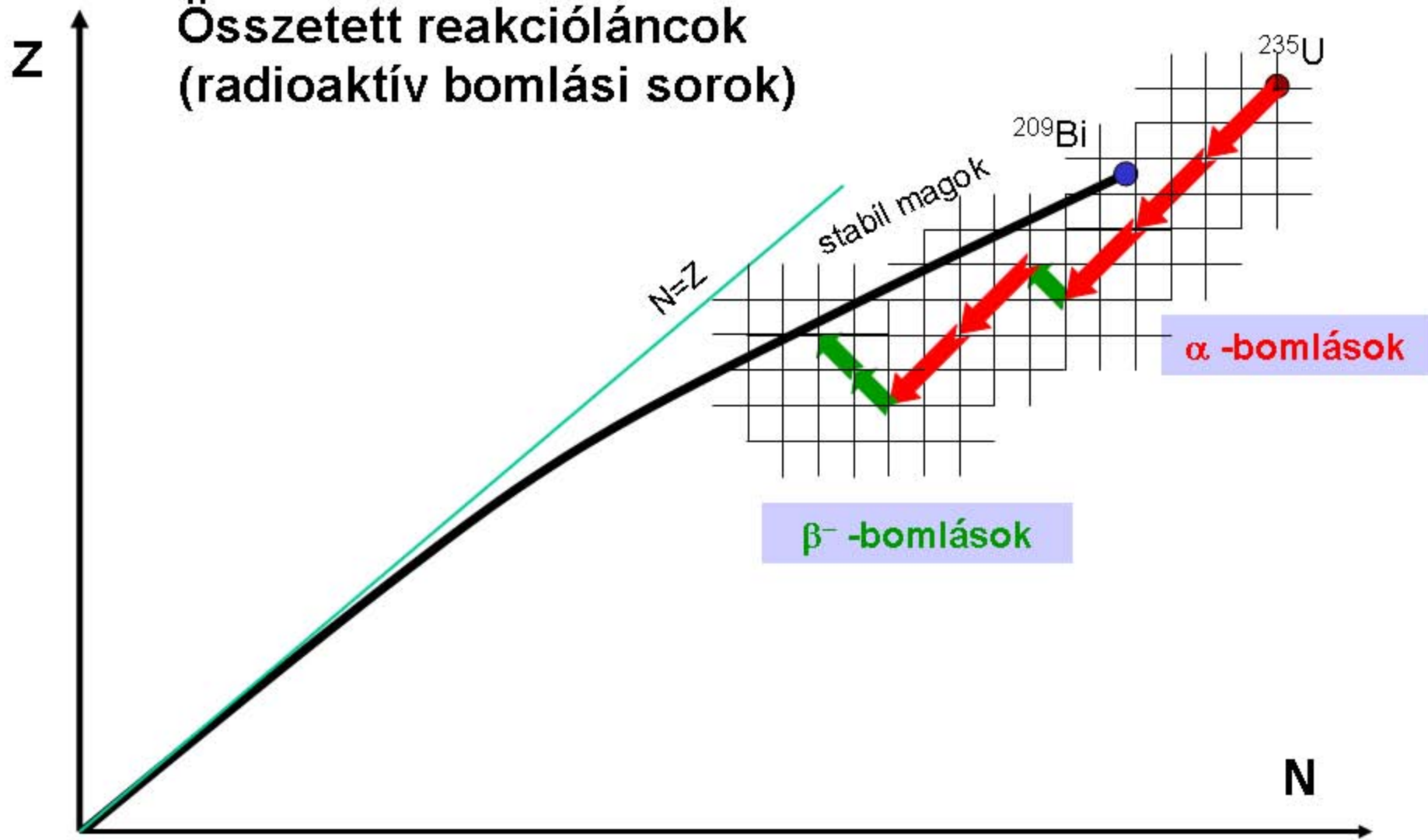
Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

Összetett reakcióláncok (radioaktív bomlási sorok)

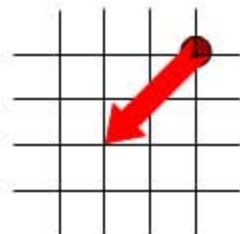
Elágazó reakcióláncok

Elágazó reakcióláncok

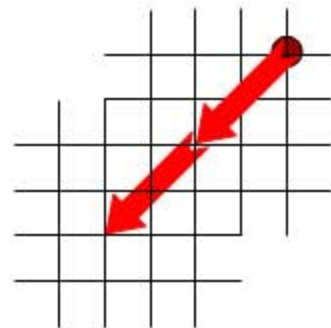

Elágazó reakcióláncok

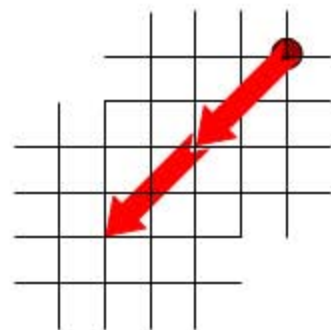

Elágazó reakcióláncok

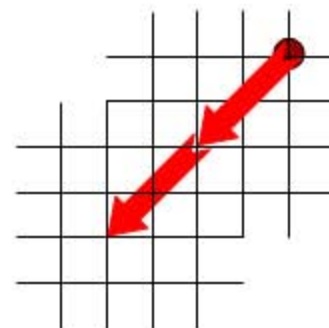
Elágazó reakcióláncok

α -bomlások

Elágazó reakcióláncok

α -bomlások

β^- -bomlások

Elágazó reakcióláncok

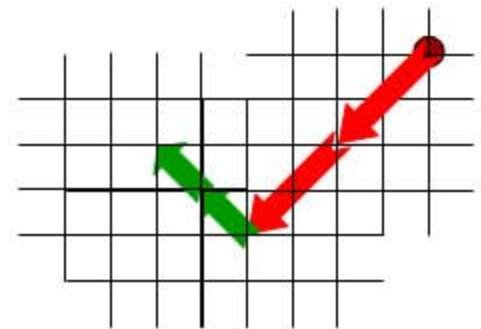

α -bomlások

β^- -bomlások

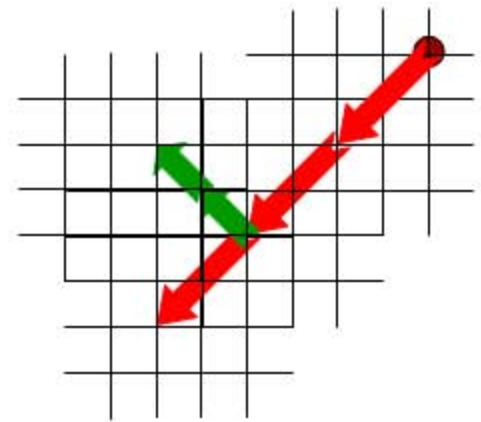
Elágazó reakcióláncok

α -bomlások

β^- -bomlások

Elágazó reakcióláncok

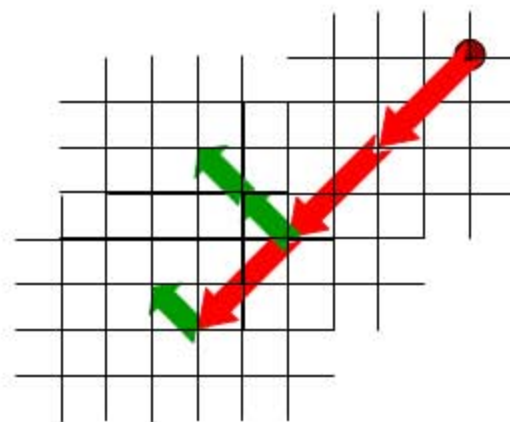

α -bomlások

β^- -bomlások

Elágazó reakcióláncok

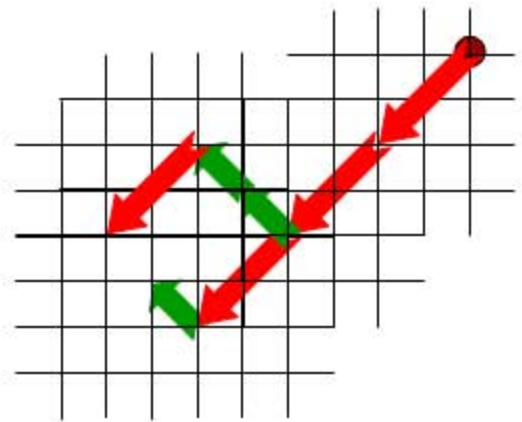
α -bomlások

β^- -bomlások

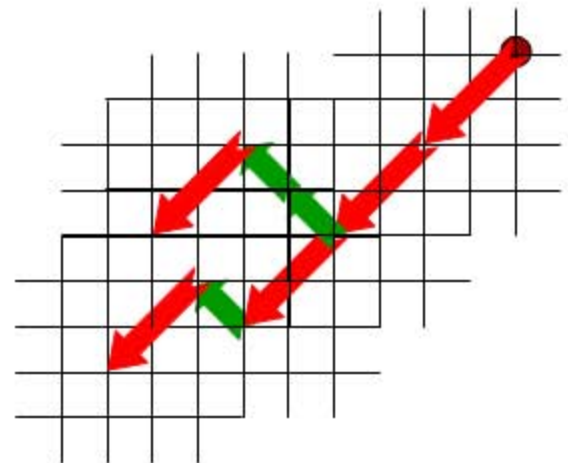
Elágazó reakcióláncok

α -bomlások

β^- -bomlások

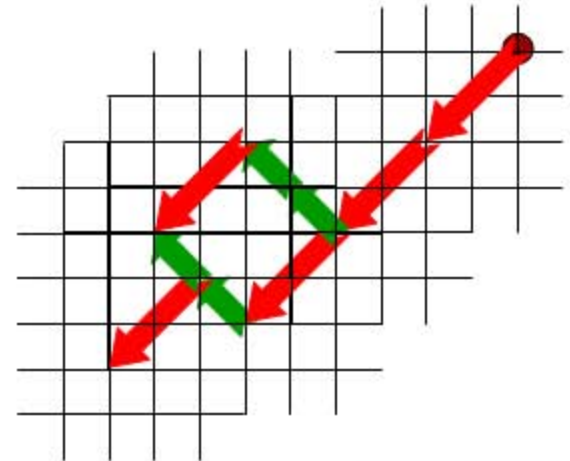
Elágazó reakcióláncok

α -bomlások

β^- -bomlások

Elágazó reakcióláncok

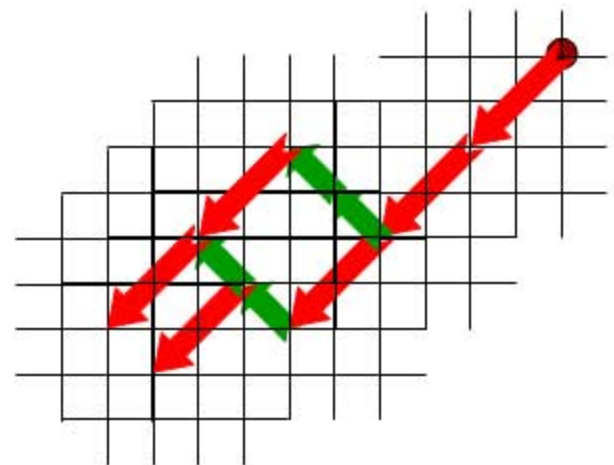

α -bomlások

β^- -bomlások

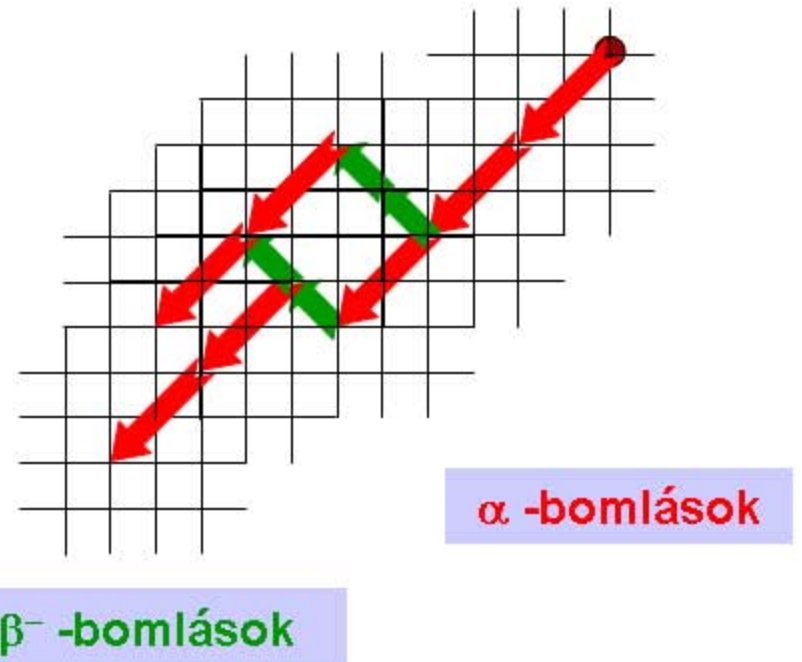
Elágazó reakcióláncok

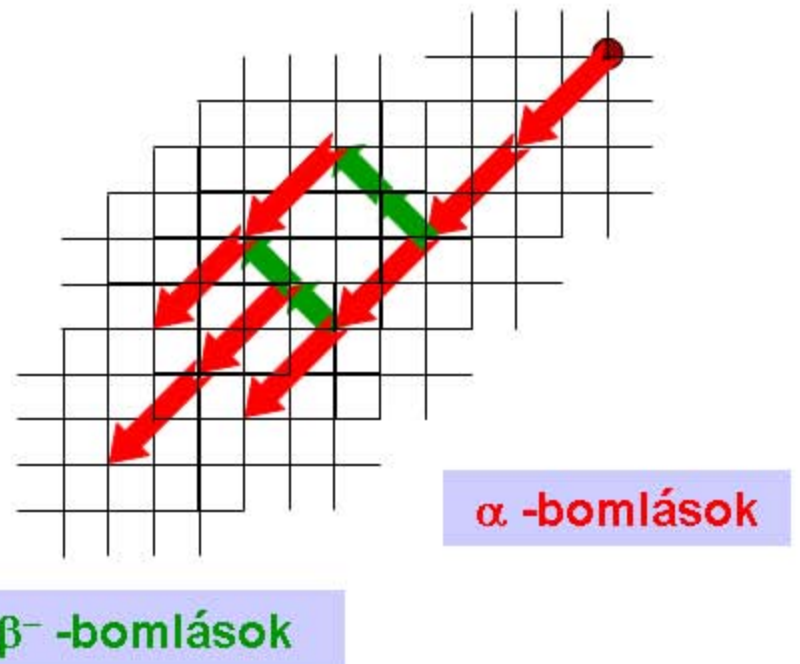
α -bomlások

β^- -bomlások

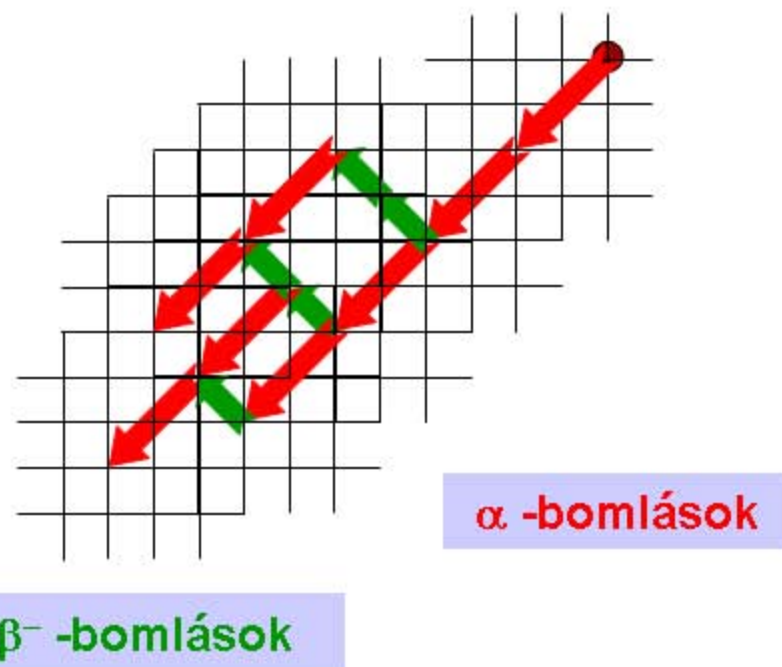
Elágazó reakcióláncok

Elágazó reakcióláncok

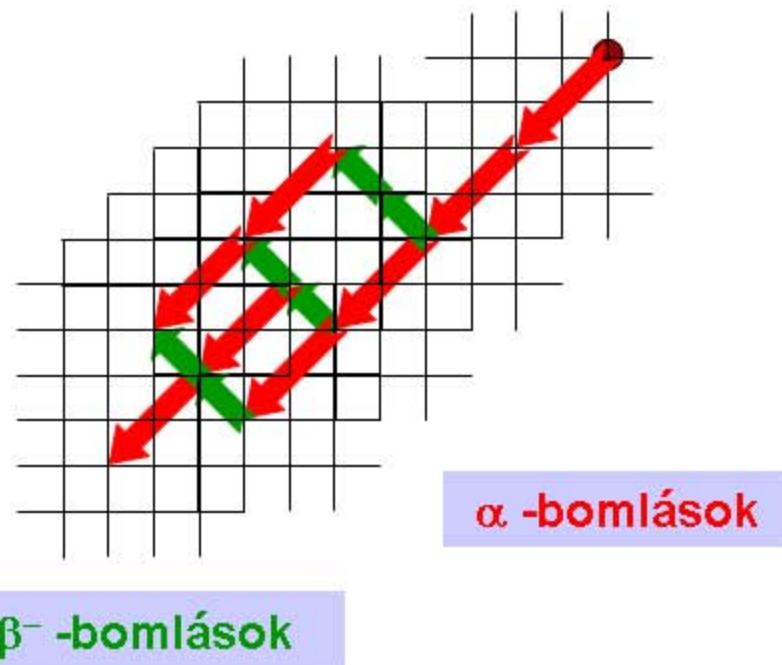

Elágazó reakcióláncok

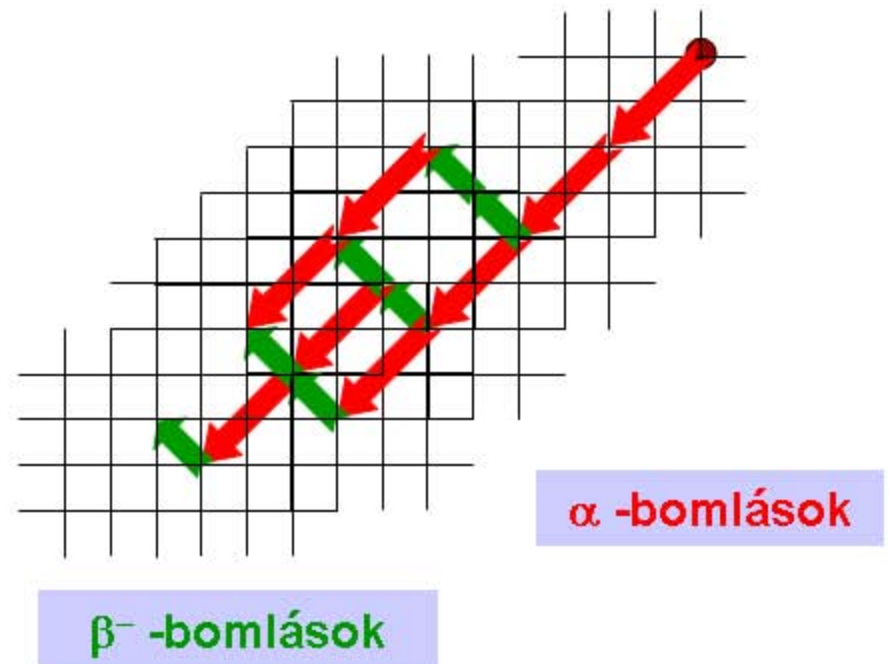

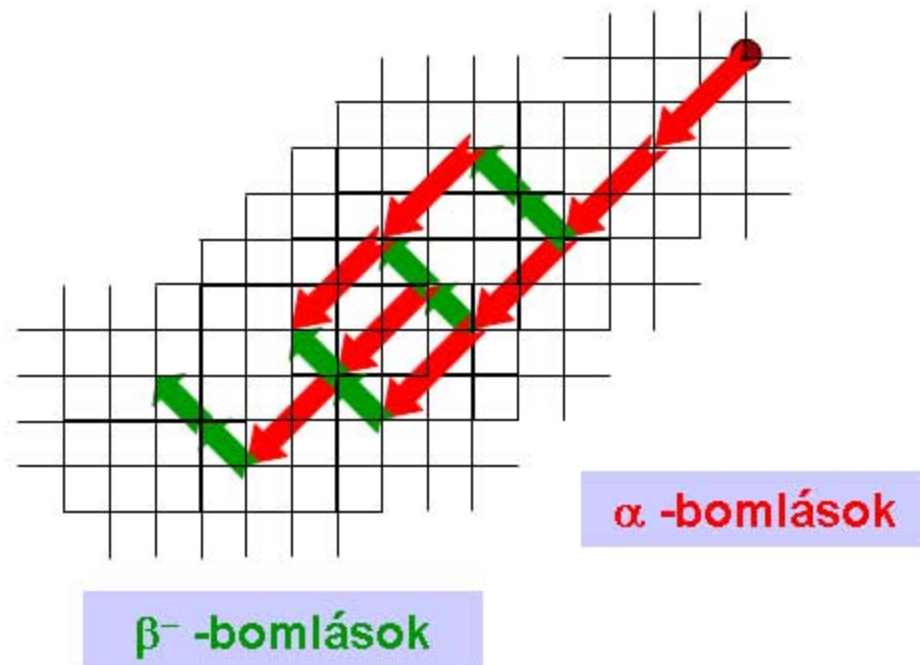
Elágazó reakcióláncok

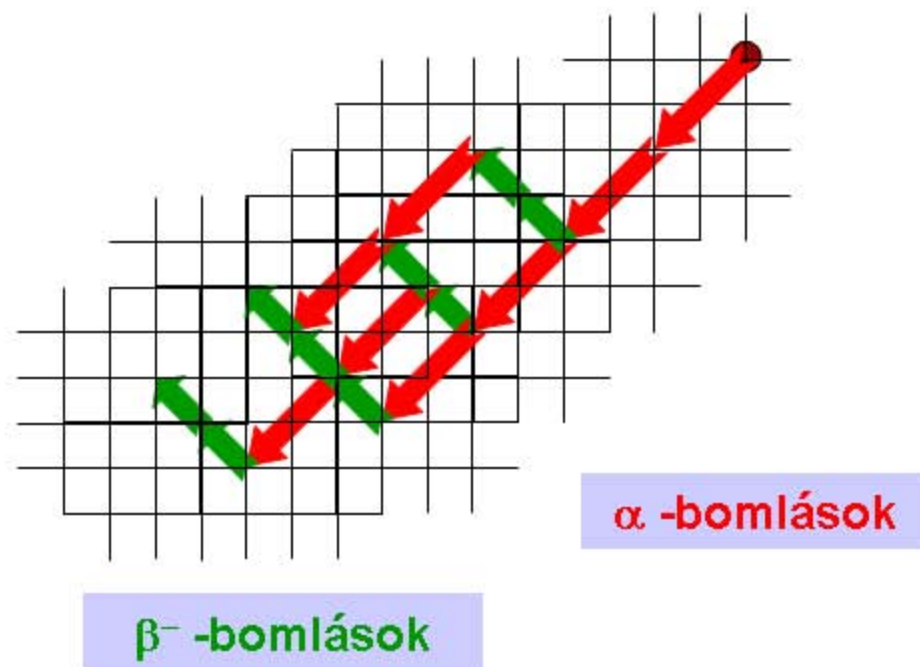
Elágazó reakcióláncok

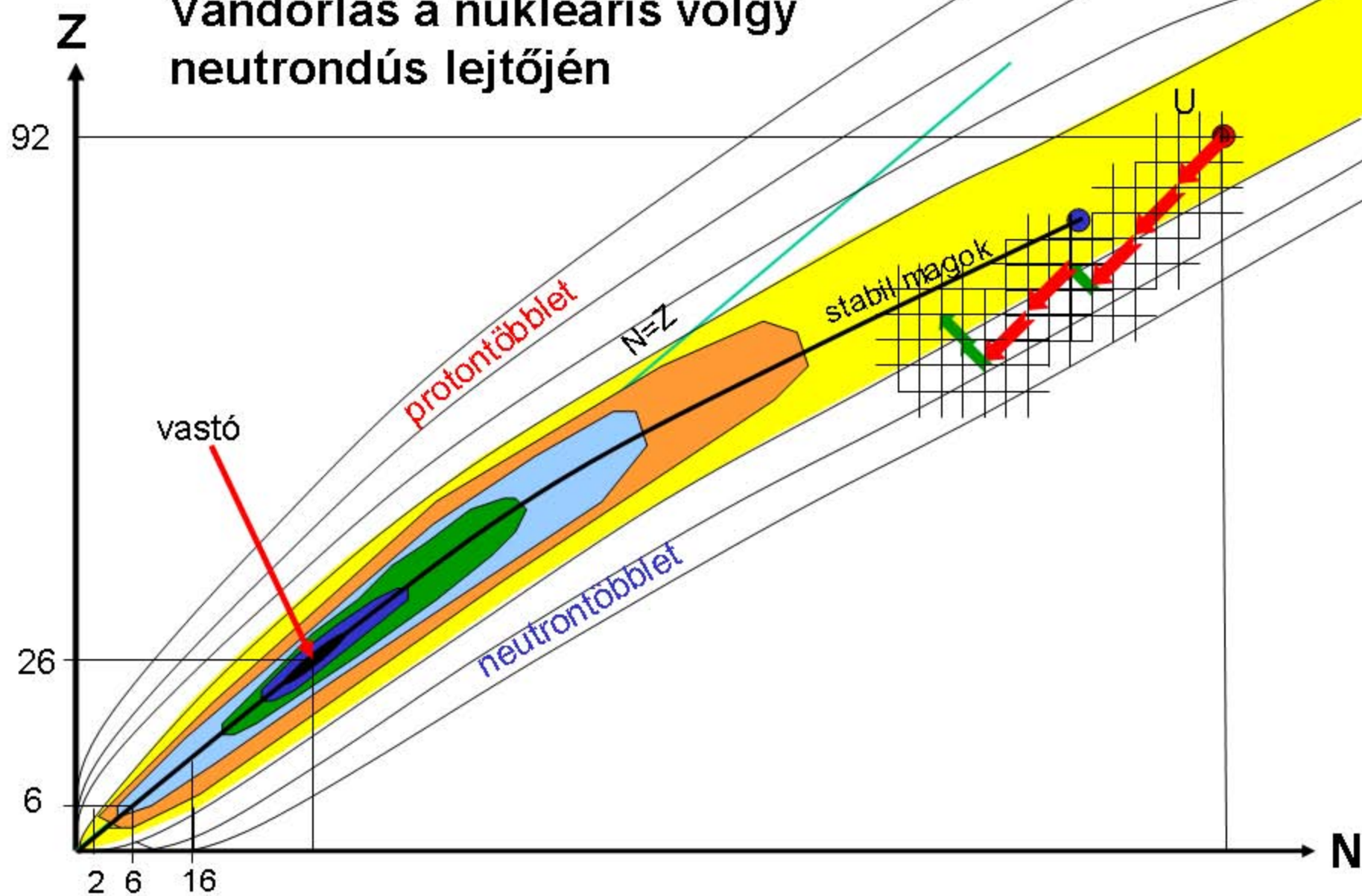
Elágazó reakcióláncok

Elágazó reakcióláncok

Vándorlás a nukleáris völgy neutronsúlyos lejtőjén

Drasztikus magátalakulás:

Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

az uránmag kettétörik!

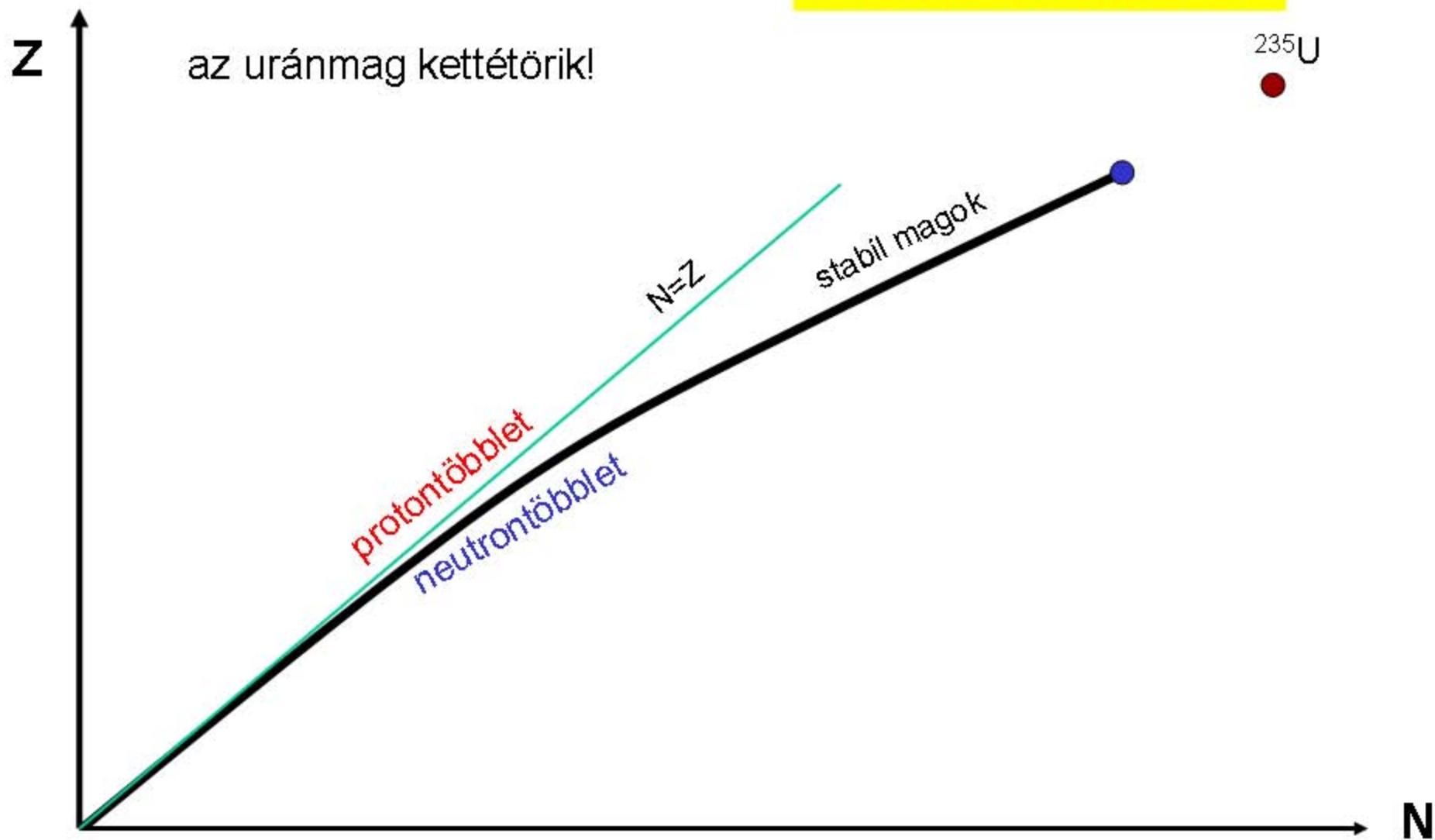

Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

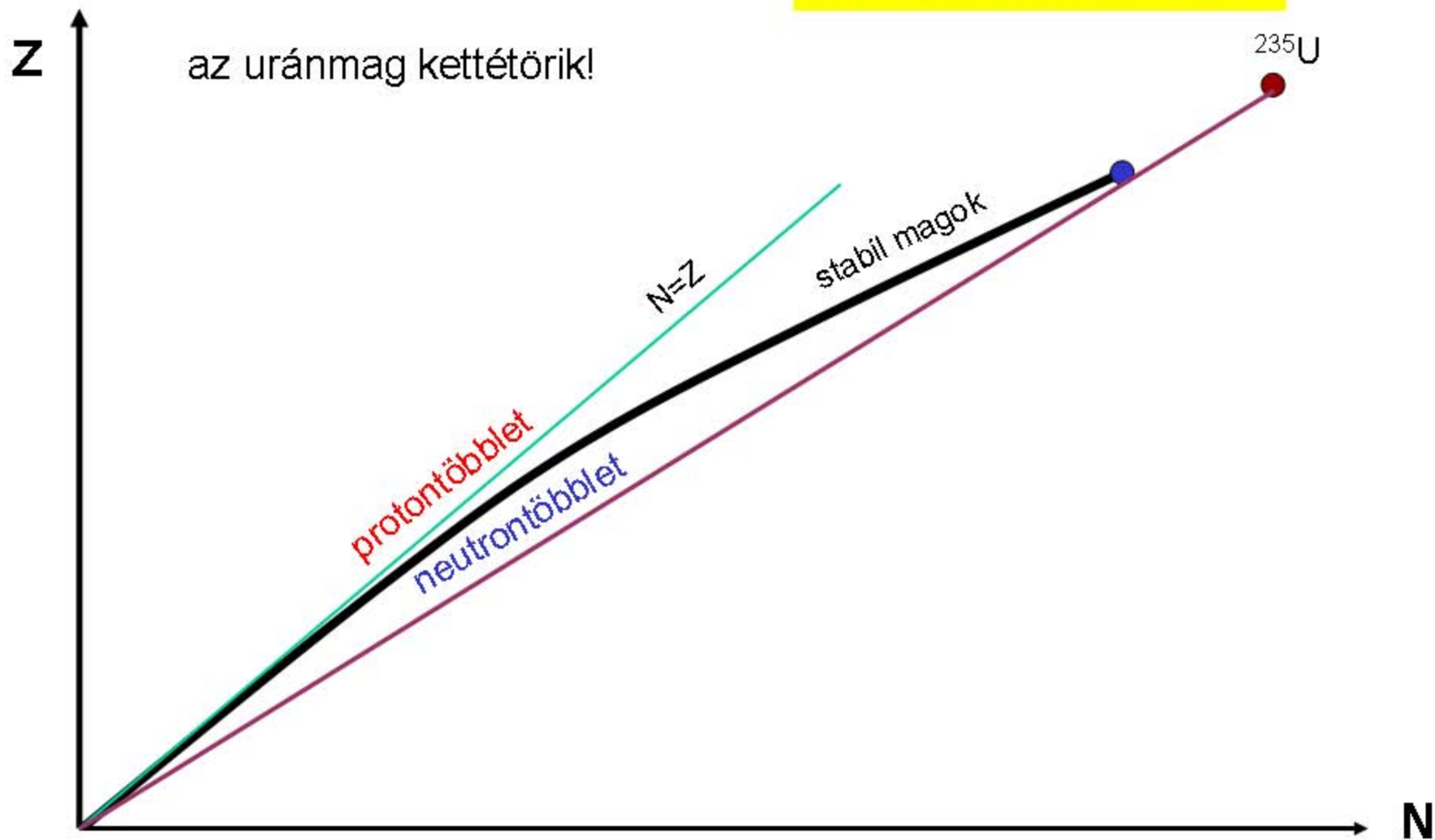
az uránmag kettétörik!

^{235}U

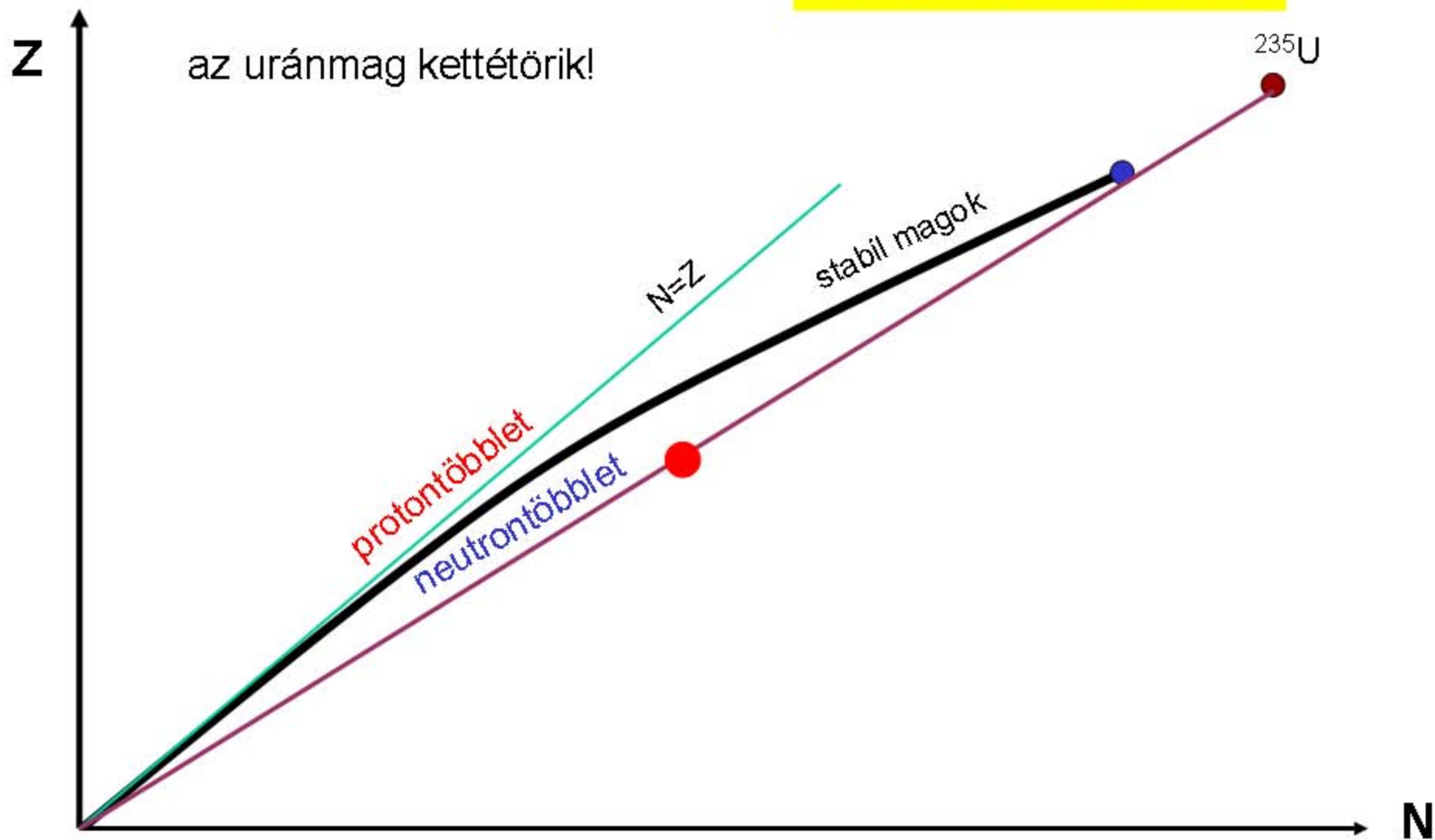
Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

az uránmag kettétörik!

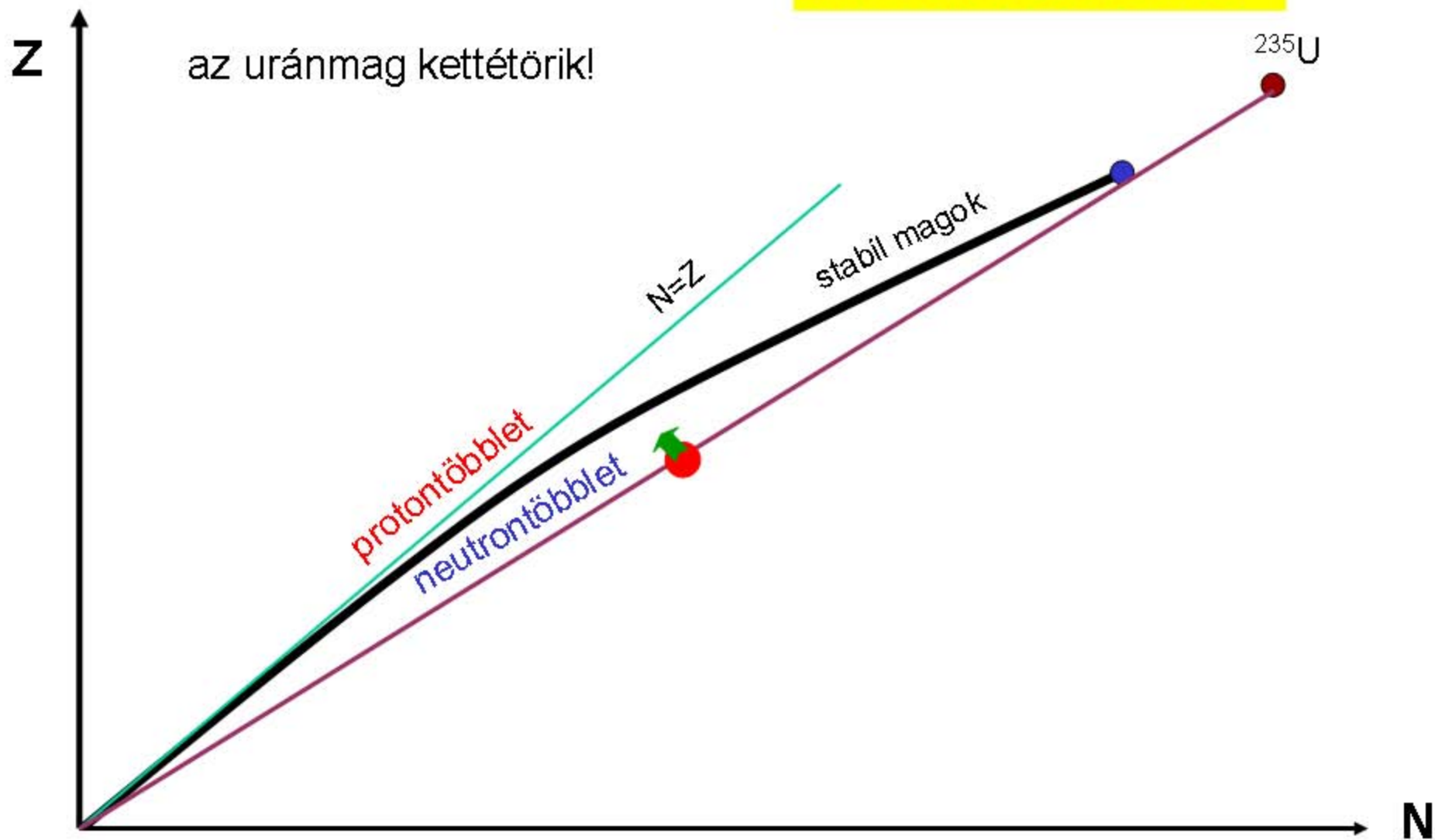
Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

az uránmag kettétörik!

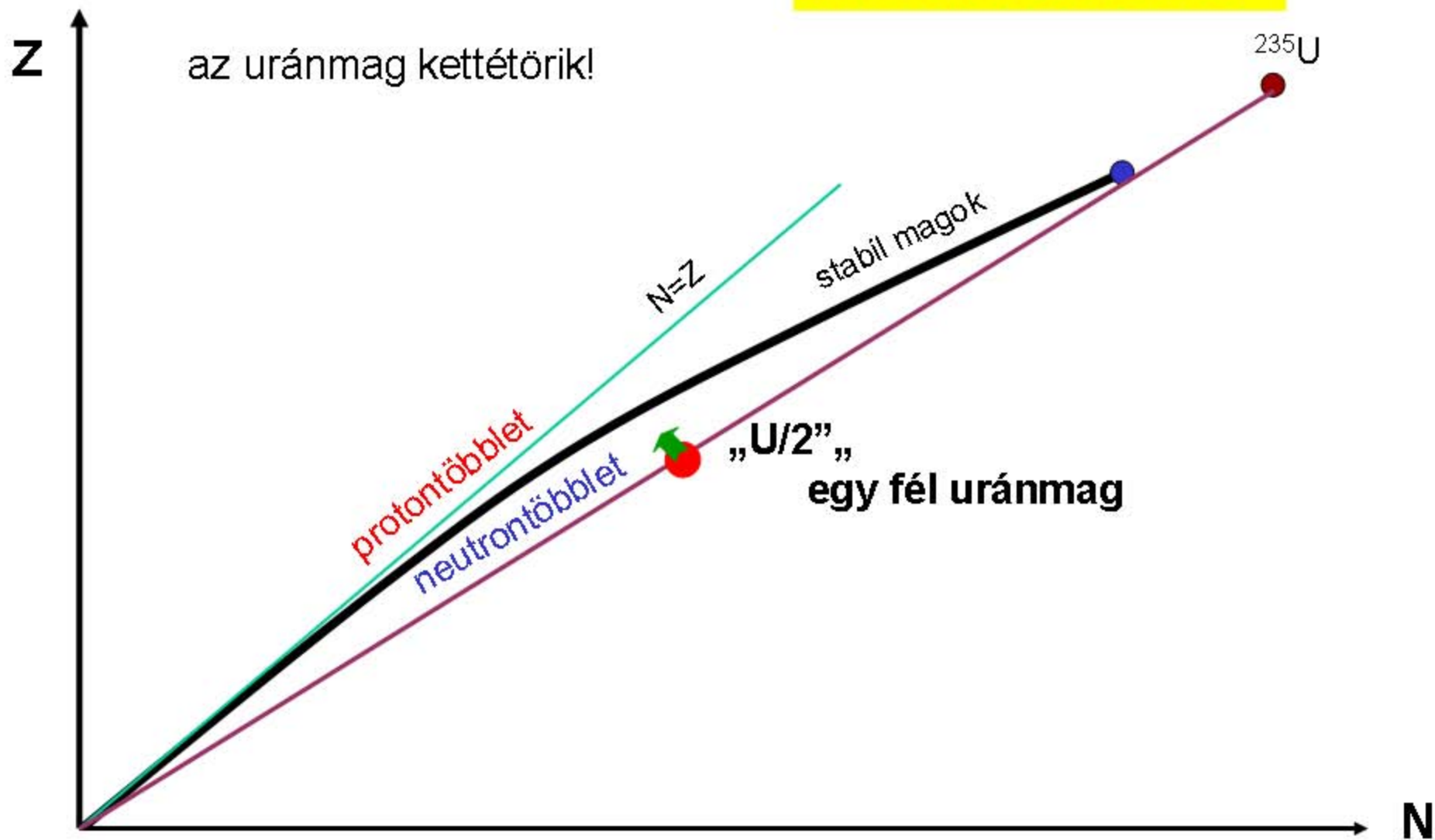
Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

az uránmag kettétörik!

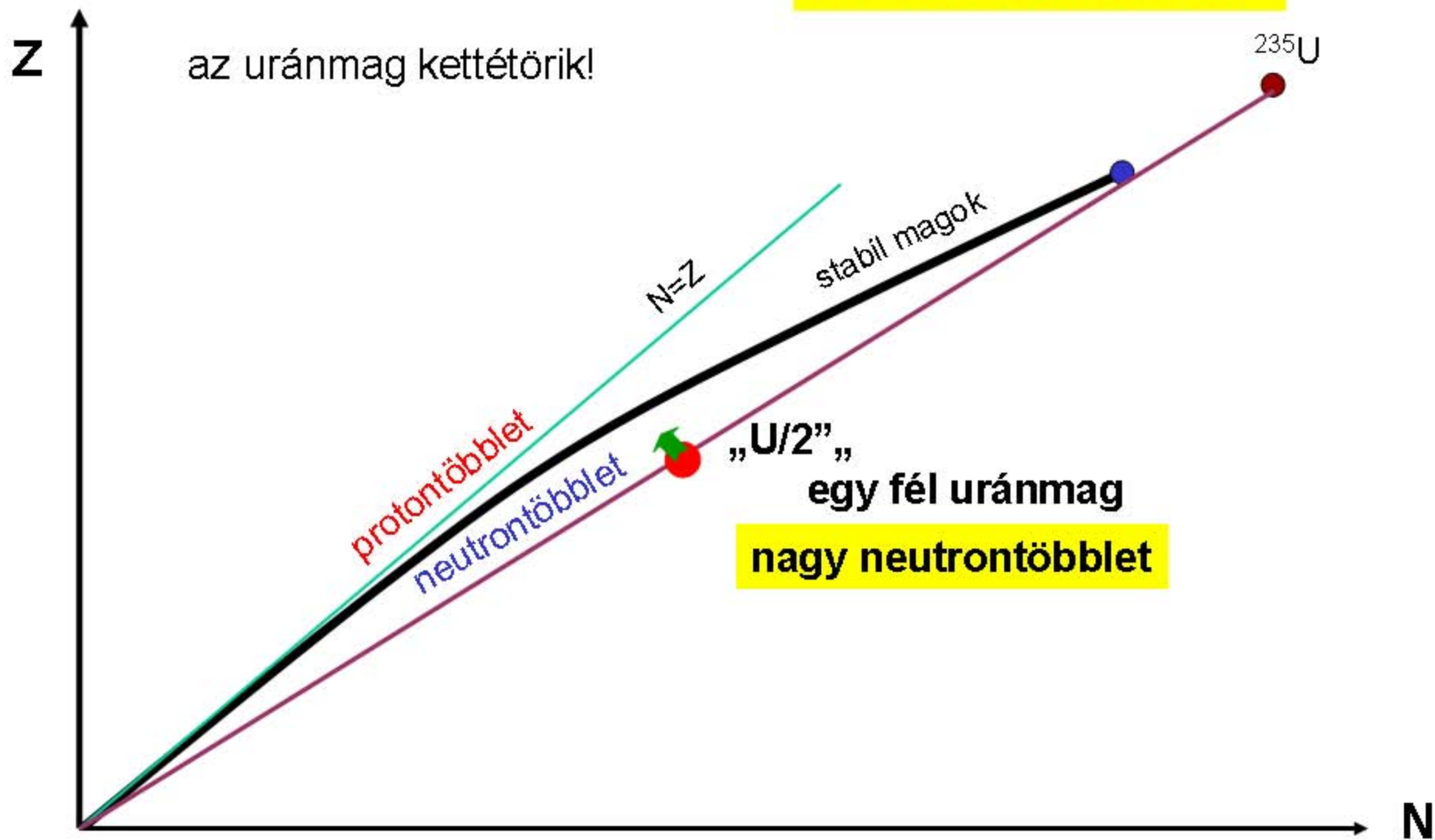
Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

az uránmag kettétörik!

Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

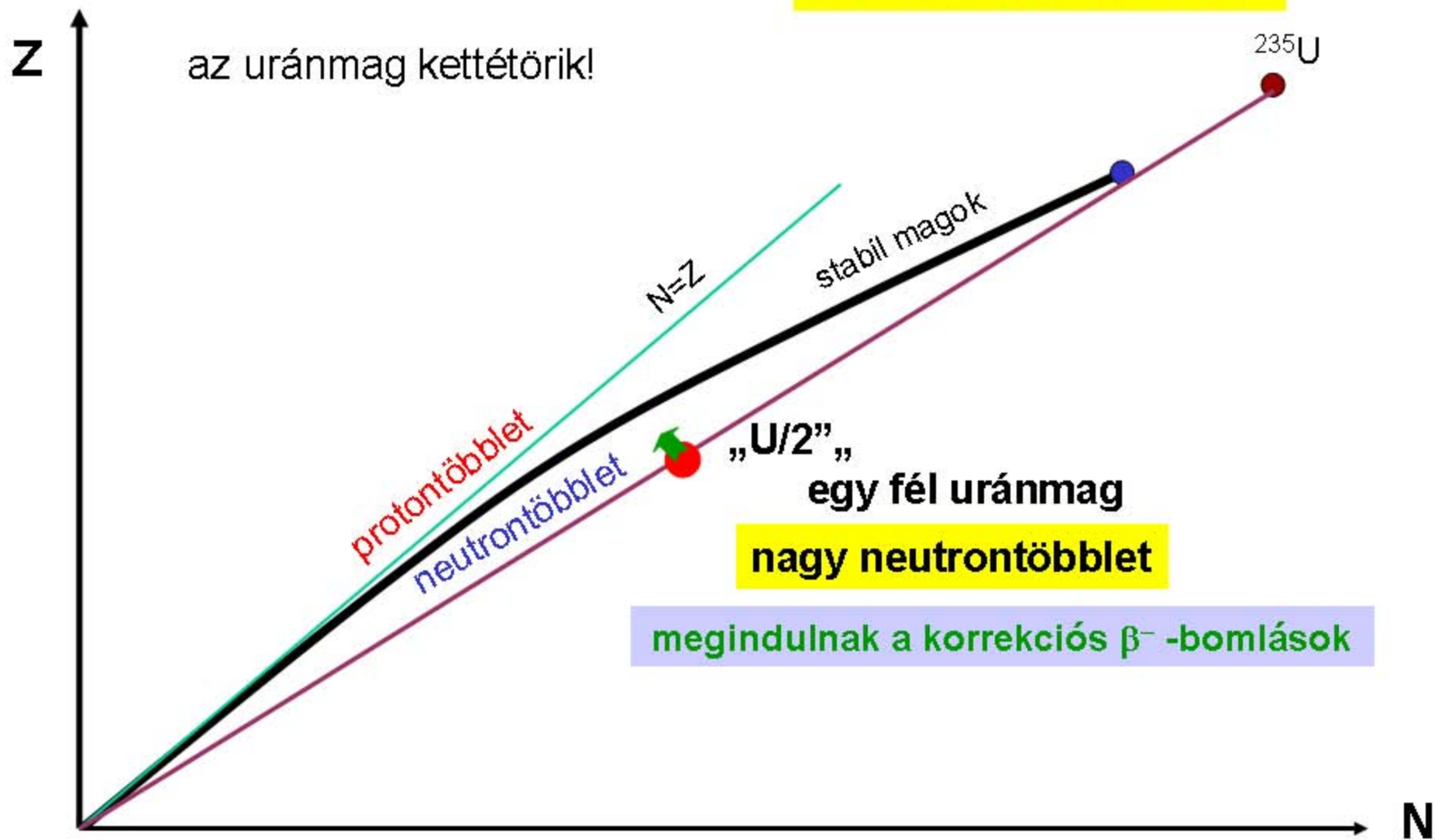
az uránmag kettétörik!

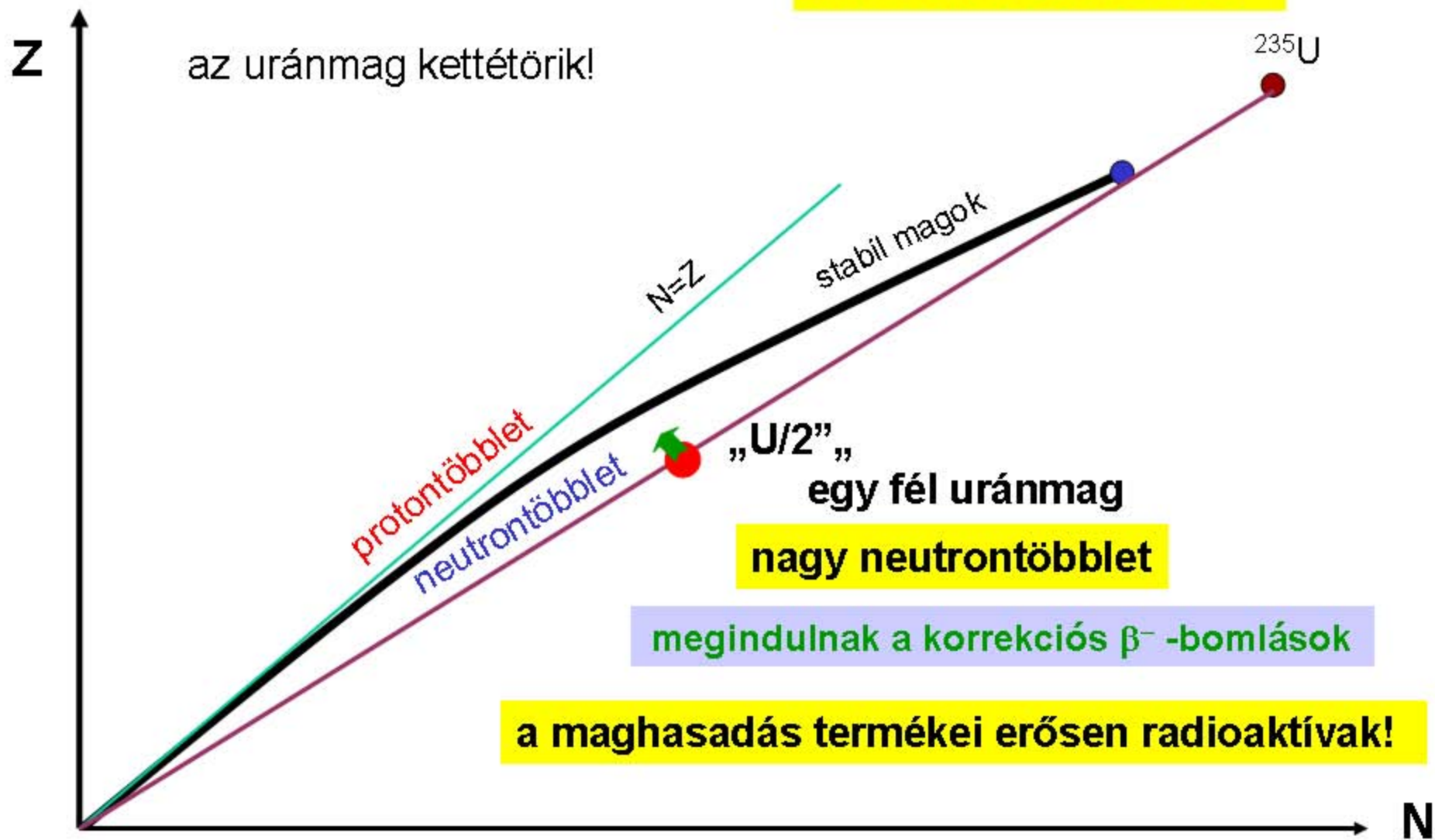
Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

az uránmag kettétörik!

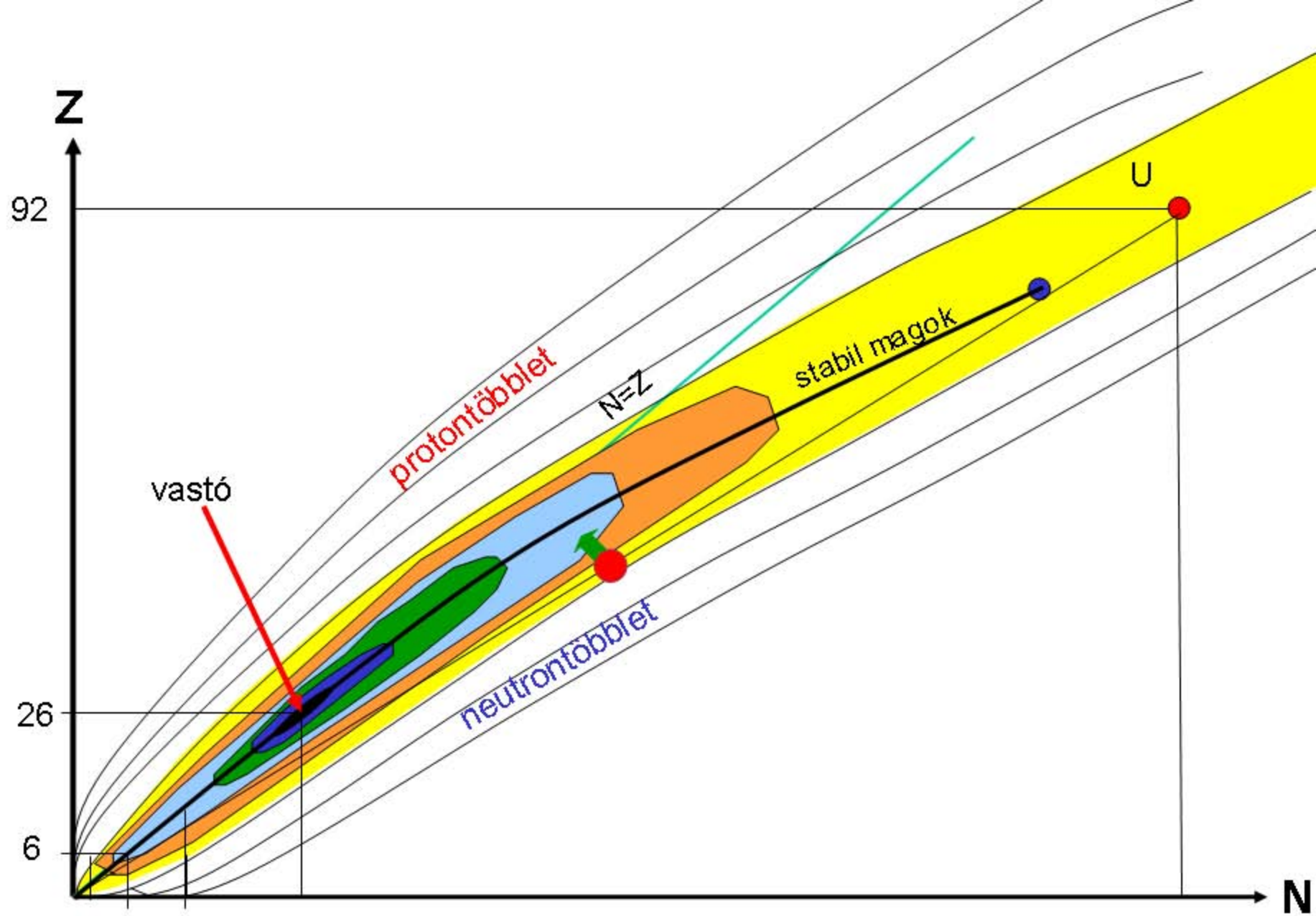

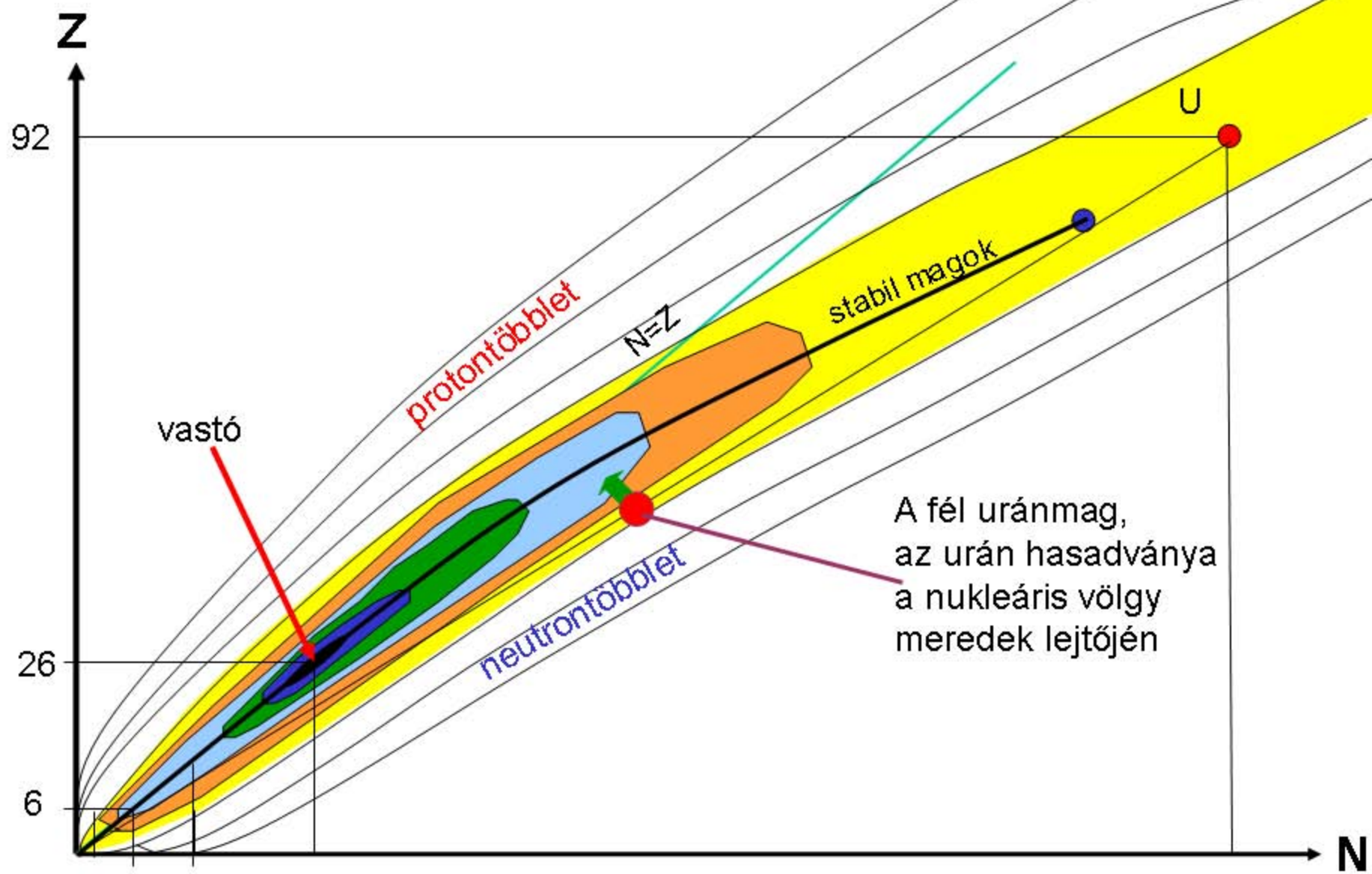
Drasztikus magátalakulás: **MAGHASADÁS**

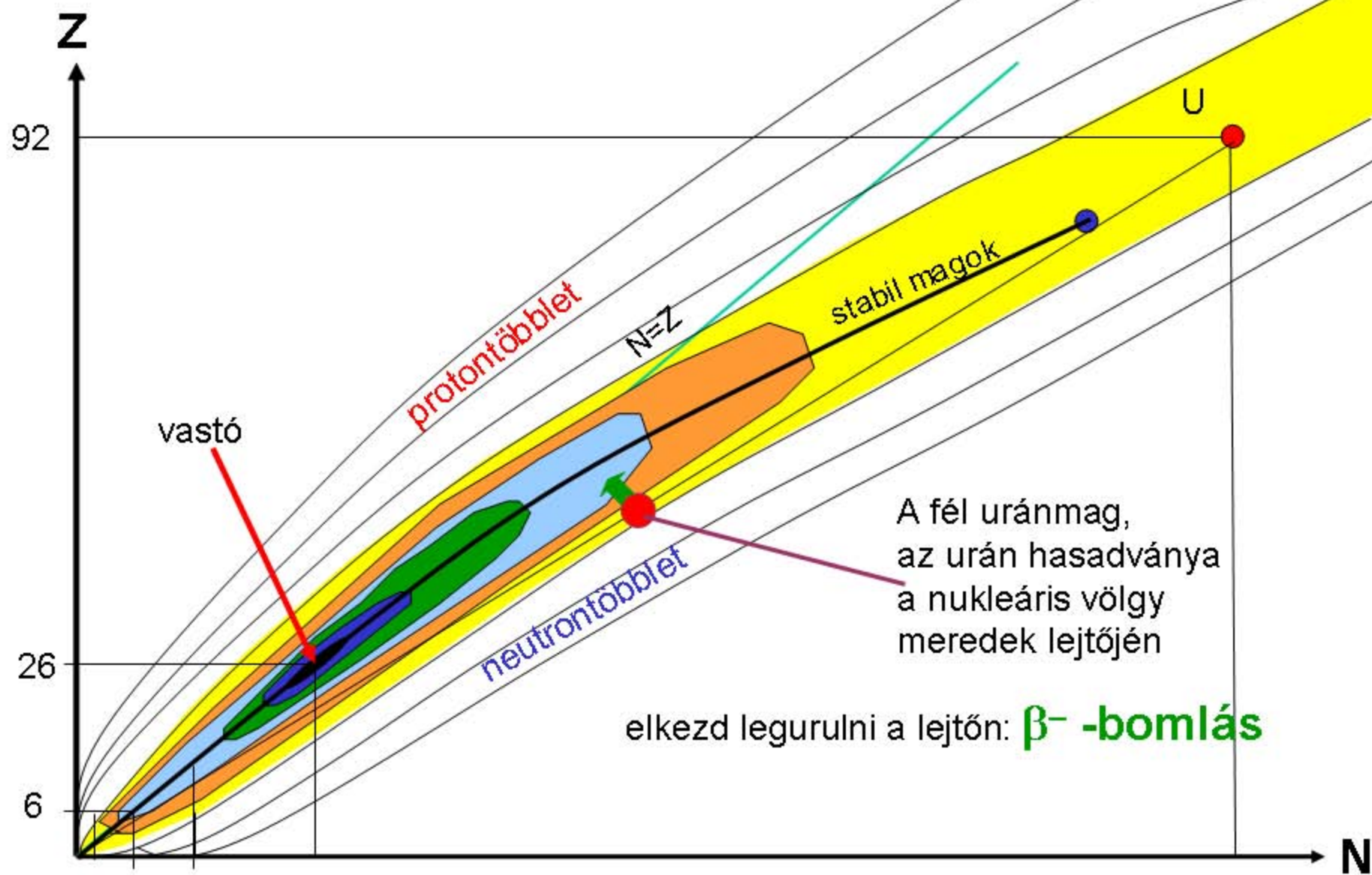
az uránmag kettétörlik!

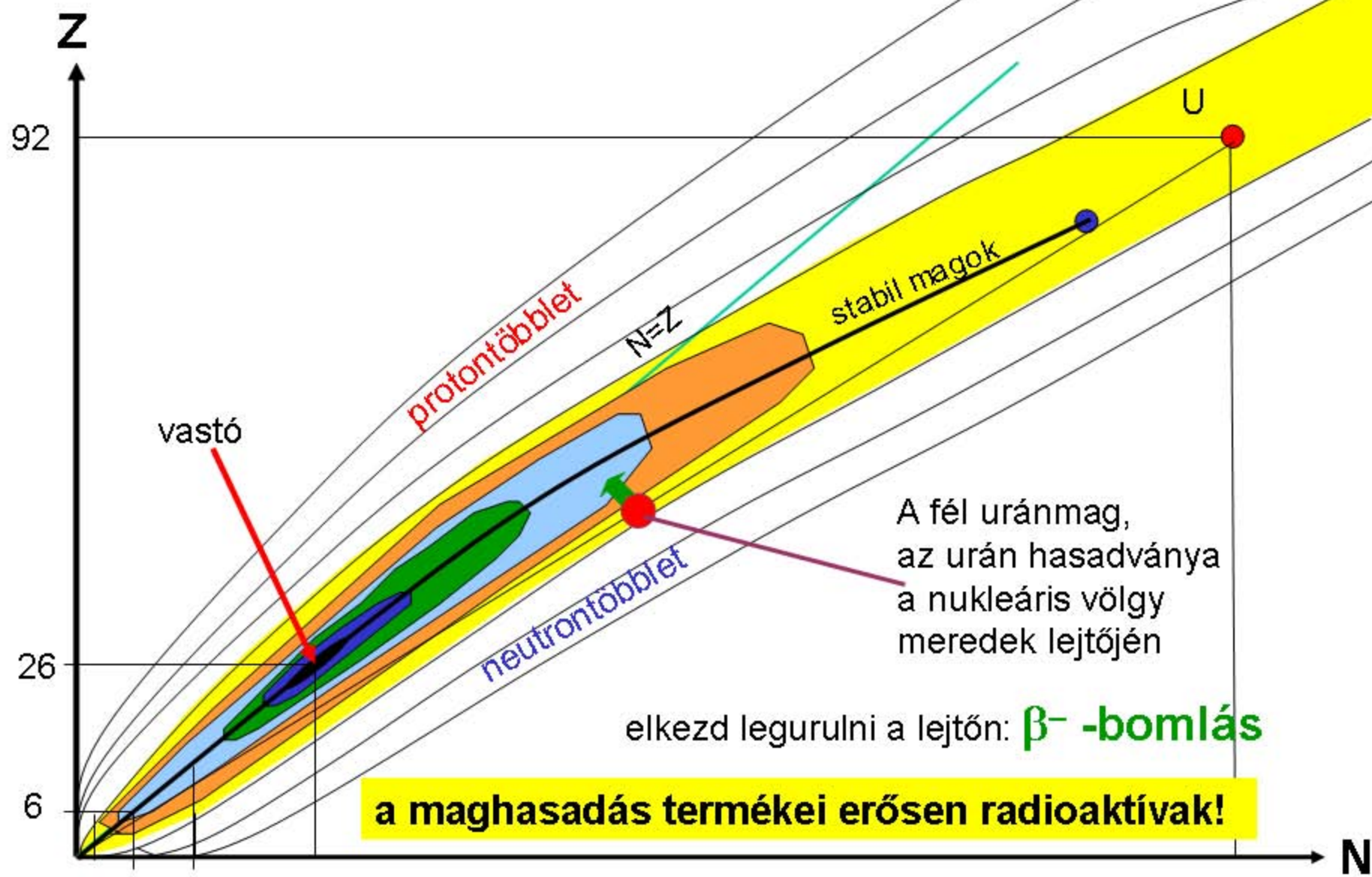

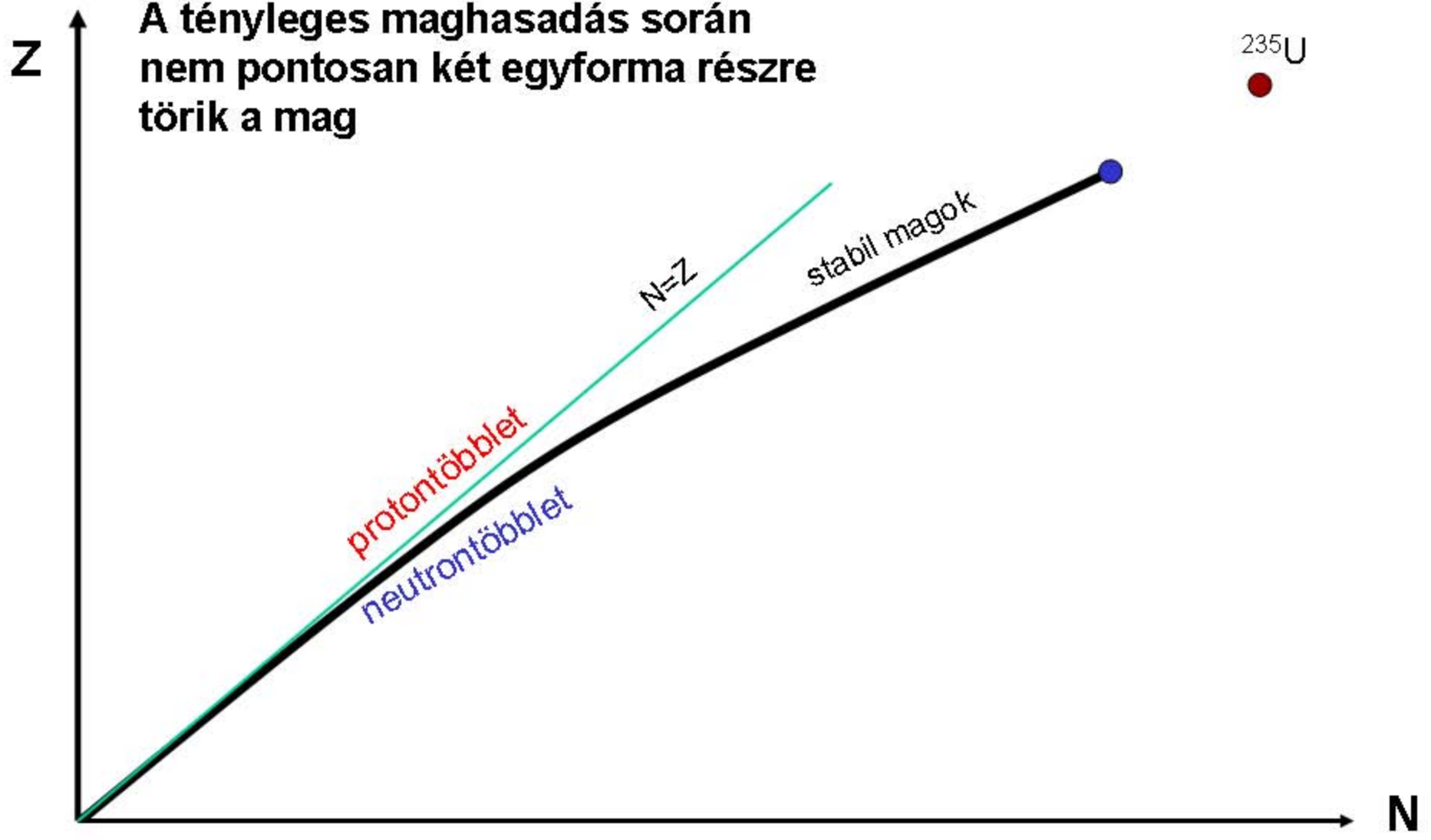

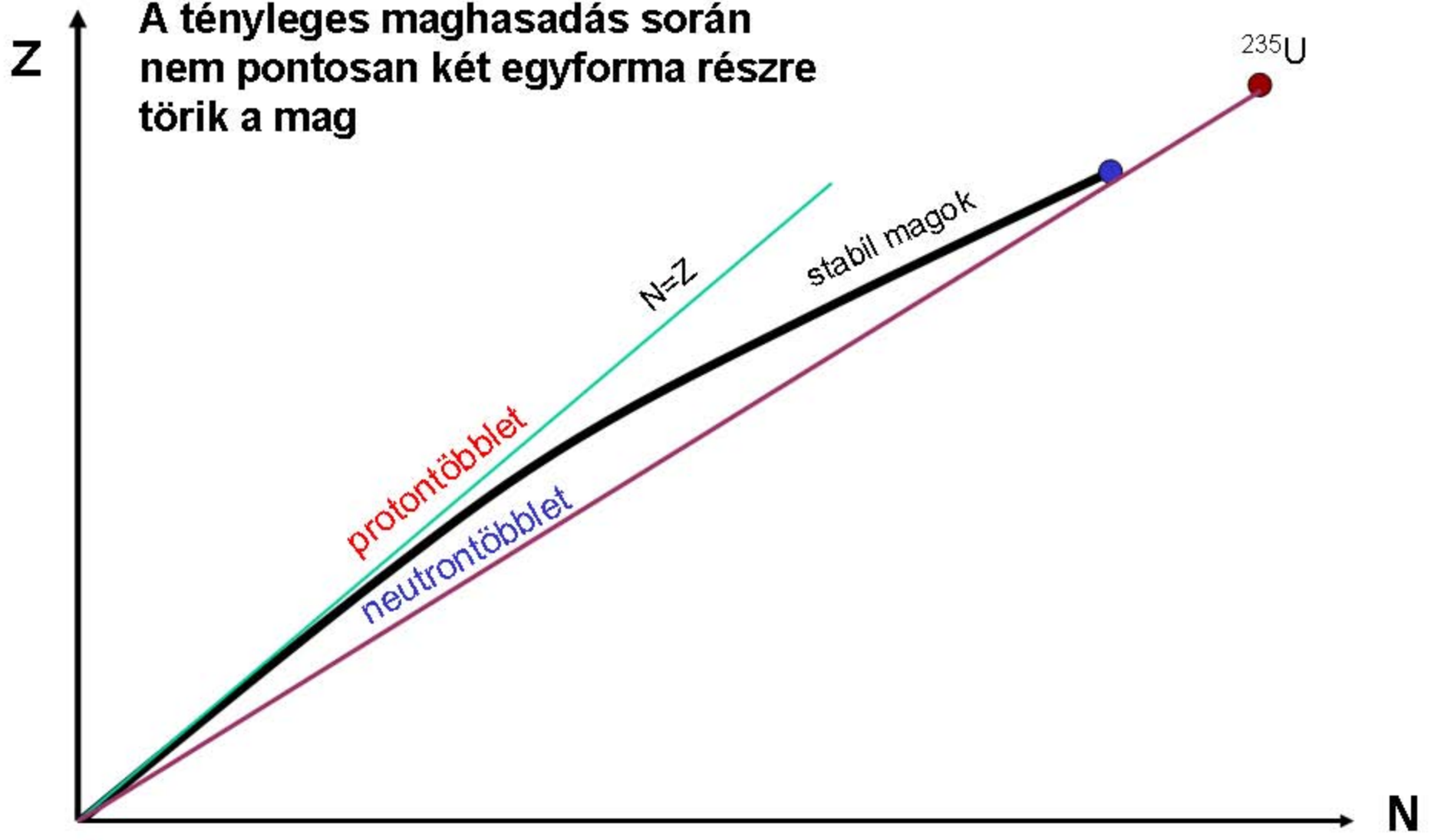
**A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag**

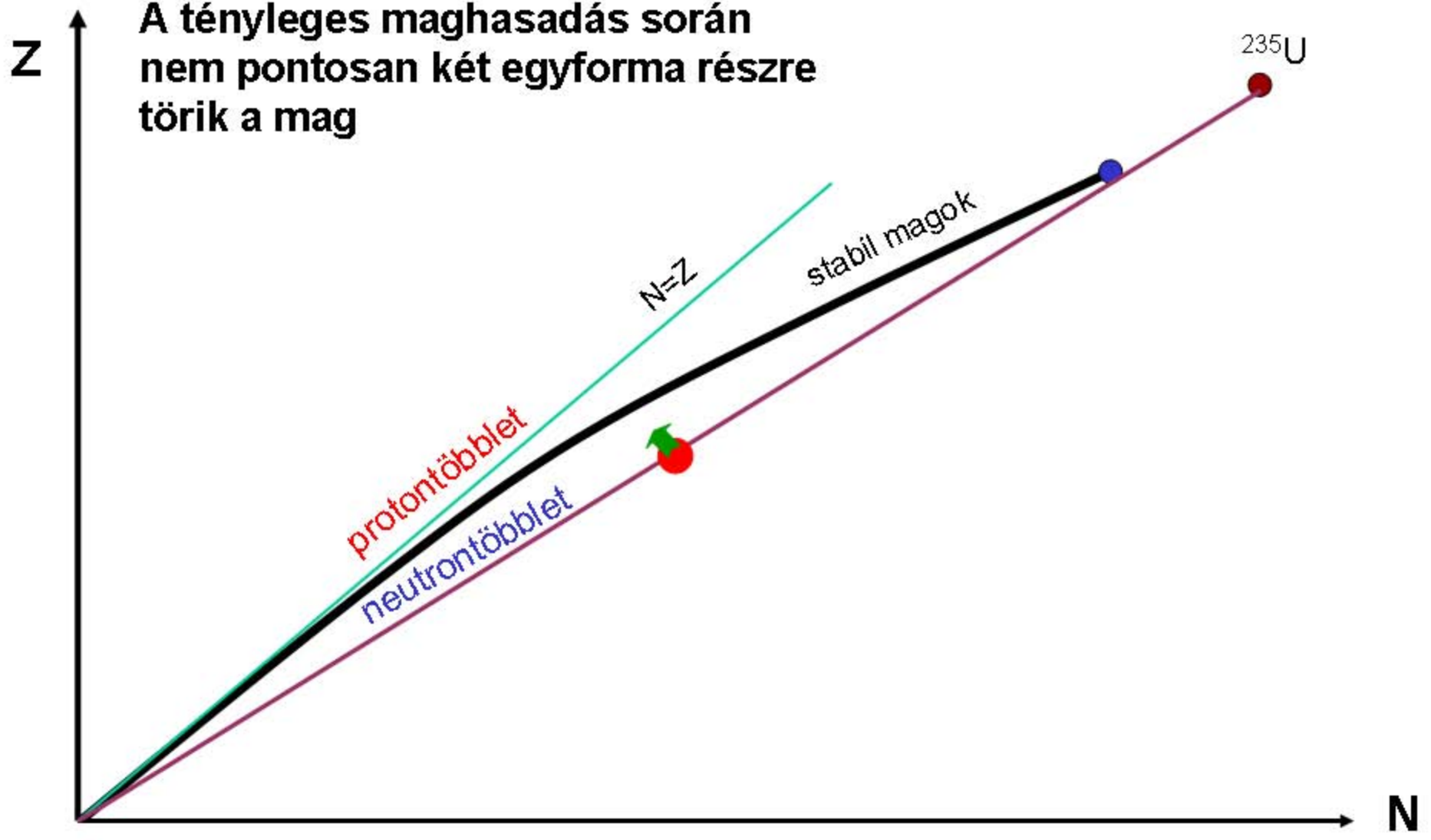
A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

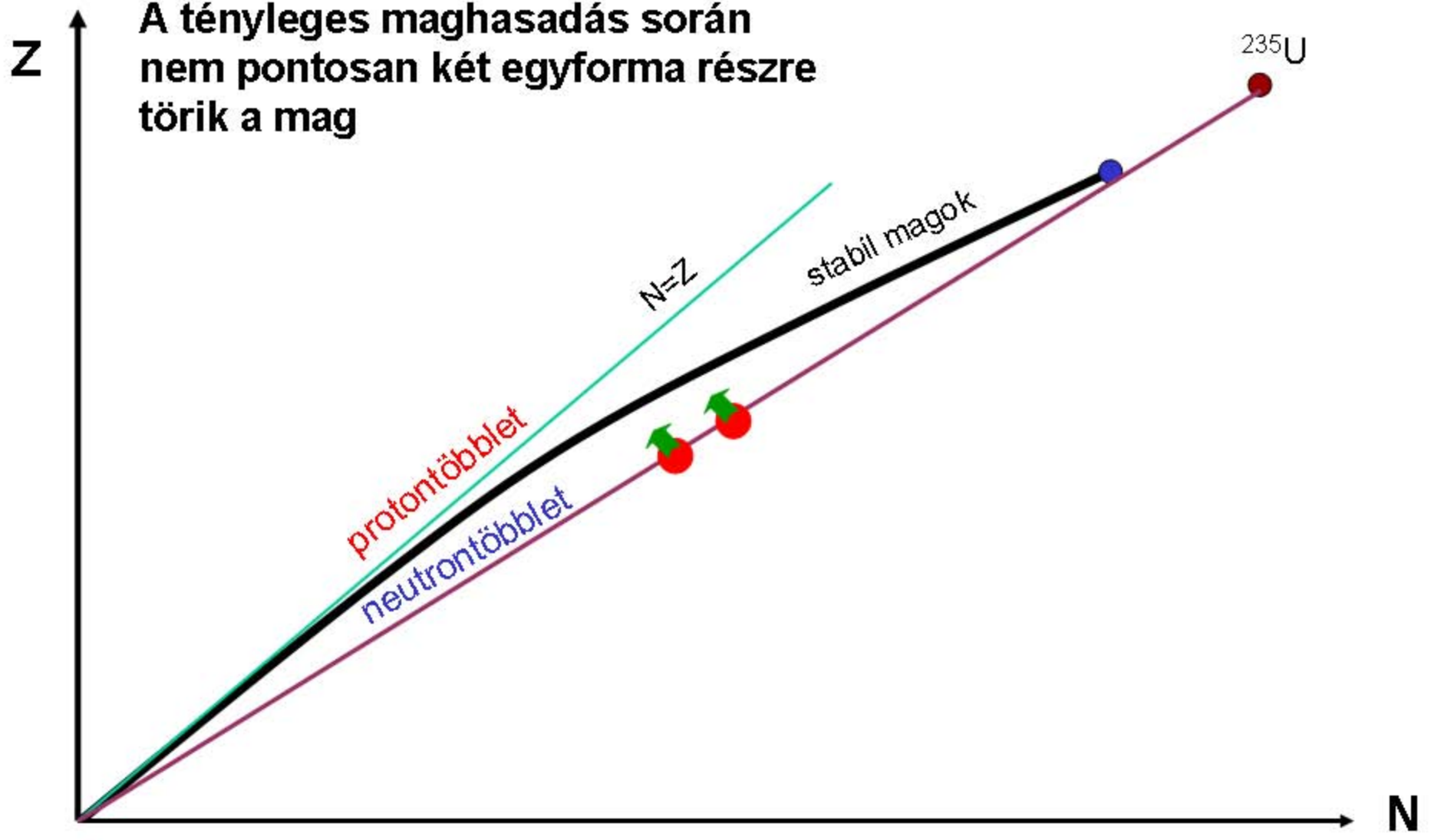

A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

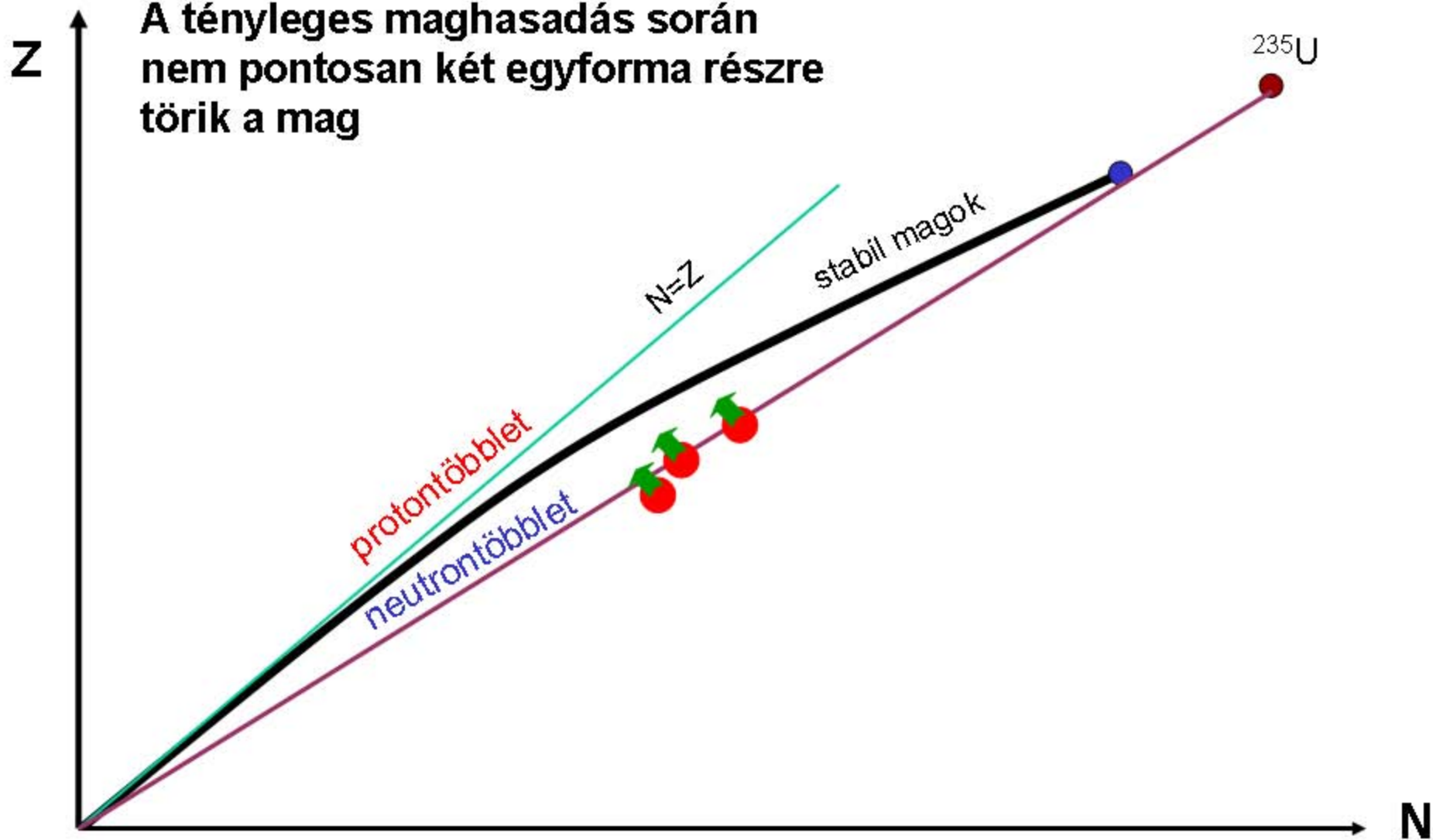

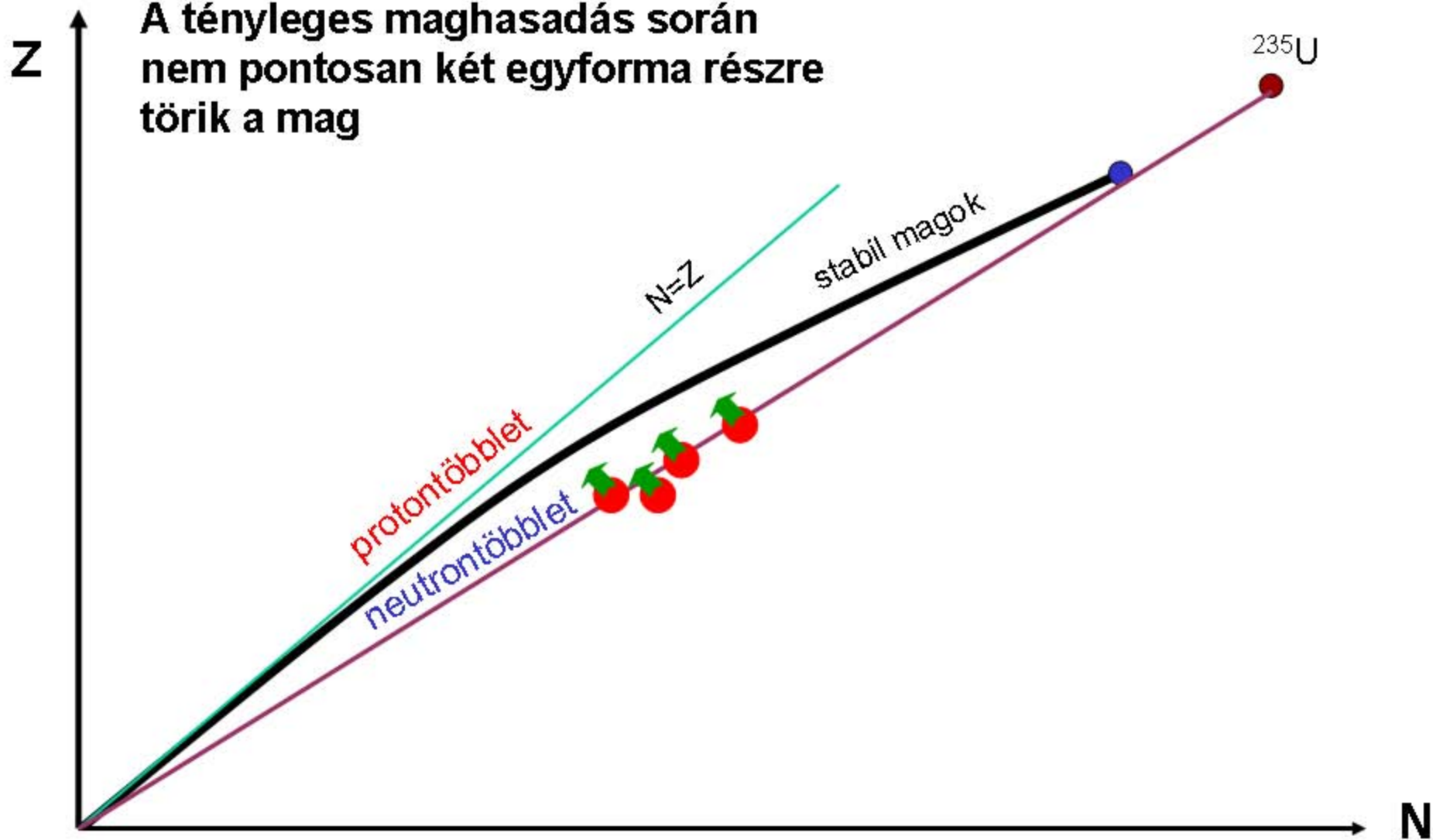
A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

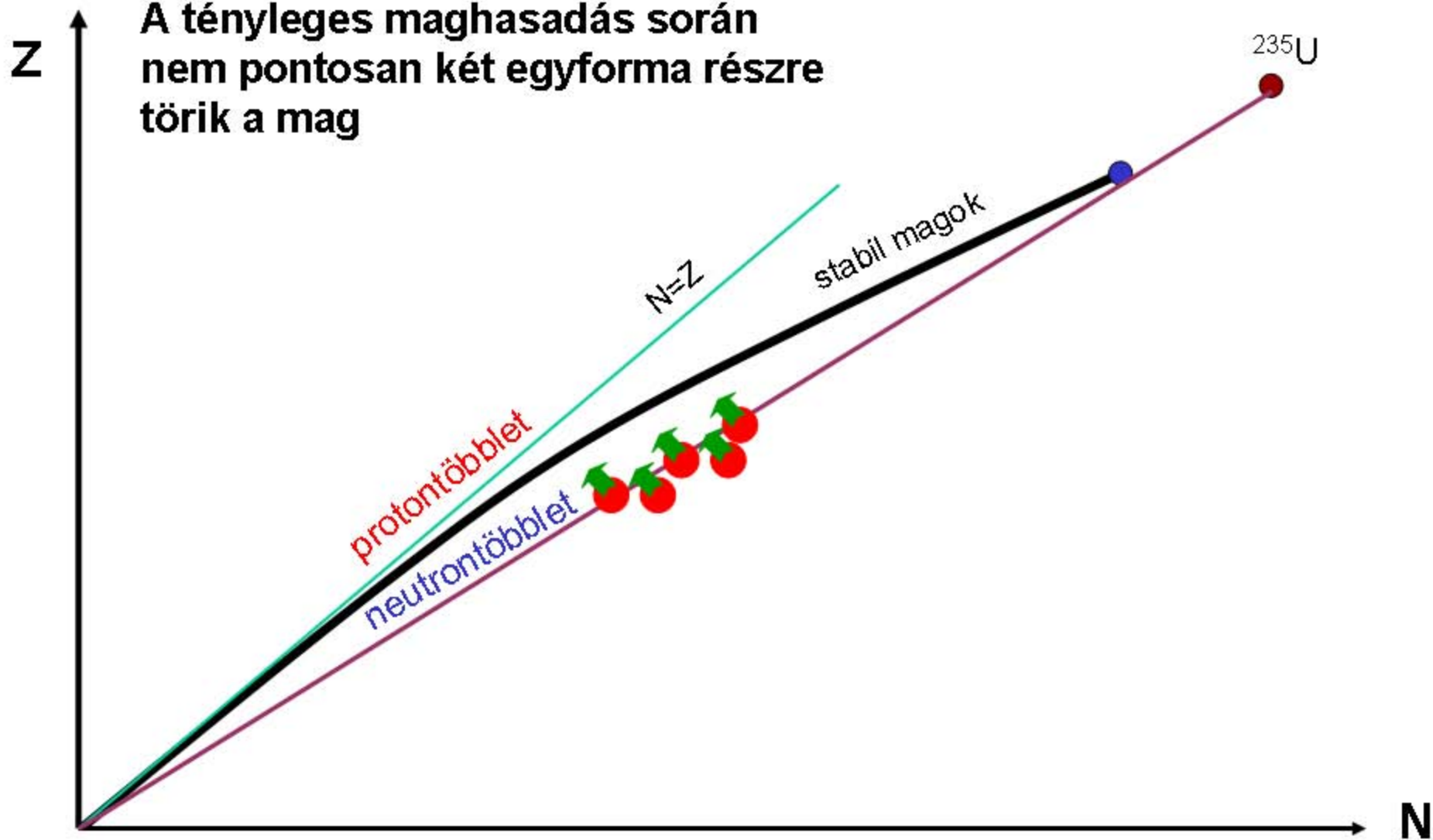
A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

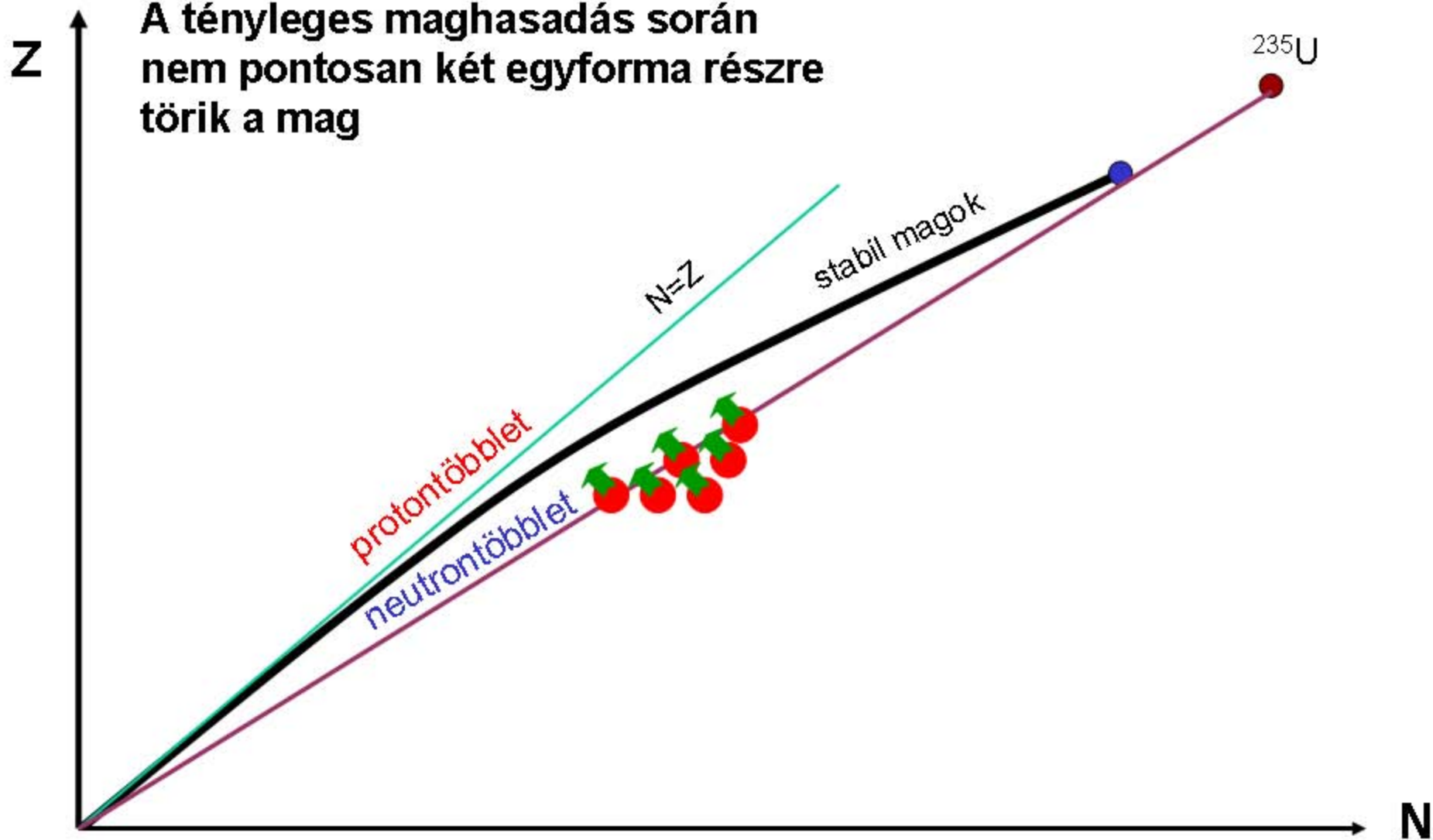
A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

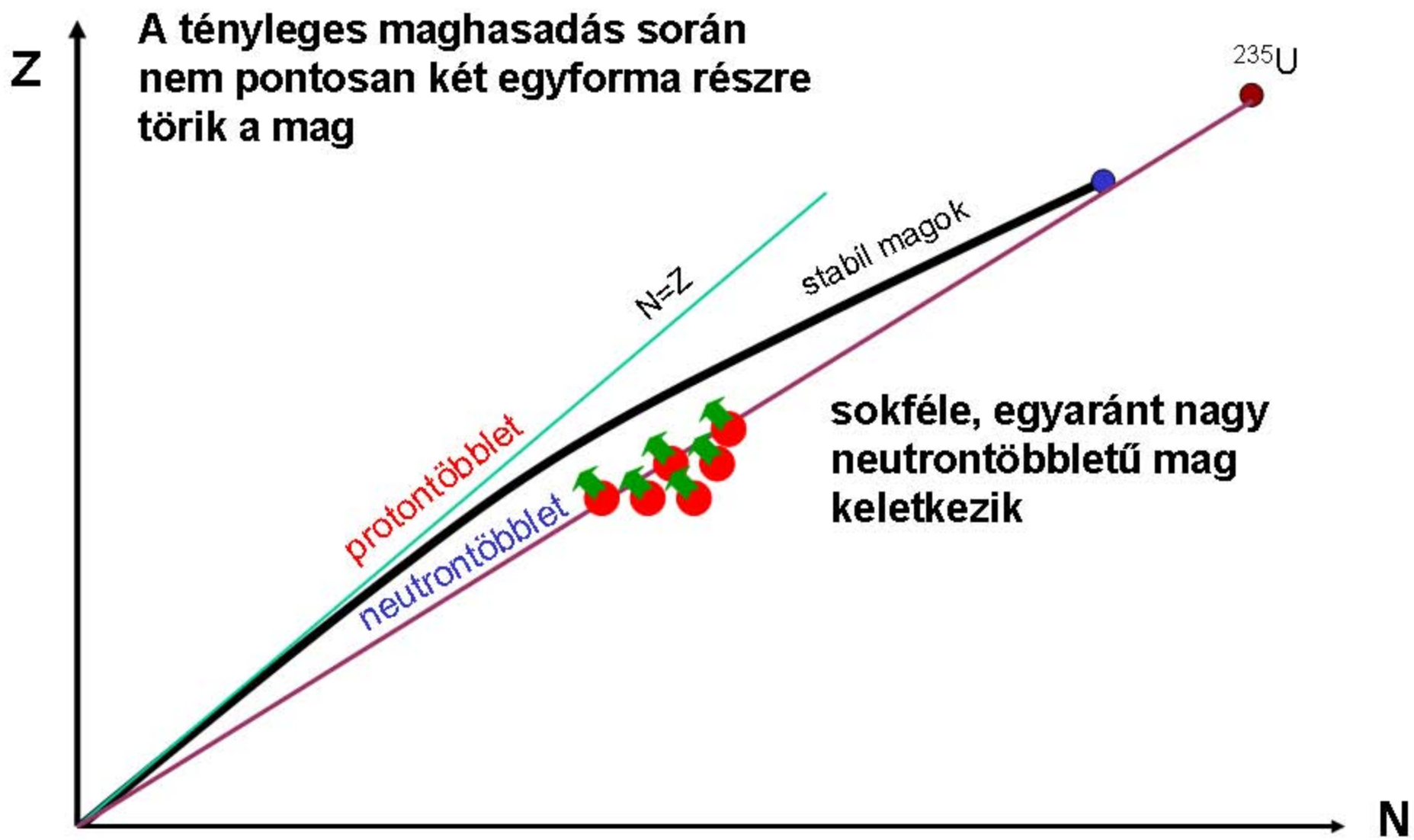

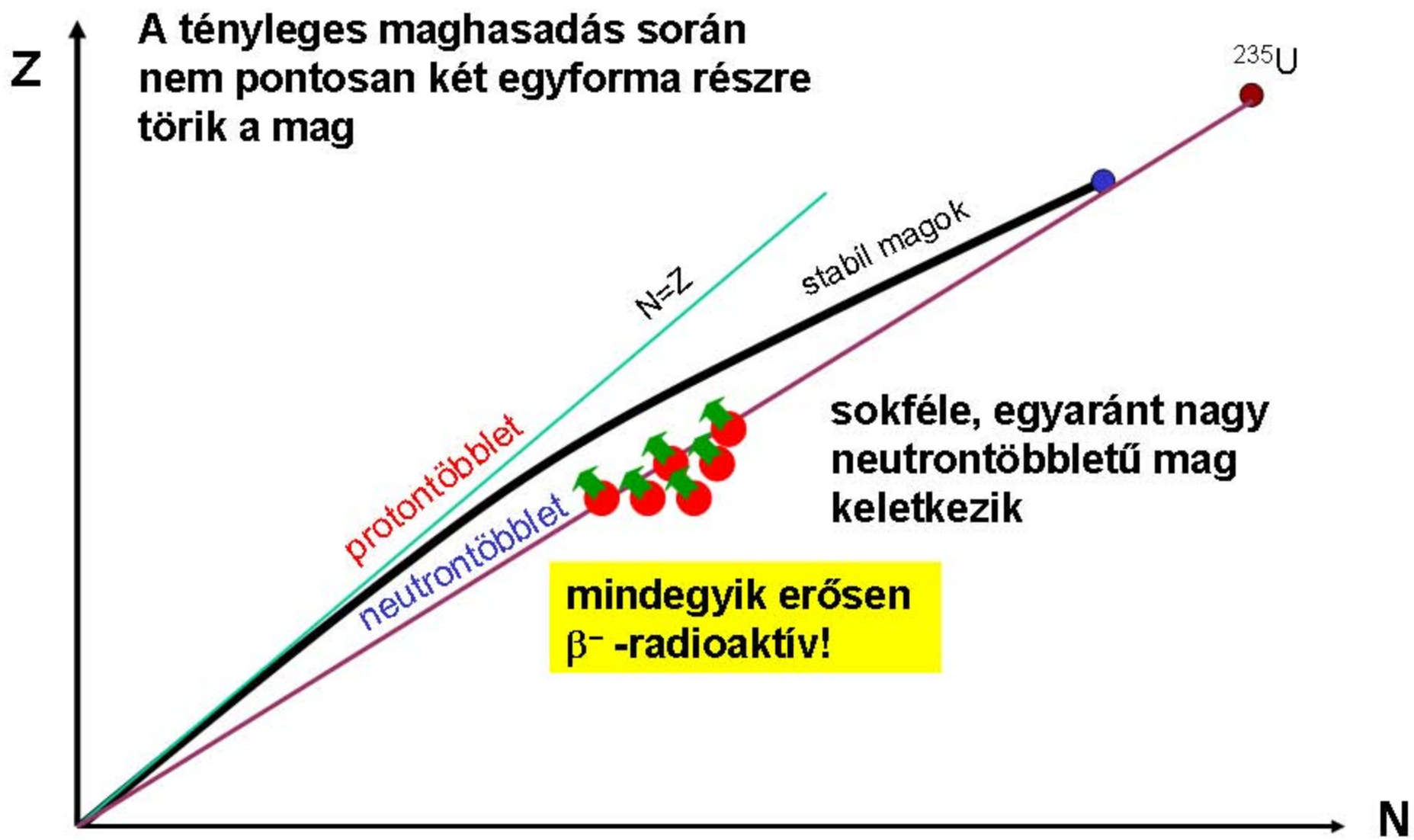
A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

A tényleges maghasadás során
nem pontosan két egyforma részre
törik a mag

²³⁵U

$N=Z$

stabil magok

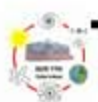
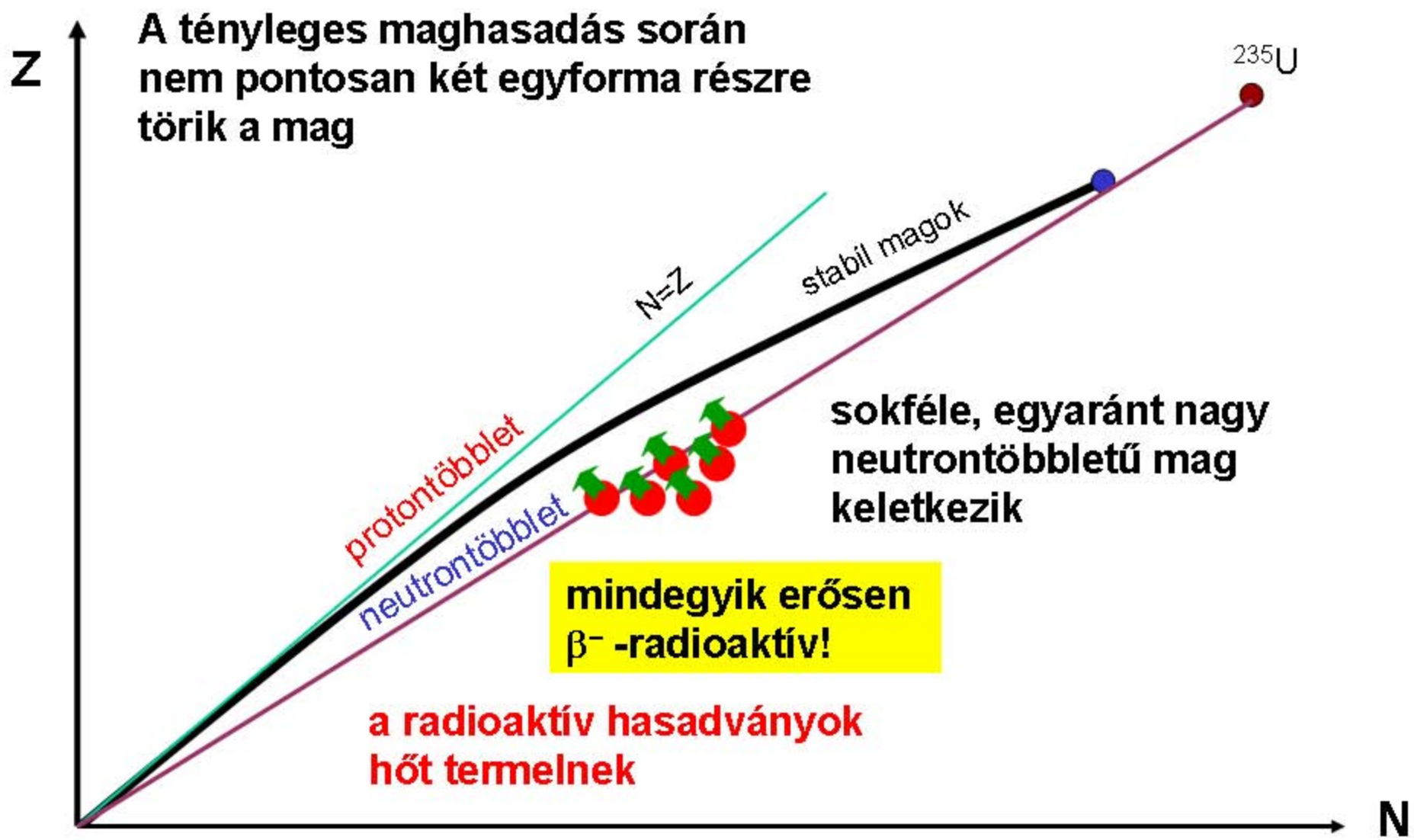
protontöbblet
neutrontöbblet

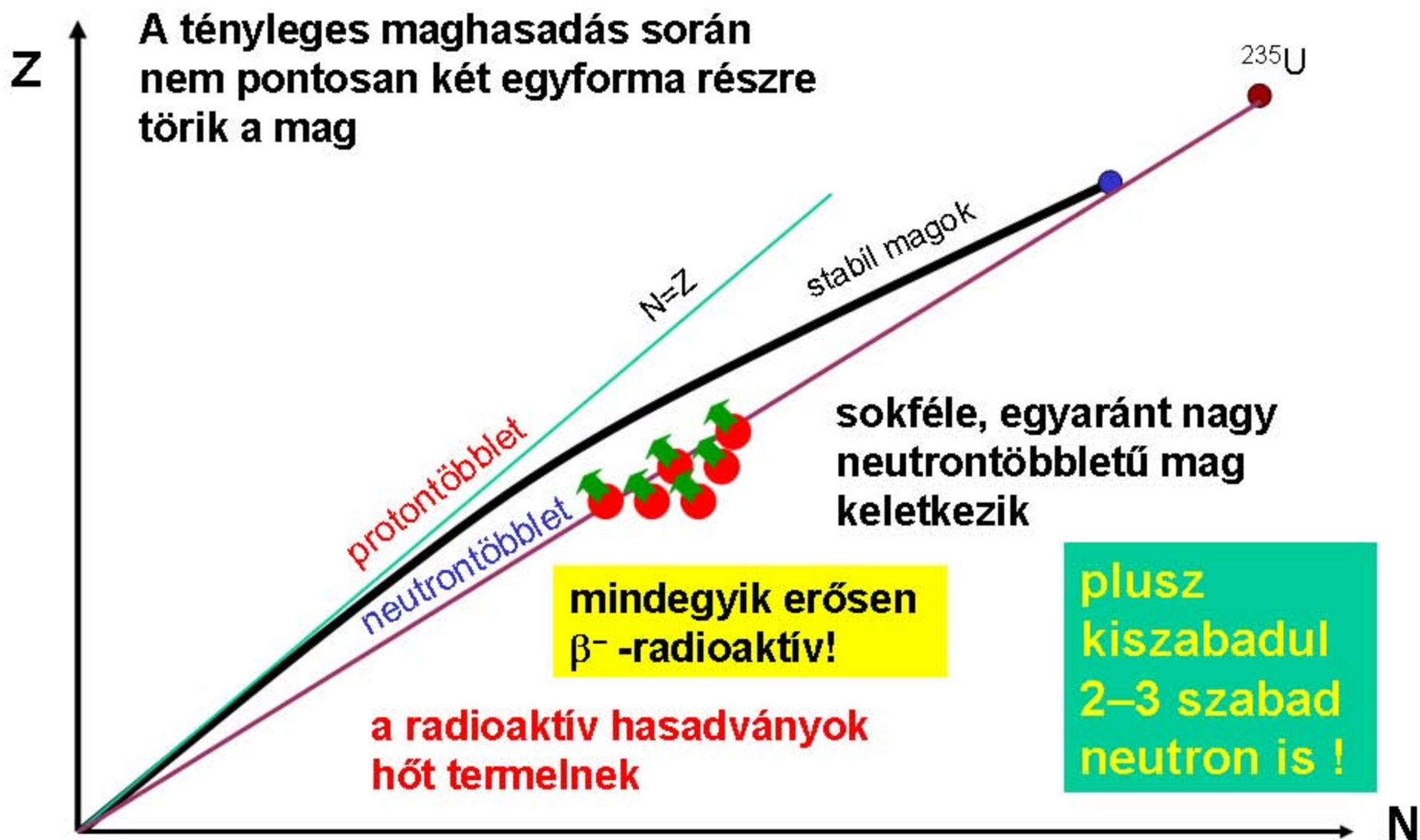
sokféle, egyaránt nagy
neutrontöbbletű mag
keletkezik

mindegyik erősen
 β^- -radioaktív!

Radioaktív hőtermelés

Radioaktív hőtermelés

Lefelé a nukleáris völgy lejtőjén: energia szabadul fel!

Radioaktív hőtermelés

Lefelé a nukleáris völgy lejtőjén: energia szabadul fel!

Milyen formában?

Radioaktív hőtermelés

Lefelé a nukleáris völgy lejtőjén: energia szabadul fel!

Milyen formában?

A kirepülő részecskék
(alfa-részek, elektronok, hasadt magok)
mozgási energiája formájában

Radioaktív hőtermelés

Lefelé a nukleáris völgy lejtőjén: energia szabadul fel!

Milyen formában?

A kirepülő részecskék
(alfa-részek, elektronok, hasadt magok)
mozgási energiája formájában

A gyorsan mozgó részecskék meglölik a környező atomokat
– az energia eloszlik, a közeg **MELEGSZIK**.

Radioaktív hőtermelés

Lefelé a nukleáris völgy lejtőjén: energia szabadul fel!

Milyen formában?

A kirepülő részecskék
(alfa-részek, elektronok, hasadt magok)
mozgási energiája formájában

A gyorsan mozgó részecskék meglölik a környező atomokat
– az energia eloszlik, a közeg **MELEGSZIK**.

**A radioaktív hulladékok olykor
évekig annyi hőt fejlesztenek, hogy
hűtés nélkül megolvadnának!**

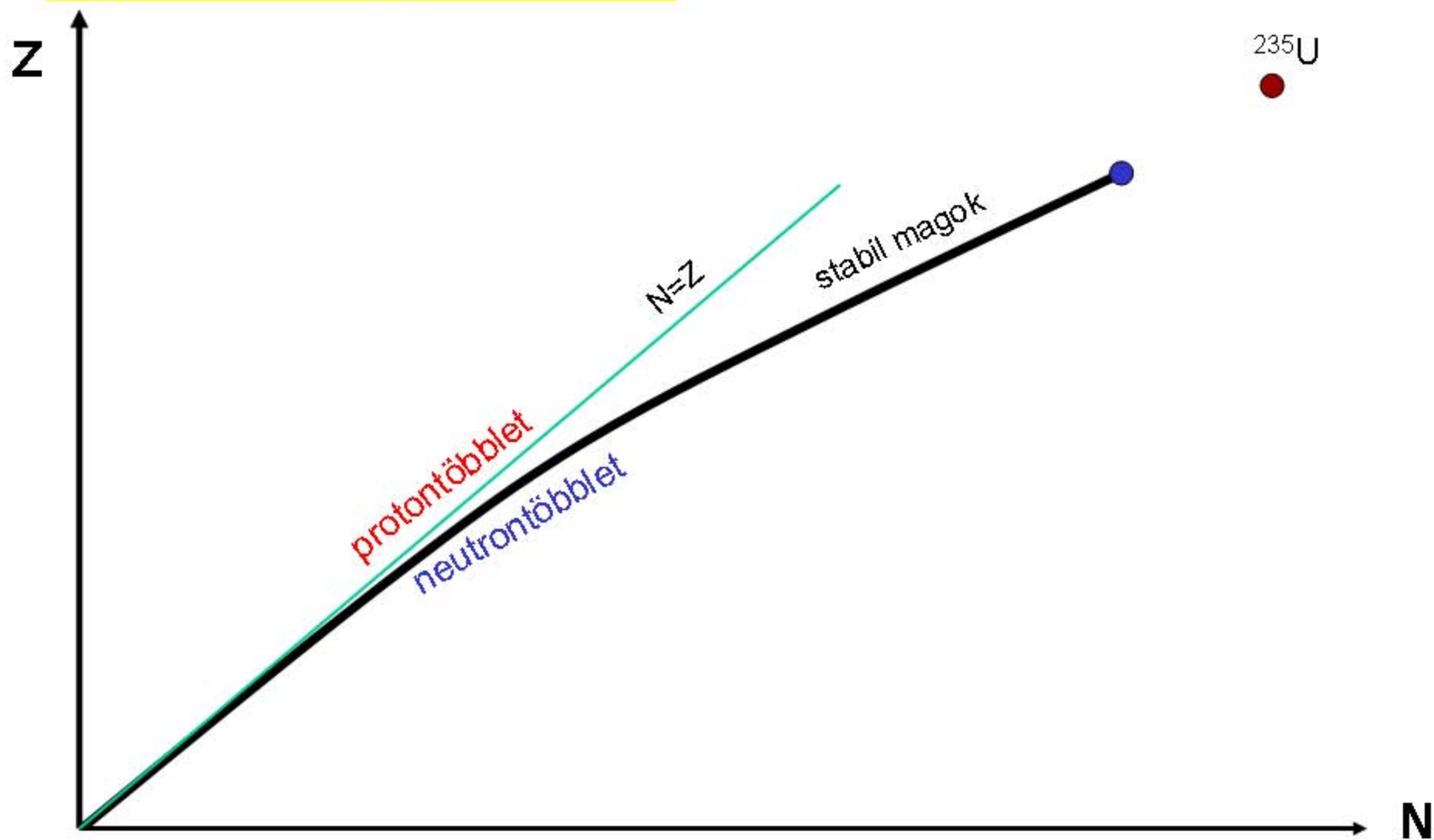

Spontán maghasadás

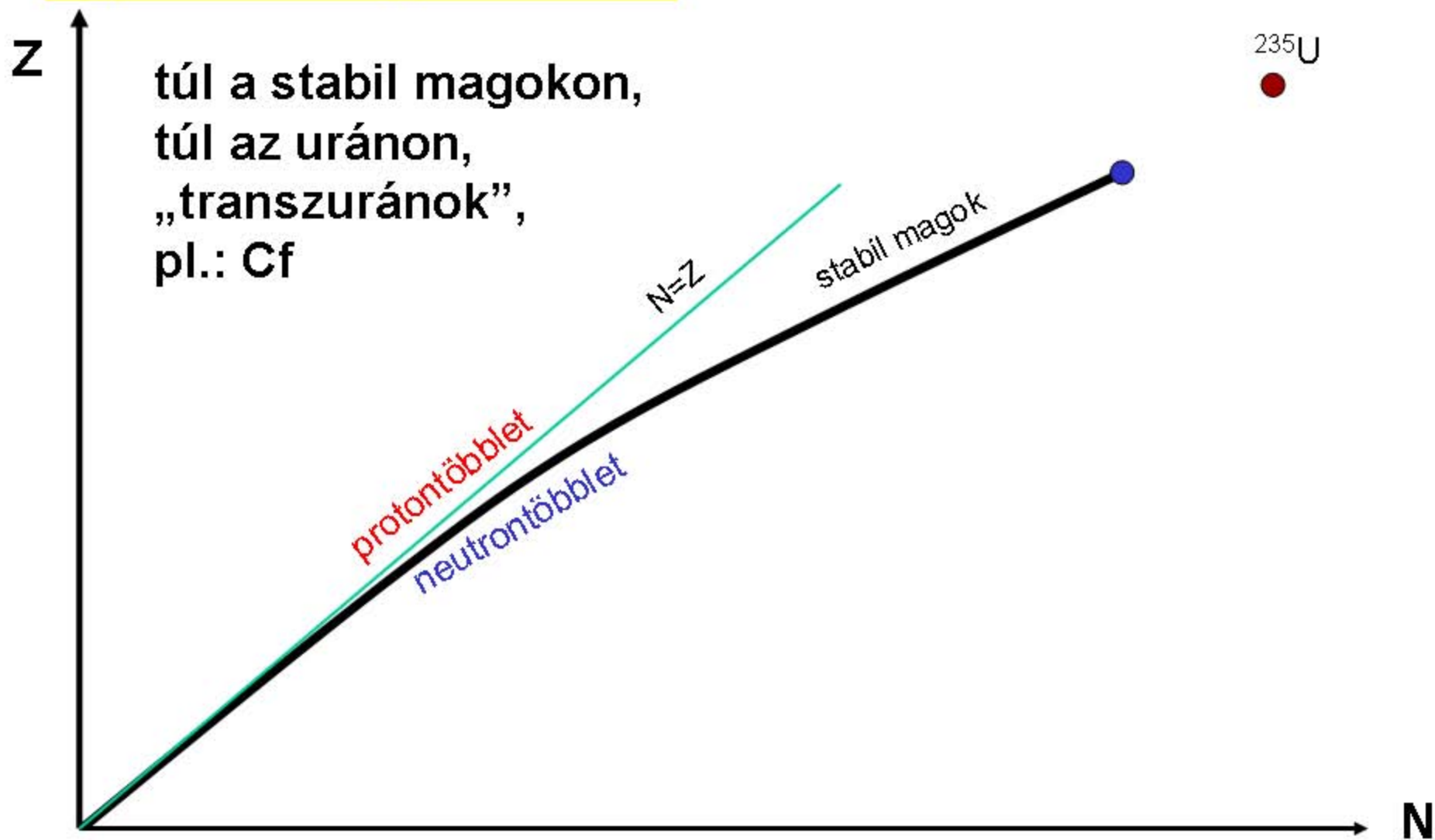
N

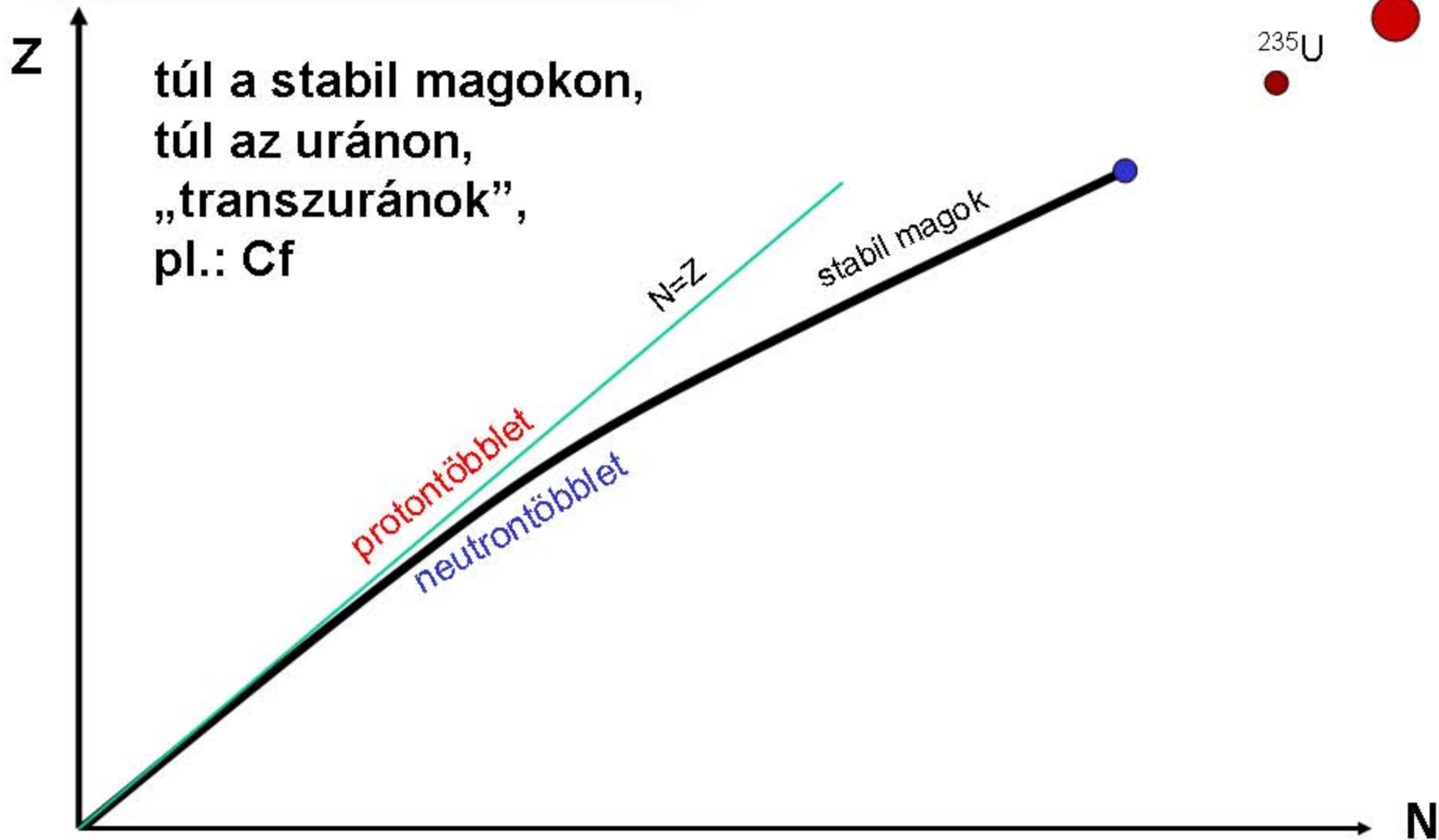
Spontán maghasadás

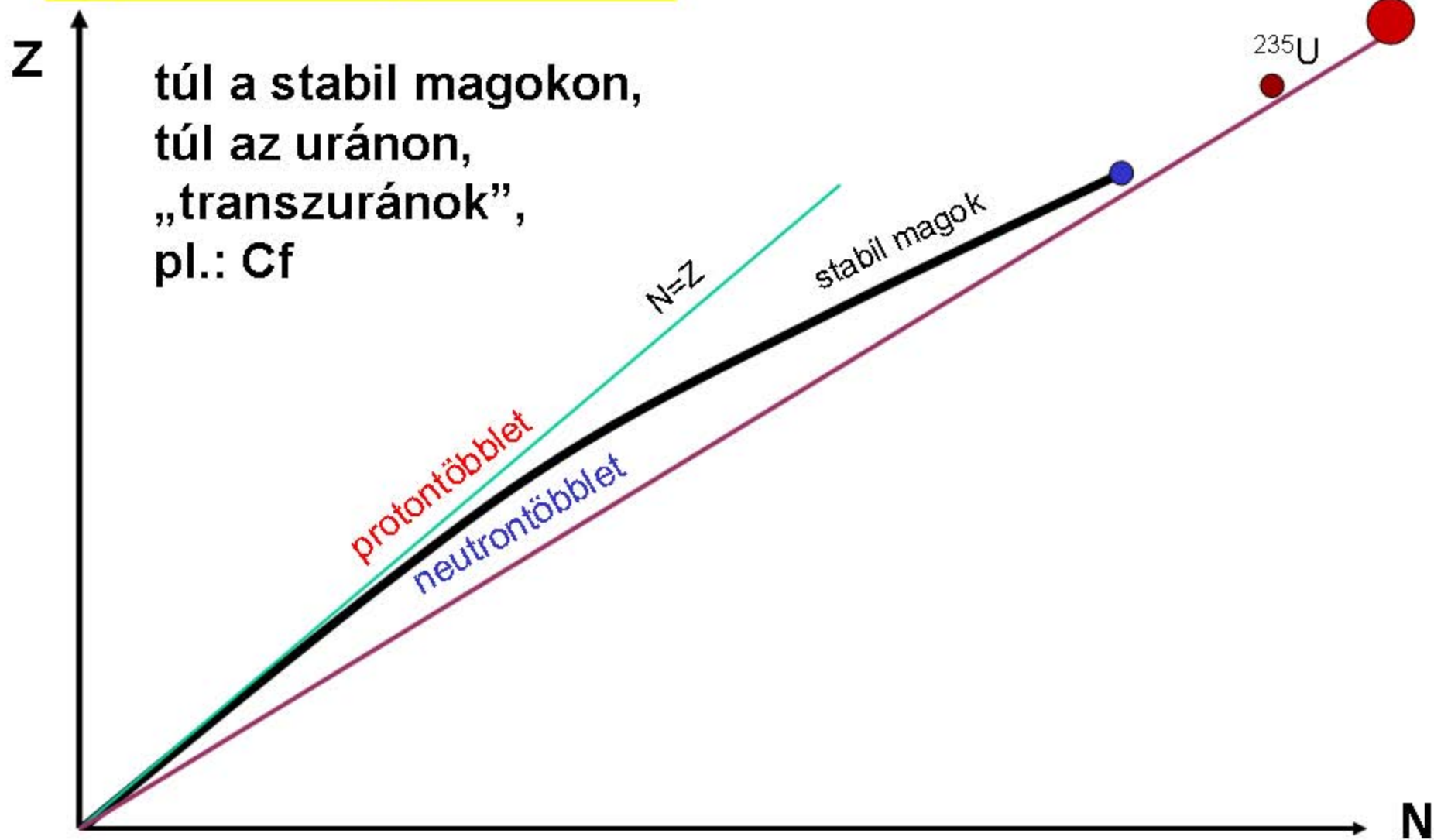
Spontán maghasadás

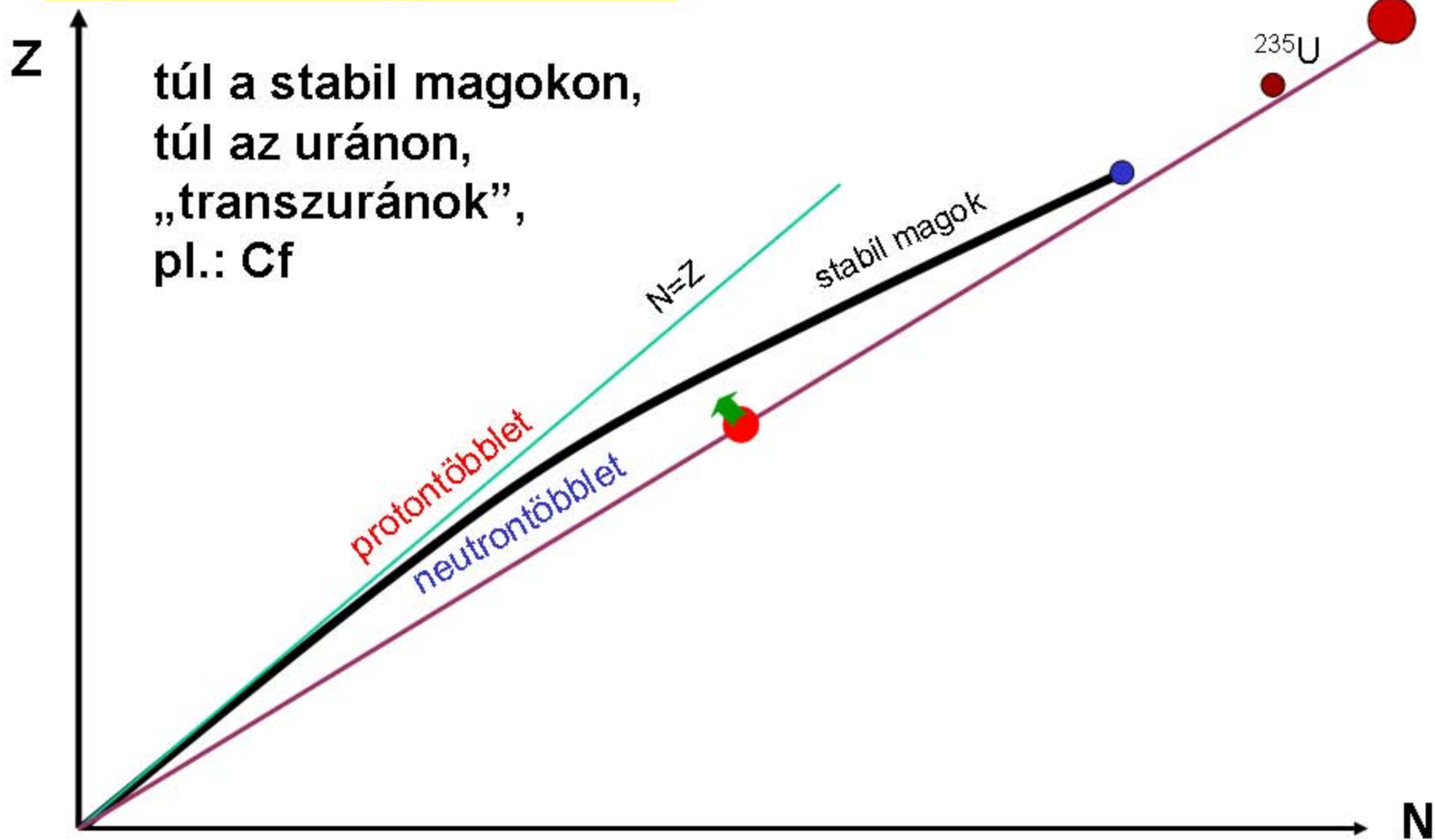
Spontán maghasadás

Spontán maghasadás

Spontán maghasadás

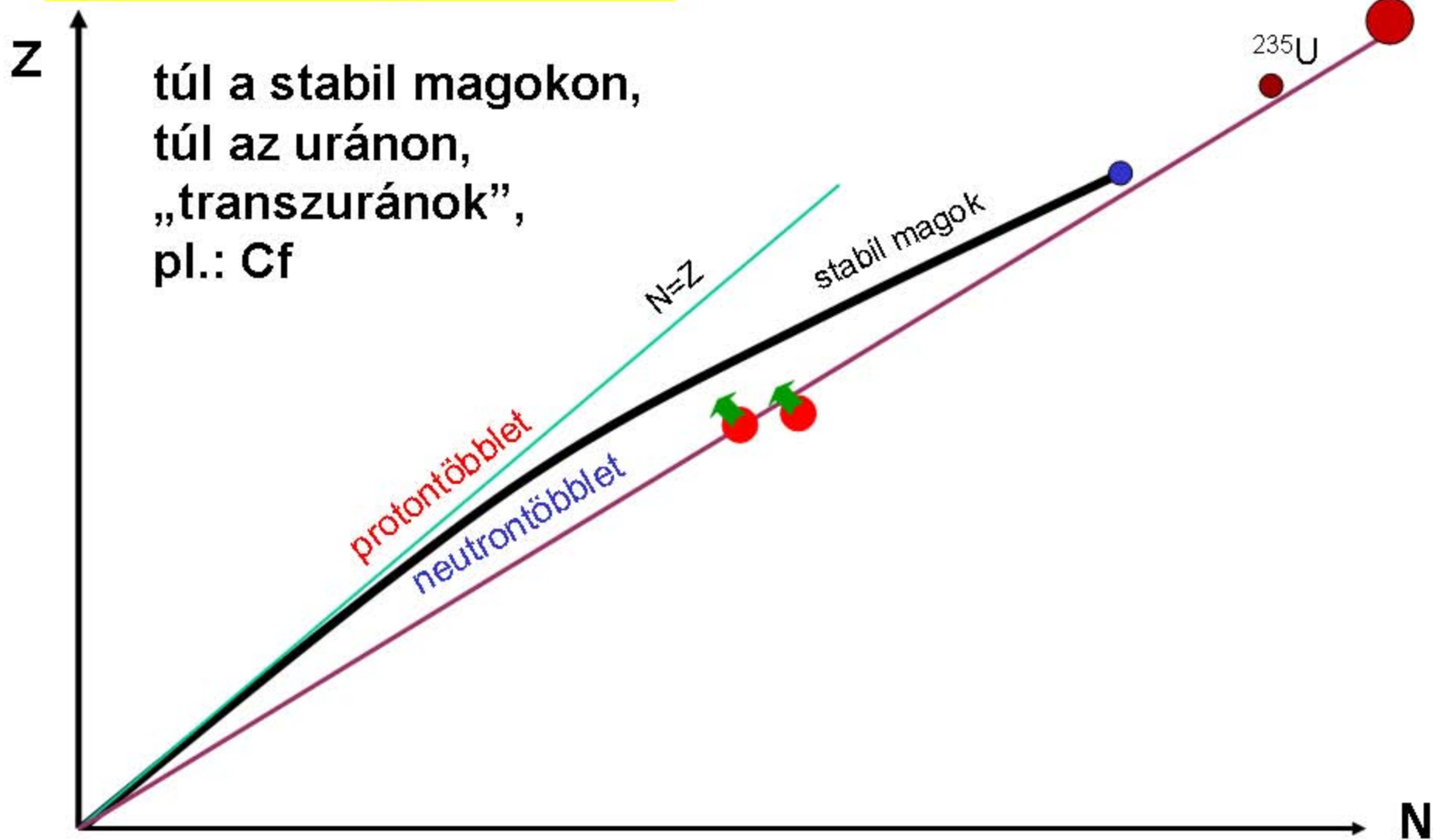

túl a stabil magokon,
túl az uránon,
„transzuránok”,
pl.: Cf

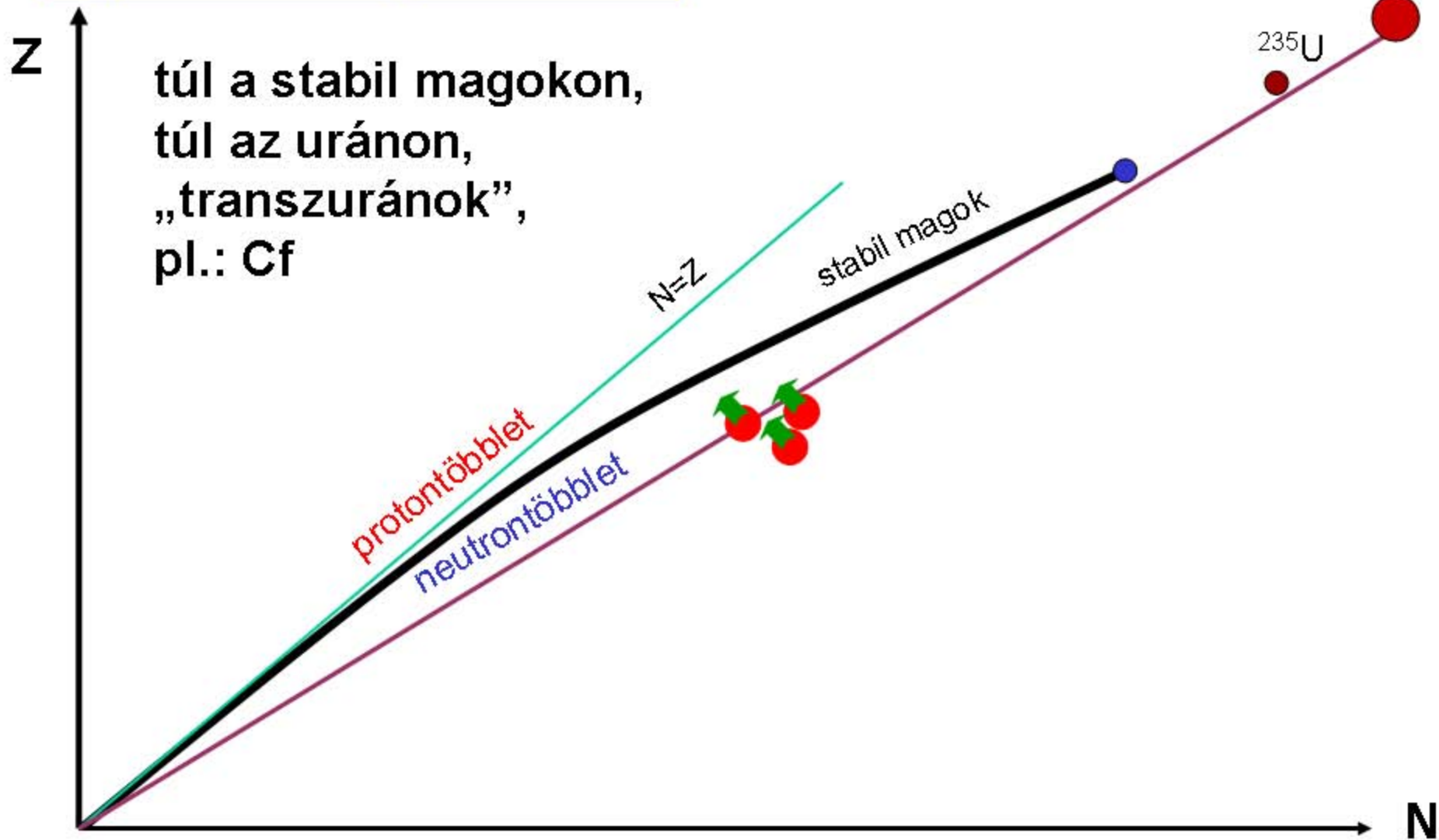

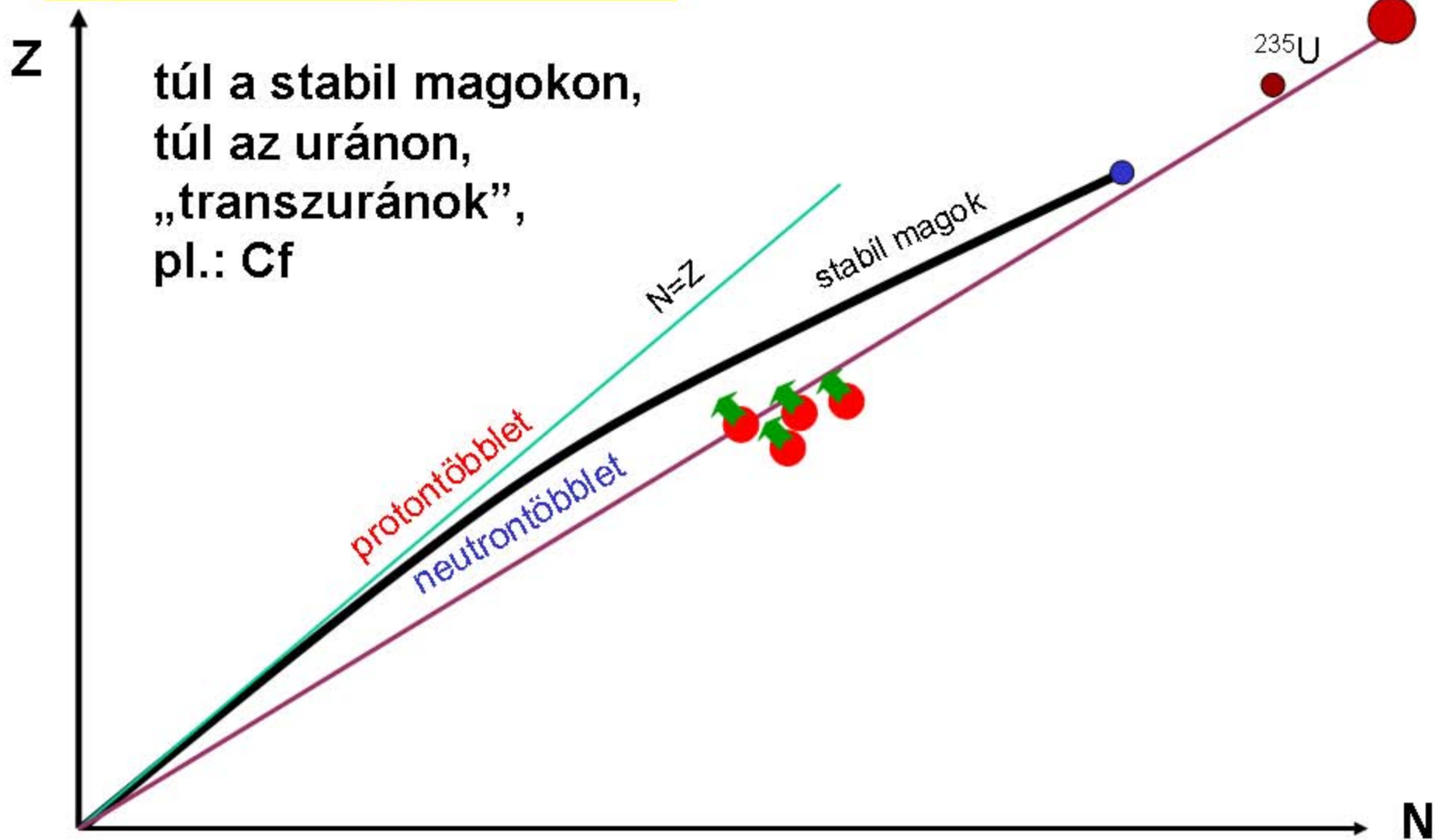
Spontán maghasadás

Spontán maghasadás

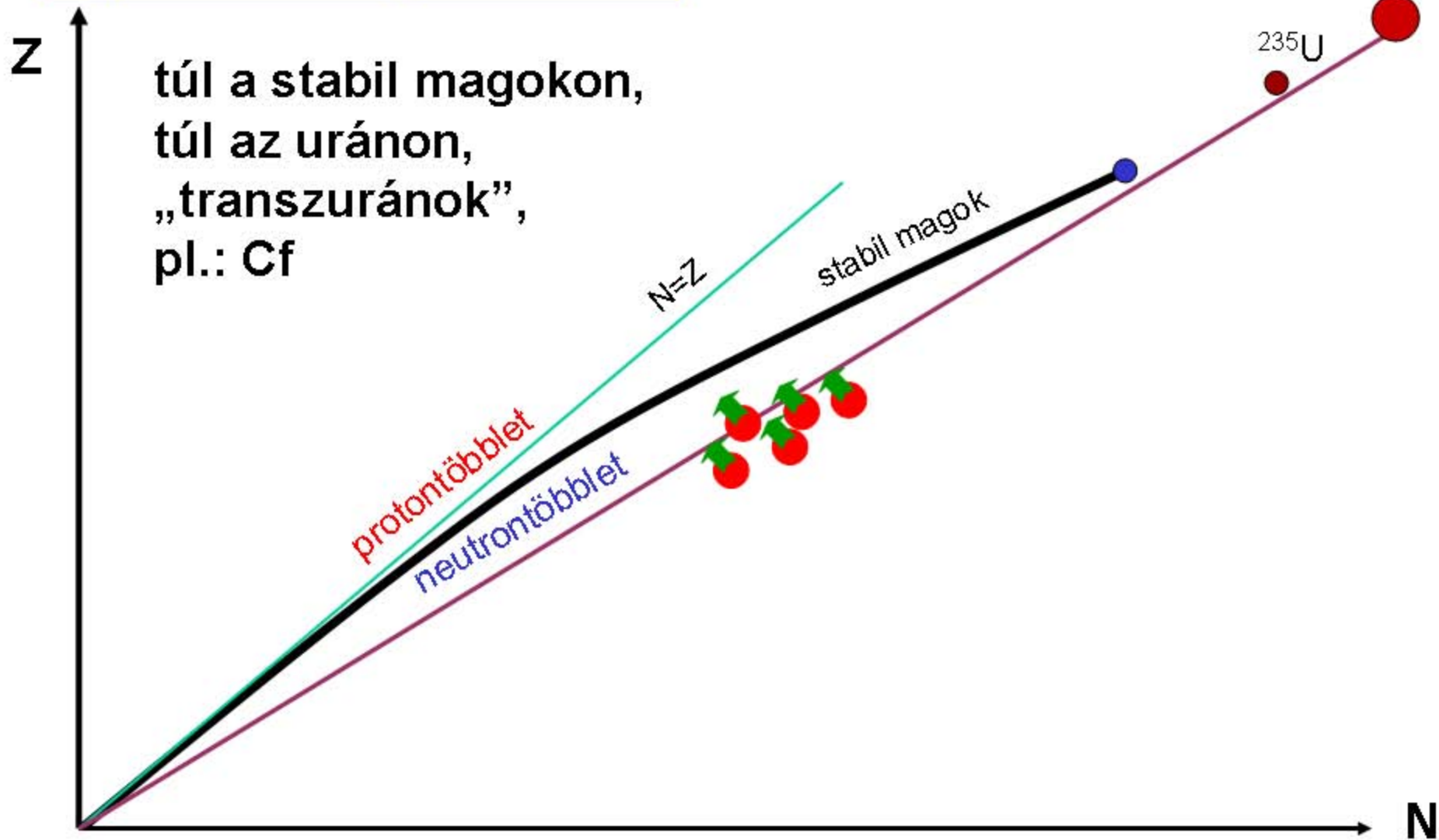
Spontán maghasadás

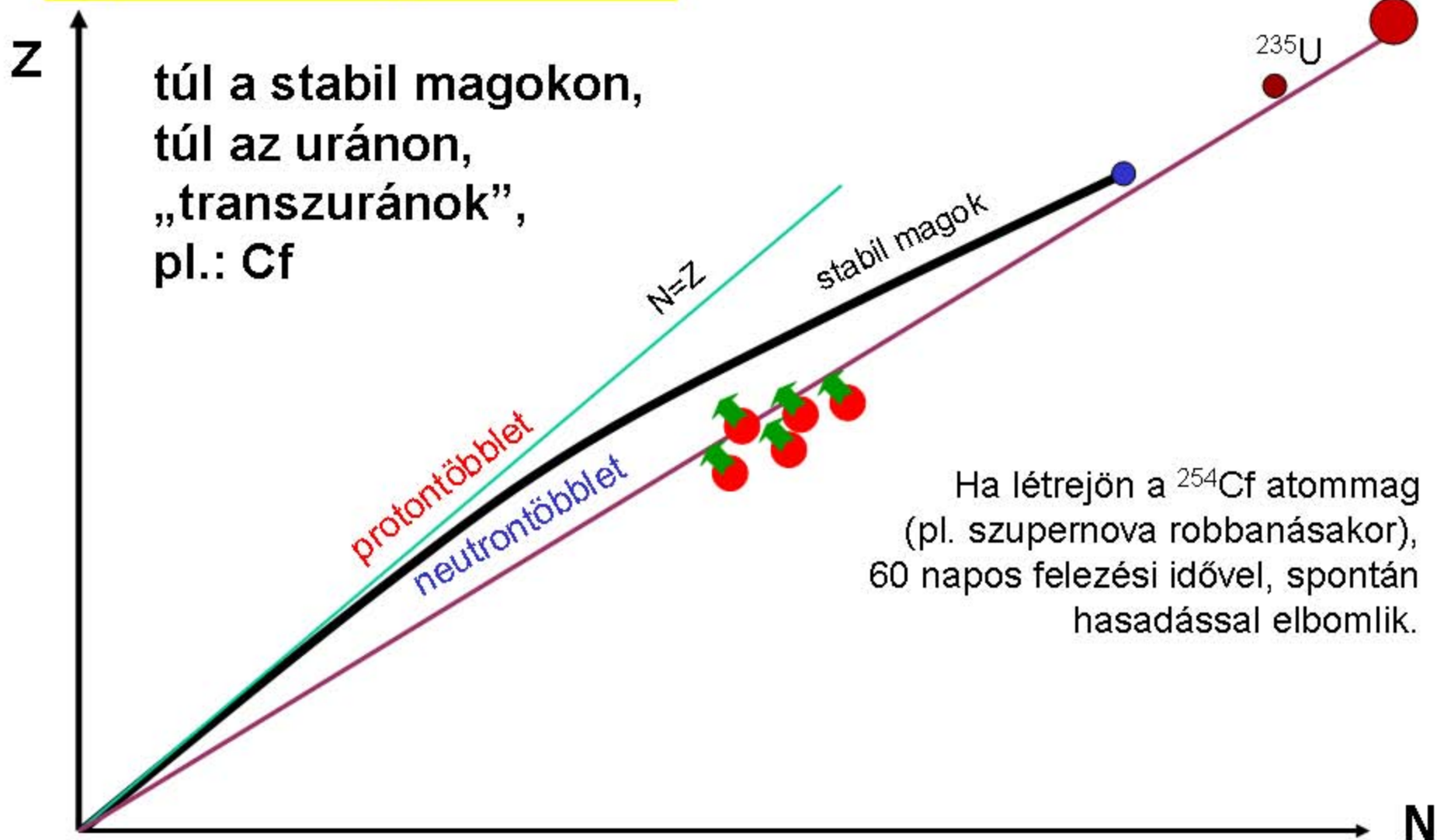
túl a stabil magokon,
túl az uránon,
„transzuránok”,
pl.: Cf

Spontán maghasadás

Spontán maghasadás

Indukált (nem spontán) maghasadás

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

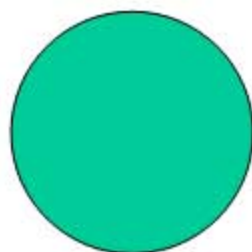

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

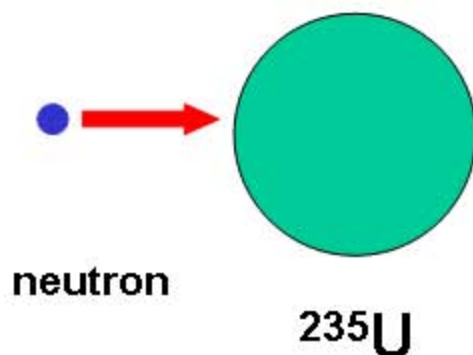
^{235}U

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

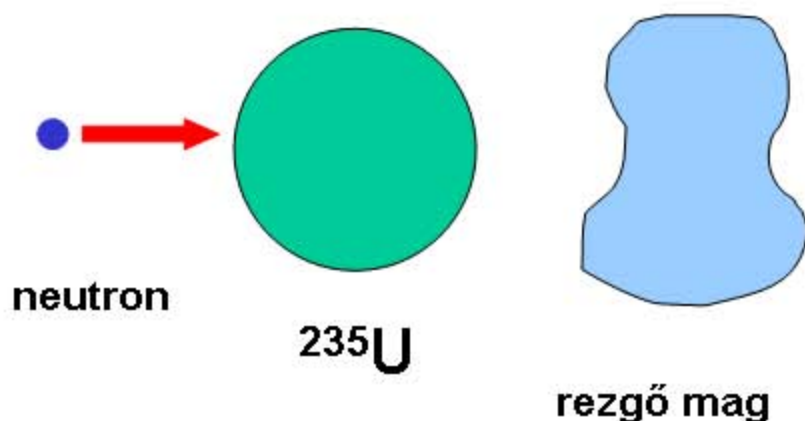

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

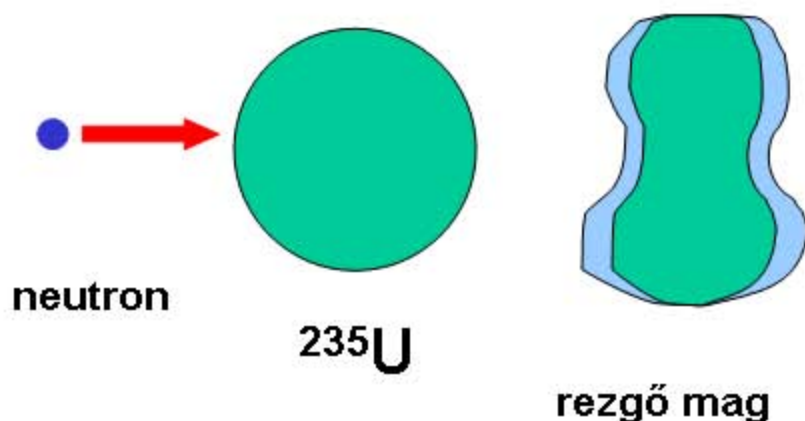

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

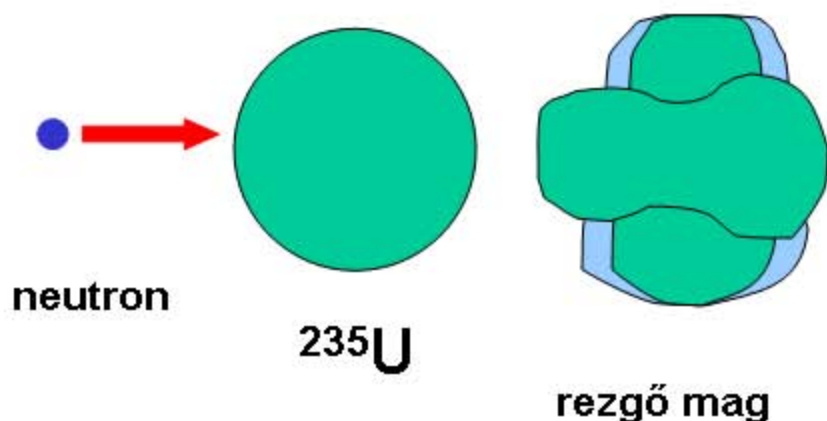

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

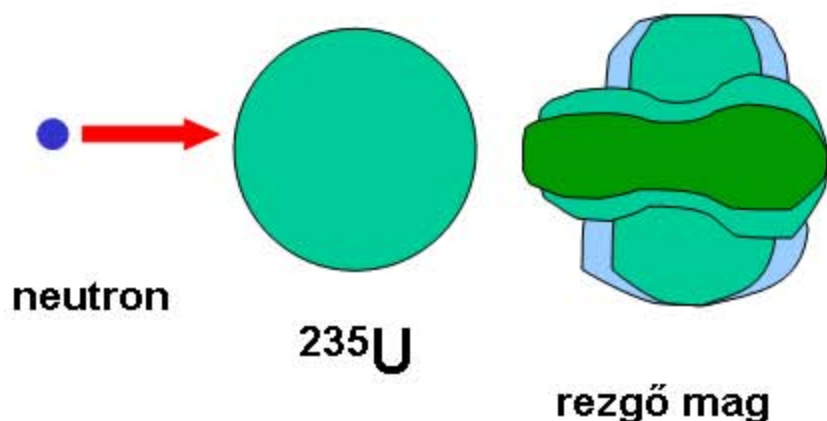

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

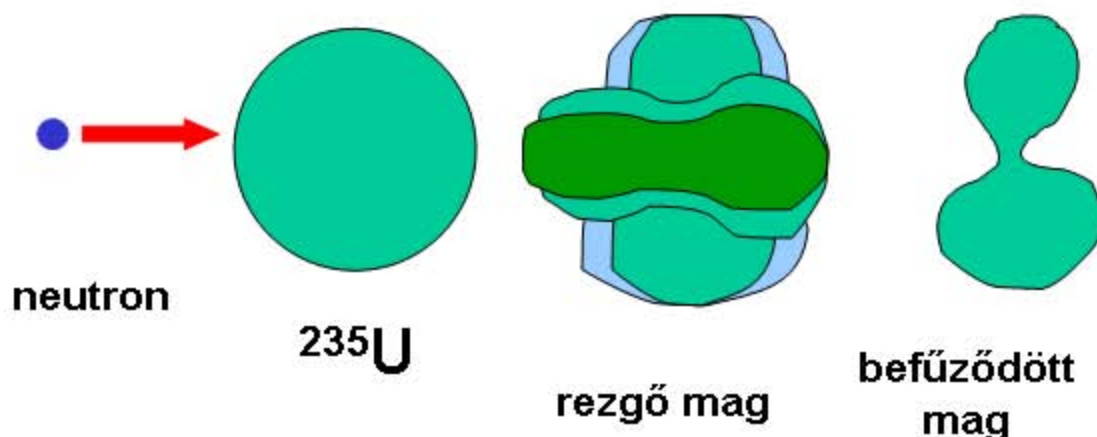

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

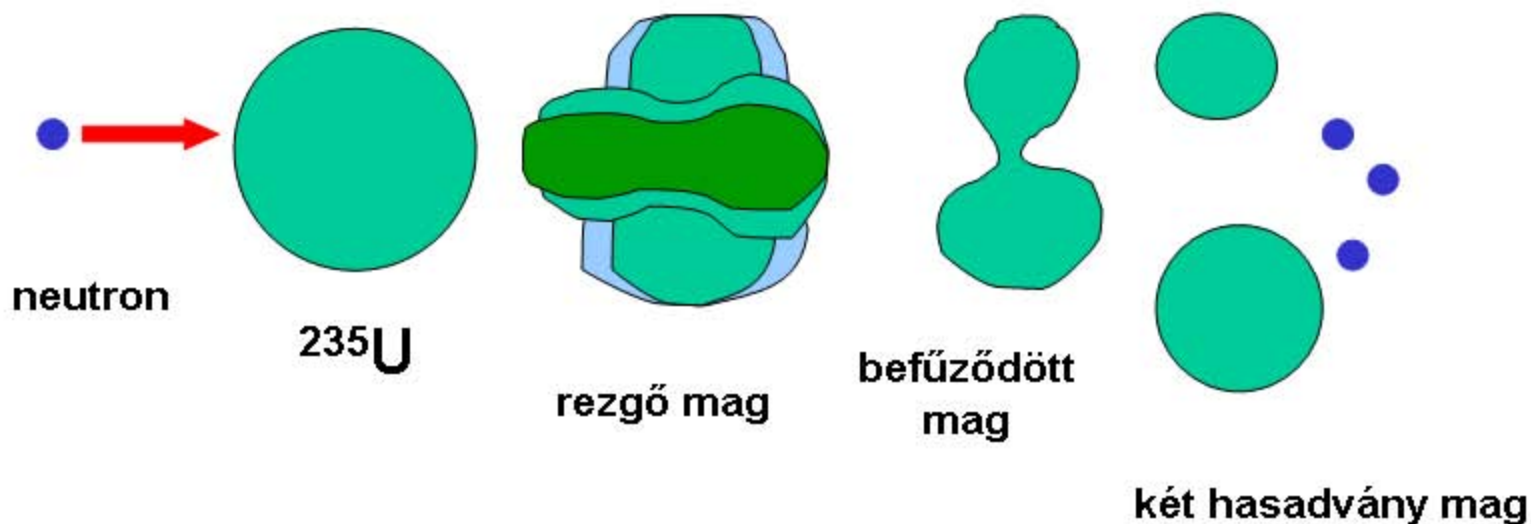
ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:
ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

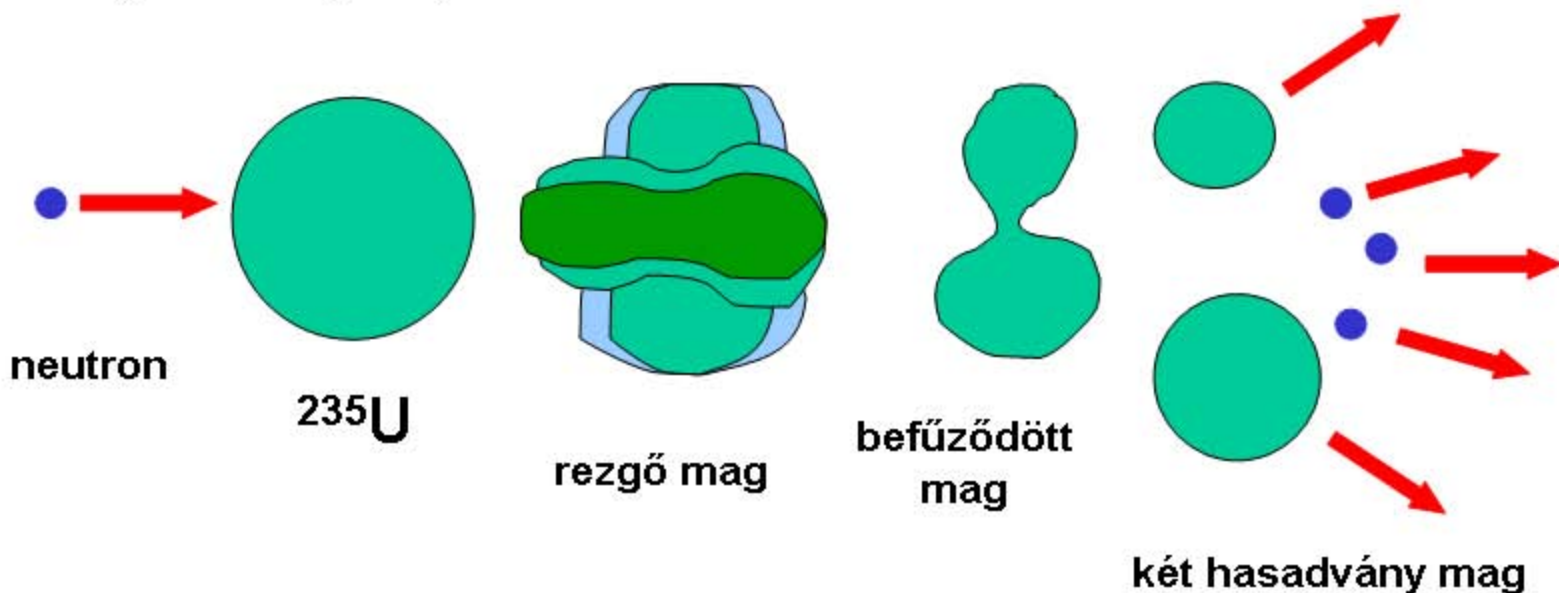

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:

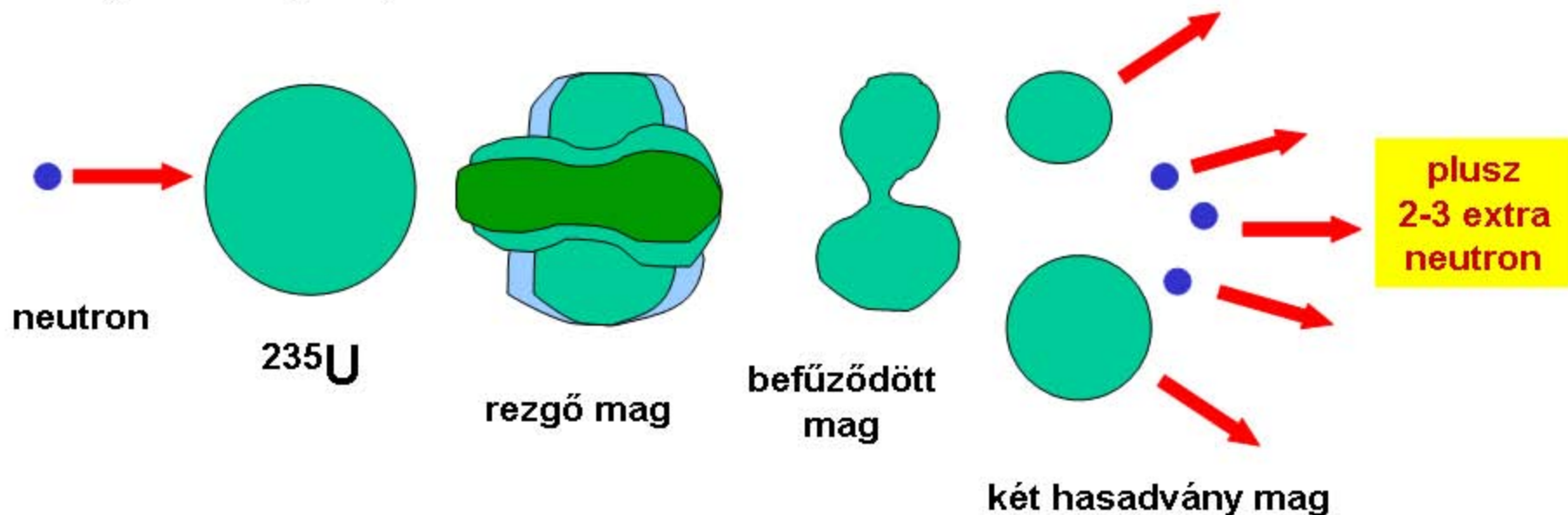
ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:
ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

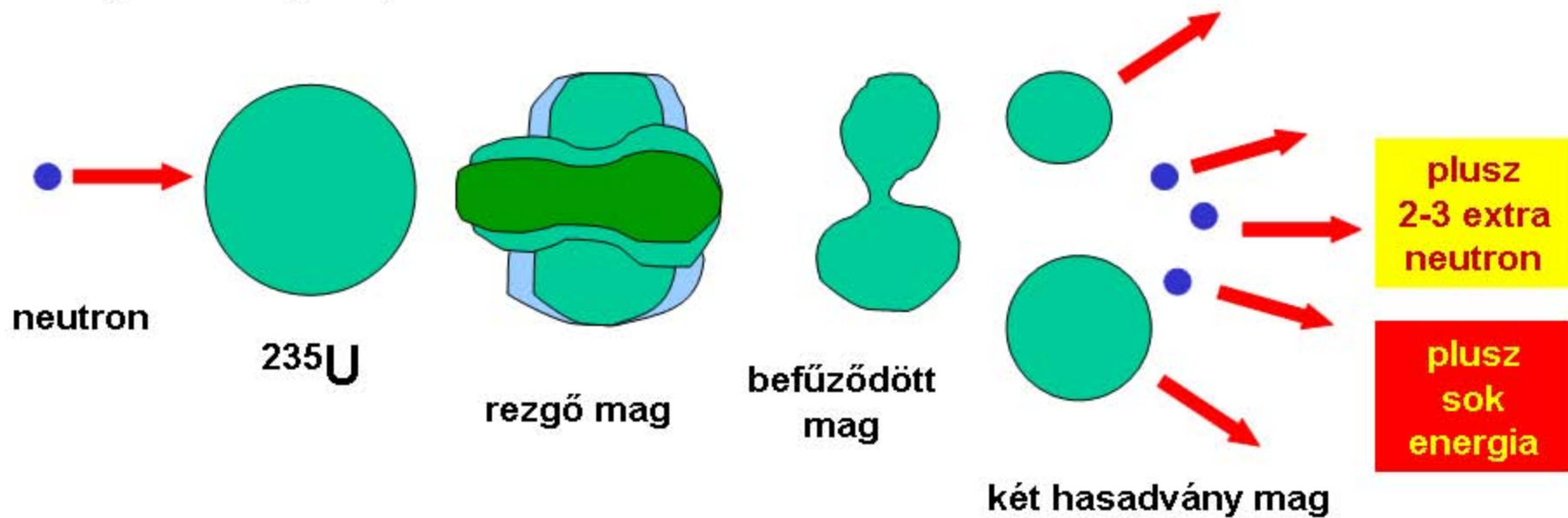

Indukált (nem spontán) maghasadás

Az urán izotópjai nem stabilak – alfa-bomlással bomlanak, a felezési idő 4,5 milliárd év (kb. a Föld életkora).
(Egyáltalán: mi az, hogy stabil?)

DE:
ha a ^{235}U magot neutronnal megpiszkáljuk, rezegni kezd, majd elhasad:

A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

kirepülhetnek a rendszerből

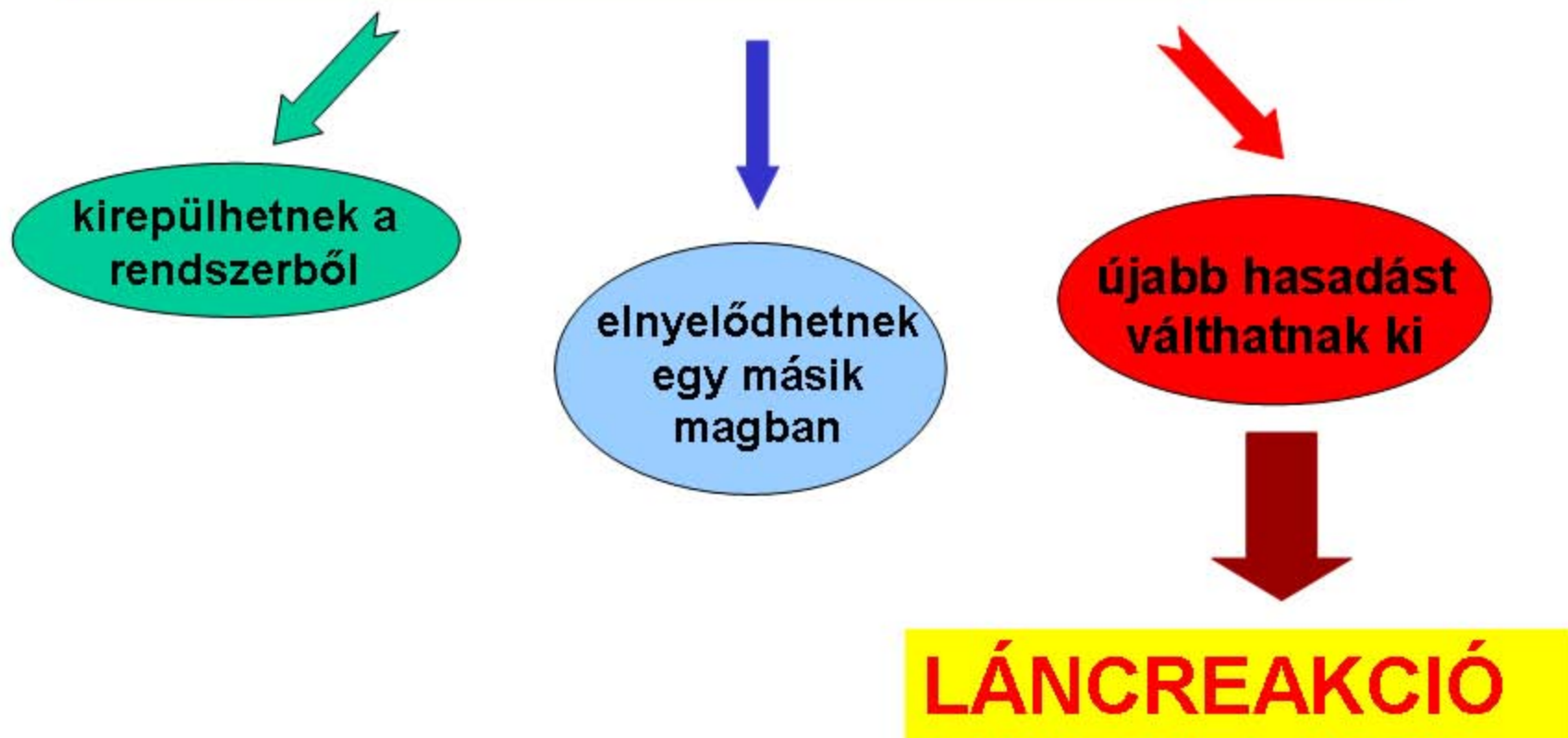
A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

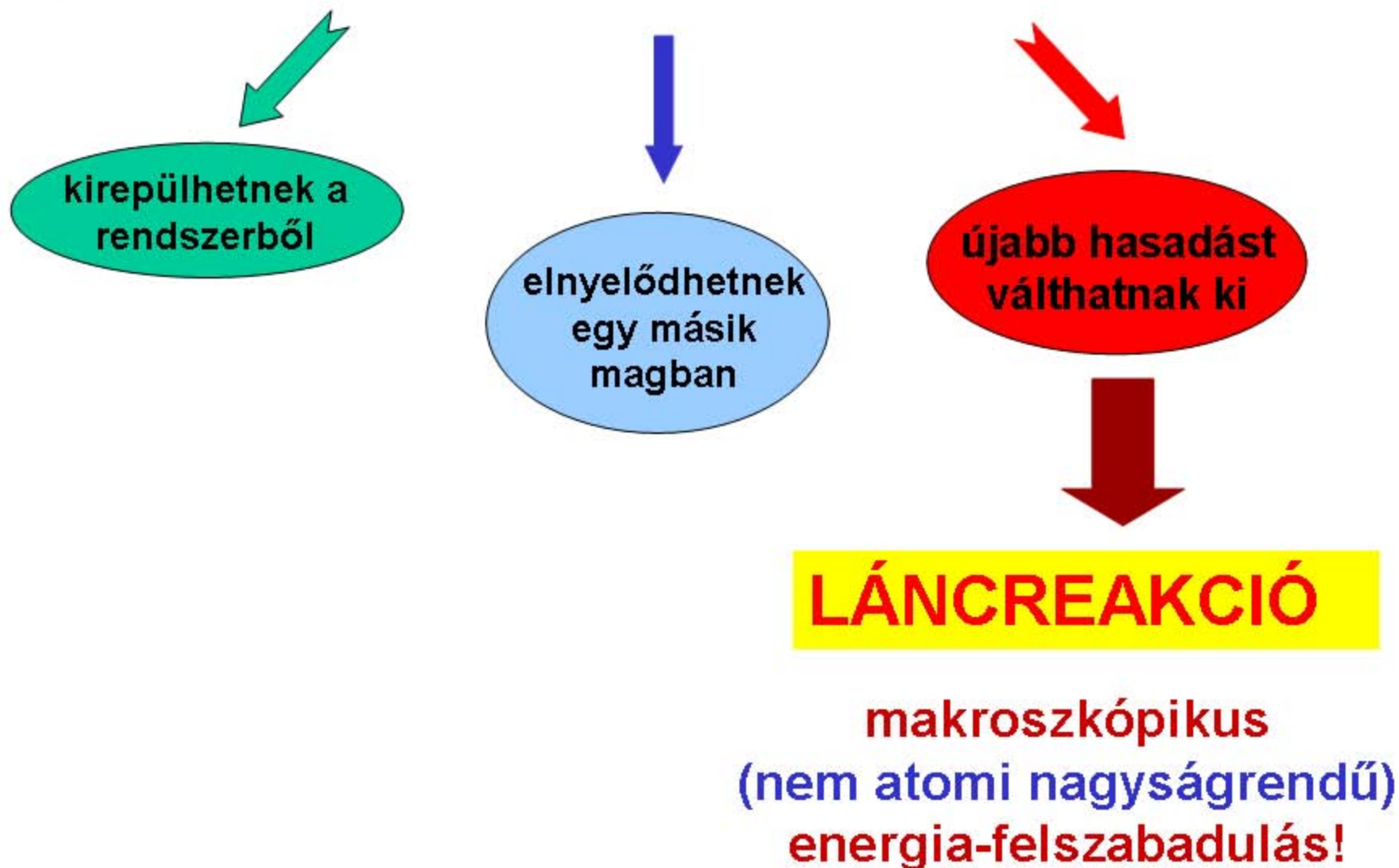
A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

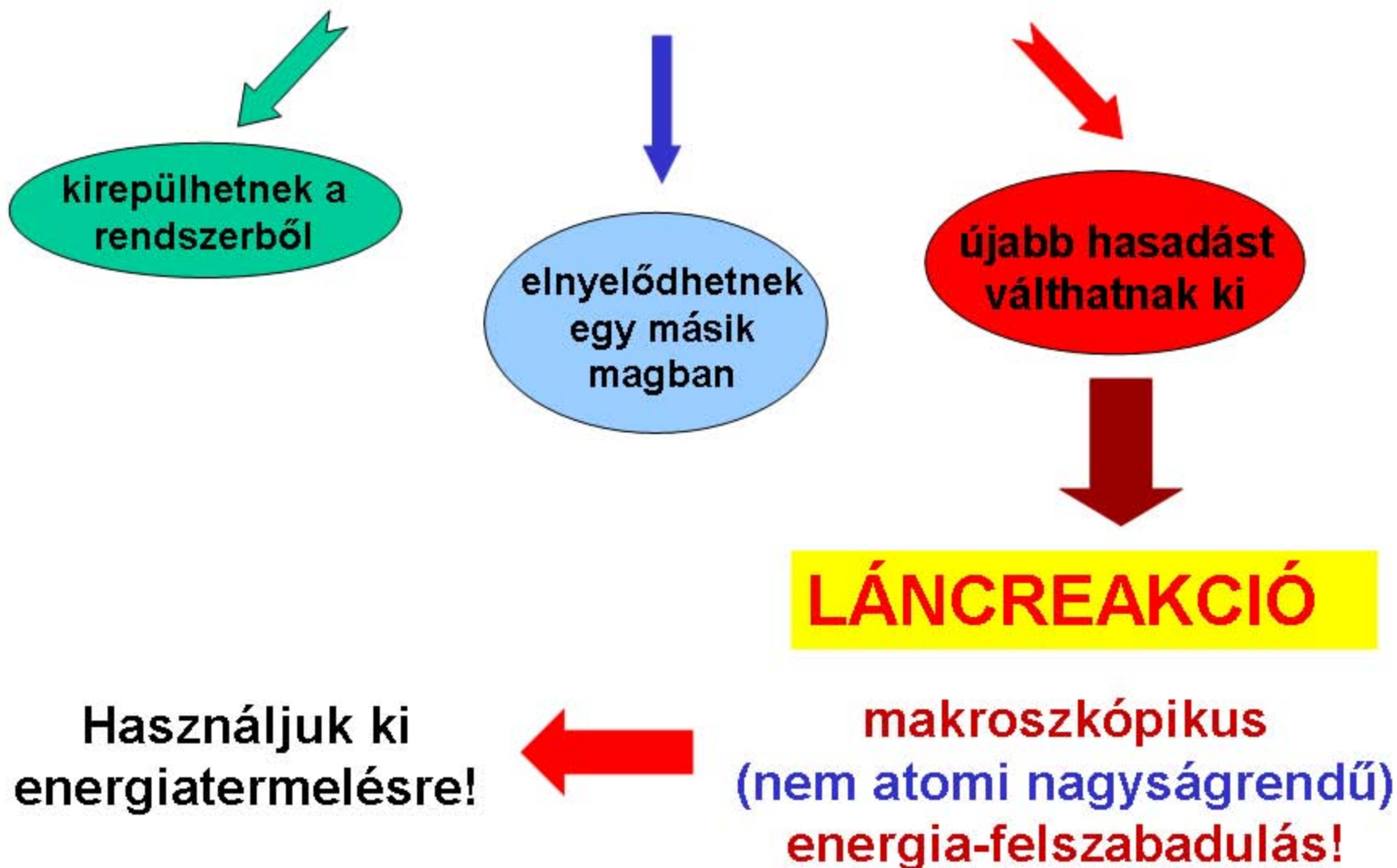
A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

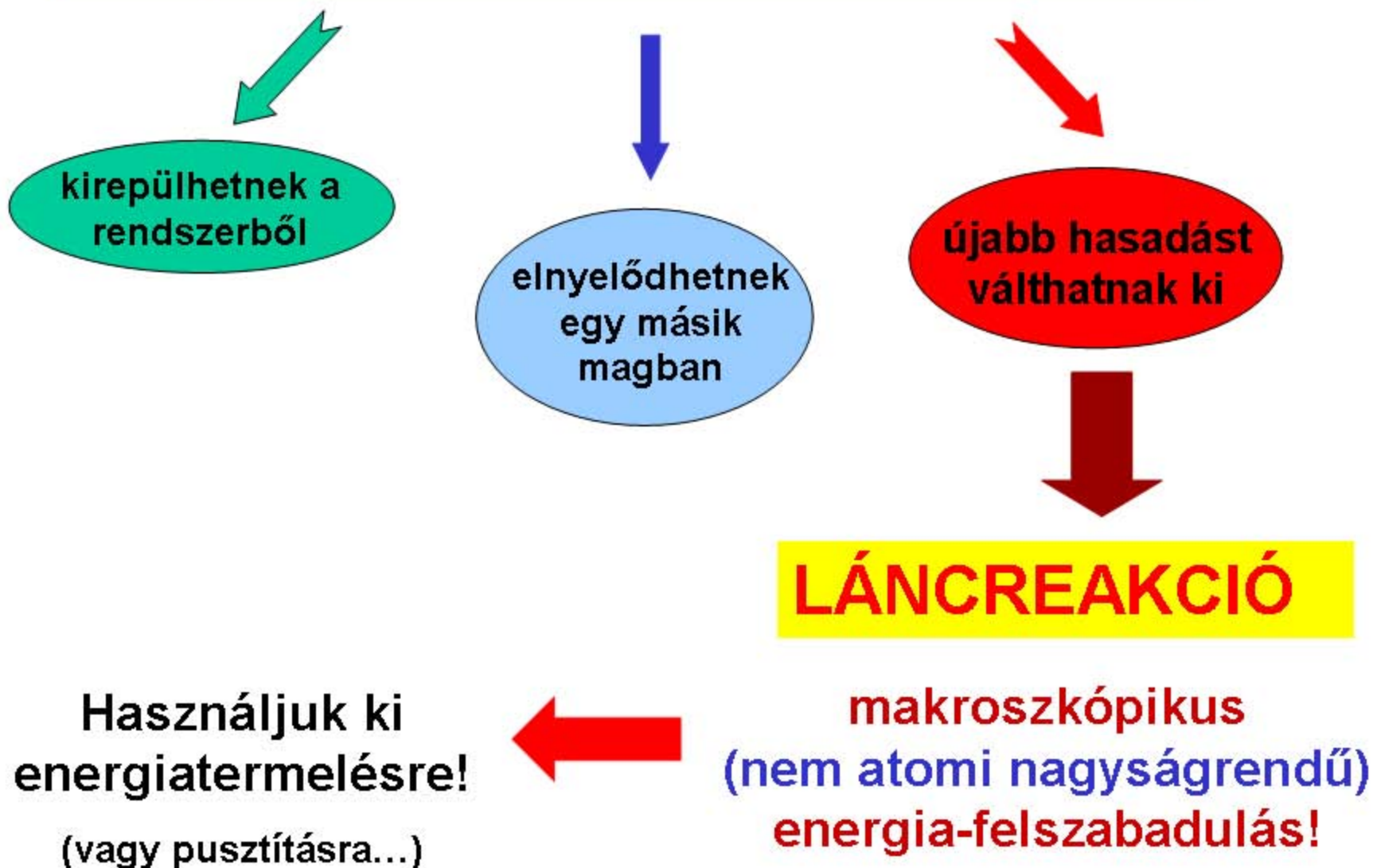

A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

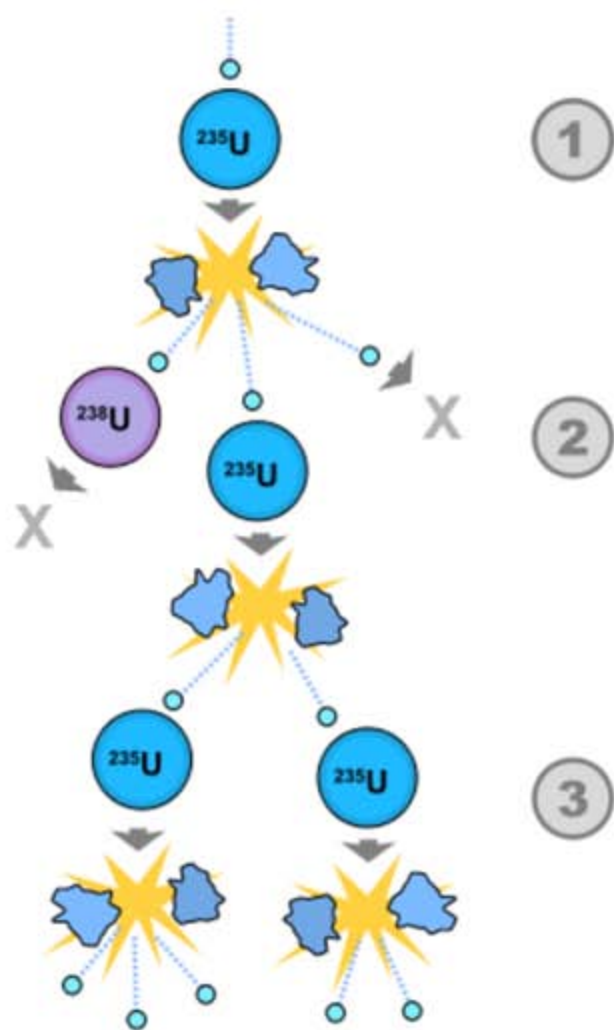

A maghasadáskor keletkező neutronok sorsa

LÁNCREAKCIÓ

Az ördög a részletekben lakik

Az ördög a részletekben lakik

Az ördög a részletekben lakik

- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között

Az ördög a részletekben lakik

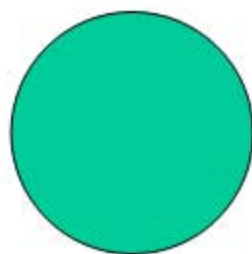
- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

Az ördög a részletekben lakik

- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

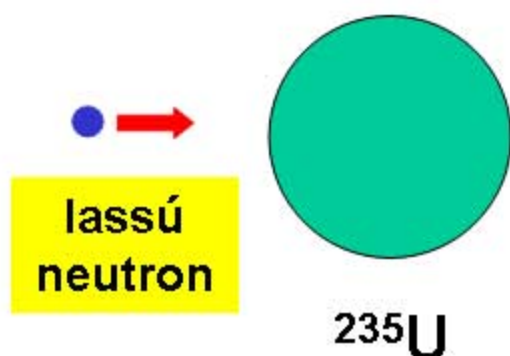

^{235}U

Az ördög a részletekben lakik

- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

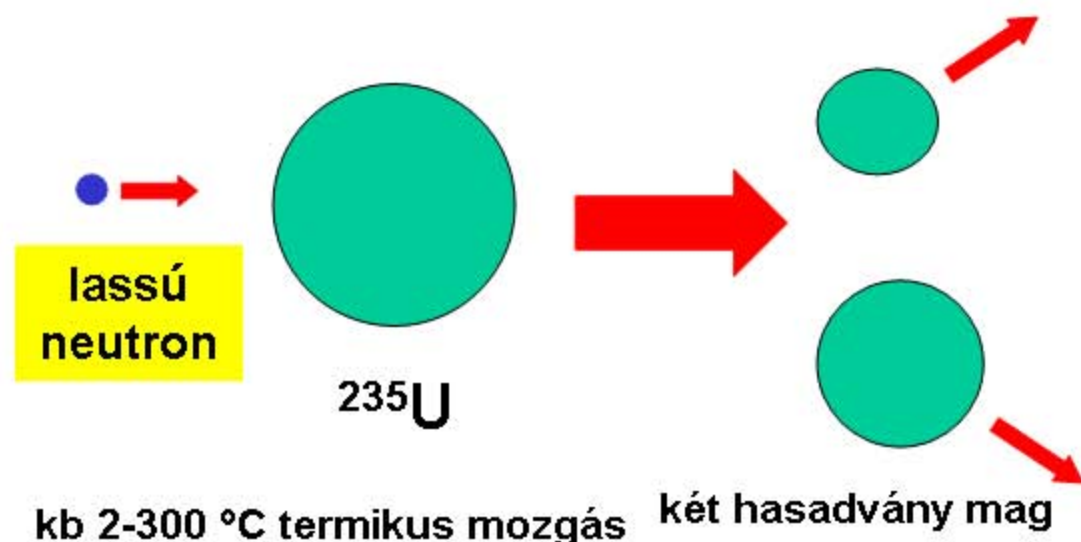
kb 2-300 °C termikus mozgás

Az ördög a részletekben lakik

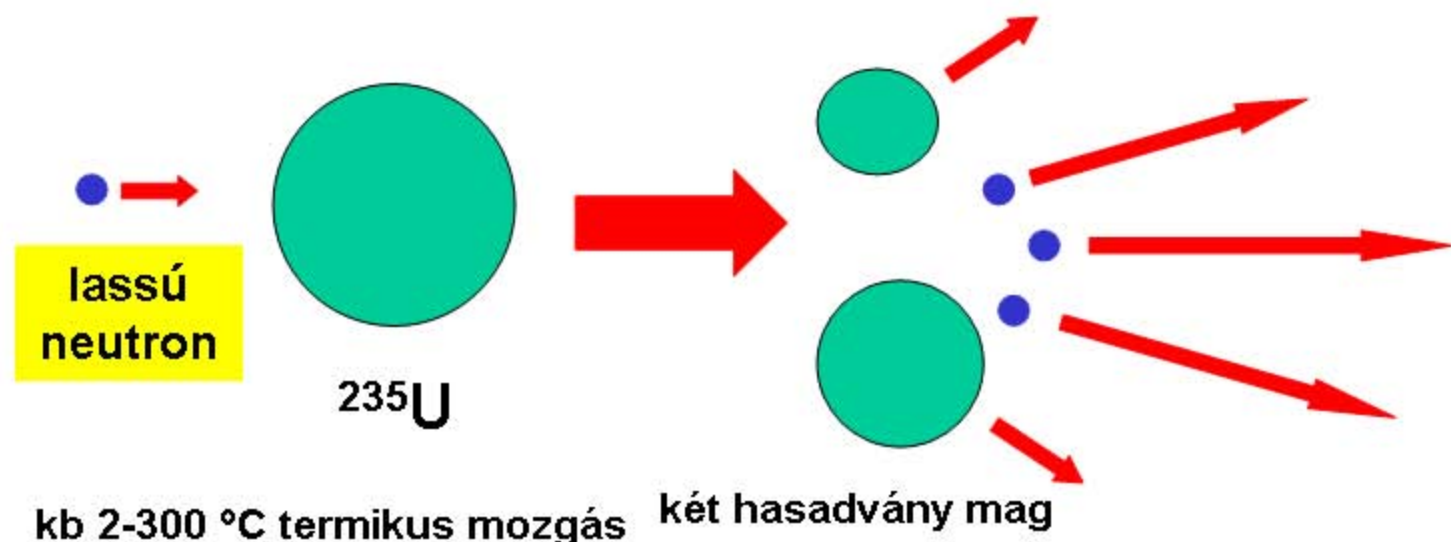
- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

Az ördög a részletekben lakik

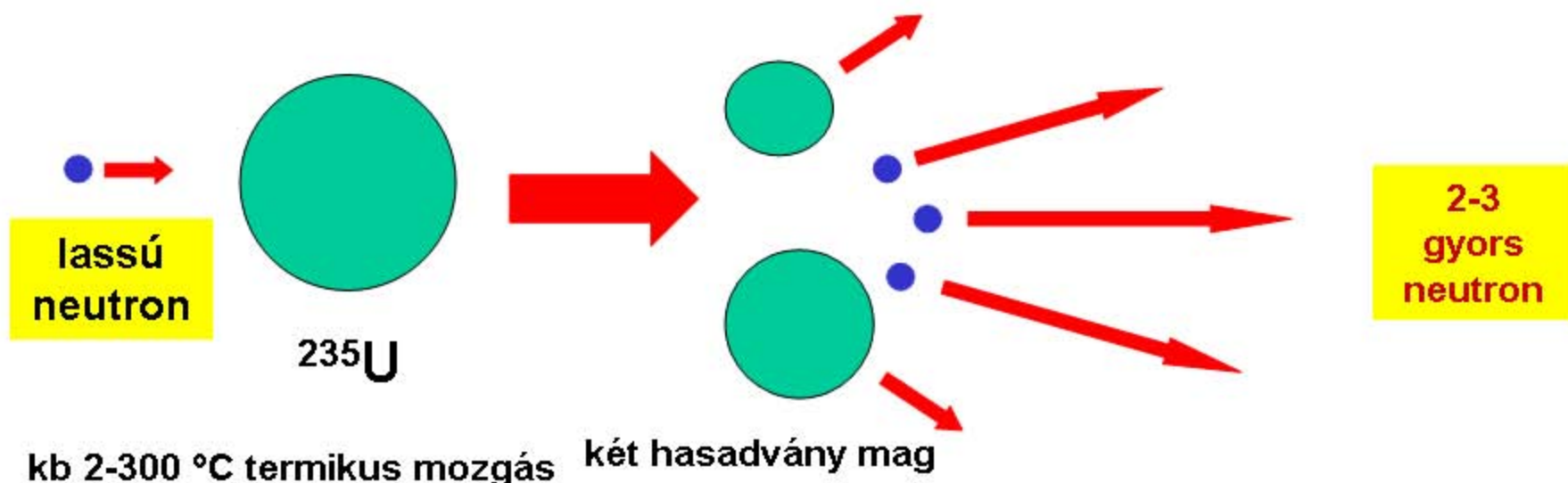
- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

Az ördög a részletekben lakik

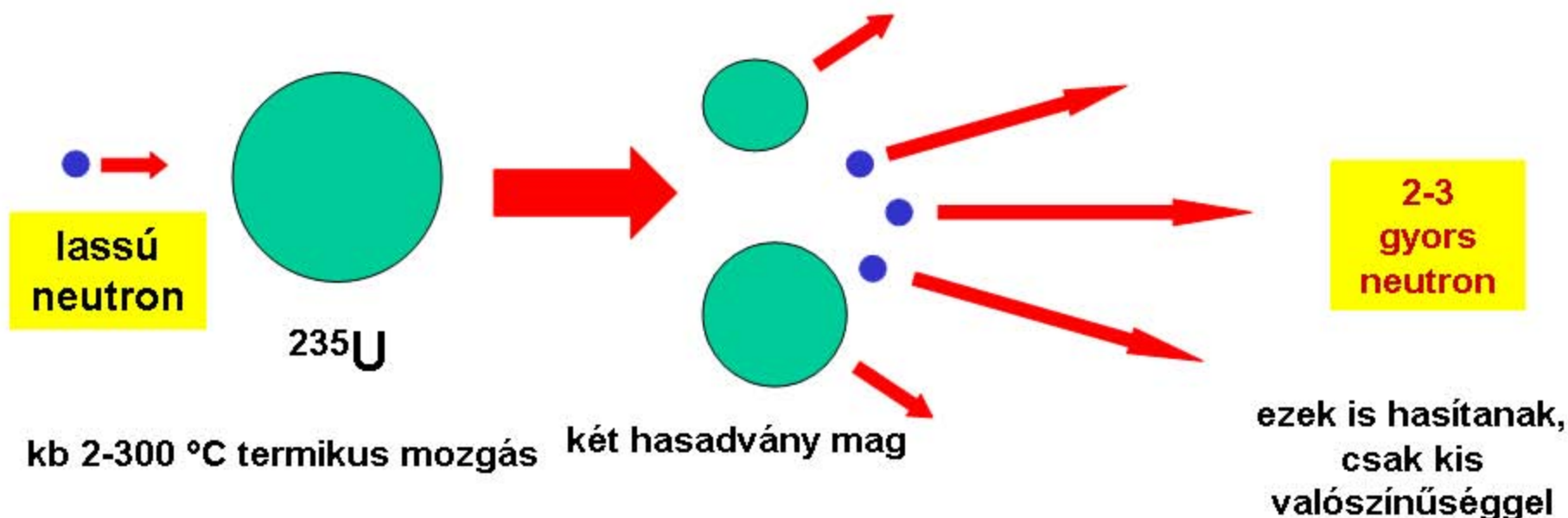
- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

Az ördög a részletekben lakik

- a hasadásra képes ^{235}U magok aránya csak néhány % a nem hasadó ^{238}U magok között
- hasítani csak lassú neutronok képesek, a keletkező neutronok viszont gyorsak

Megoldási stratégiák

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

Megoldási stratégiák

1. Brute force

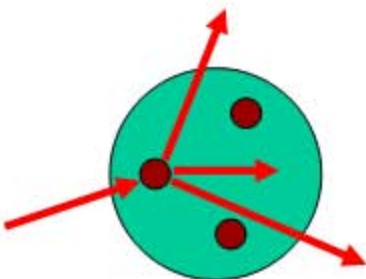
Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

Megoldási stratégiák

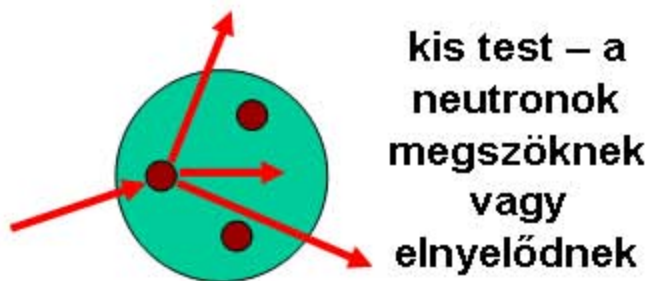

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

kis test – a neutronok megszöknek vagy elnyelődnek

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

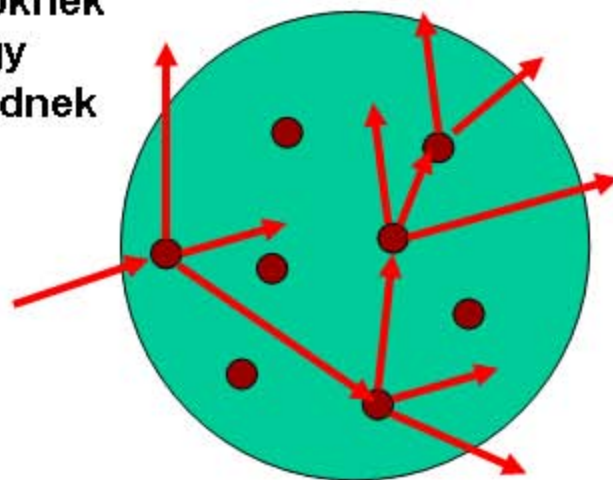
ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

kis test – a neutronok megszöknek vagy elnyelődnek

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

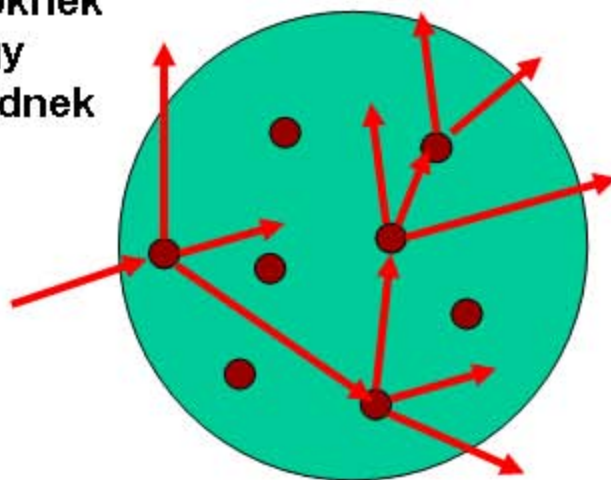
$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

kis test – a neutronok megszöknek vagy elnyelődnek

elegendően nagy test – átlagosan legalább egy gyors neutron talál hasítani való magot

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

határ:

a kritikus tömeg

m^*

kis test – a neutronok megszöknek vagy elnyelődnek

elegendően nagy test – átlagosan legalább egy gyors neutron talál hasítani való magot

Megoldási stratégiák

1. Brute force

Használjunk **SOK ANYAGOT!**

ráadásul **dúsítva** (növeljük meg a ^{235}U arányát)

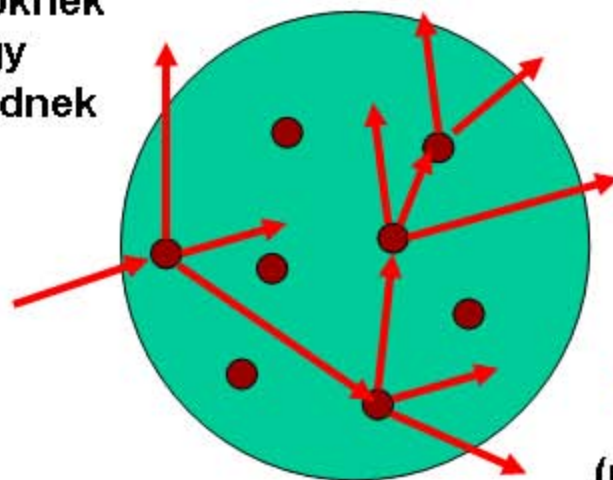
$$^{235}\text{U} / \text{U} \approx 80\%$$

Ez nehéz és drága, mert **NINCS KÉMIAI** különbség a ^{235}U és ^{238}U között

Fizikai módszerek (gázállapotú vegyületek szeparálása több ezer ultracentrifugával)

kis test – a neutronok megszöknek vagy elnyelődnek

legendően nagy test – átlagosan legalább egy gyors neutron talál hasítani való magot

határ:

a kritikus tömeg m^*

(néhányszor 10 kg körül van)

Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze
a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze
a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

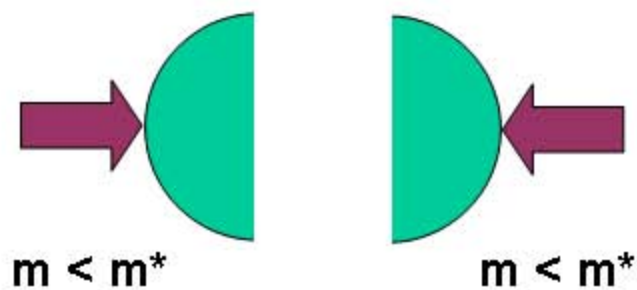
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

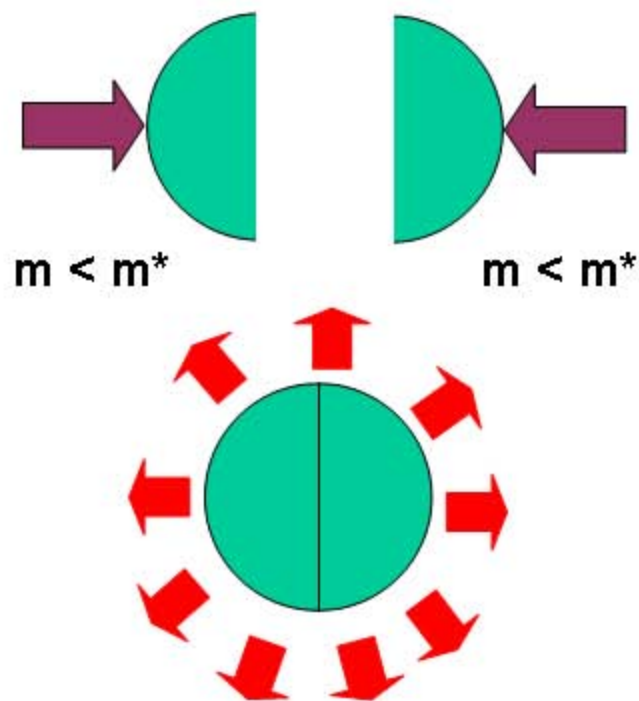
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

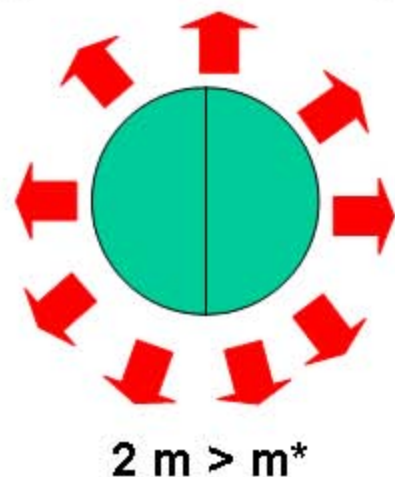
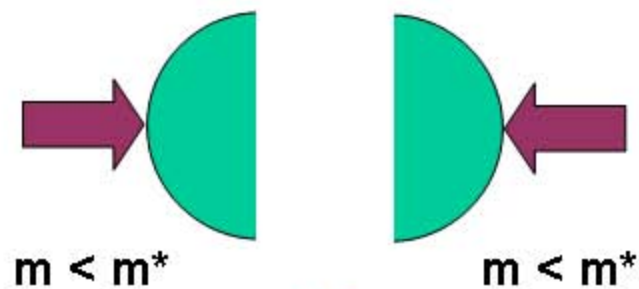
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

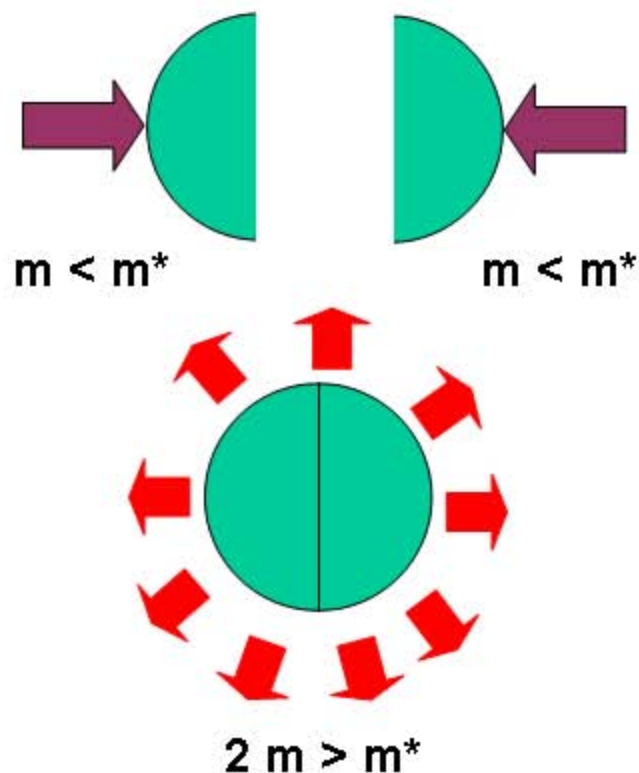
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

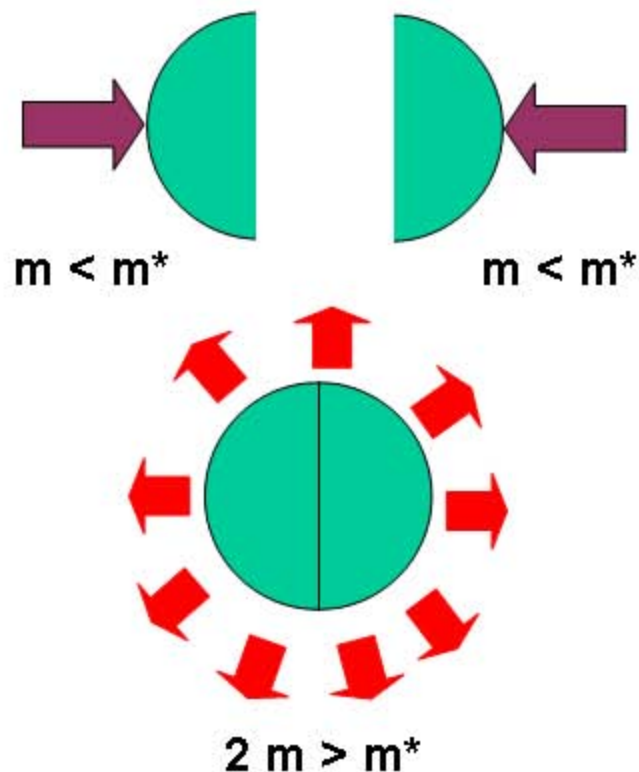
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

ágyúcső-bomba

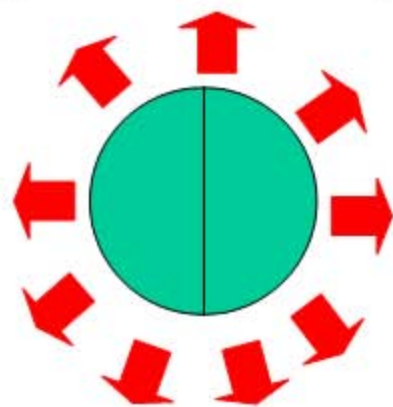
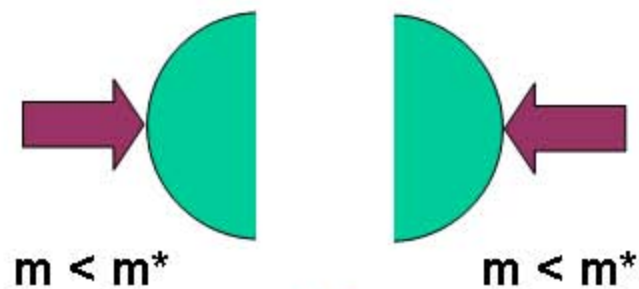
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

ágyúcső-bomba

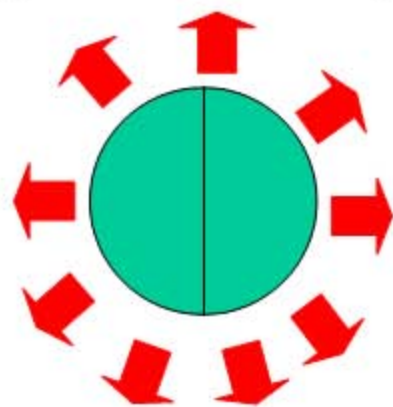
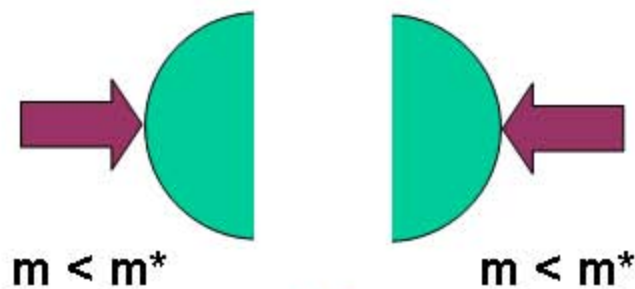
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

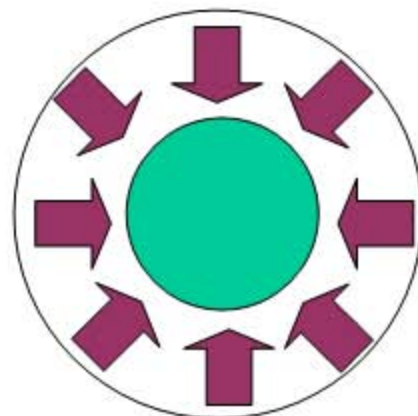
Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

$2 m > m^*$

ágyúcső-bomba

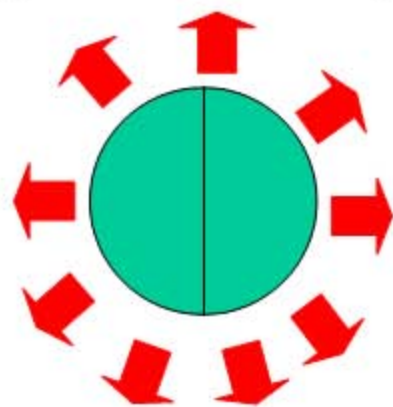
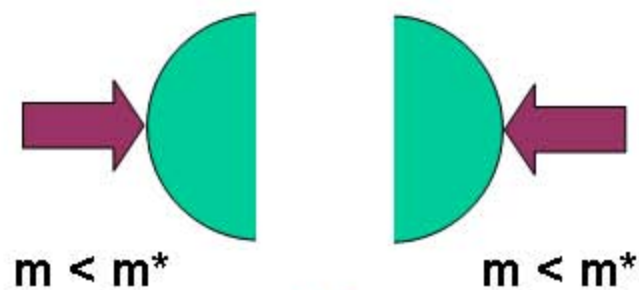
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

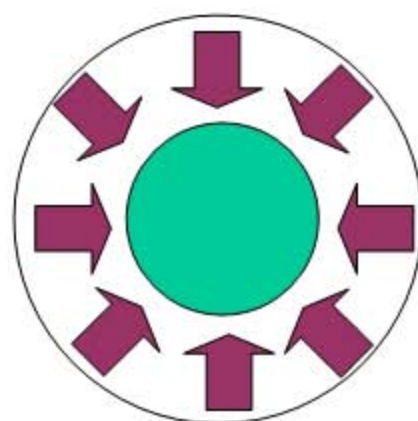
de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

ágyúcső-bomba

radiális berobbantás

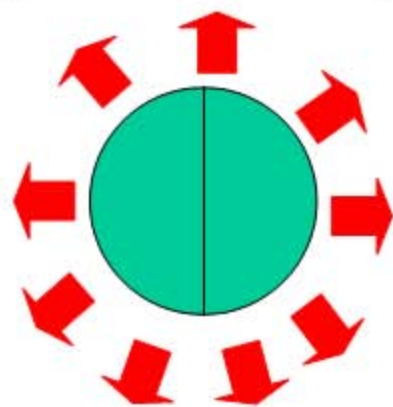
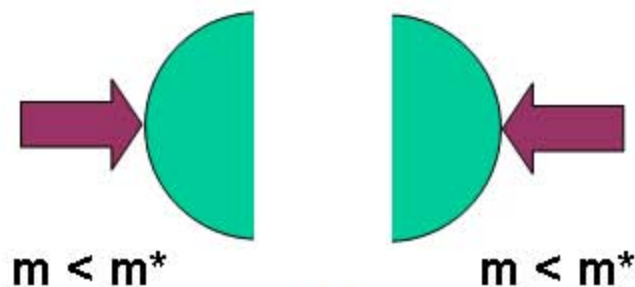
Ha együtt a kritikus tömeg, megindul a láncreakció...

de miért nem robban fel a rendszer már készítésekor???

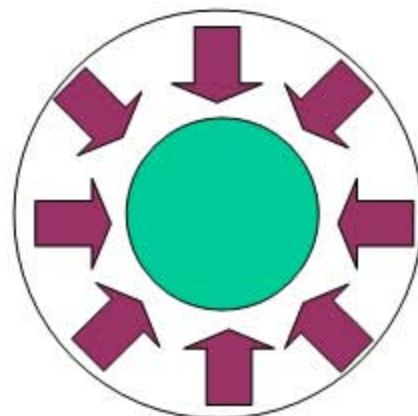
Mert csak előkészítik, de nem rakják össze a kritikus tömegnyi hasadóanyagot!

elvi modell

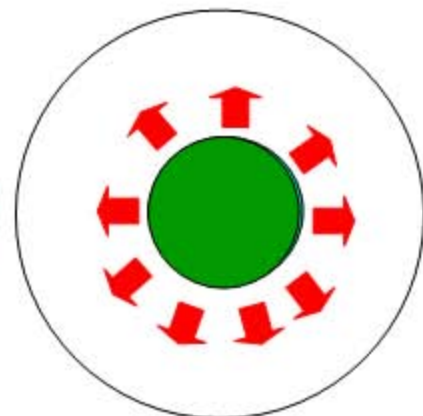

$2 m > m^*$

ágyúcső-bomba

radiális berobbantás

beindul és
felgyorsul a
láncreakció –
pillanatok alatt
felszabadul a
rendszerből az
összes energia

beindul és
felgyorsul a
láncreakció –
pillanatok alatt
felszabadul a
rendszerből az
összes energia

Megoldási stratégiák

Megoldási stratégiák

Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

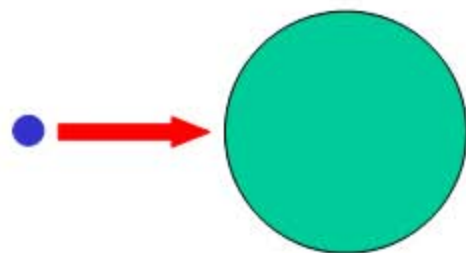
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

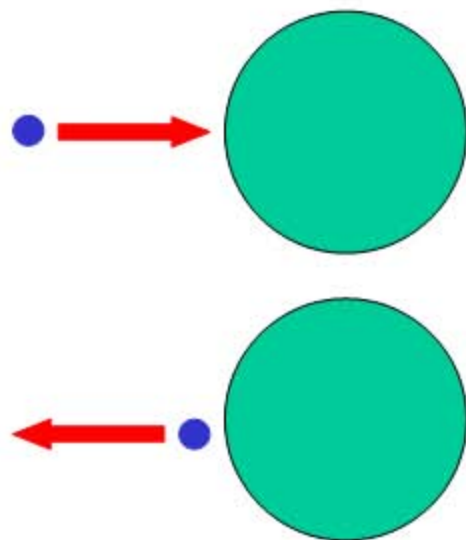
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

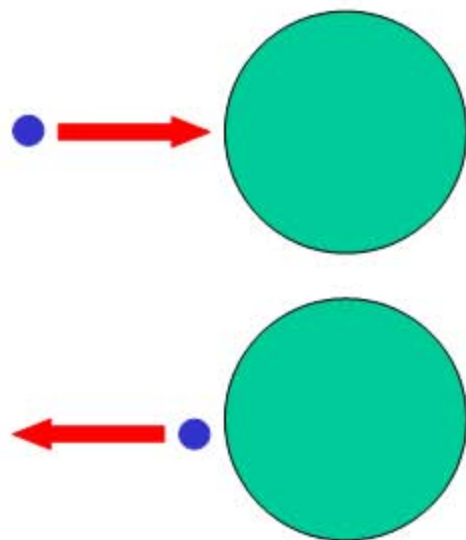
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

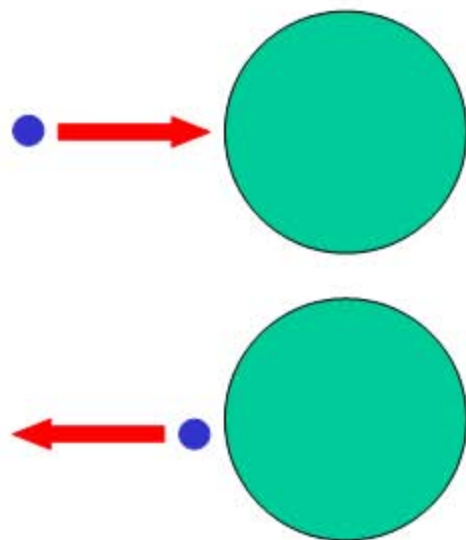
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

a neutron visszapattan

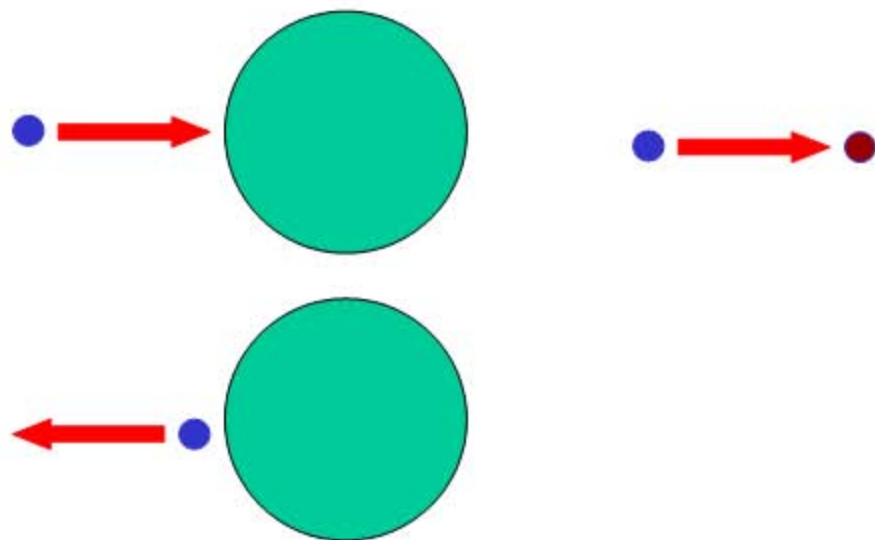
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

a neutron visszapattan

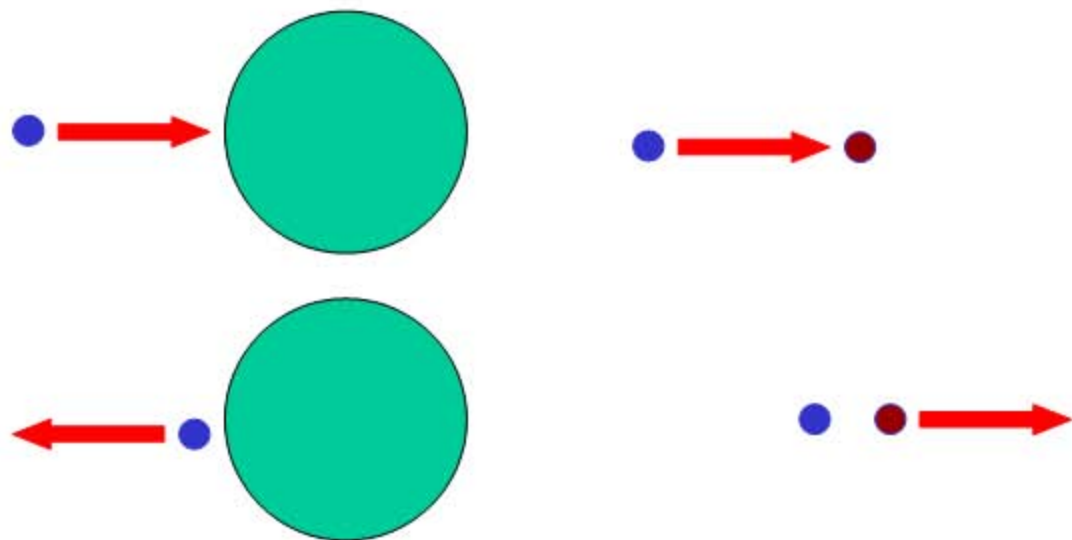
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

a neutron visszapattan

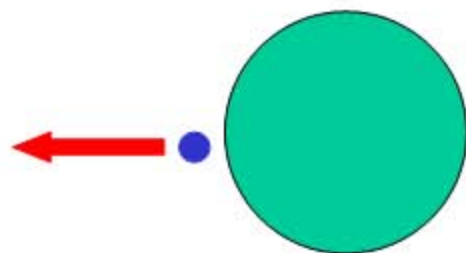
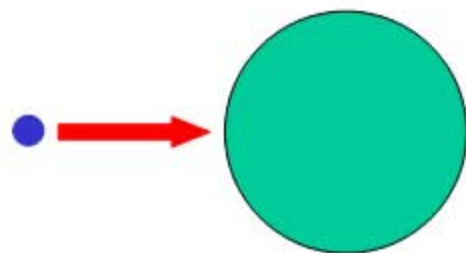

Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat! (azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

$$m_n = M$$

a neutron visszapattan

a neutron megáll

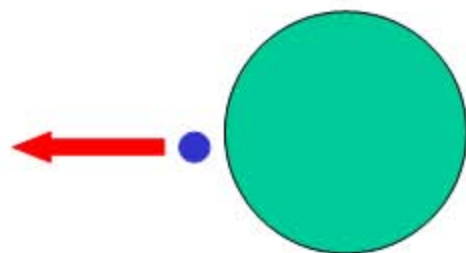
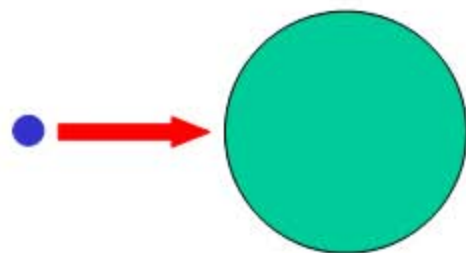
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

$$m_n = M$$

a neutron visszapattan

a neutron megáll

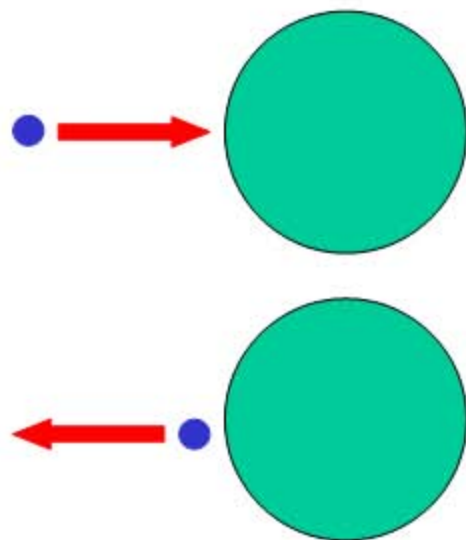
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

a neutron visszapattan

$$m_n = M$$

a neutron megáll

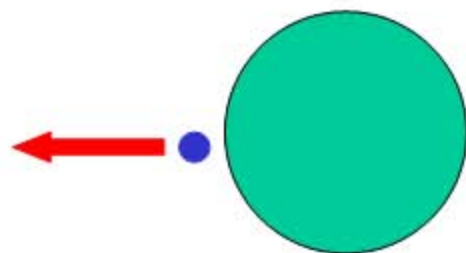
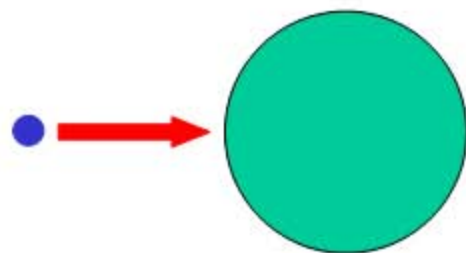
Megoldási stratégiák

2. Mérsékeljük magunkat!

(azaz a neutronokat)

lassítás ütközéssel

$$m_n \ll M$$

a neutron visszapattan

$$m_n = M$$

a neutron megáll

$$m_n < M$$

a neutron lelassul

Mi az optimális lassító anyag?

Mi az optimális lassító anyag?

$$m_n \approx m_p$$

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutront!

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutront!

Milyen anyagban van sok magányos proton?

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutront!

Milyen anyagban van sok magányos proton? a hidrogénben!

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutron!

Milyen anyagban van sok magányos proton? a hidrogénben!

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutront!

Milyen anyagban van sok magányos proton? a hidrogénben!

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Optimális megoldás: a víz

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutron!

Milyen anyagban van sok magányos proton? a hidrogénben!

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Optimális megoldás: a víz

Jelentős része hidrogén,
és viszonylag sűrű
még 200 fokon is.

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutron!

Milyen anyagban van sok magányos proton? **a hidrogénben!**

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Optimális megoldás: a víz

Jelentős része hidrogén,
és viszonylag sűrű
még 200 fokon is.

De a víz nem szerkezeti anyag:
nem lehet belőle megépíteni a
berendezést:
kell egy fix méretű fémtartály –
nehéz tovább bővíteni

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutron!

Milyen anyagban van sok magányos proton? **a hidrogénben!**

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Optimális megoldás: a víz

Jelentős része hidrogén,
és viszonylag sűrű
még 200 fokon is.

De a víz nem szerkezeti anyag:
nem lehet belőle megépíteni a
berendezést:
kell egy fix méretű fémtartály –
nehéz tovább bővíteni

**kompromisszumos megoldás:
a szén, a grafit**

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutron!

Milyen anyagban van sok magányos proton? **a hidrogénben!**

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Optimális megoldás: a víz

De a víz nem szerkezeti anyag:
nem lehet belőle megépíteni a
berendezést:

kell egy fix méretű fémtartály –
nehéz tovább bővíteni

**kompromisszumos megoldás:
a szén, a grafit**

Jelentős része hidrogén,
és viszonylag sűrű
még 200 fokon is.

Elég jól lassítja
a neutronokat,
és szerkezeti anyagnak
is megfelel

Mi az optimális lassító anyag?

$m_n \approx m_p$ a proton majdnem megállítja a neutron!

Milyen anyagban van sok magányos proton? **a hidrogénben!**

De a hidrogéngáz ritka, a folyékony hidrogén meg hideg...

Optimális megoldás: a víz

De a víz nem szerkezeti anyag:
nem lehet belőle megépíteni a
berendezést:

kell egy fix méretű fémtartály –
nehéz tovább bővíteni

**kompromisszumos megoldás:
a szén, a grafit**

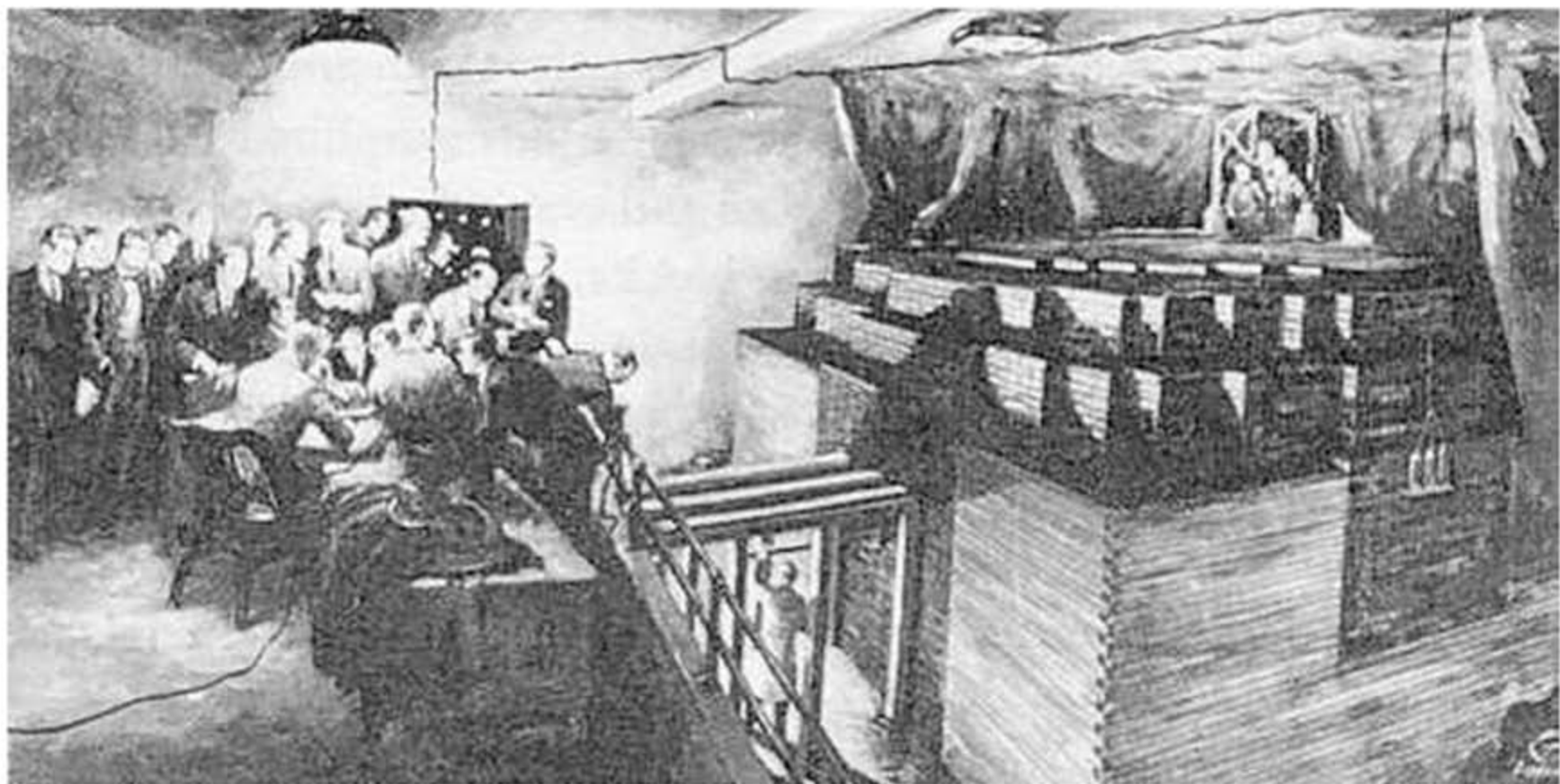
Jelentős része hidrogén,
és viszonylag sűrű
még 200 fokon is.

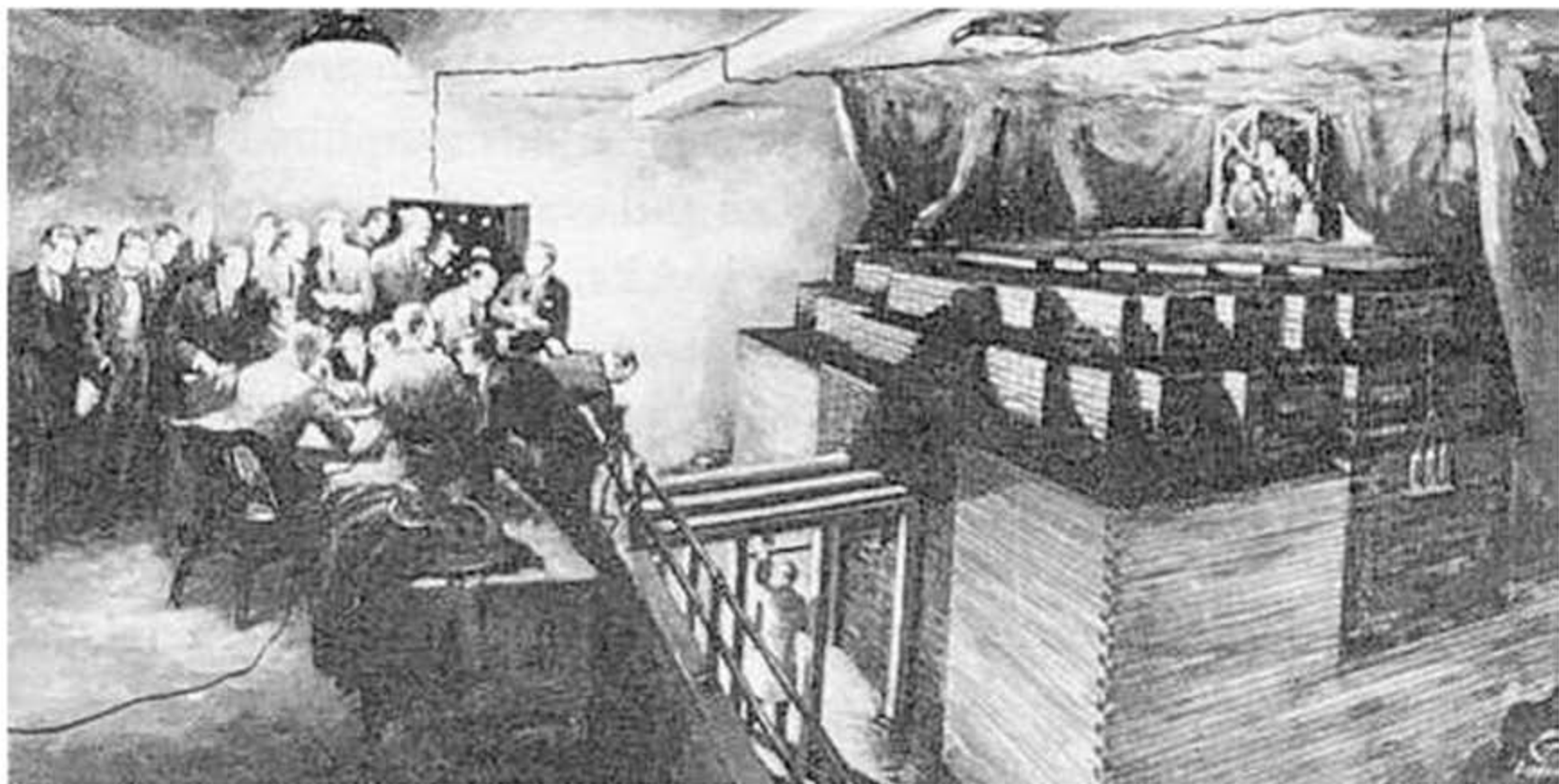
Elég jól lassítja
a neutronokat,
és szerkezeti anyagnak
is megfelel

„atommáglya”

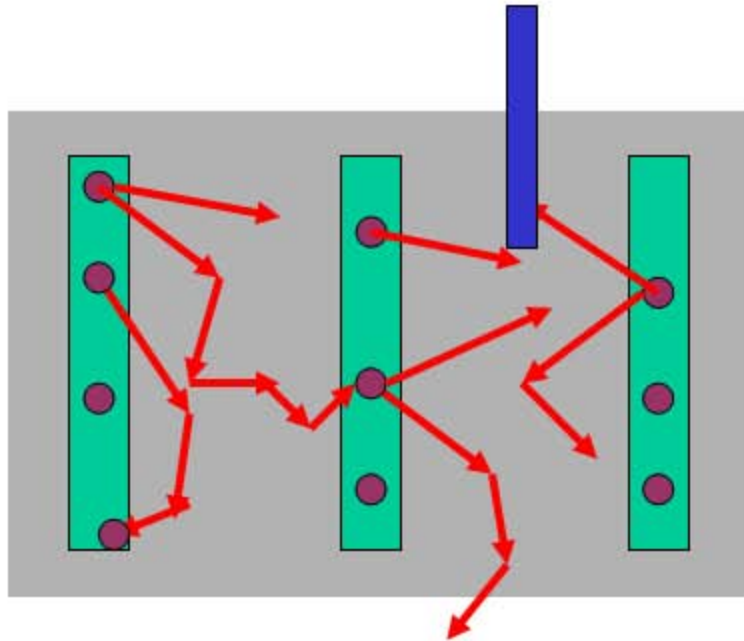

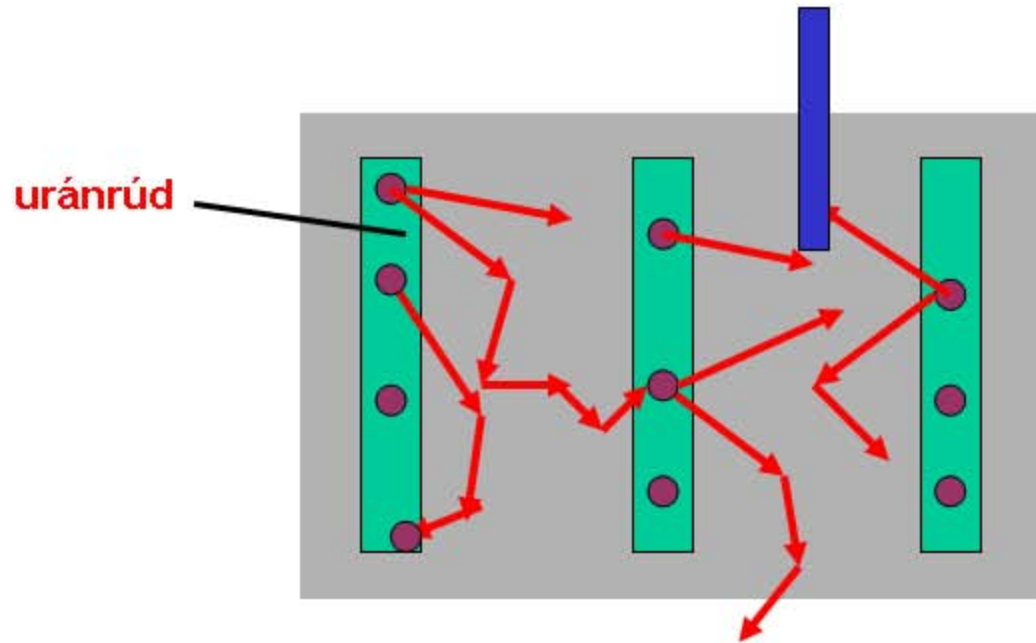
Az első kísérleti atomreaktor beindítása Chicago, 1942. december 2.

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

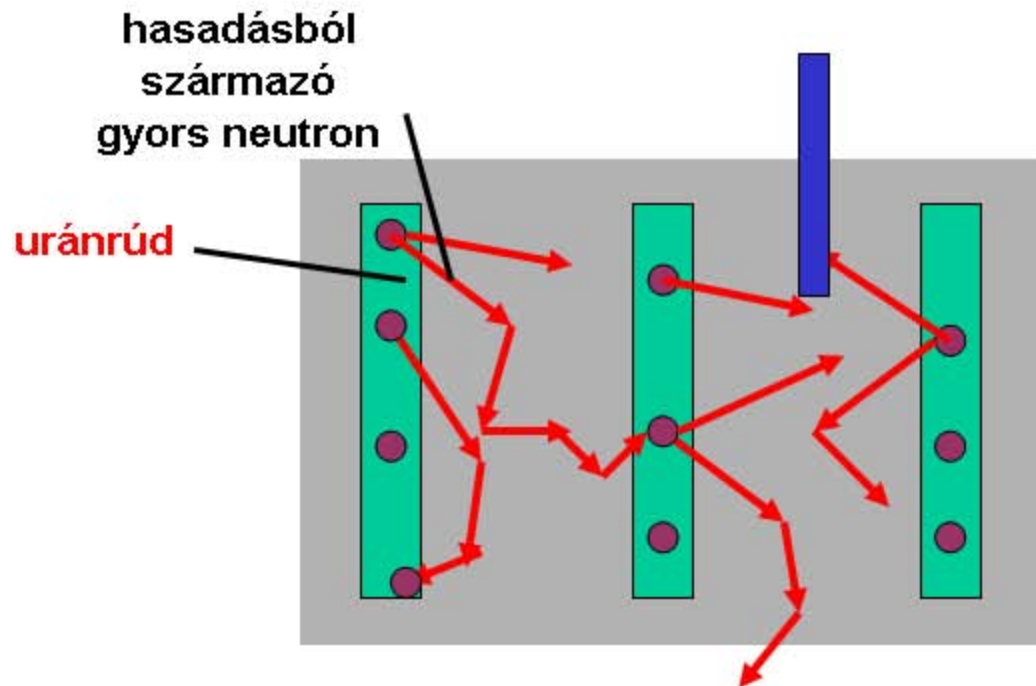

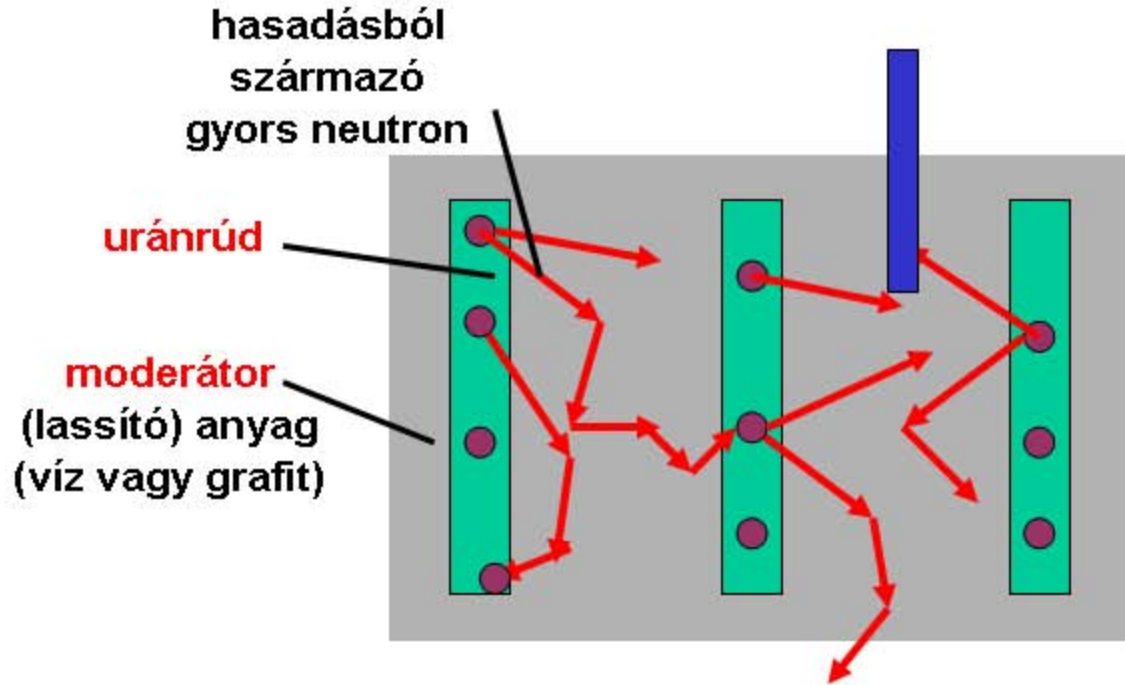
a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

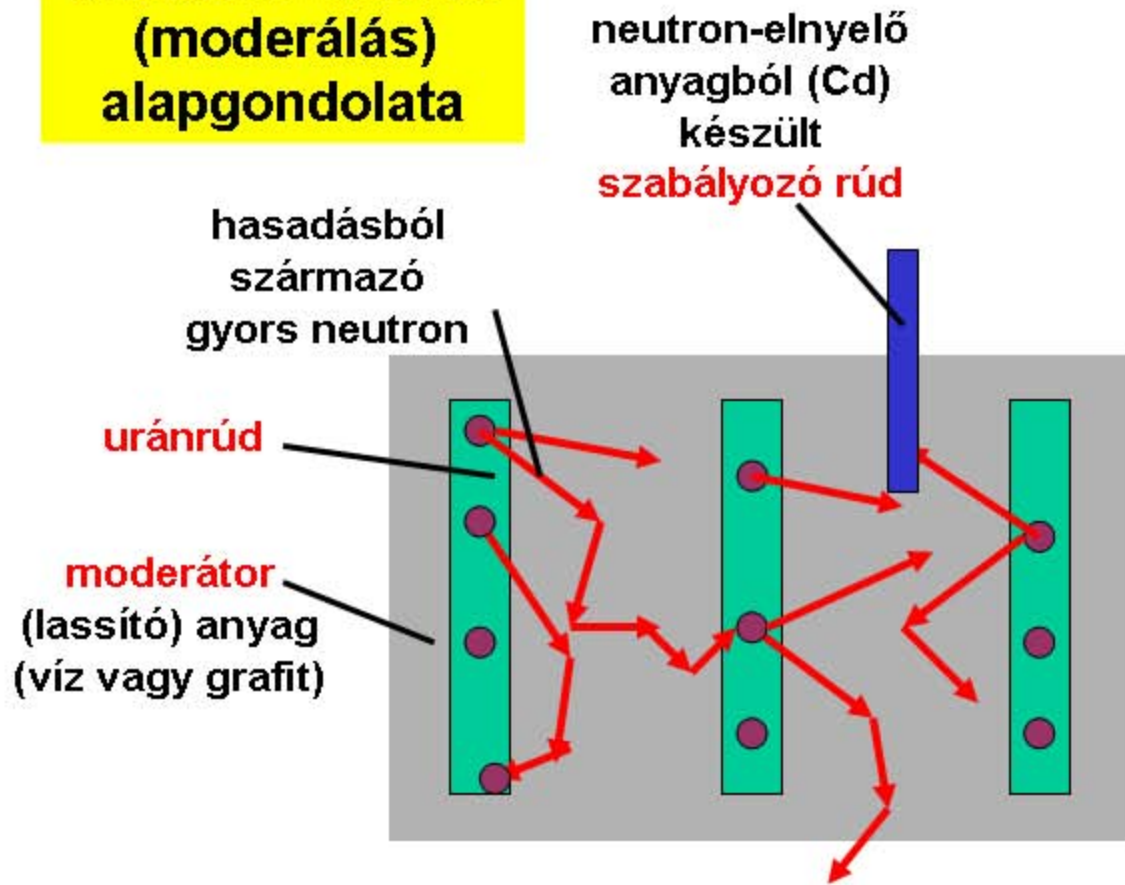
a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

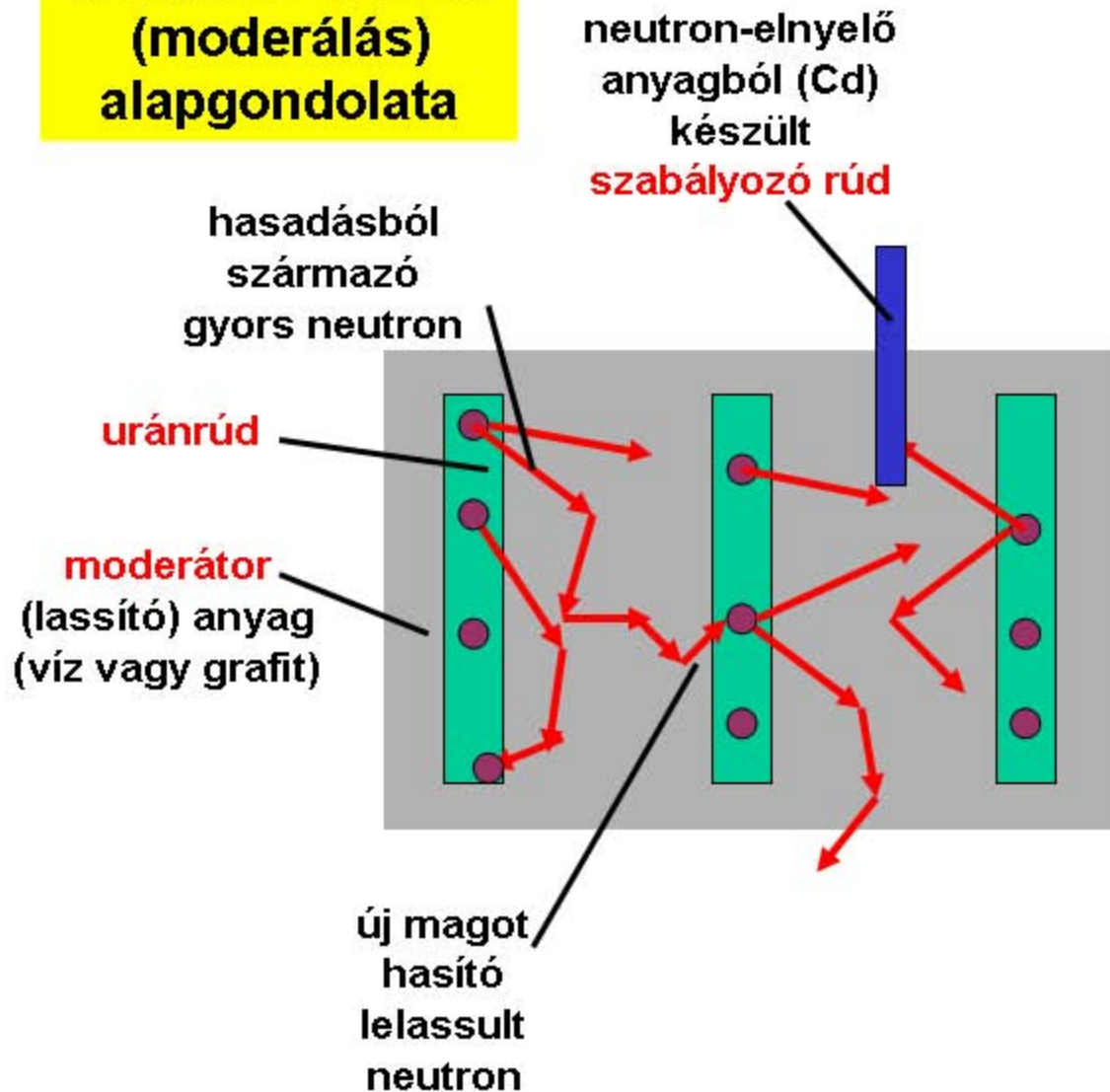
a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

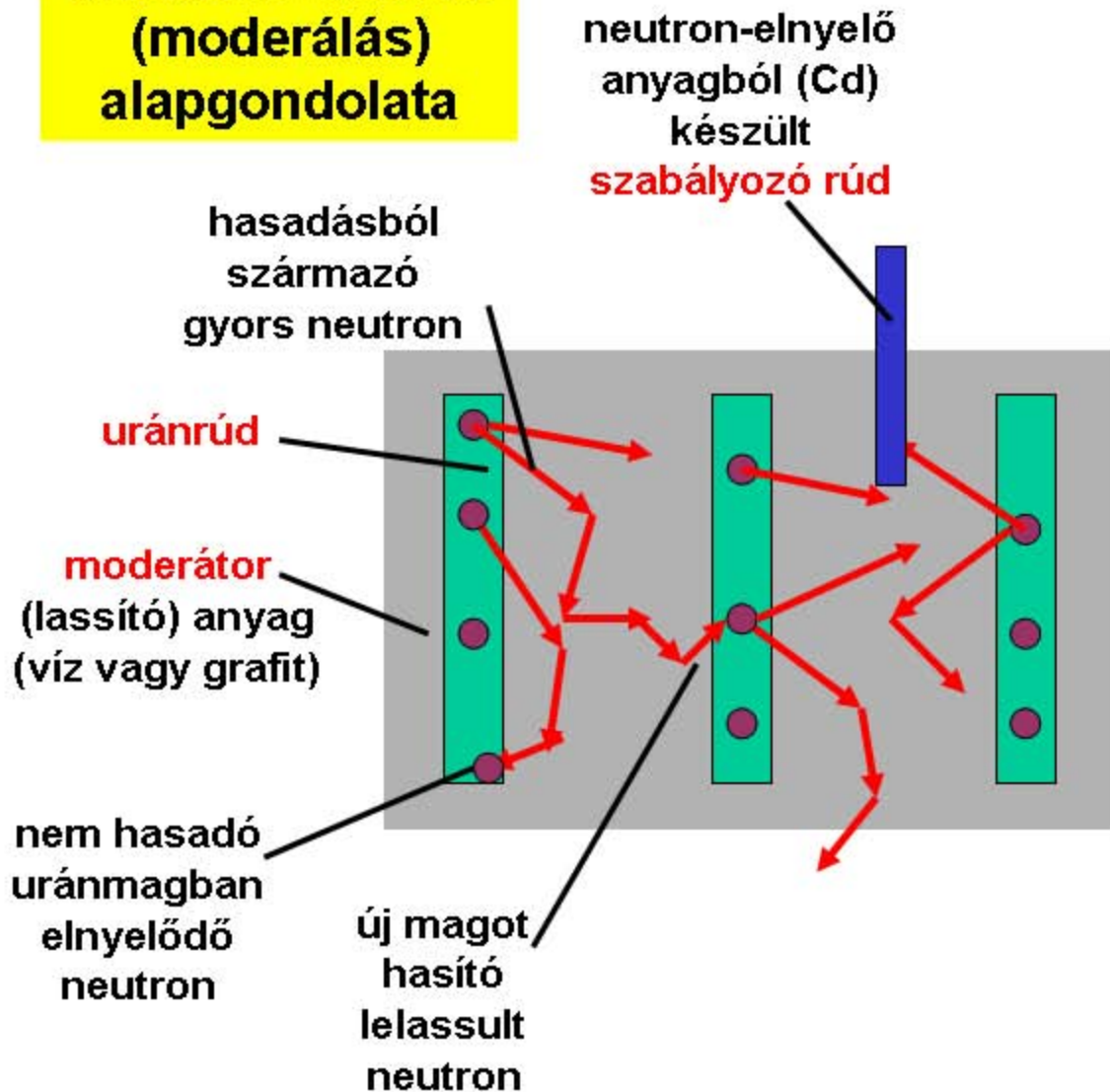
a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

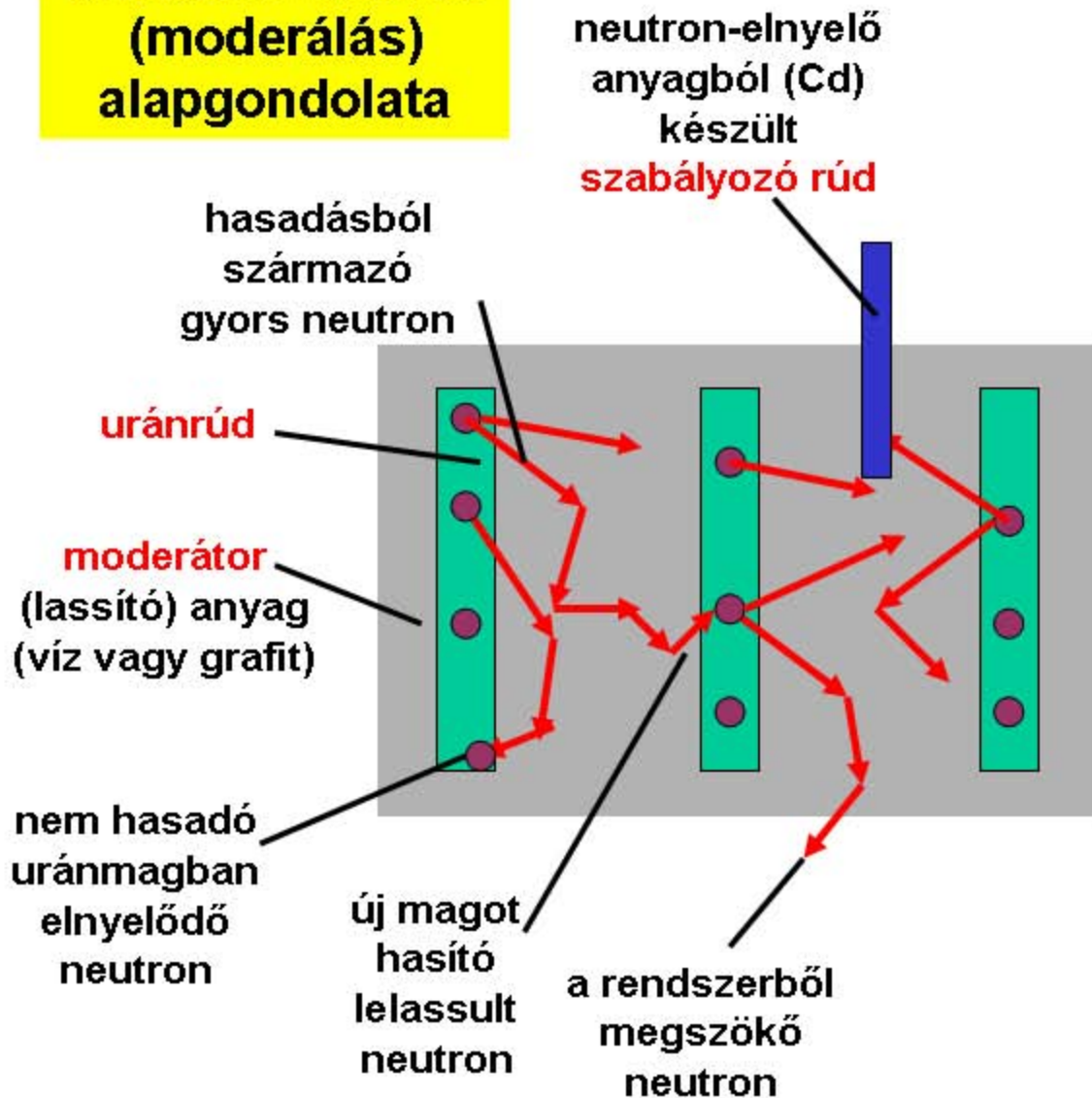
a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

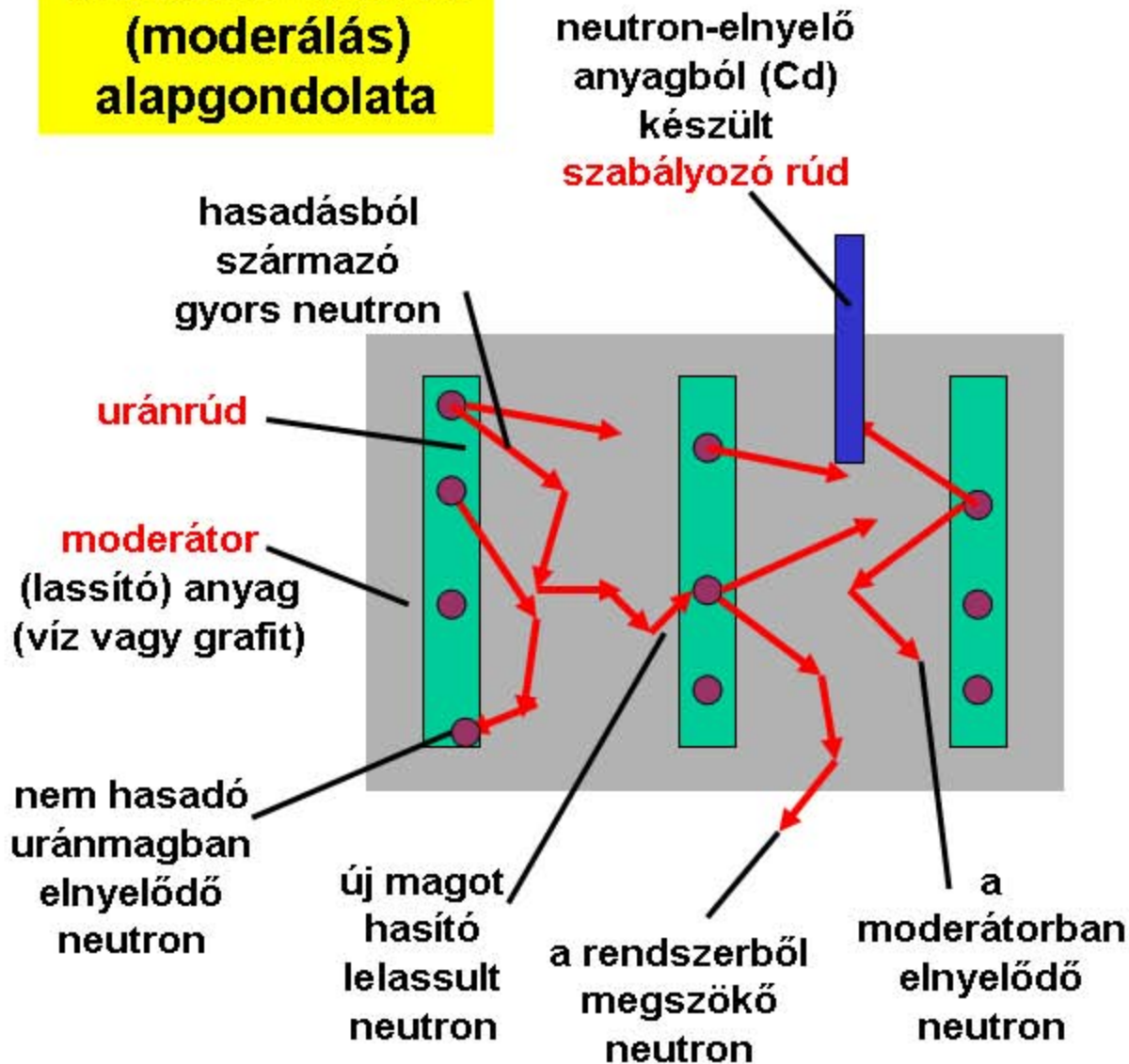

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

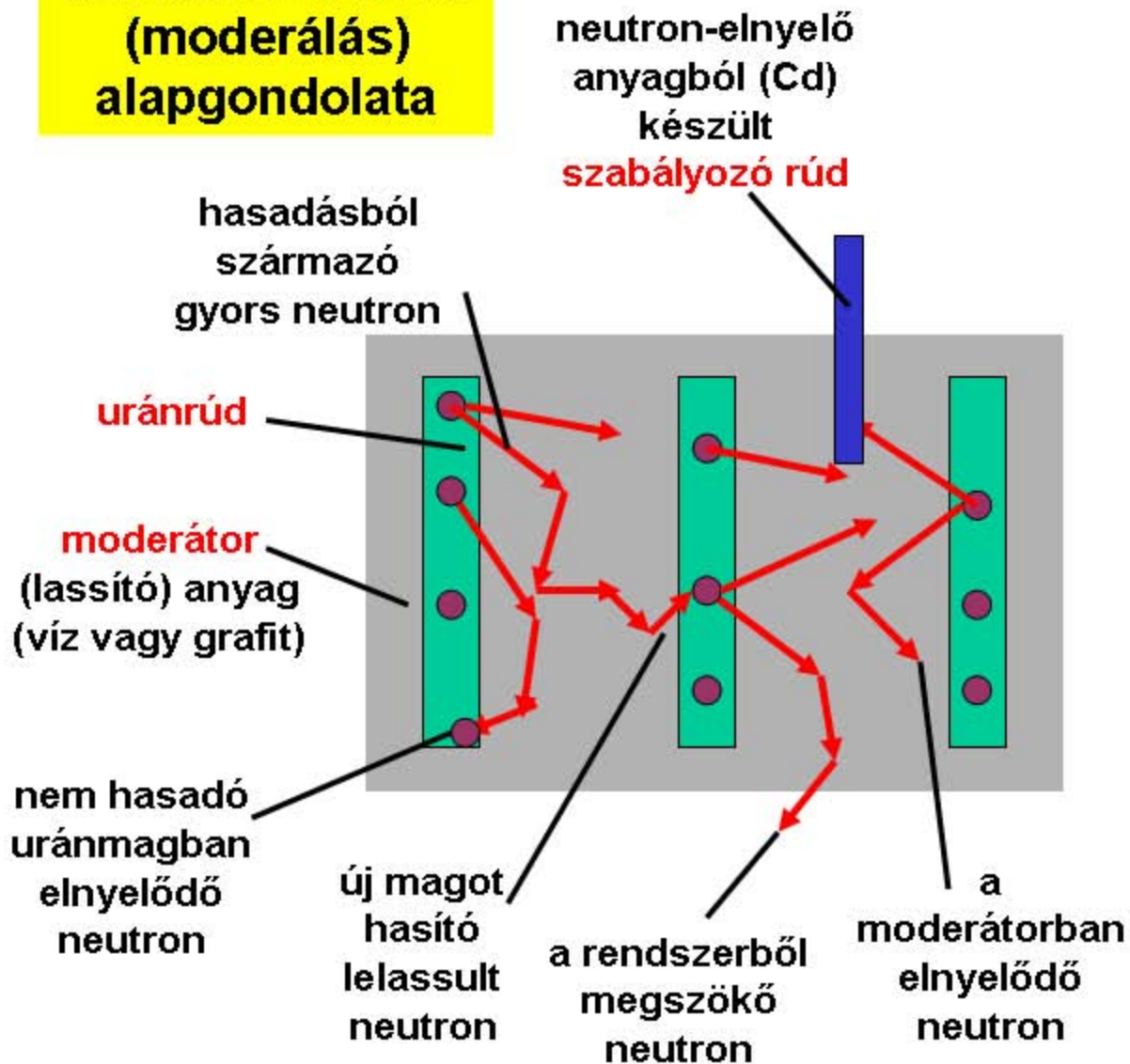

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

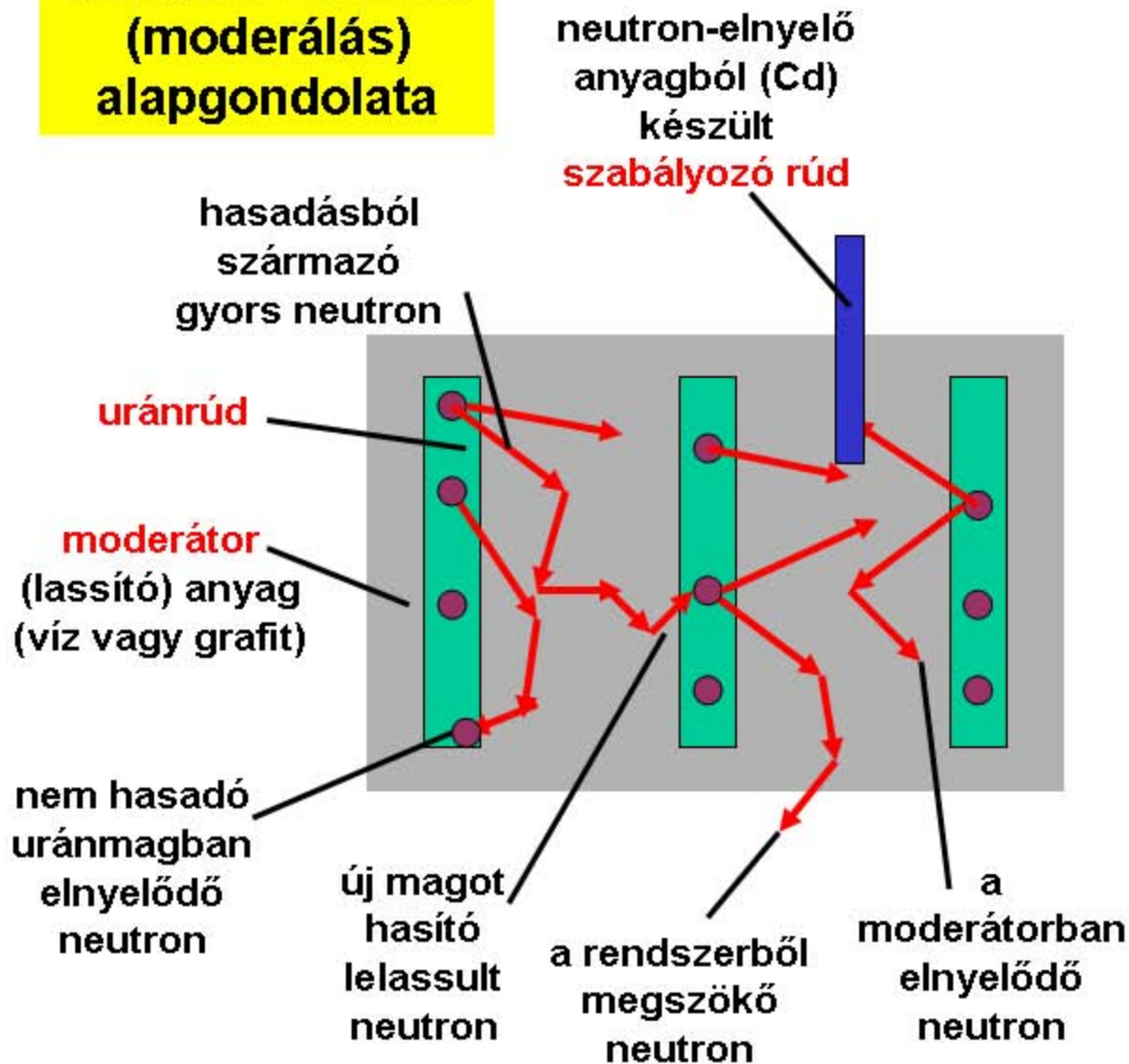
a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

Ez a szerkezet az
atomreaktor

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

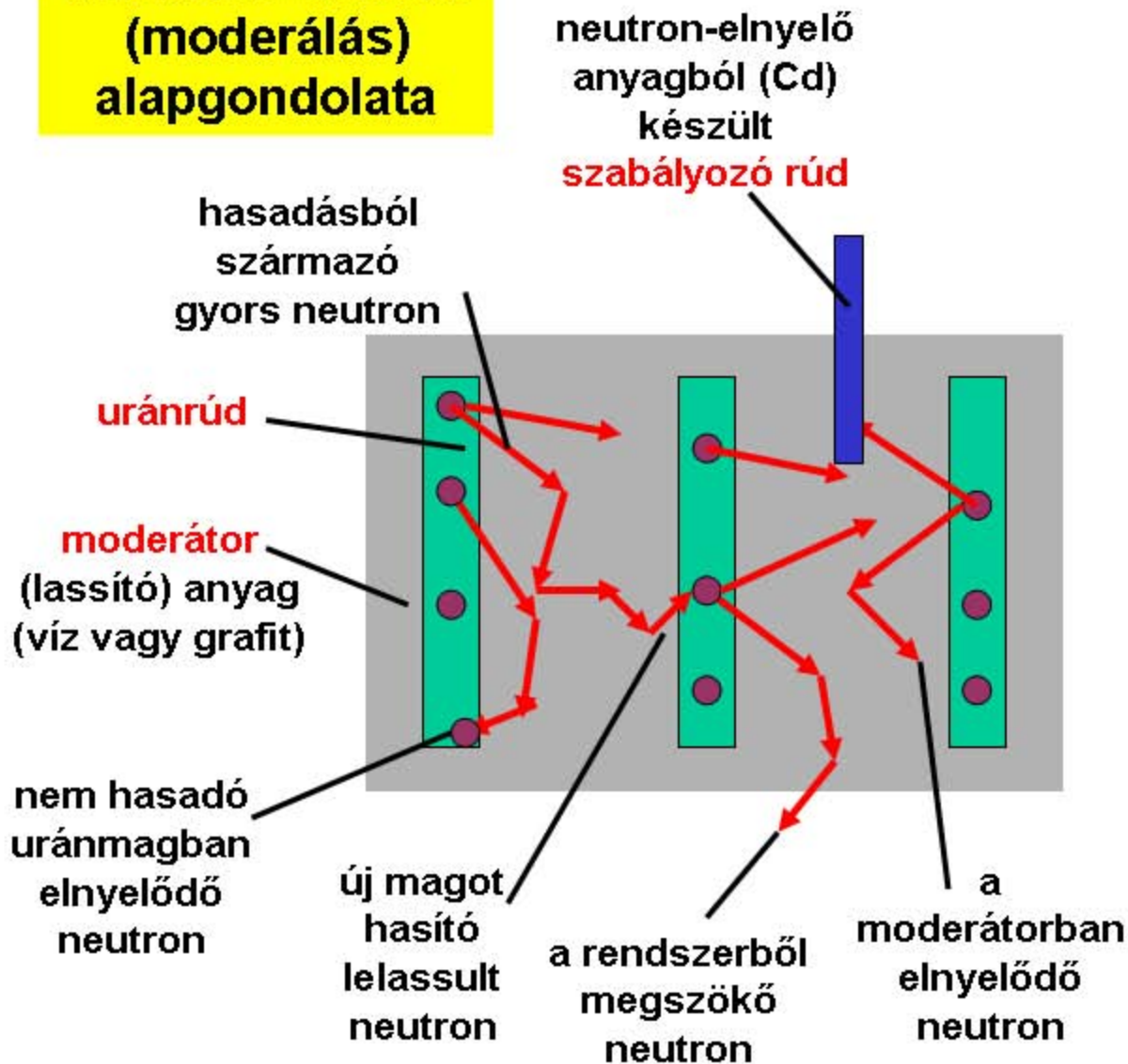

Ez a szerkezet az
atomreaktor

egy neutron átlagosan
egy új neutront kelt

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

Ez a szerkezet az **atomreaktor**

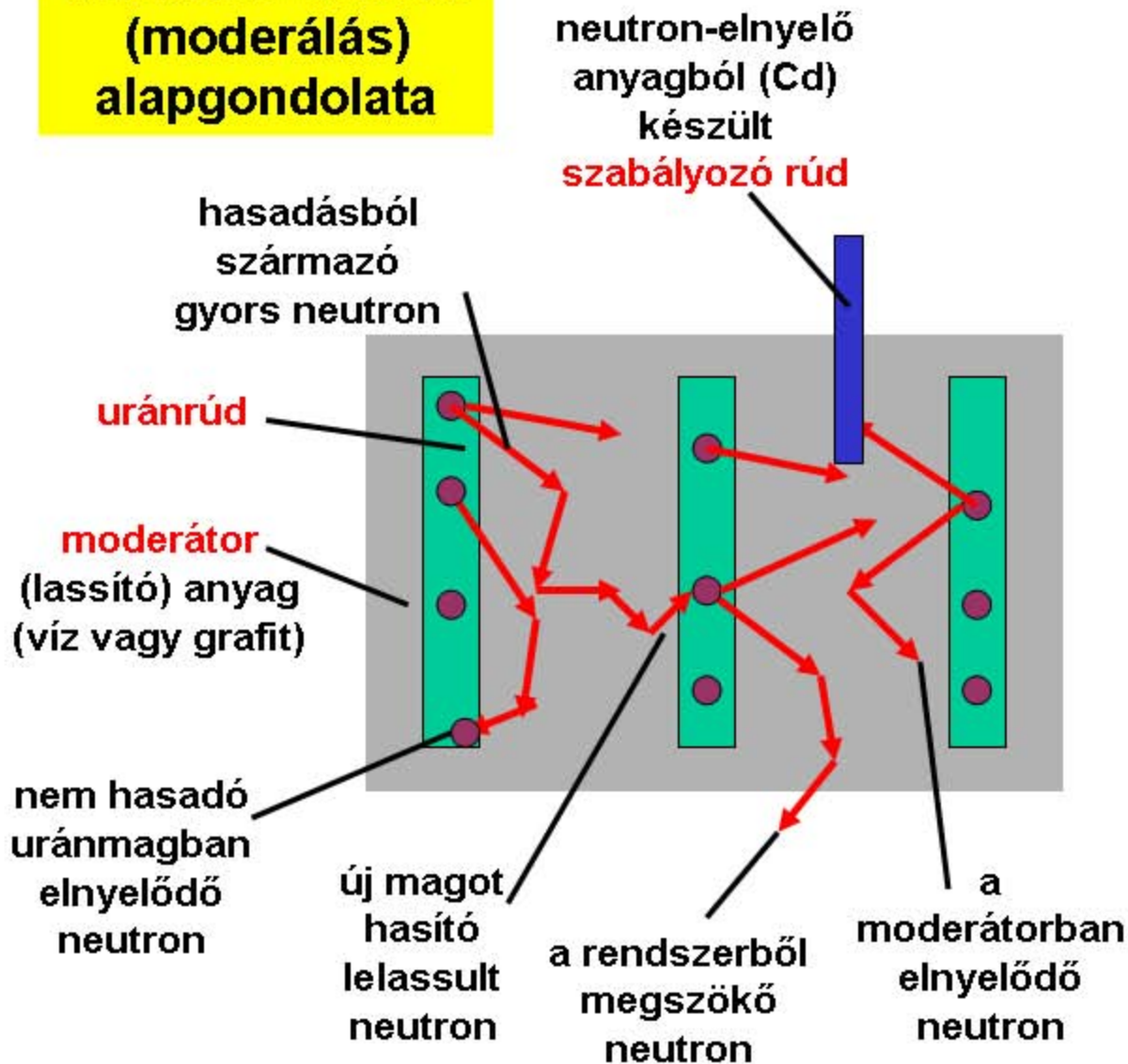
egy neutron átlagosan
egy új neutront kelt

**a rendszer
állandósult
üzemben működik**

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

Ez a szerkezet az atomreaktor

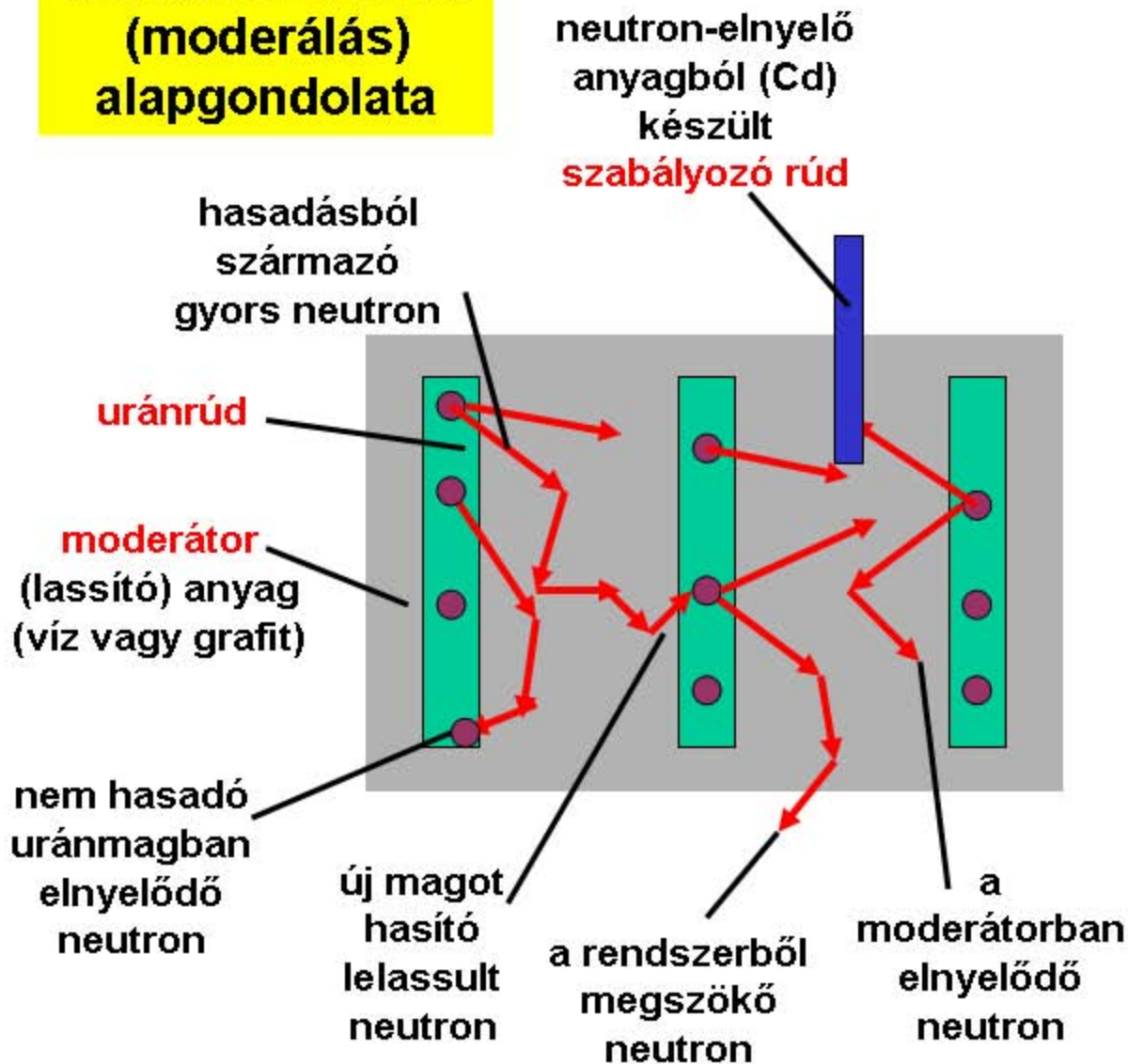
egy neutron átlagosan egy új neutront kelt

a rendszer állandósult üzemben működik

a lassú neutronok miatt nem kell annyira dúsítani az uránt (kb 20%), mint a bombához (80%)

a neutronlassítás (moderálás) alapgondolata

Ez a szerkezet az **atomreaktor**

egy neutron átlagosan
egy új neutront kelt

**a rendszer
állandósult
üzemben működik**

a lassú neutronok
miatt nem kell
annyira dúsítani az
uránt (kb 20%), mint
a bombához (80%)

**Atomreaktorból
sohasem lesz
atombomba!**

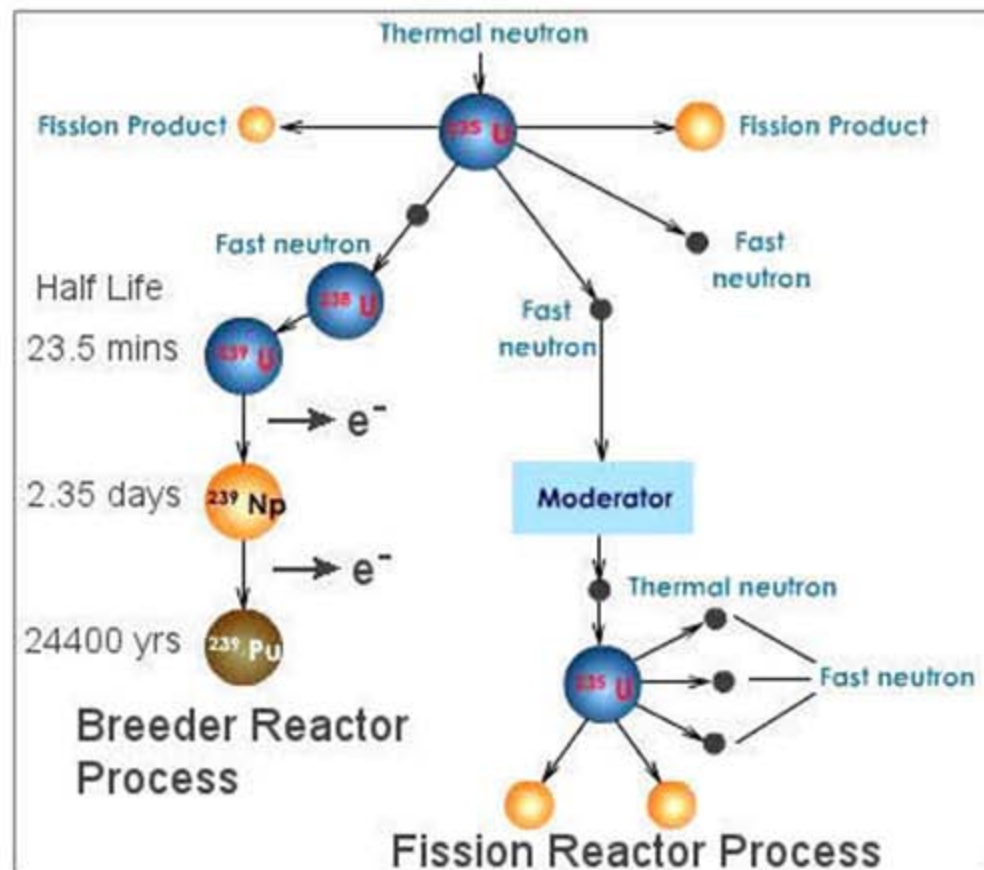

Különutas neutronok

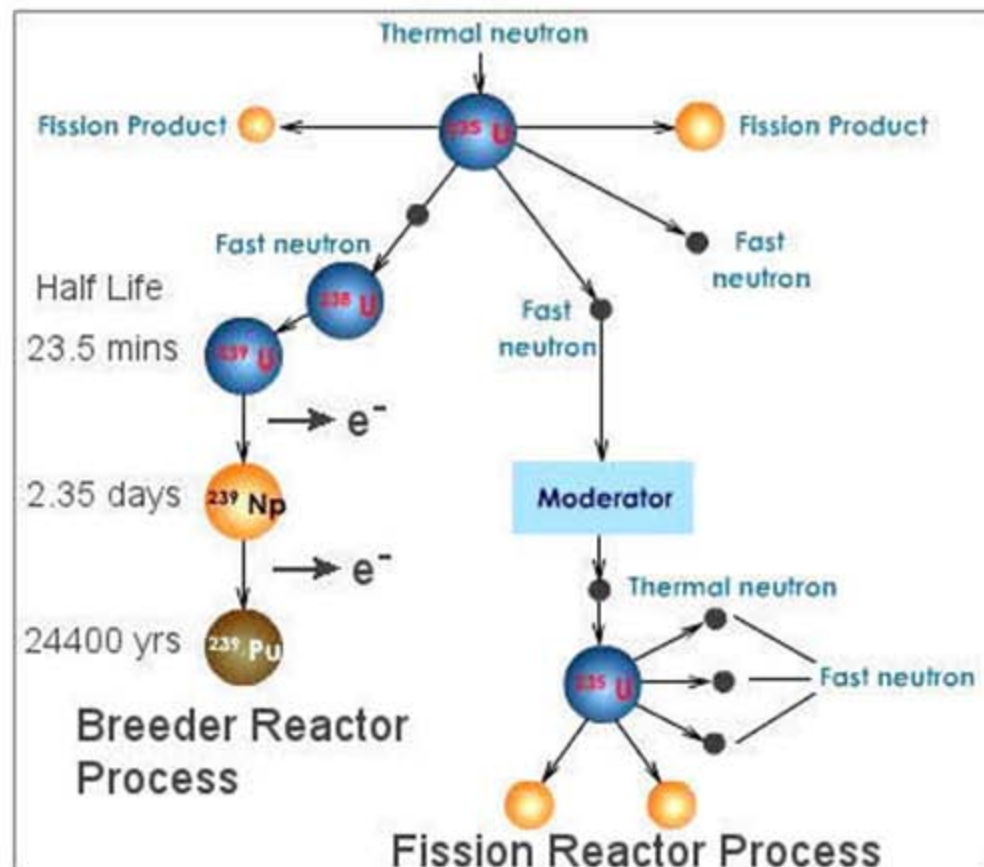

Különutas neutronok

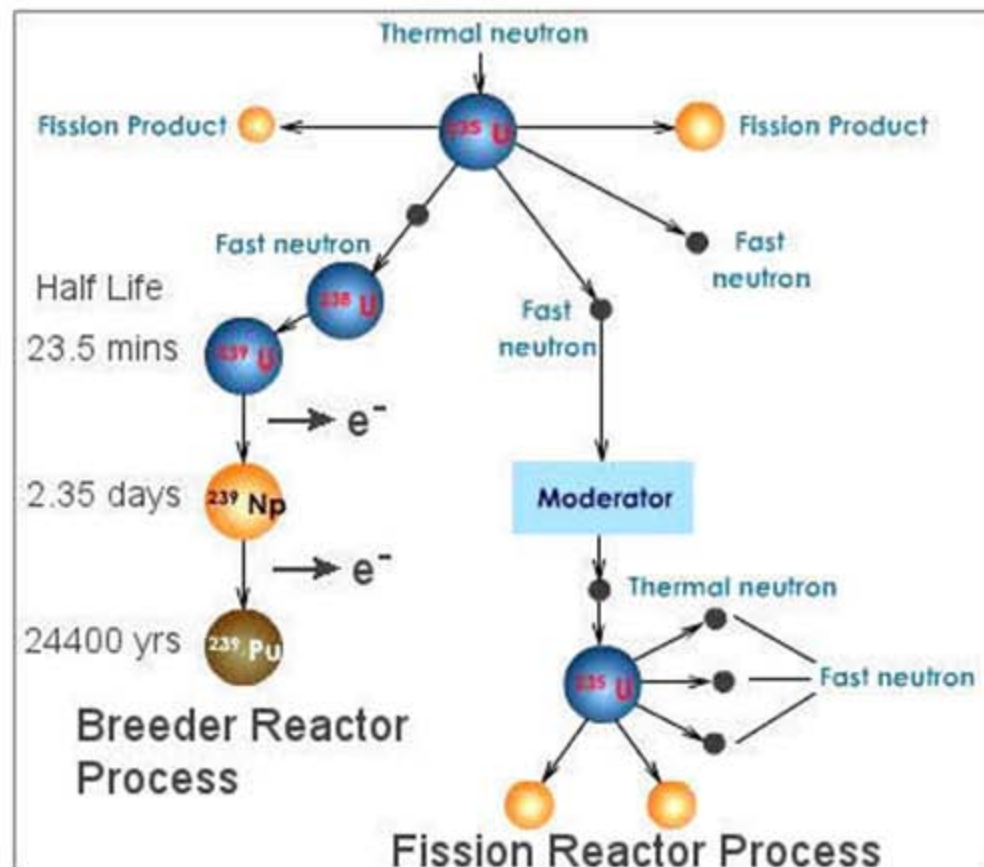
Különutas neutronok

elnyelődnek a ^{238}U magokban,

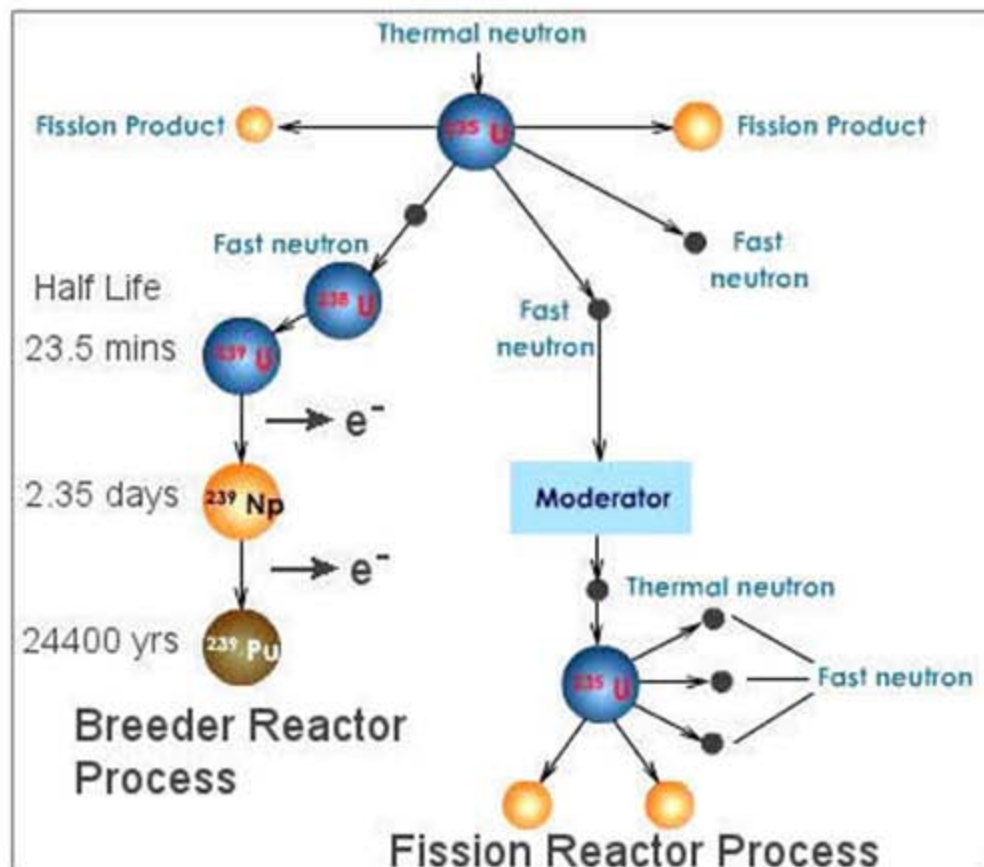
Különutas neutronok

elnyelődnek a ^{238}U magokban,
és ^{239}Pu -vá alakítják őket,

Különutas neutronok

elnyelődnek a ^{238}U magokban,
és ^{239}Pu -vá alakítják őket,
ezek további hasadásra alkalmasak

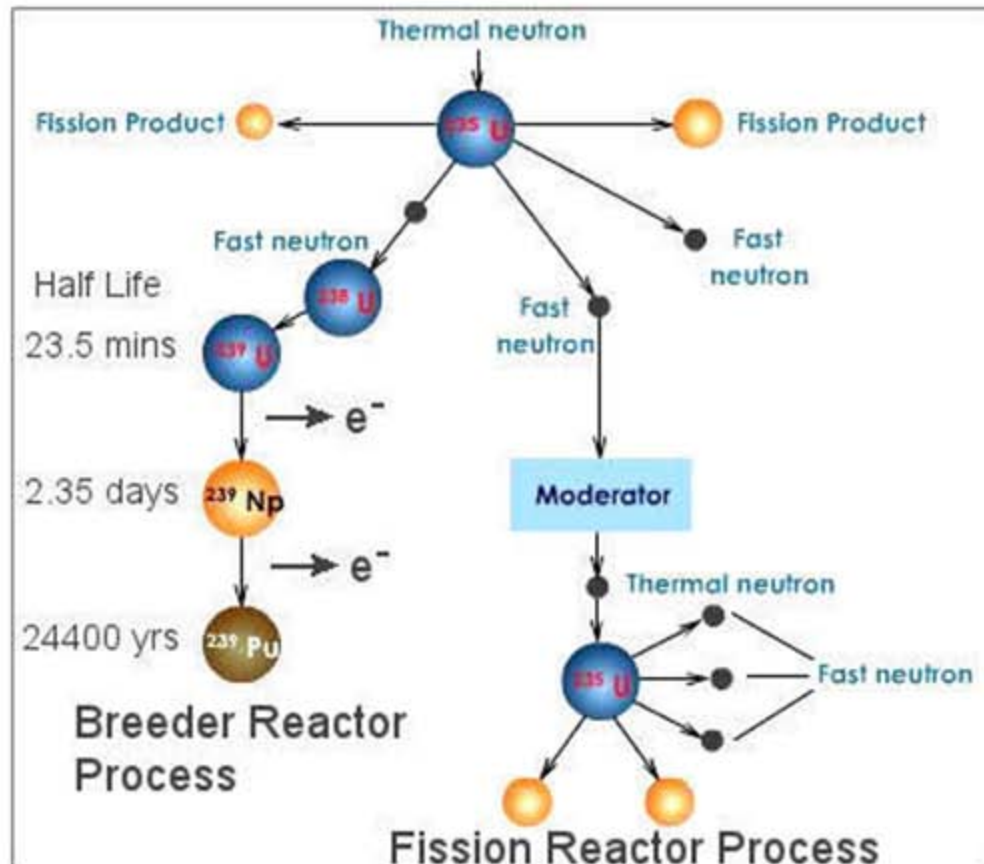
Különutas neutronok

elnyelődnek a ^{238}U magokban,

és ^{239}Pu -vá alakítják őket,

ezek további hasadásra alkalmasak

– pl. atombombában

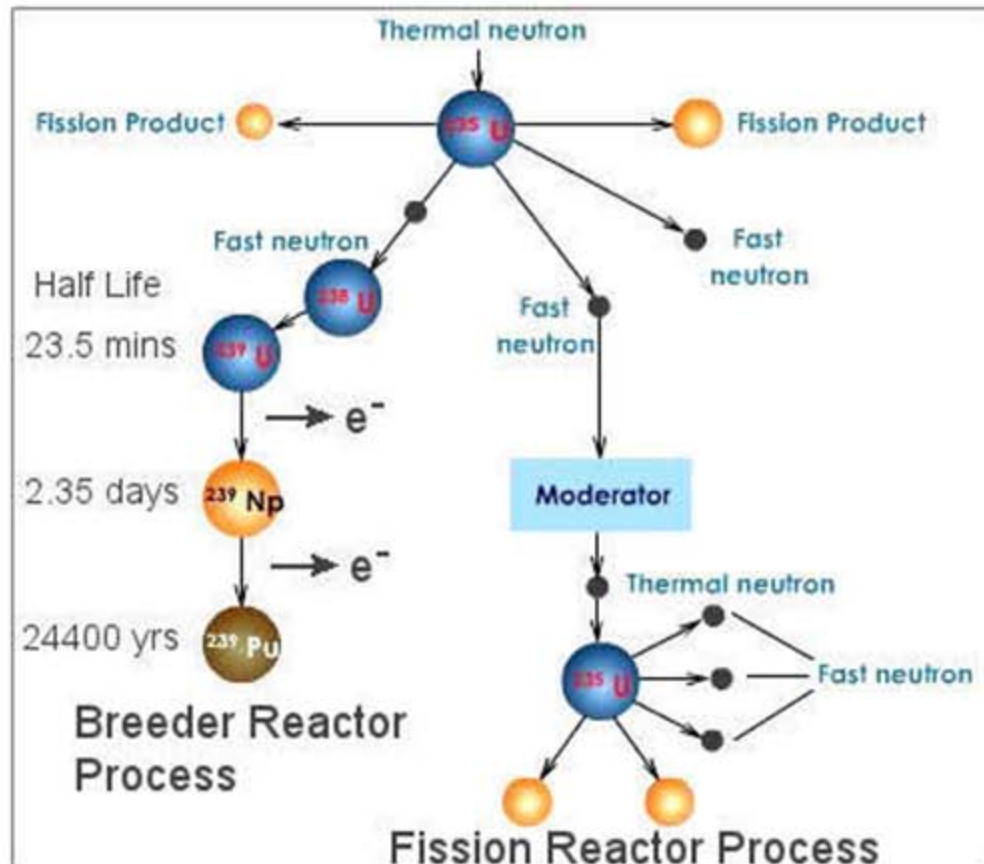
Különutas neutronok

elnyelődnek a ^{238}U magokban,

és ^{239}Pu -vá alakítják őket,

ezek további hasadásra alkalmasak

– pl. atombombában

„szaporító reaktorok”

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Lefelé a nukleáris völgyben – **energia szabadul fel**

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Lefelé a nukleáris völgyben – **energia szabadul fel**

a résztvevő részecskék – magtörmelékek és
neutronok – mozgási energiája formájában

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Lefelé a nukleáris völgyben – **energia szabadul fel**

a résztvevő részecskék – magtörmelékek és neutronok – mozgási energiája formájában

Ez az energia **termalizálódik** – azaz eloszlik a környezetben: a környező anyag felmelegszik.

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Lefelé a nukleáris völgyben – **energia szabadul fel**

a résztvevő részecskék – magtörmelékek és neutronok – mozgási energiája formájában

Ez az energia **termalizálódik** – azaz eloszlik a környezetben: a környező anyag felmelegszik.

A folyamat **stacionárius** – ezért a meleg anyag hőenergiáját folyamatosan el kell vezetni.

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Lefelé a nukleáris völgyben – **energia szabadul fel**

a résztvevő részecskék – magtörmelékek és neutronok – mozgási energiája formájában

Ez az energia **termalizálódik** – azaz eloszlik a környezetben: a környező anyag felmelegszik.

A folyamat **stacionárius** – ezért a meleg anyag hőenergiáját folyamatosan el kell vezetni.

Erre szolgál a **HŐERŐMŰ**.

Hová tesszük a felszabaduló magenergiát?

Lefelé a nukleáris völgyben – **energia szabadul fel**

a résztvevő részecskék – magtörmelékek és neutronok – mozgási energiája formájában

Ez az energia **termalizálódik** – azaz eloszlik a környezetben: a környező anyag felmelegszik.

A folyamat **stacionárius** – ezért a meleg anyag hőenergiáját folyamatosan el kell vezetni.

Erre szolgál a **HŐERŐMŰ**.

Az atomerőmű olyan hőerőmű, amelyben a hőt **nem kémiai reakció, hanem maghasadás** szolgáltatja. De a további folyamatok – **majdnem** – azonosak.

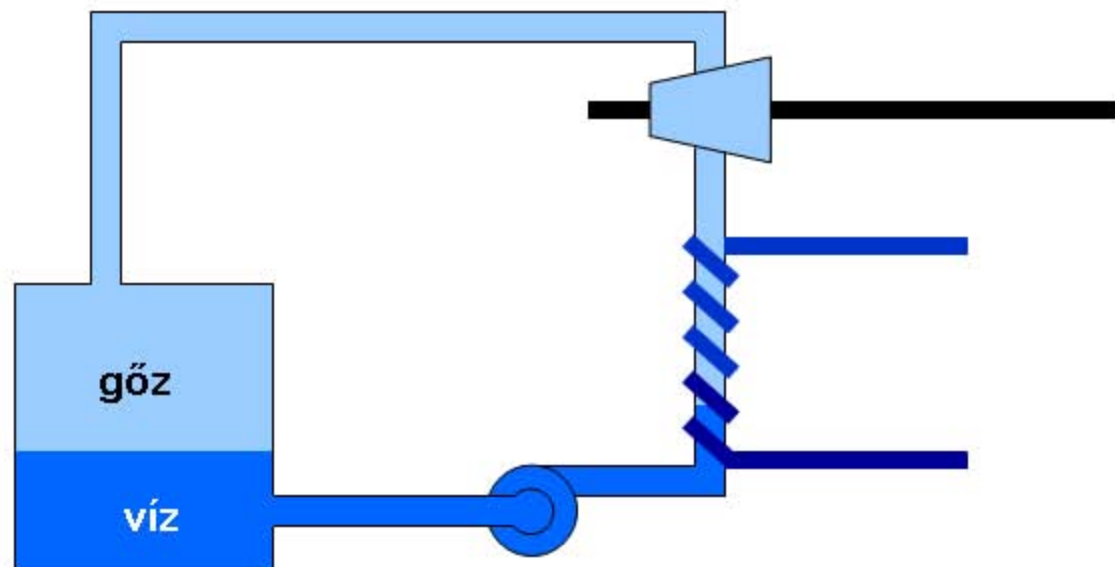

Hőerőmű

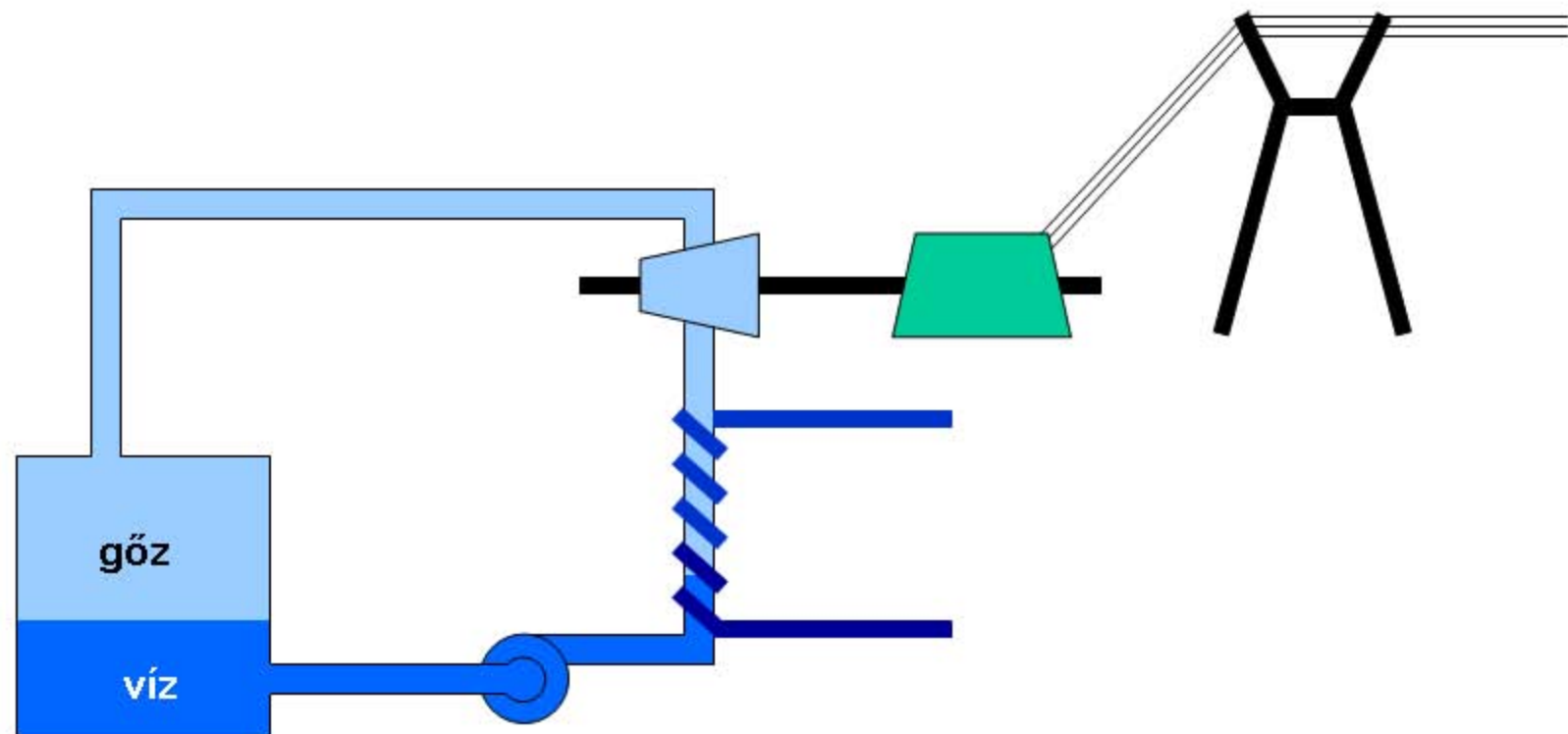

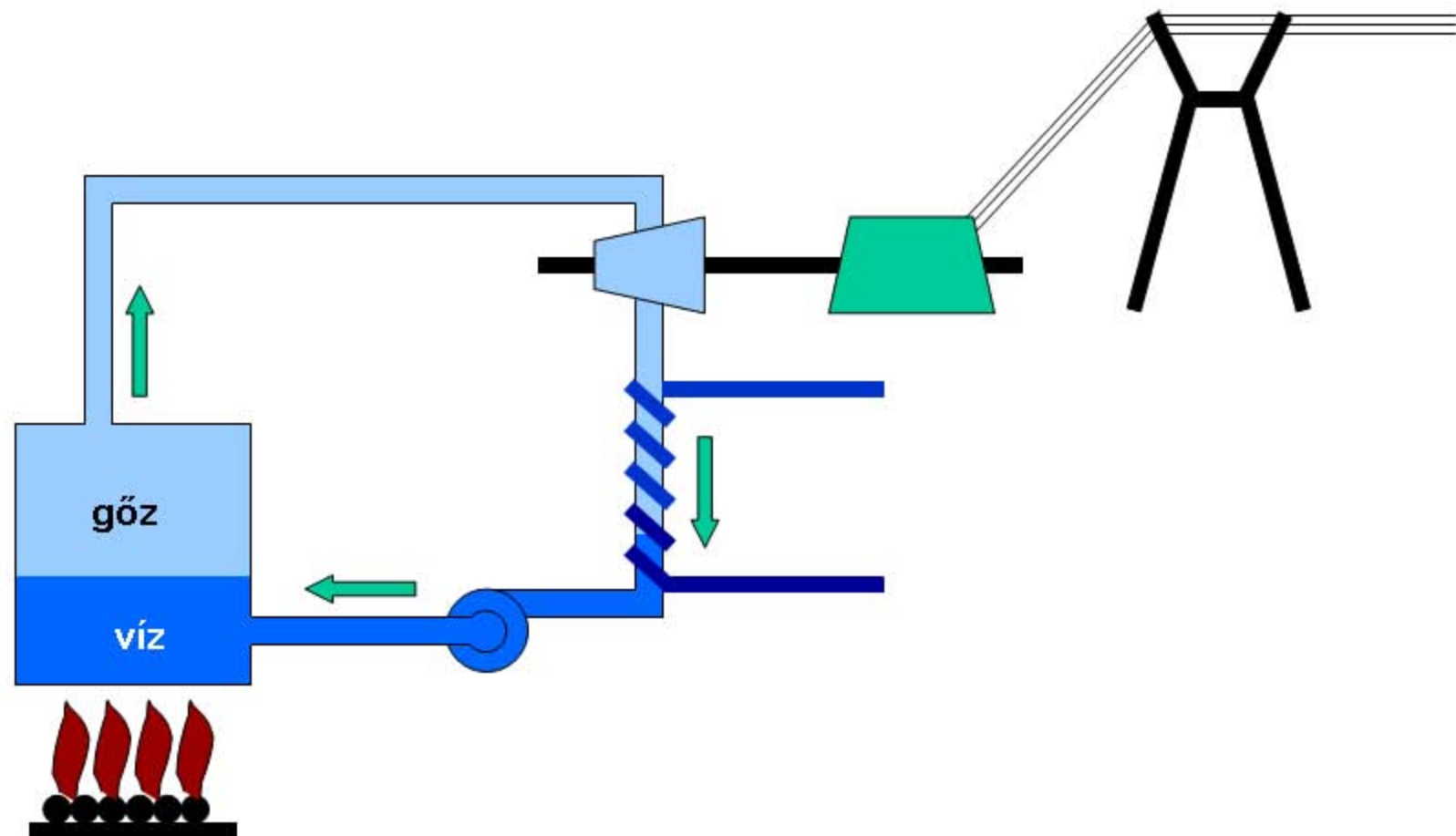
Hőerőmű

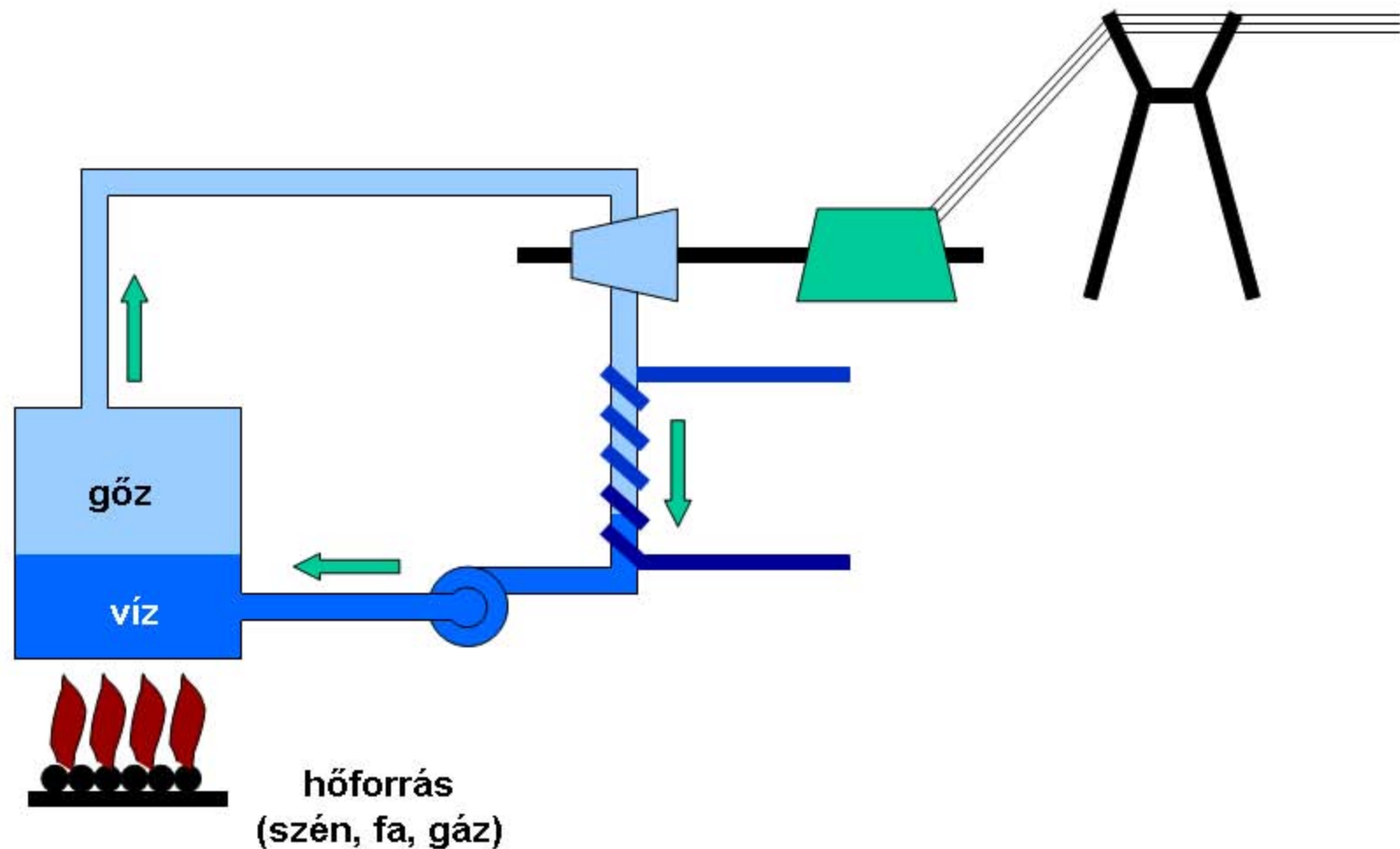
Hőerőmű

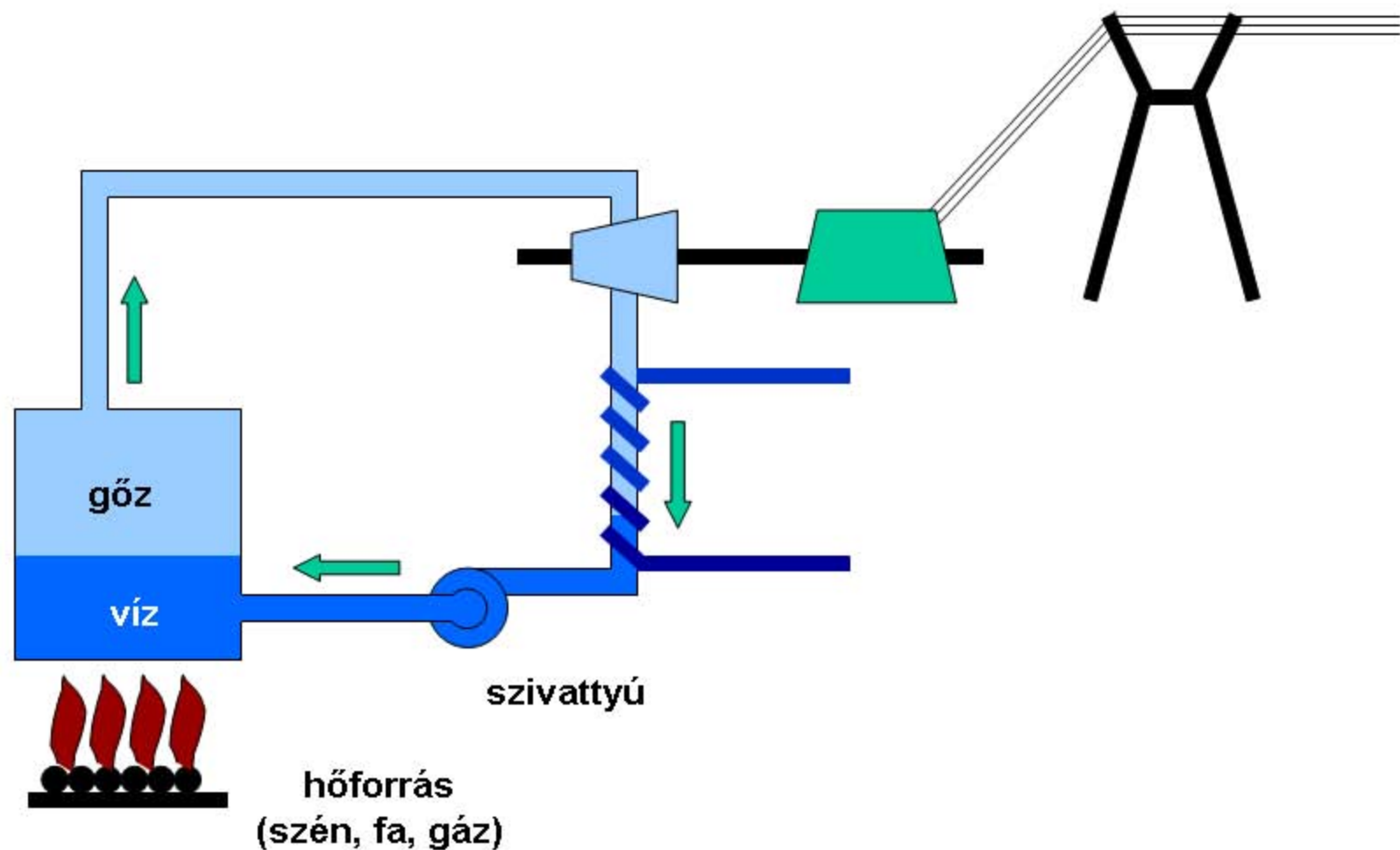
Hőerőmű

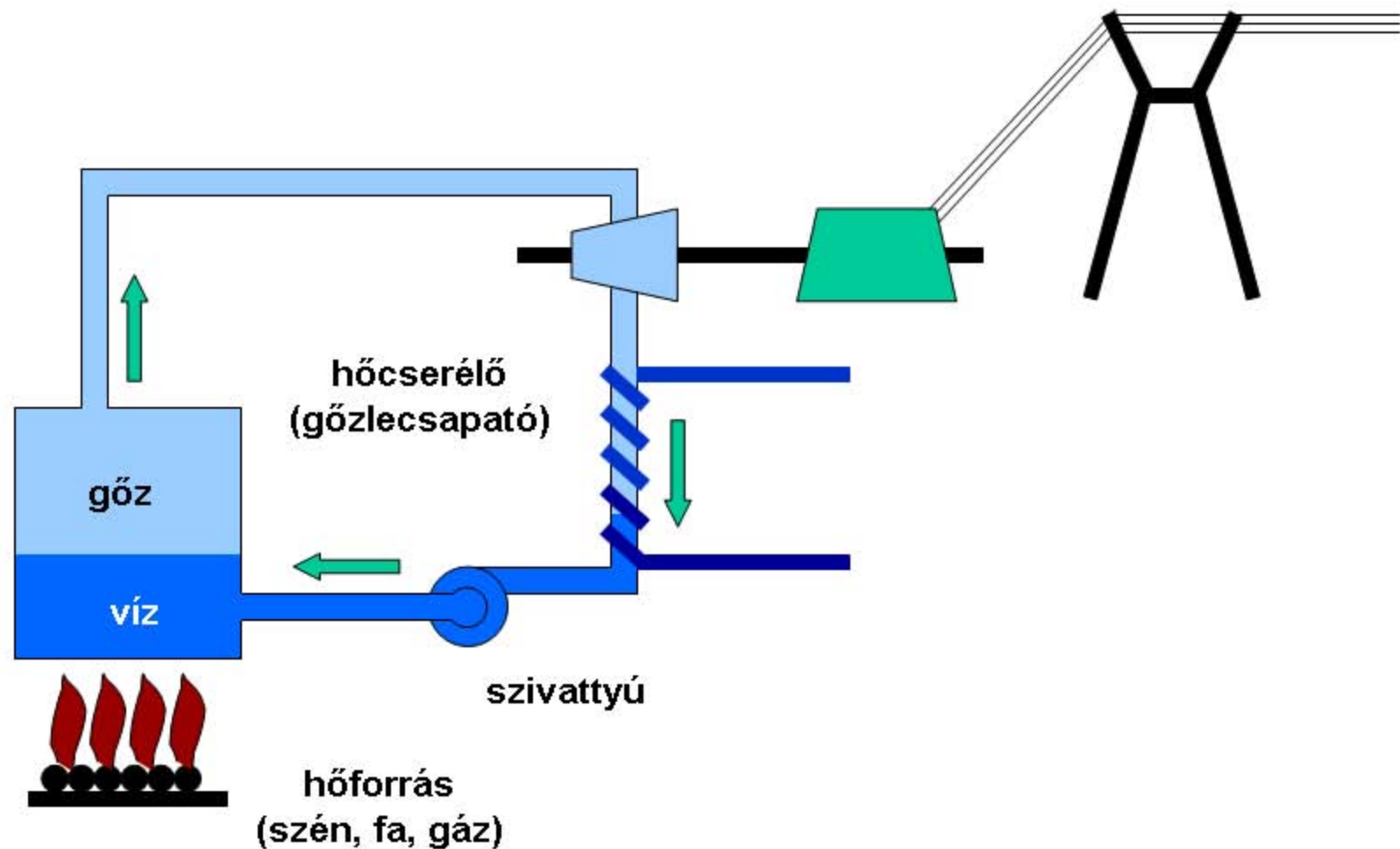
Hőerőmű

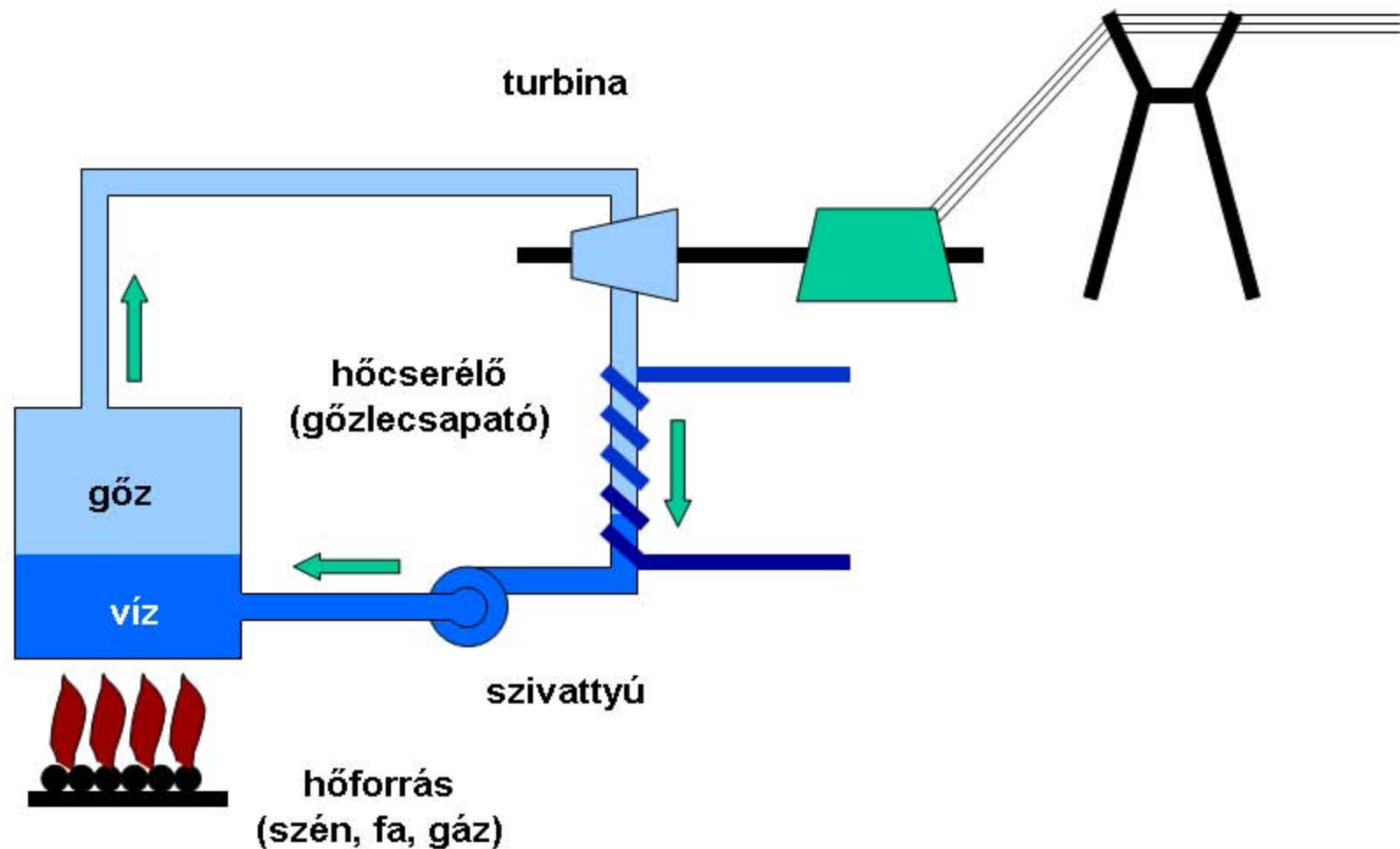
Hőerőmű

Hőerőmű

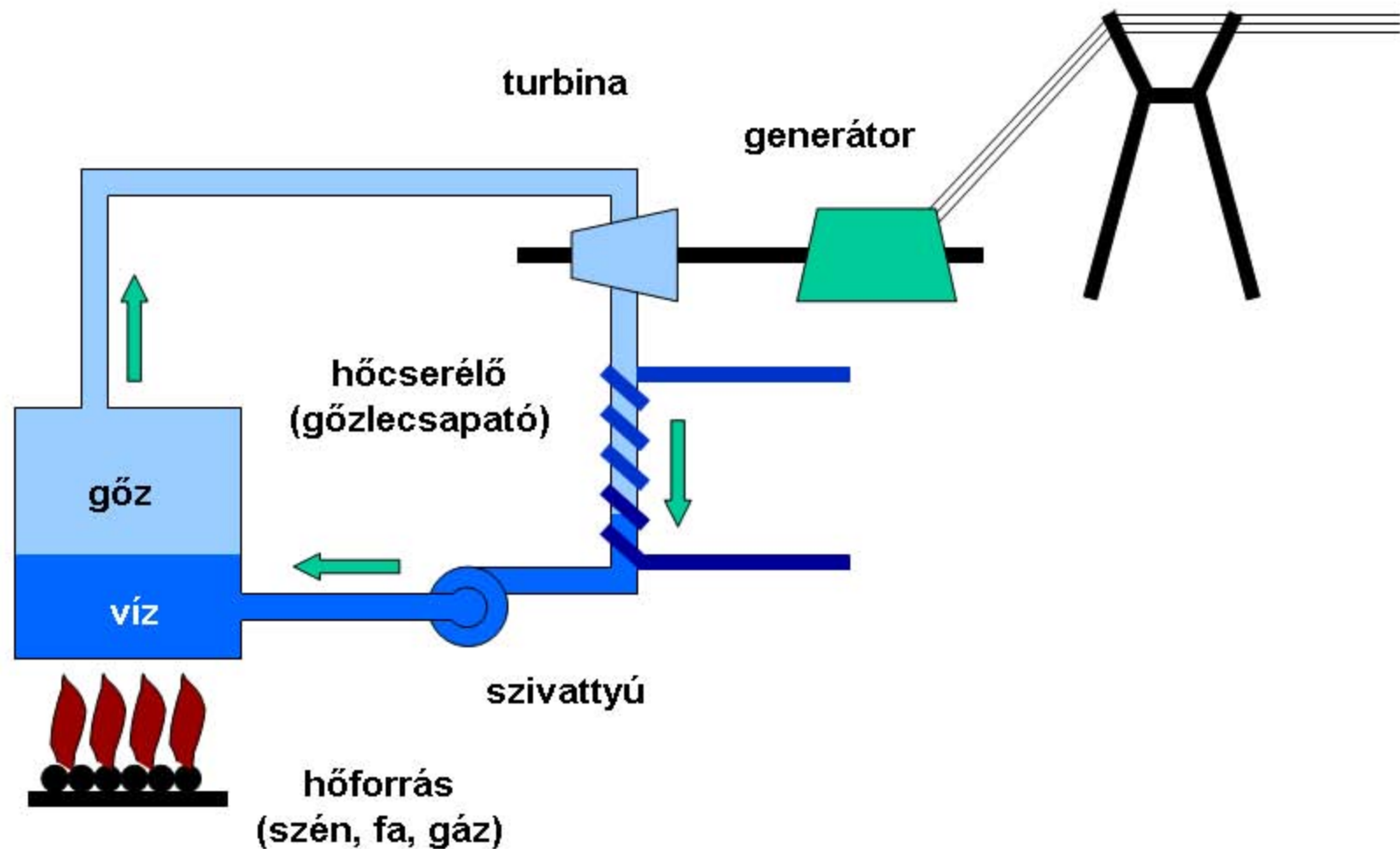

Hőerőmű

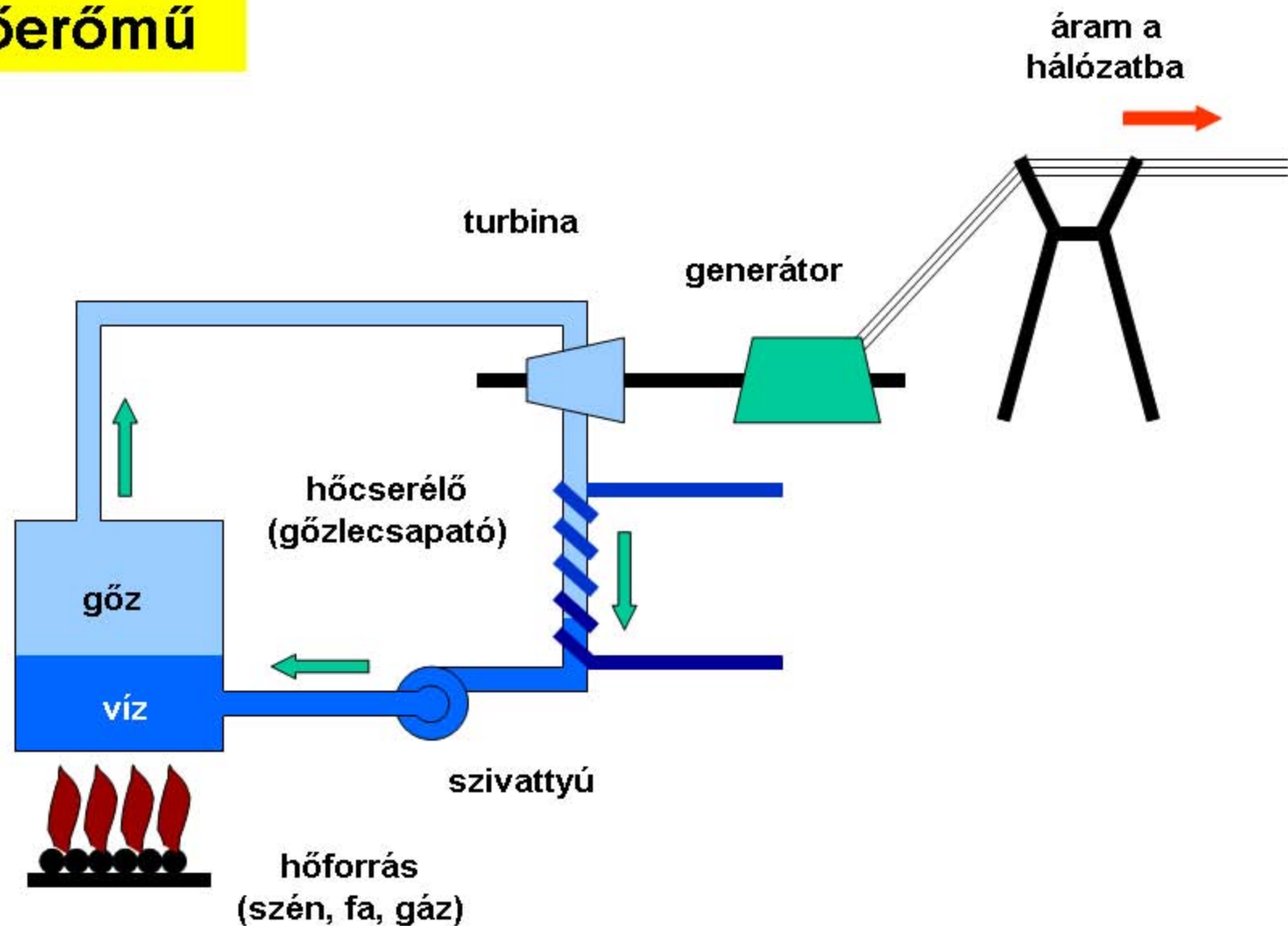

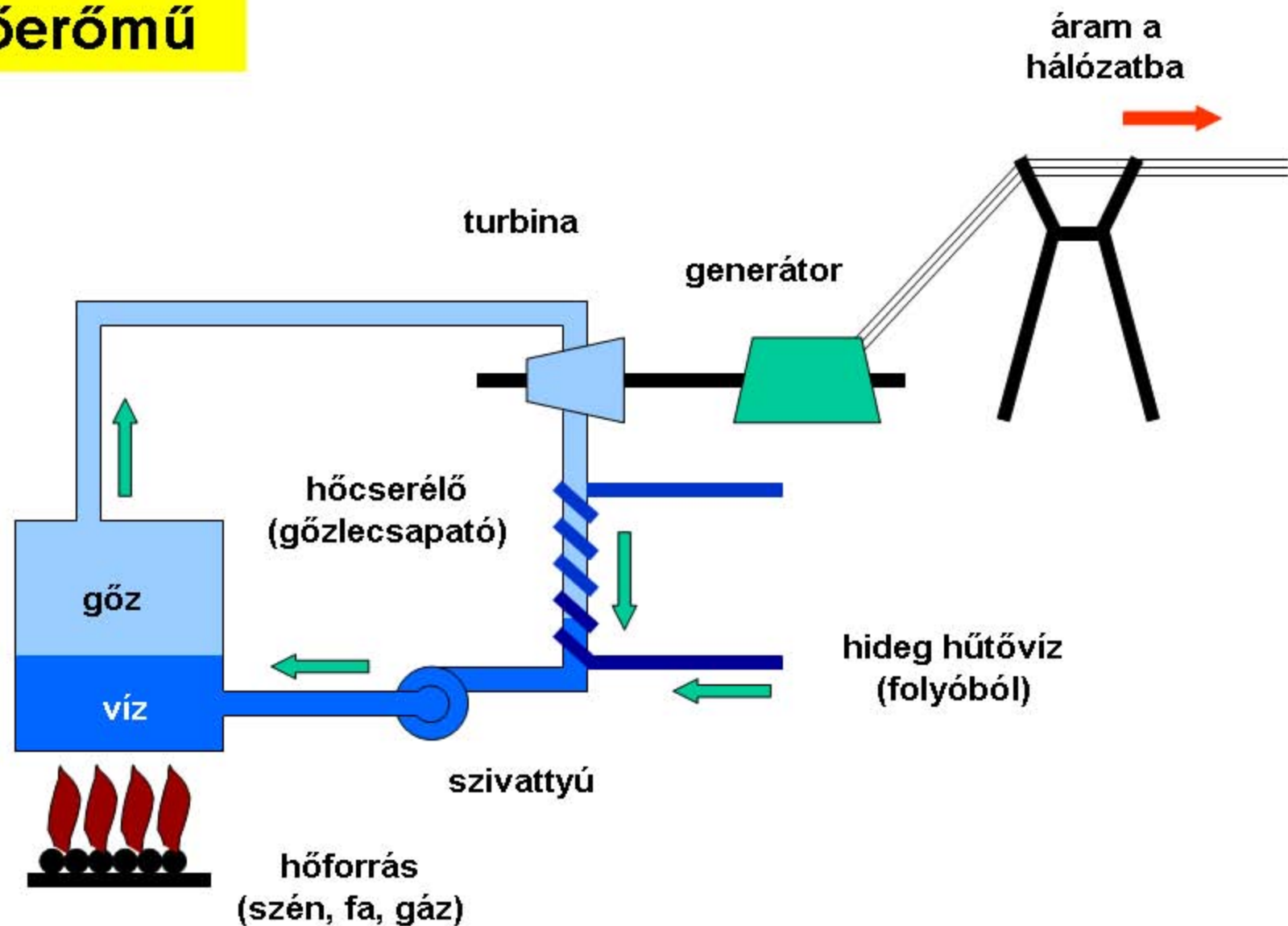
Hőerőmű

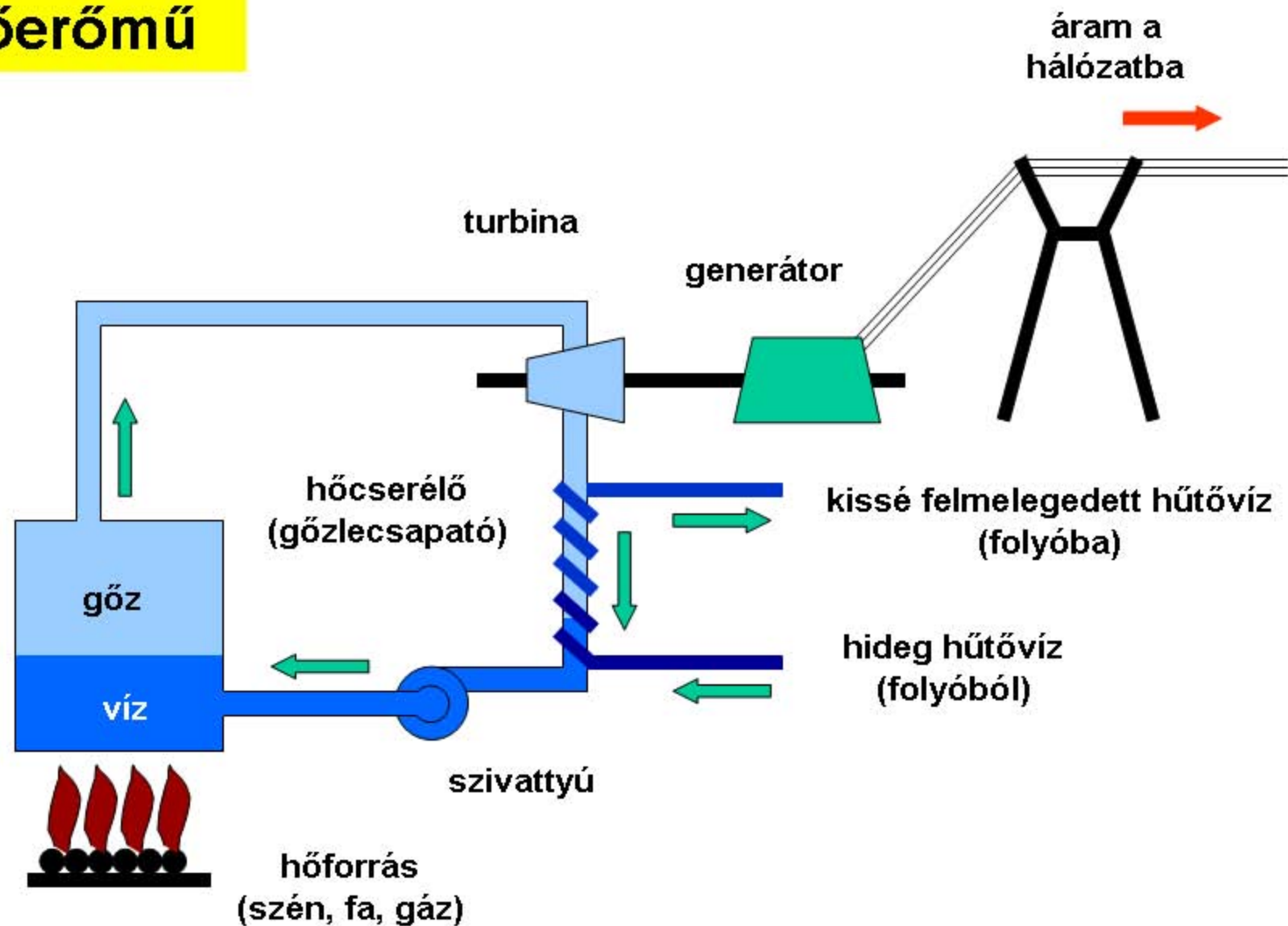
Hőerőmű

Hőerőmű

Hőerőmű

Atomerőmű

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**), és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

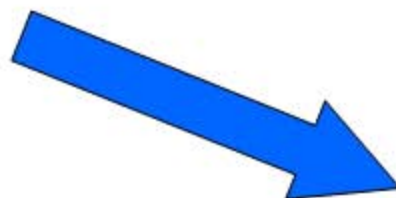

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

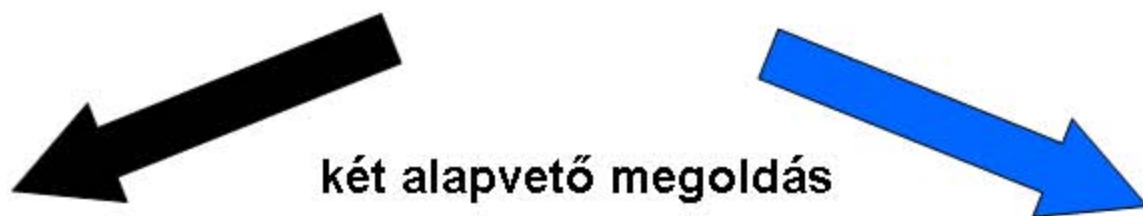
DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

grafit

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**), és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban **moderátorra** is szükség van!

grafit

— szerkezeti anyag

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

grafit

szerkezeti anyag

moderátor

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

két alapvető megoldás

grafit

szerkezeti anyag

moderátor

víz

hűtőközeg

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

két alapvető megoldás

grafit

szerkezeti anyag

moderátor

víz

hűtőközeg

víz

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**), és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban **moderátorra** is szükség van!

két alapvető megoldás

grafit

szerkezeti anyag

moderátor

víz

hűtőközeg

víz

moderátor

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**), és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban **moderátorra** is szükség van!

két alapvető megoldás

grafit

szerkezeti anyag

moderátor

víz

hűtőközeg

víz

moderátor

hűtőközeg

Atomerőmű

Cseréljük ki a hőforrást atomreaktorra (**szabályozott láncreakcióra**),
és vezessük el a hőt vízzel, éppen úgy, mint a hagyományos hőerőműben!

DE az atomreaktorban
moderátorra is szükség van!

két alapvető megoldás

grafit

szerkezeti anyag

moderátor

víz

hűtőközeg

víz

moderátor

hűtőközeg

acéltartály

szerkezeti anyag

Grafitmoderátoros erőmű

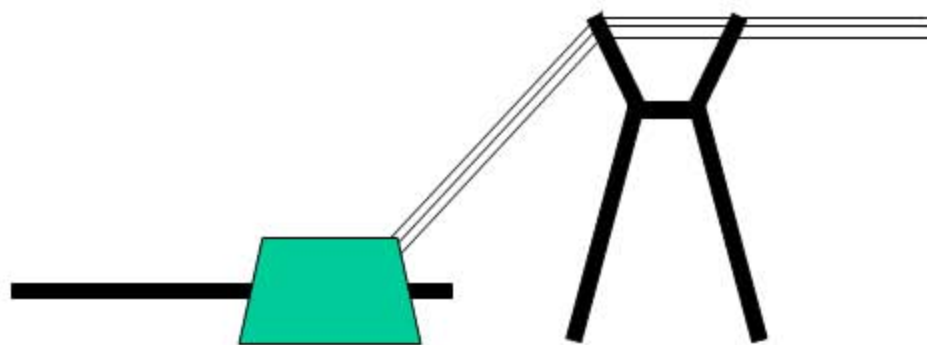
Grafitmoderátoros erőmű

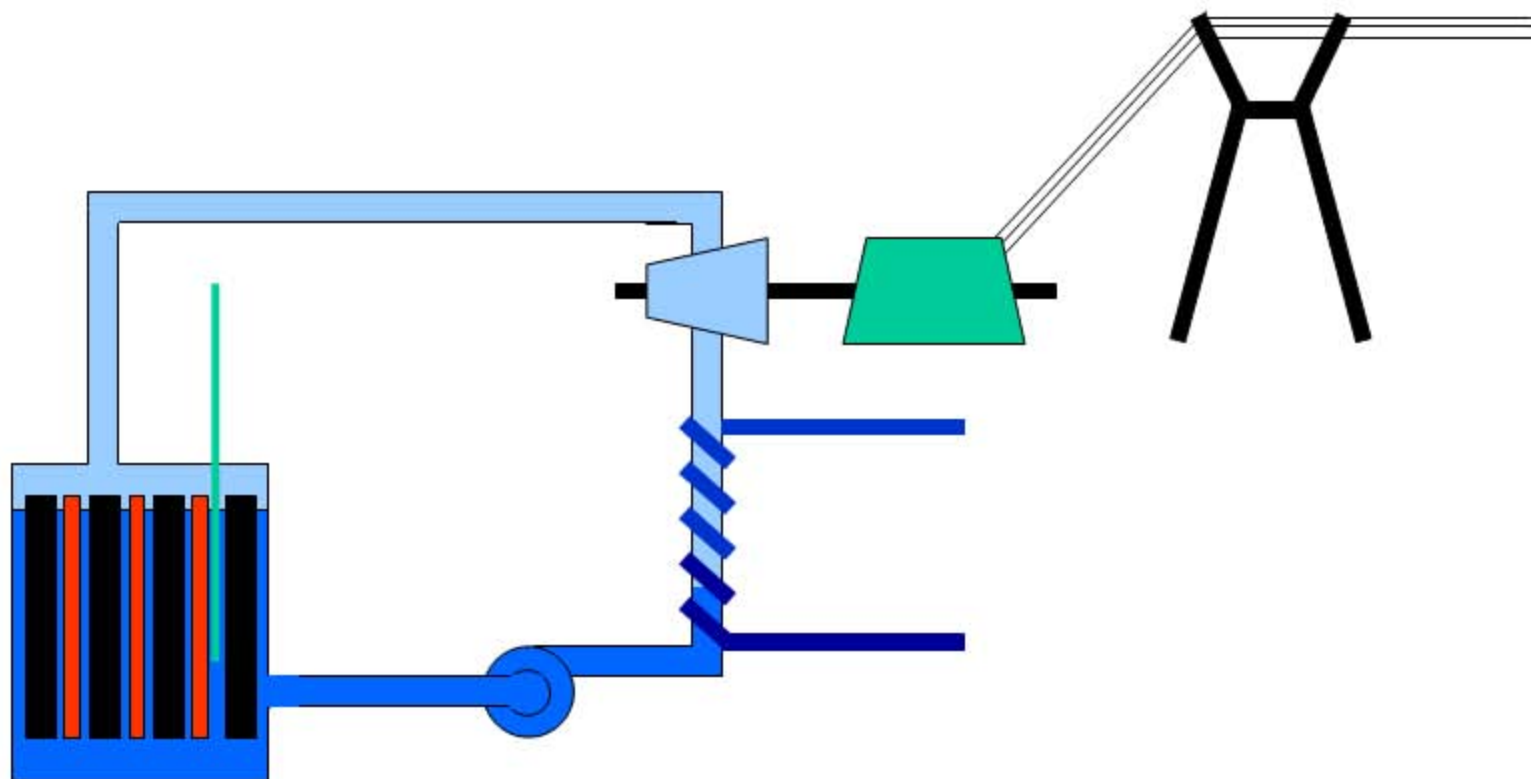
(Csernobil)

Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

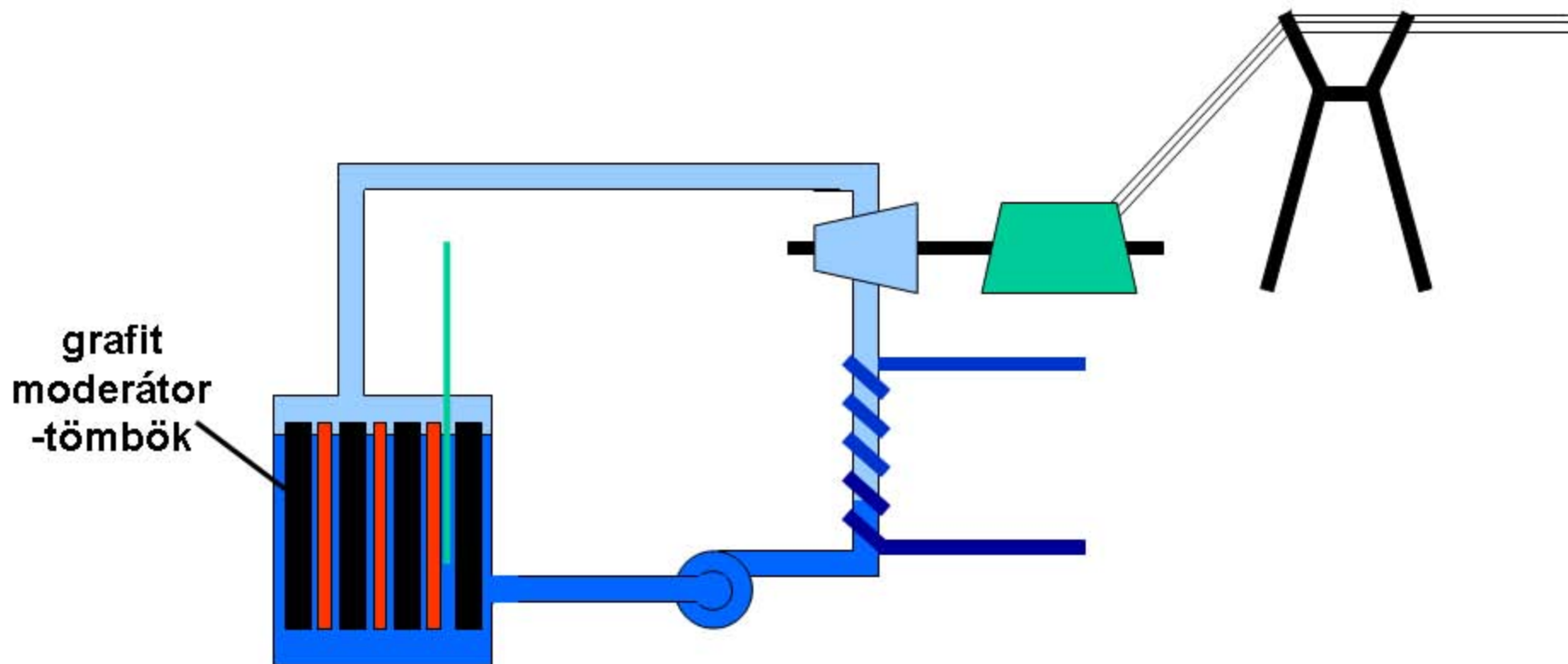

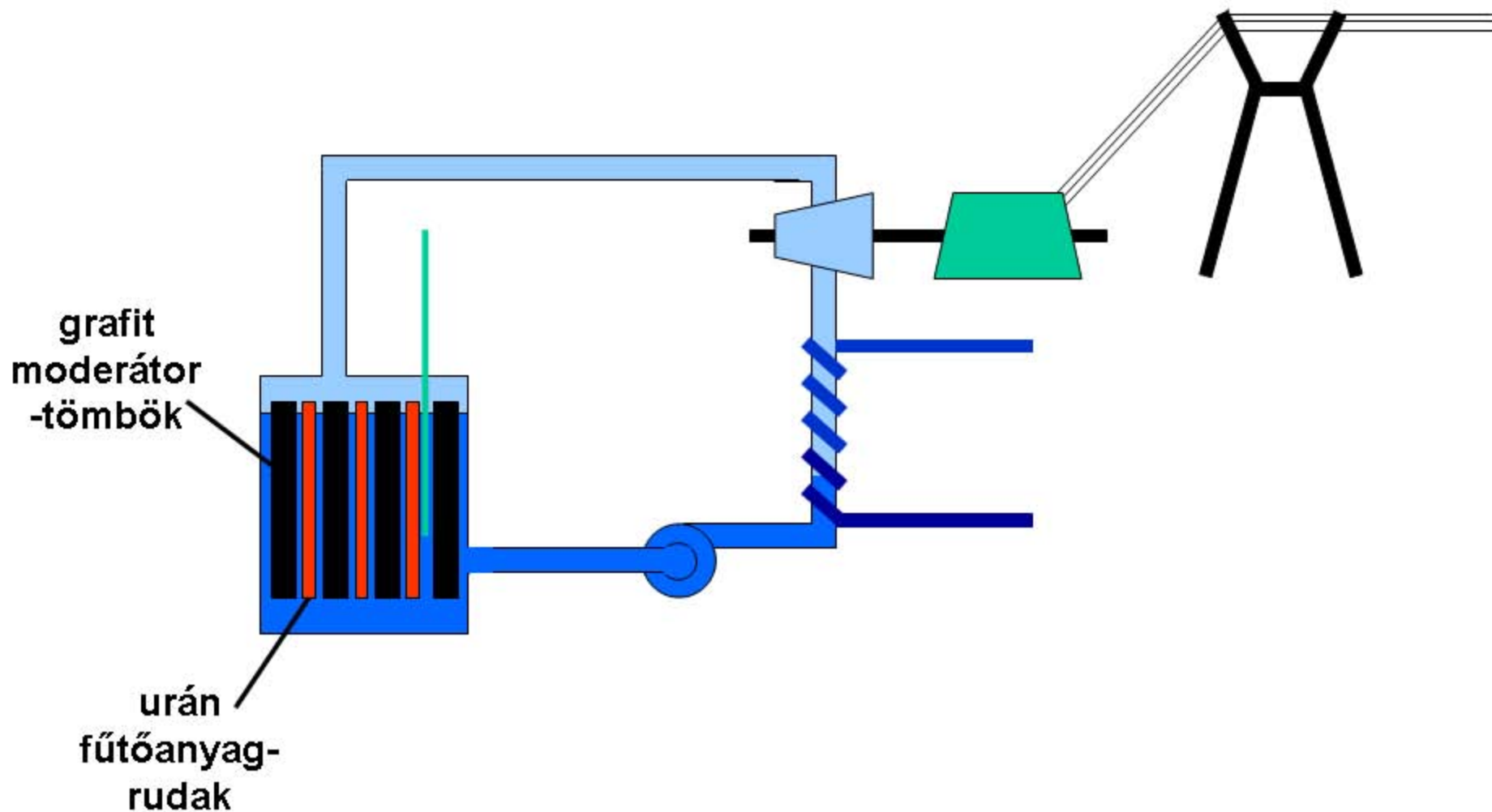
Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

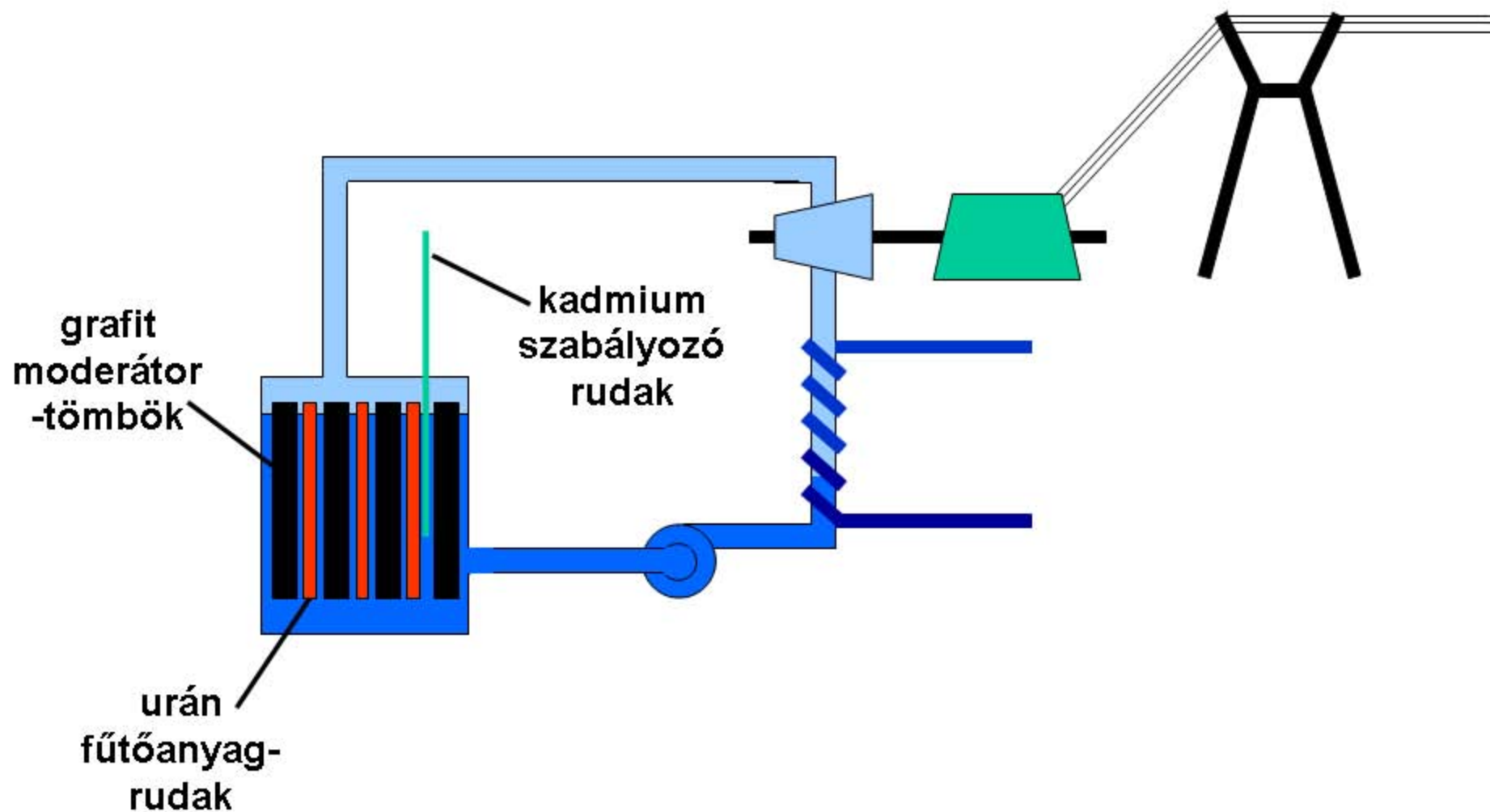
Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

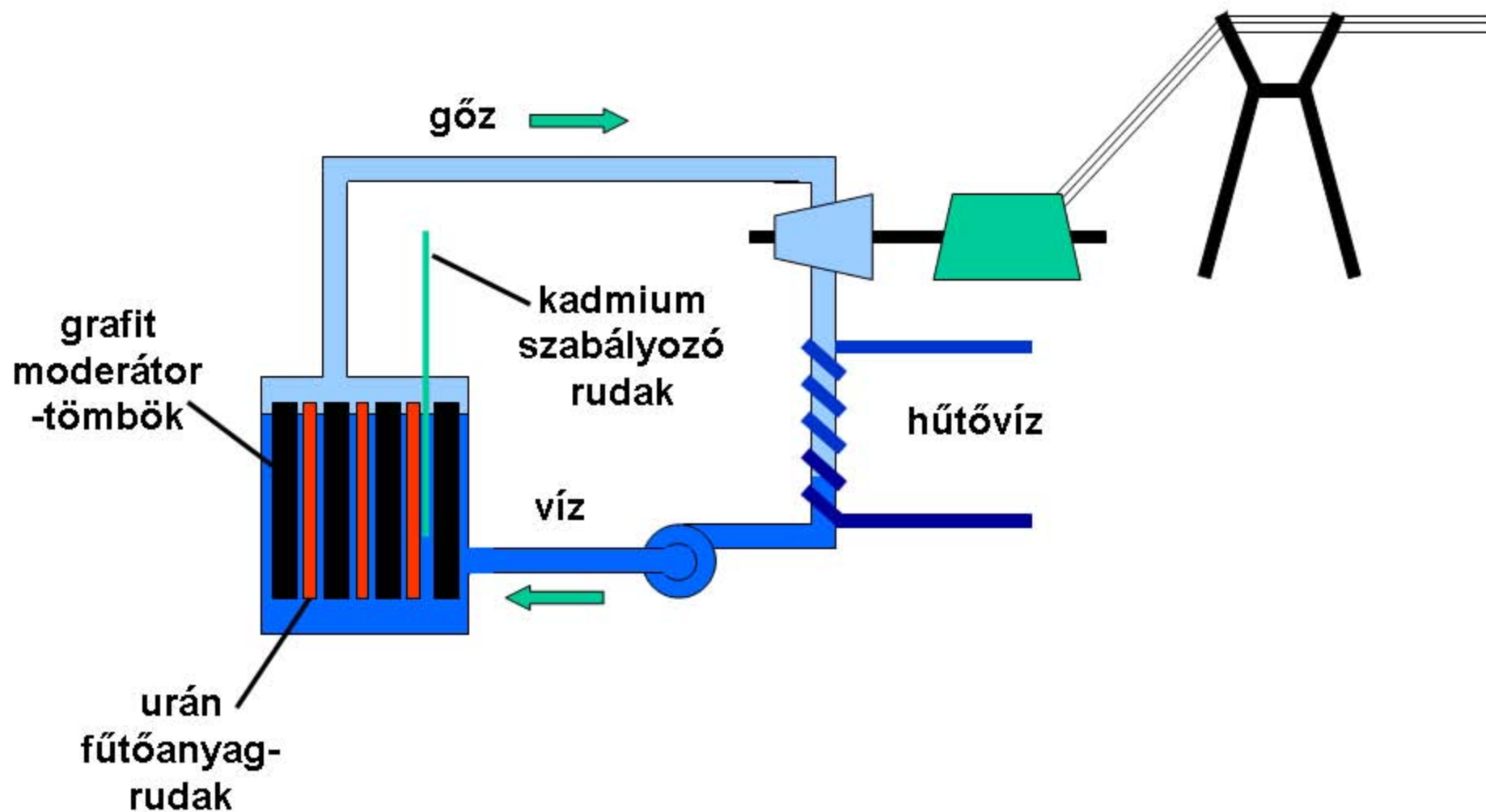
Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

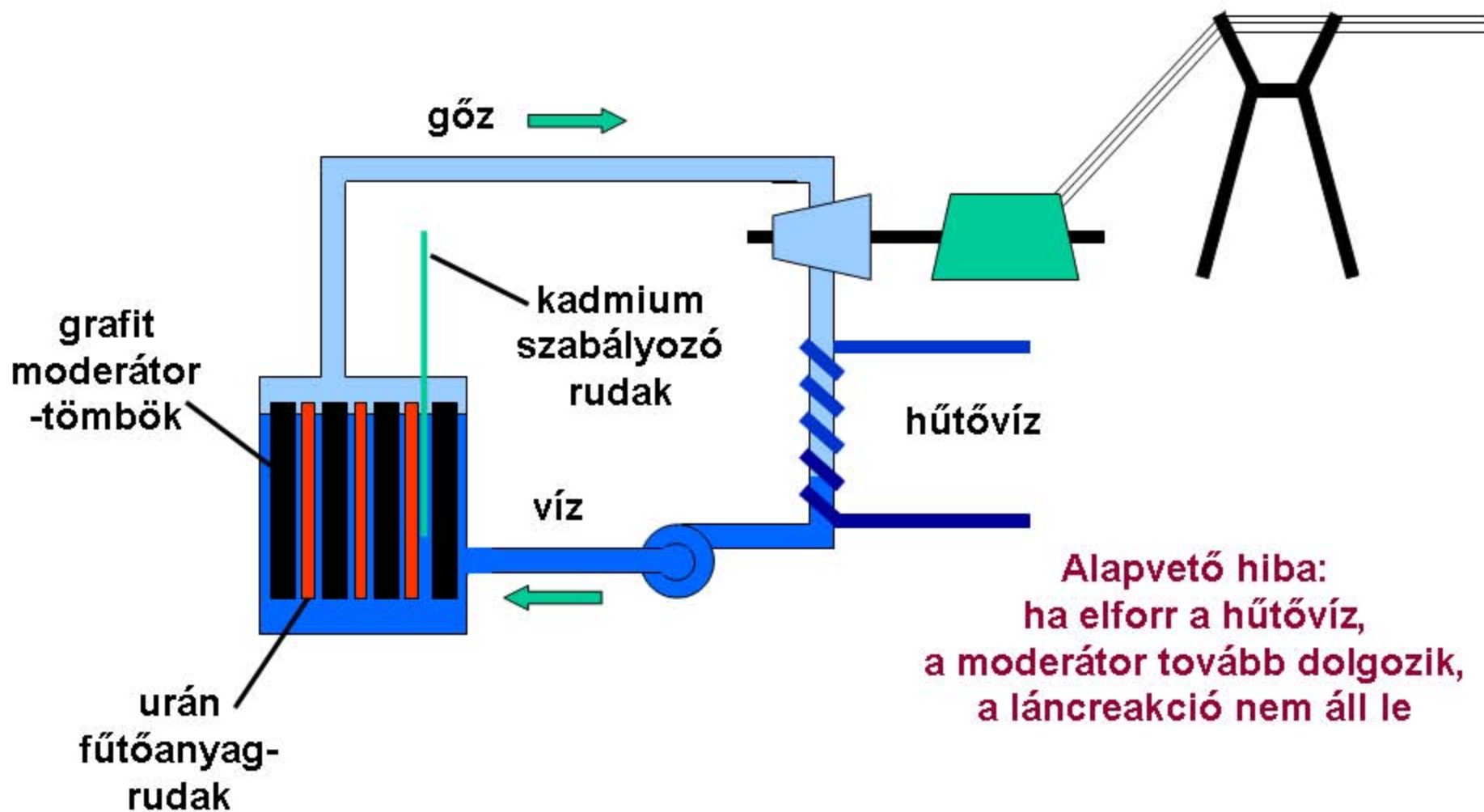
Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

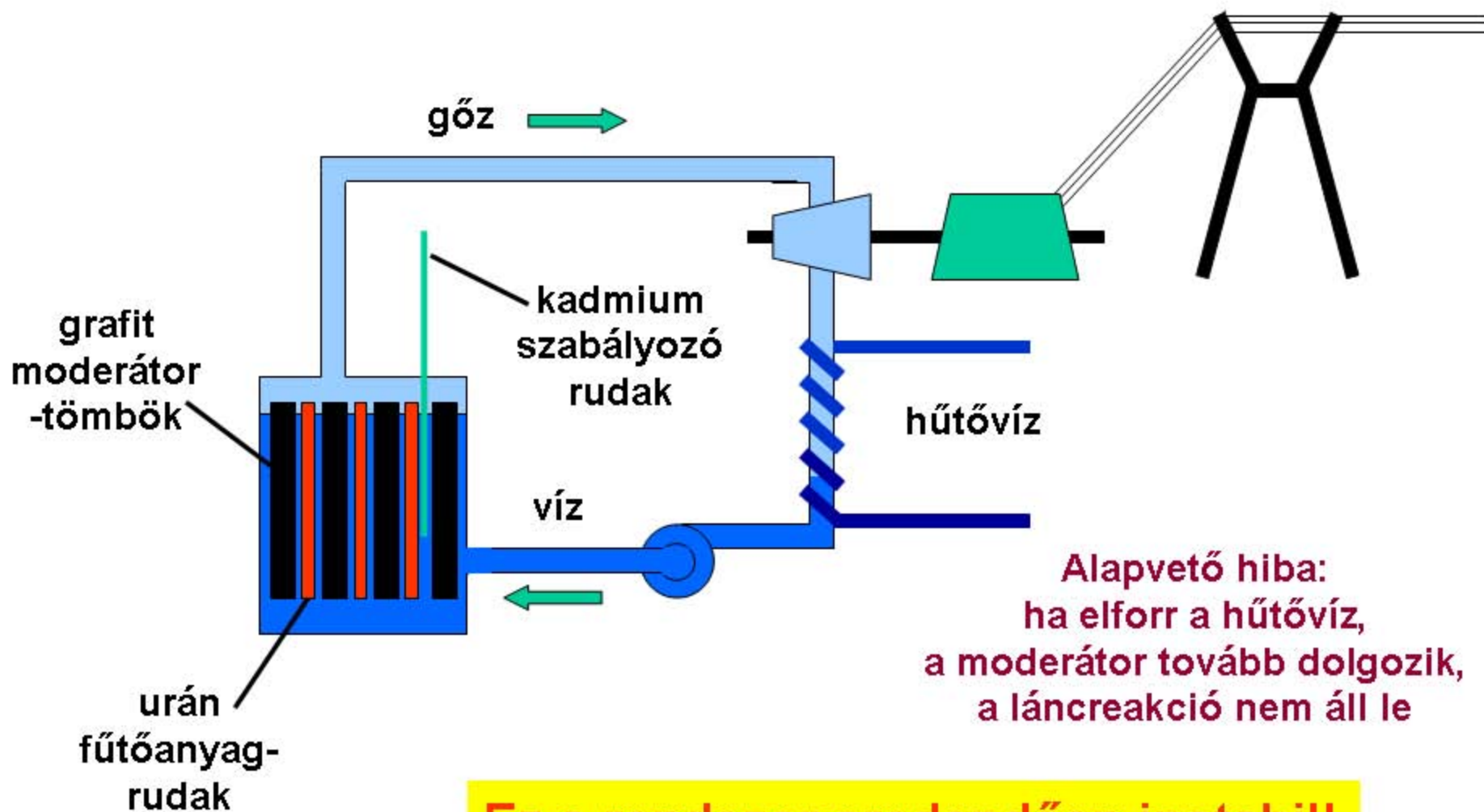
Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

Grafitmoderátoros erőmű

(Csernobil)

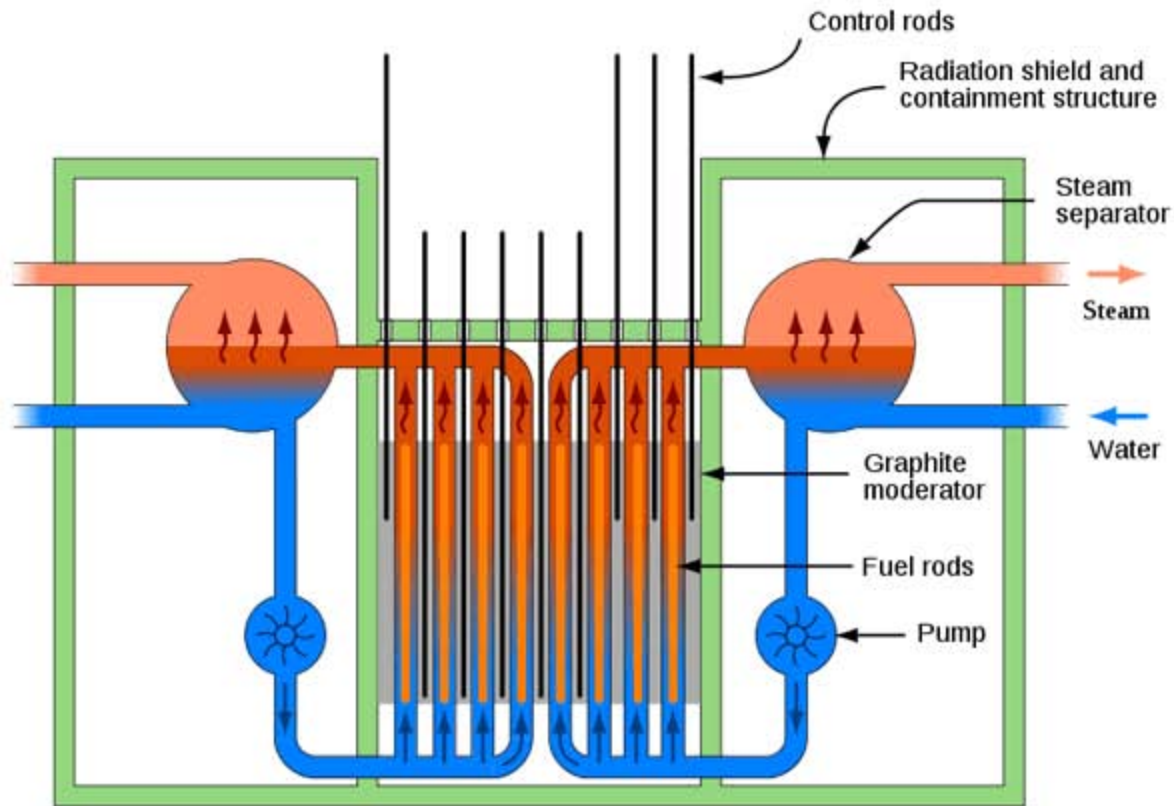

Alapvető hiba:
ha elforr a hűtővíz,
a moderátor tovább dolgozik,
a láncreakció nem áll le

Ez a rendszer eredendően instabil!

Grafitmoderátoros erőmű

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

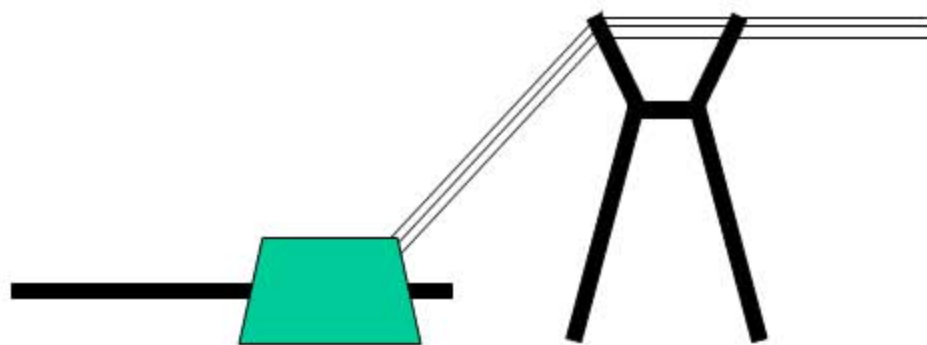
Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

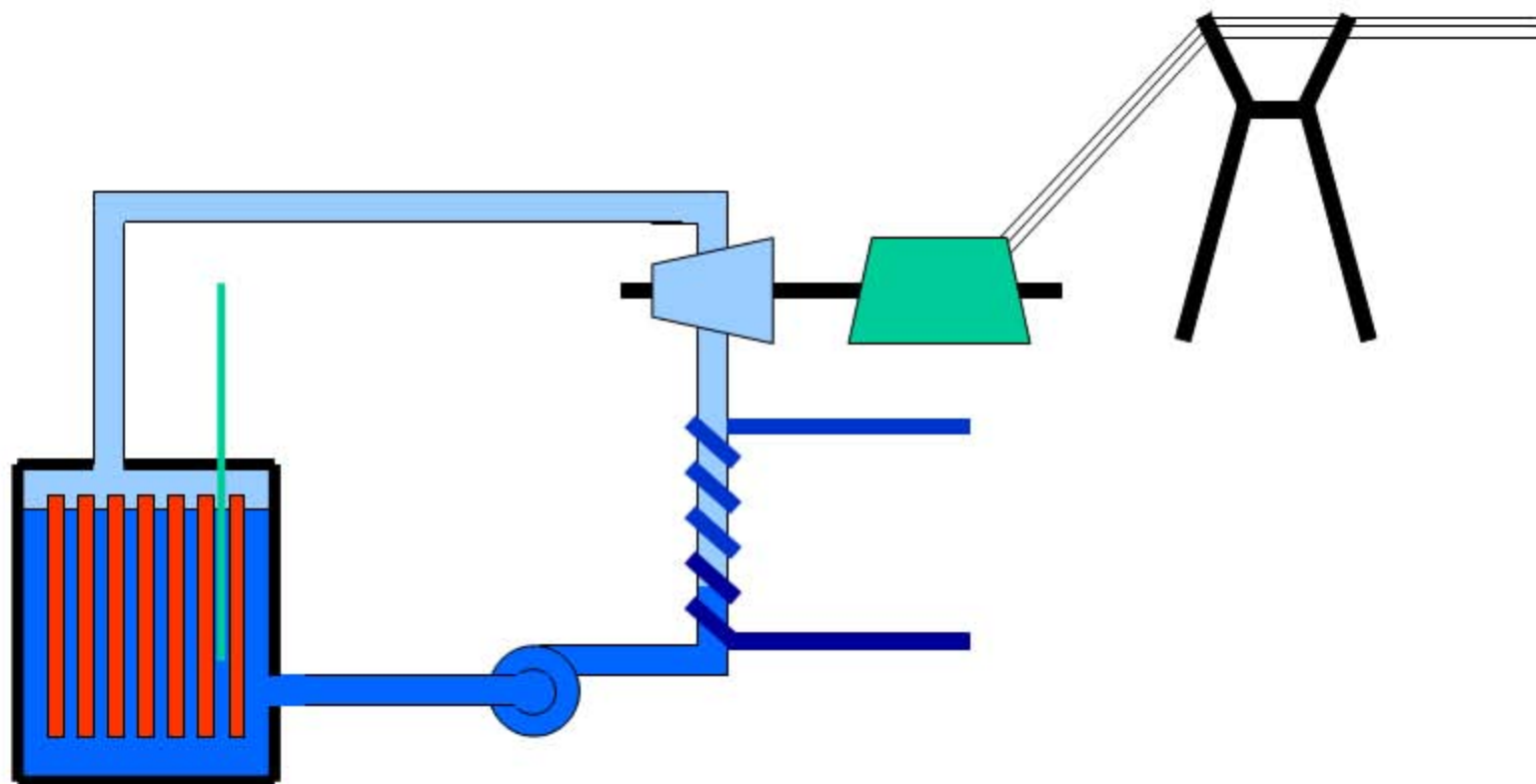
Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

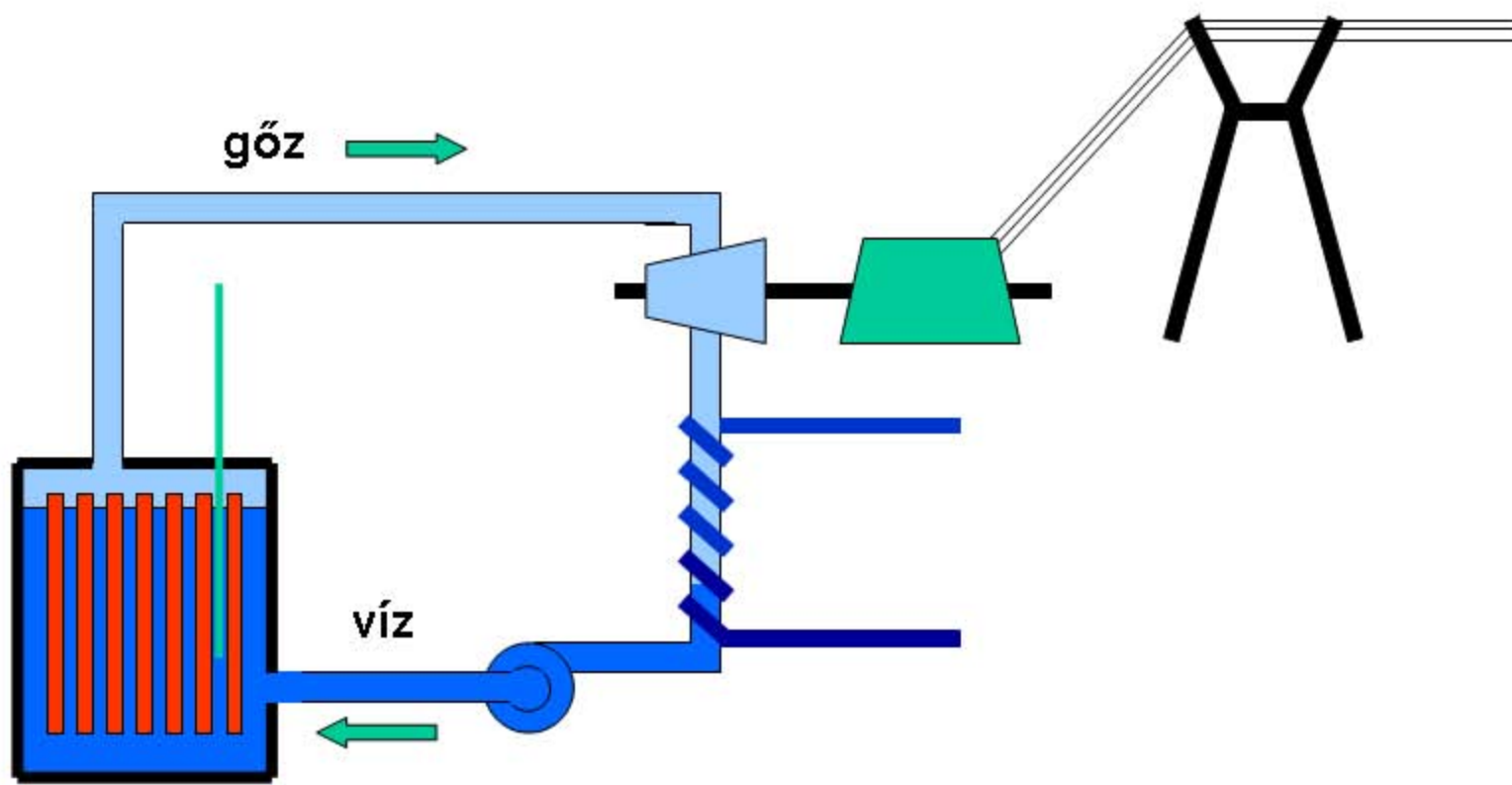
Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

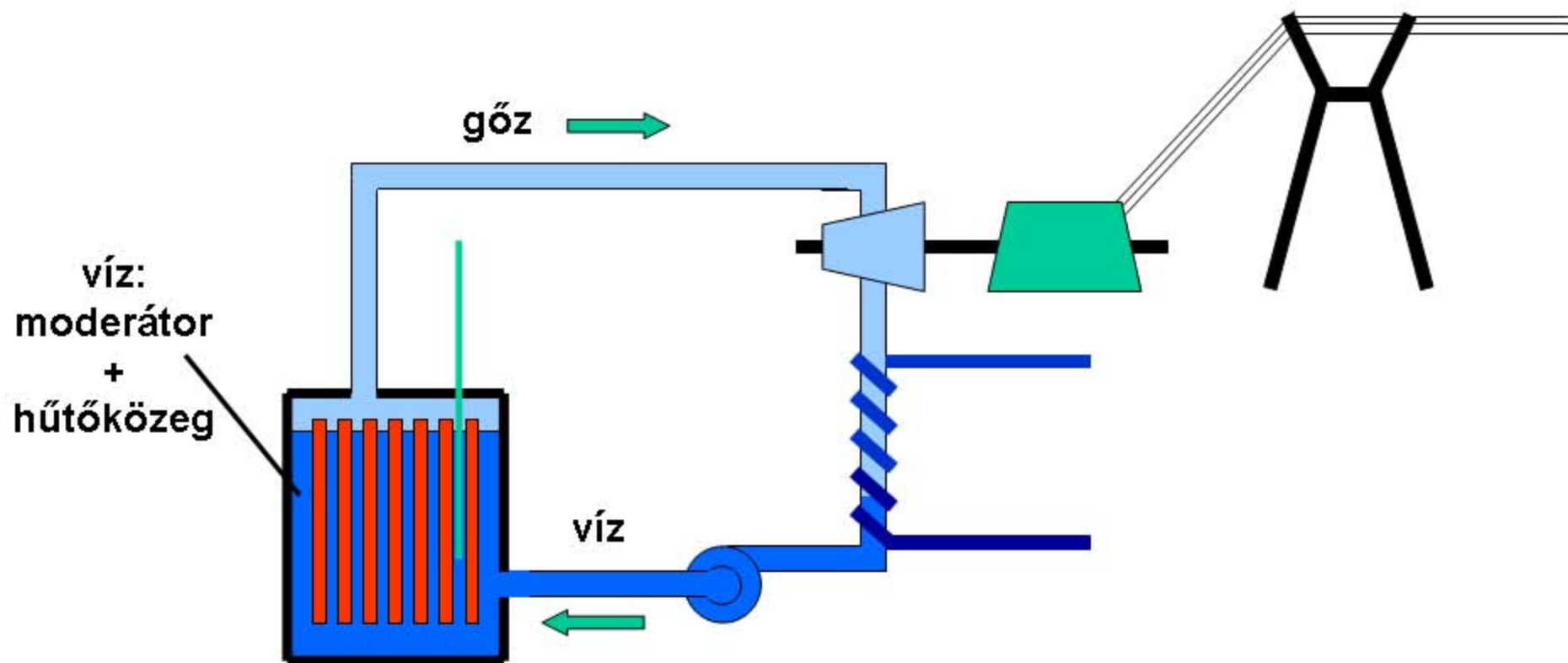

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

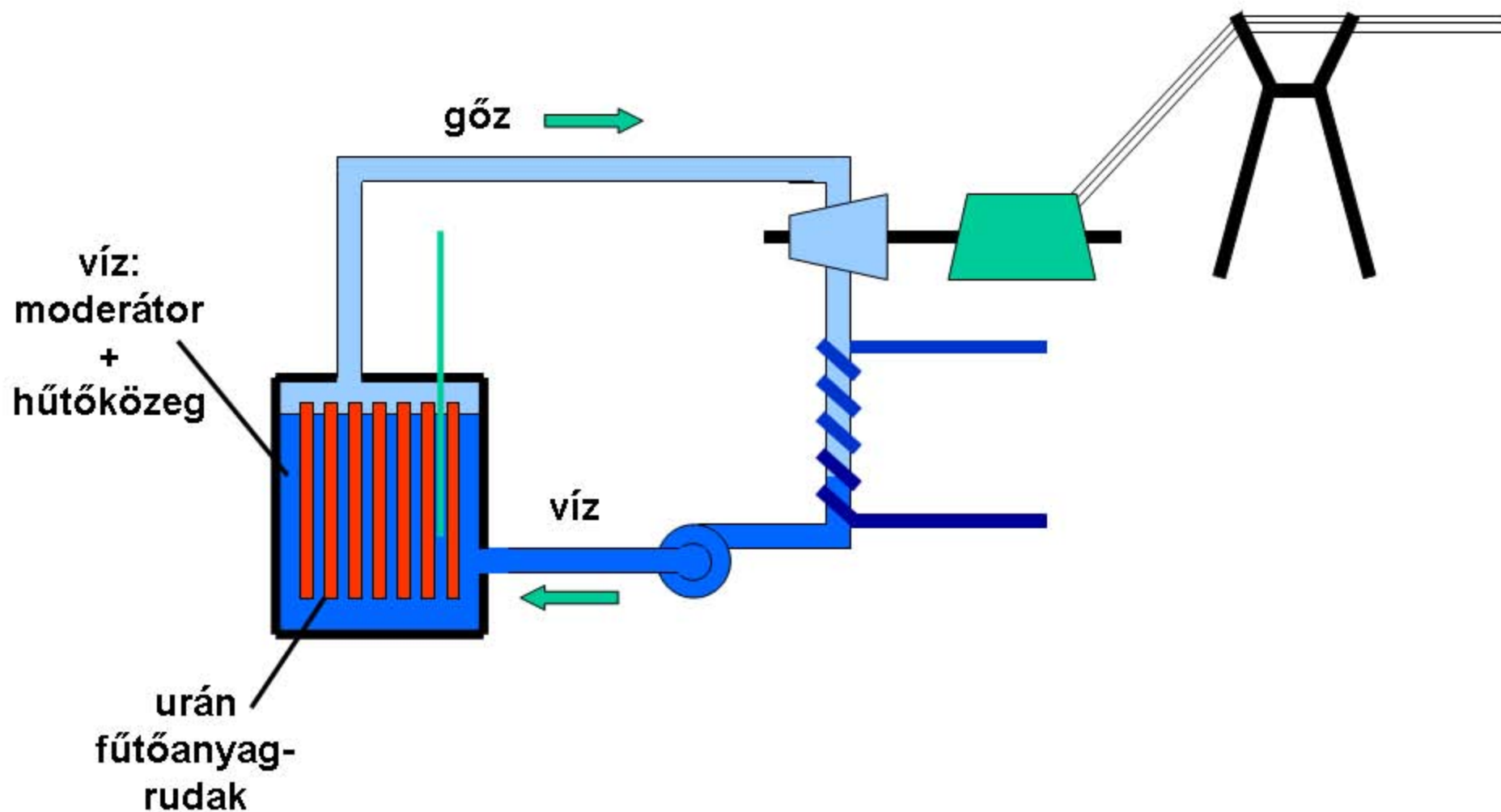

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR) (Fukusima)

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

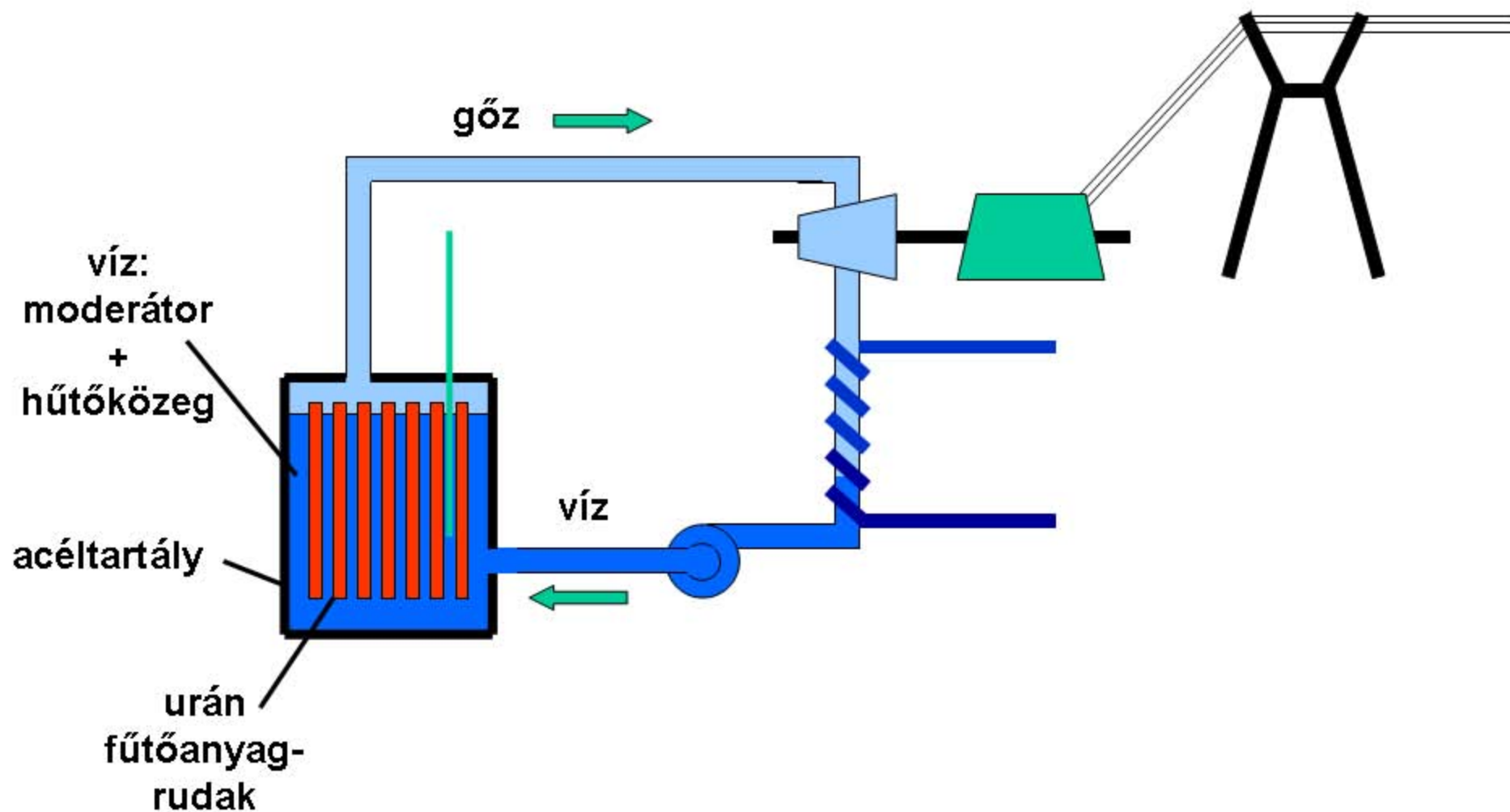
(Fukusima)

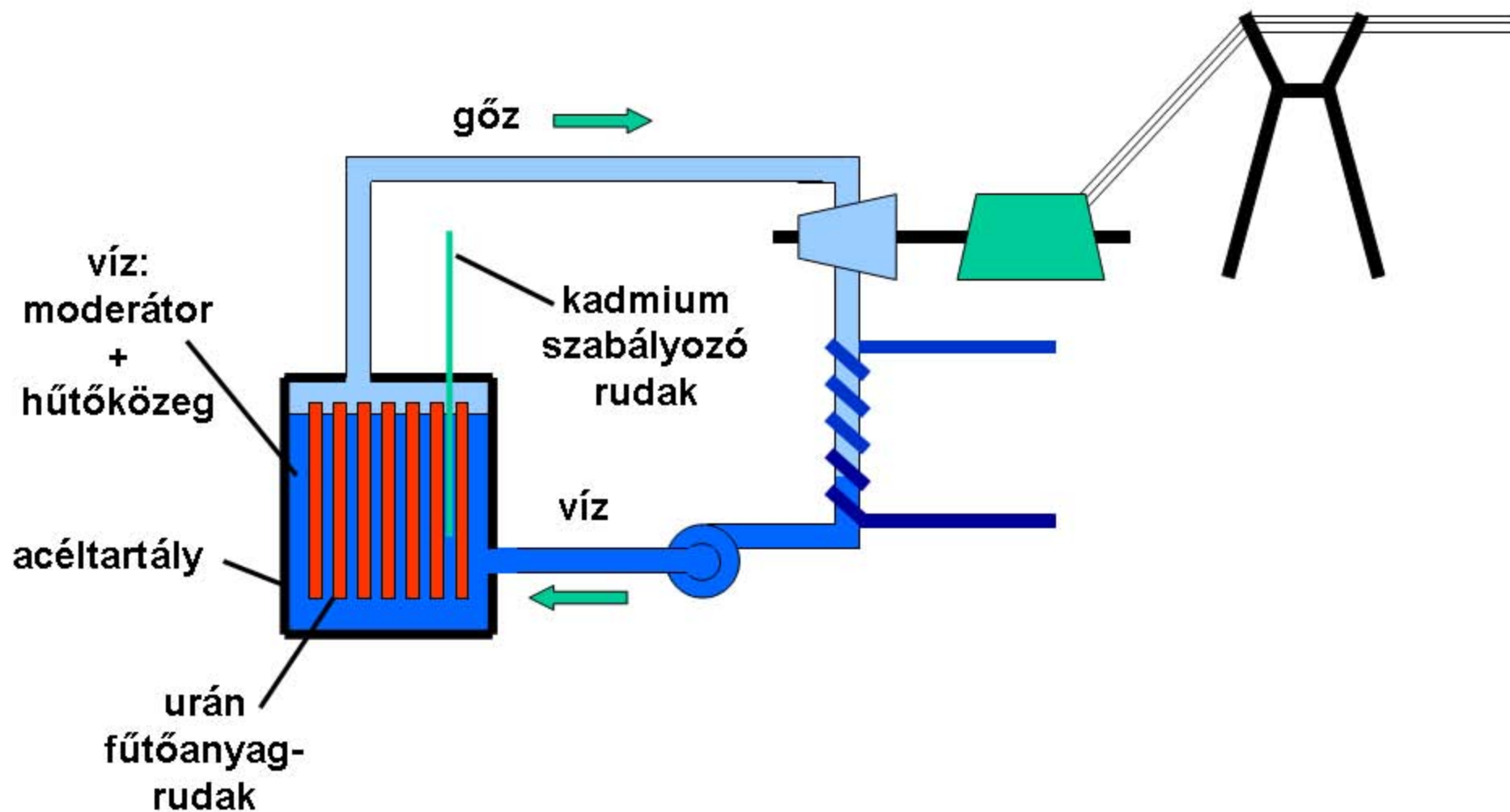
Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

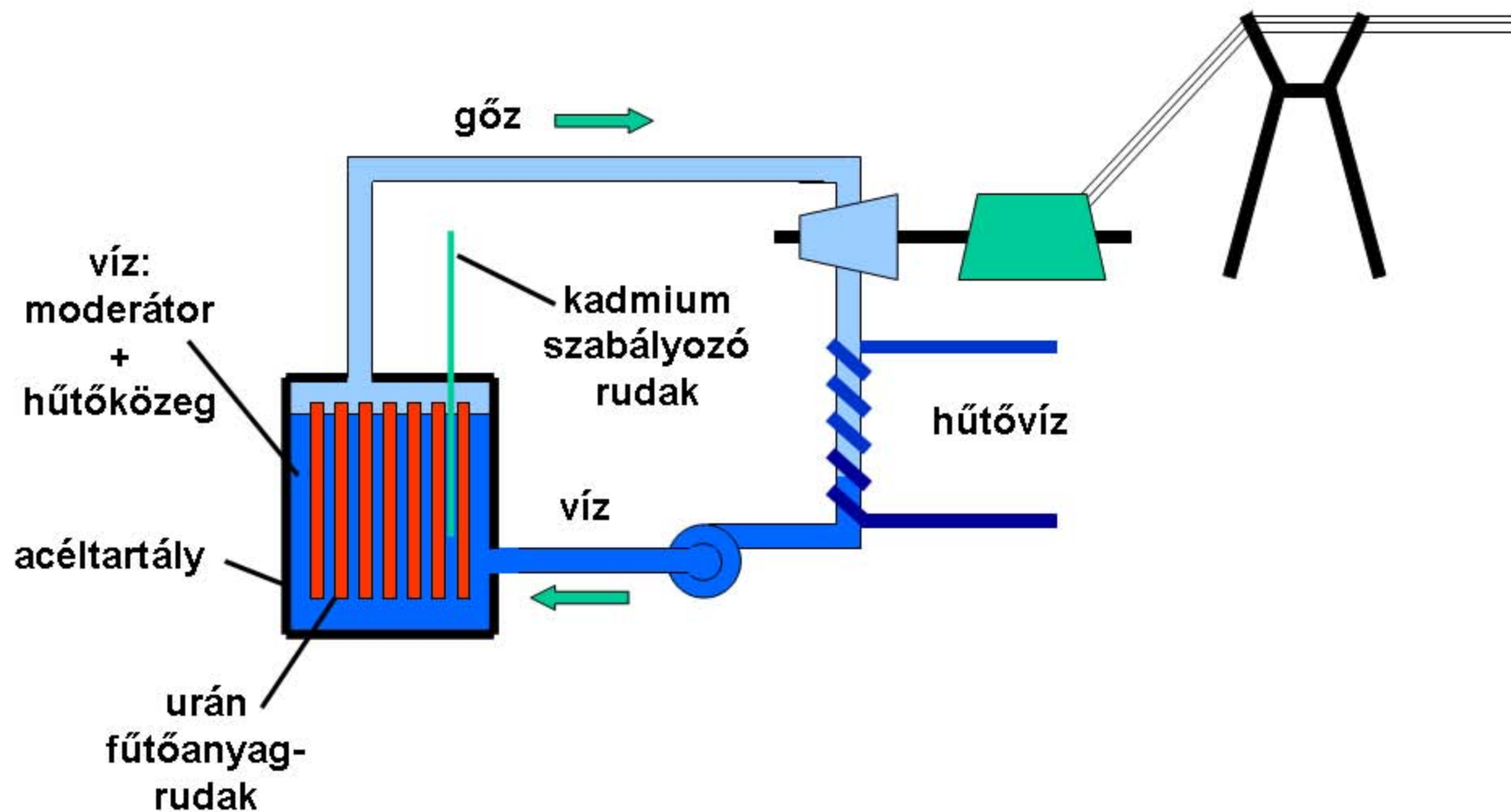
Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

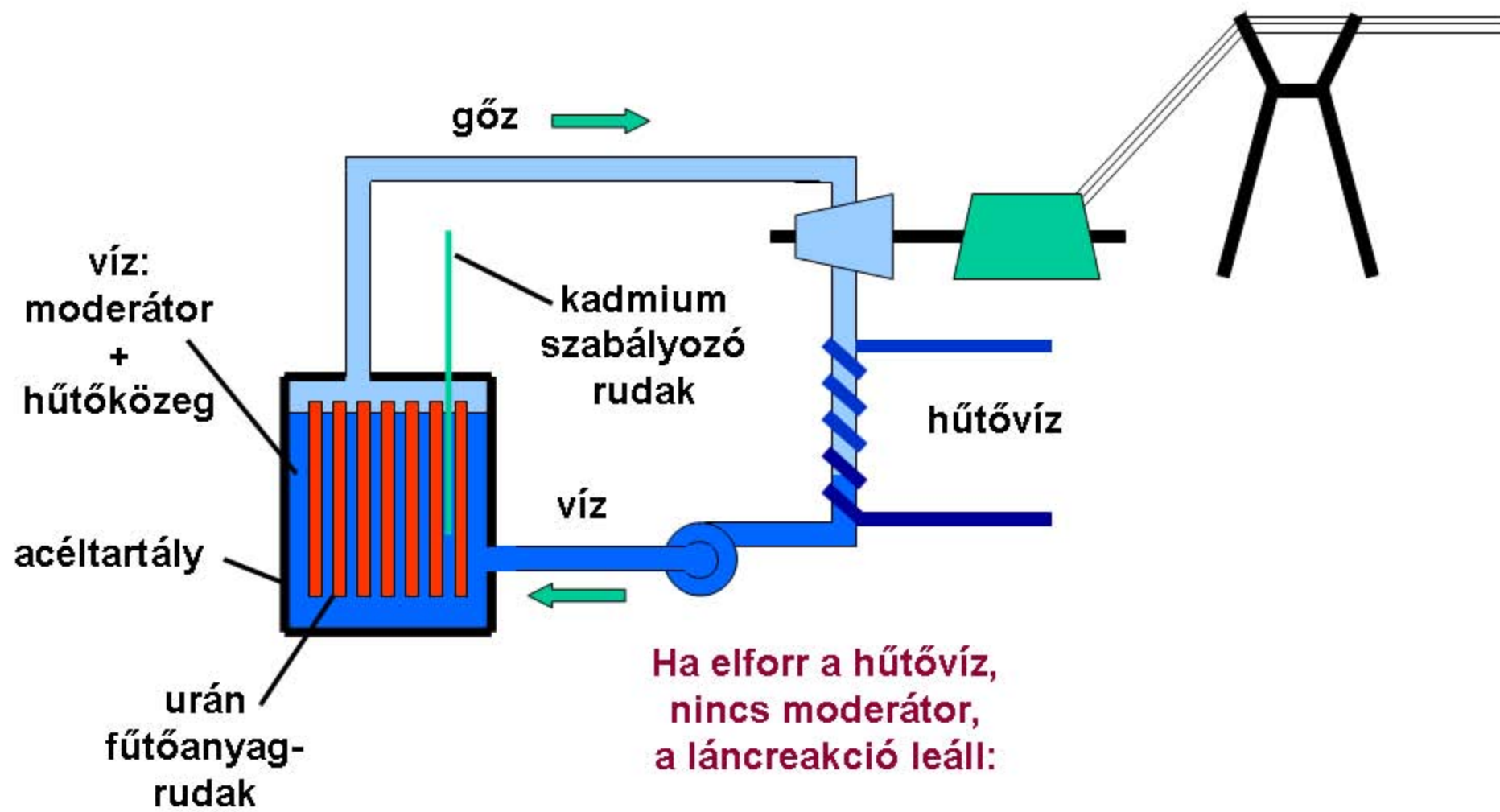

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

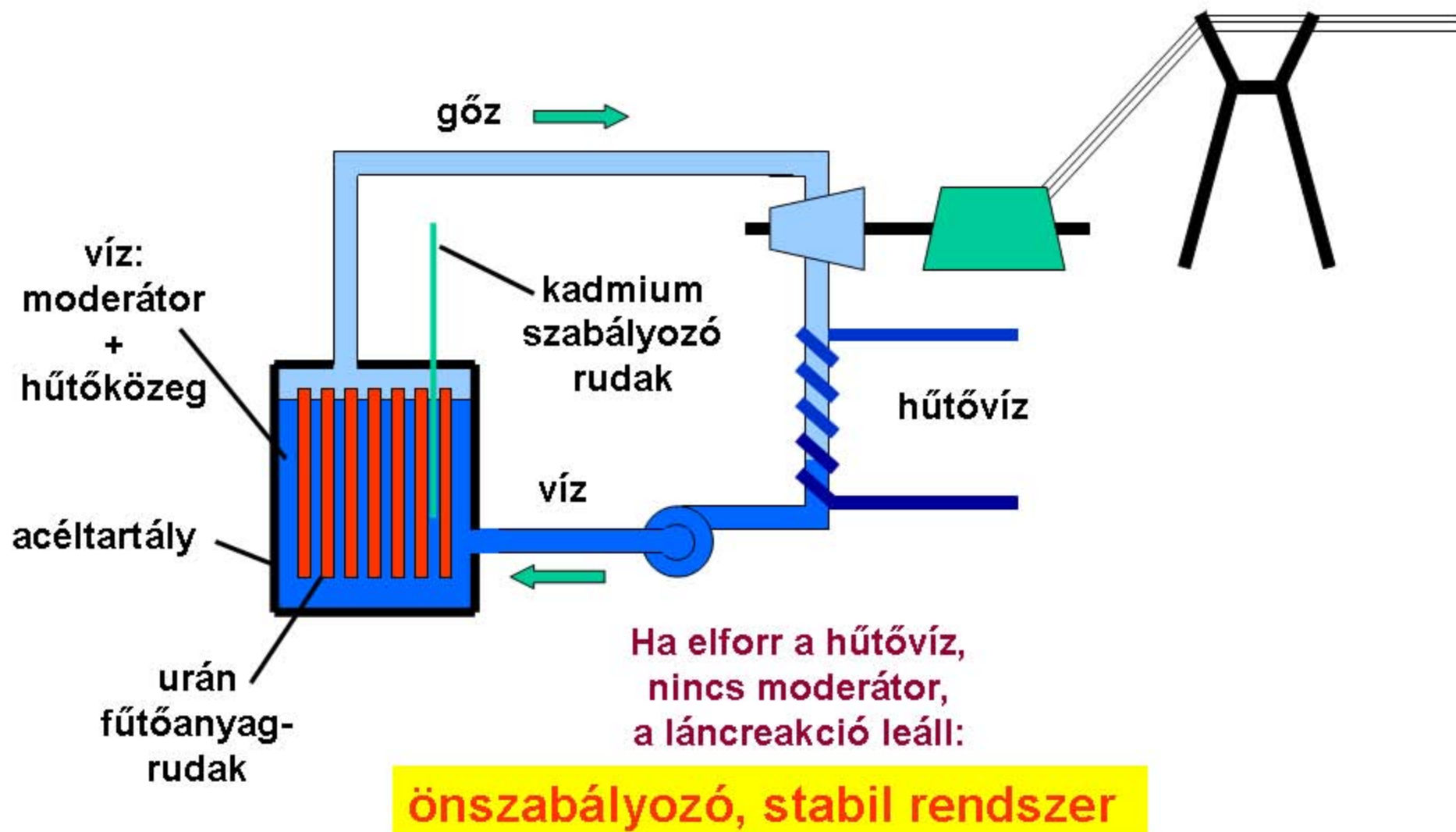
(Fukusima)

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR) (Fukusima)

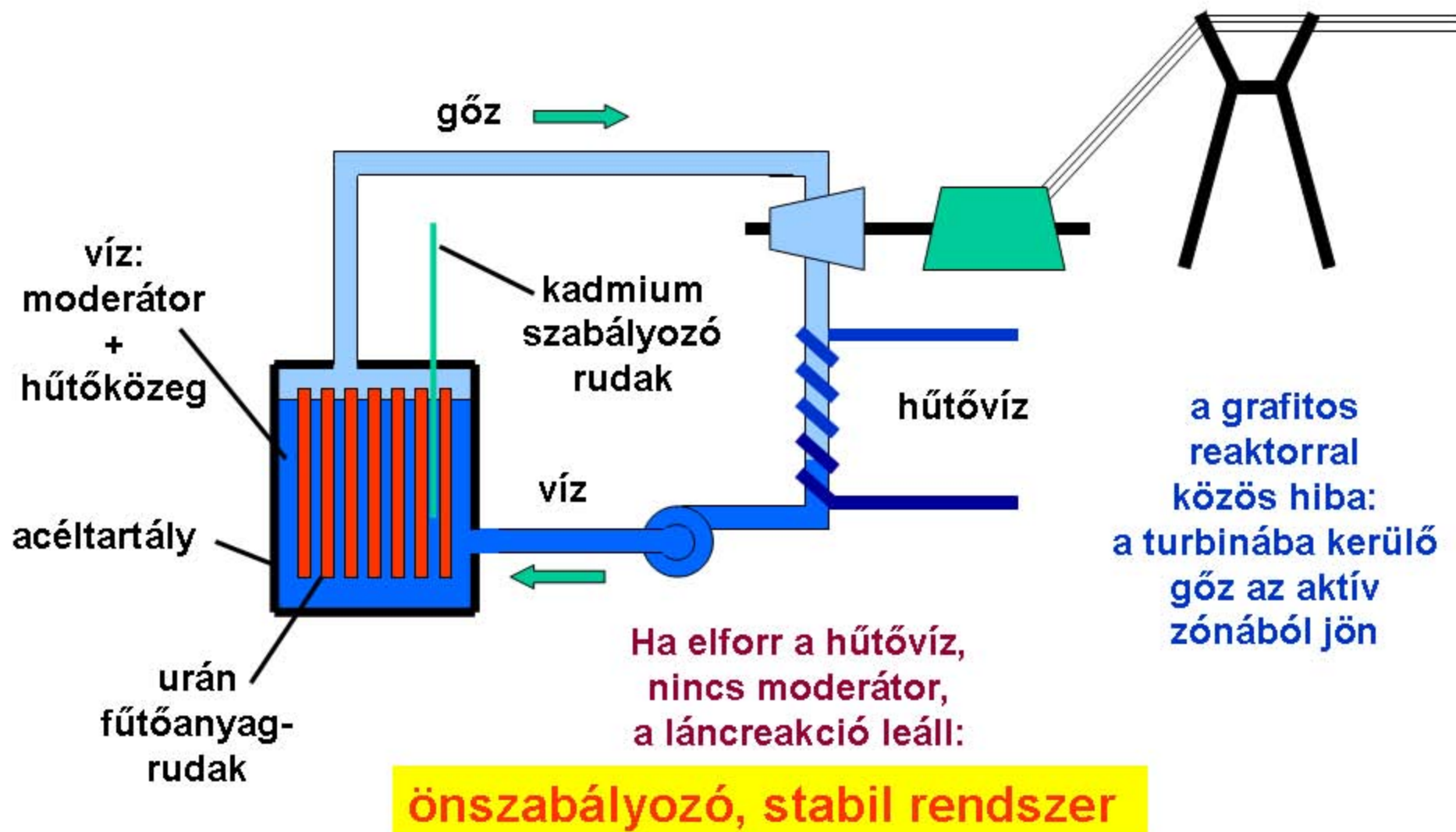

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR) (Fukusima)

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

(Fukusima)

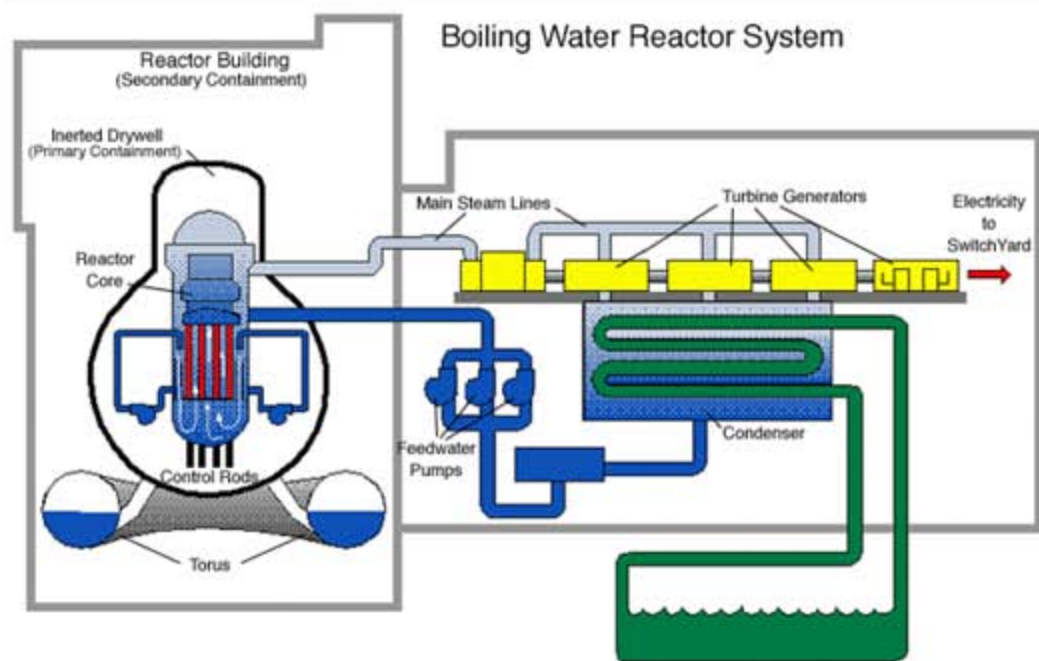

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

Boiling Water Reactor (BWR)

Secondary containment:
Area of explosion at
Fukushima Daiichi 1

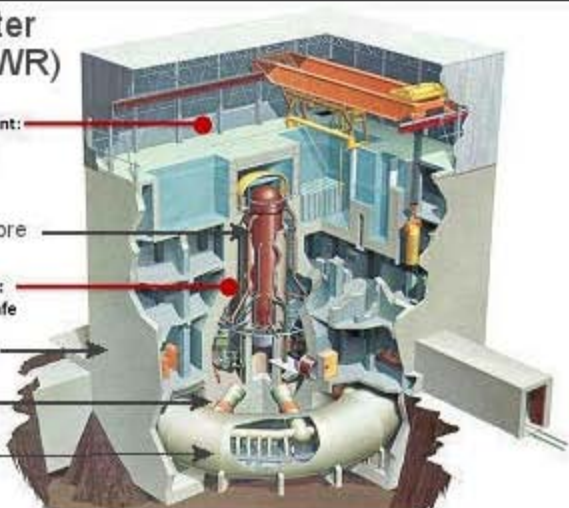
reactor core

Primary containment:
Remains intact and safe

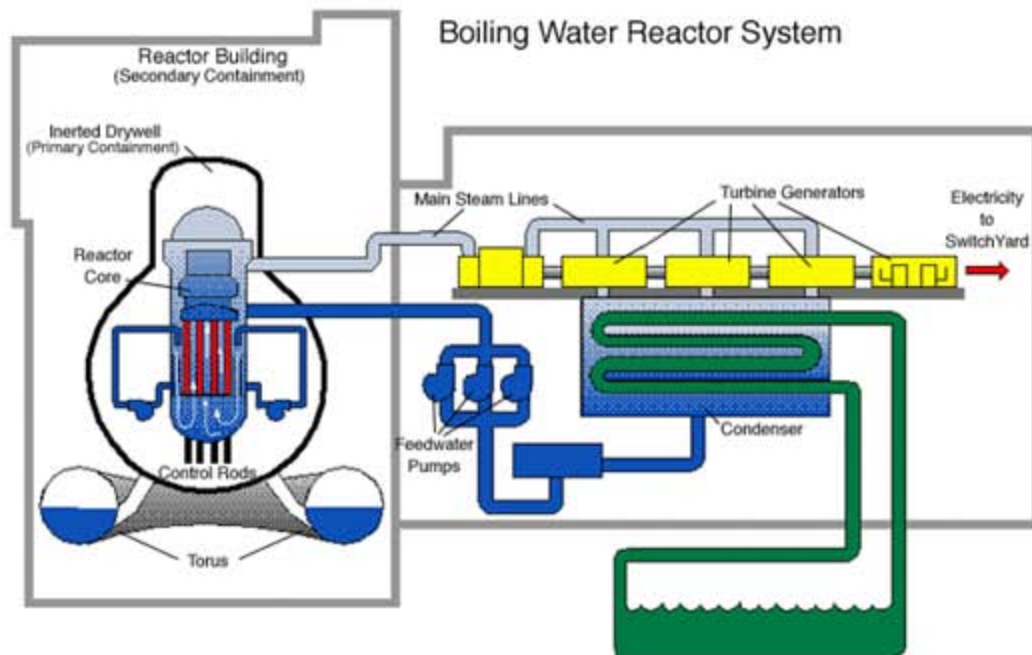
concrete shielding

water pump

pressure-suppression pool

Vízforraló reaktoros erőmű (BWR)

Nyomottvizes reaktor (PWR)

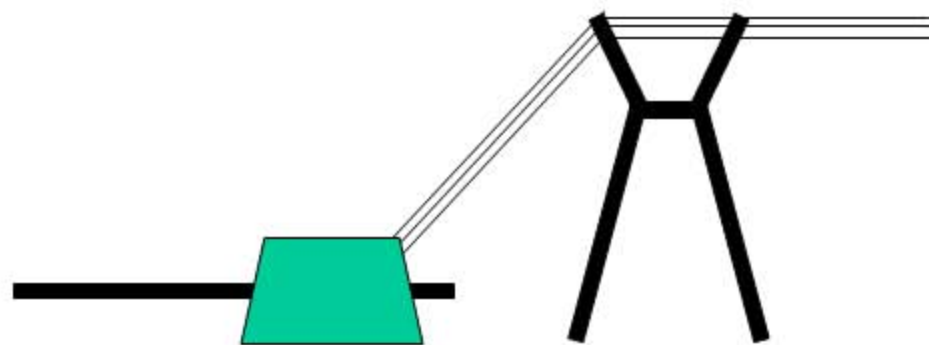
Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

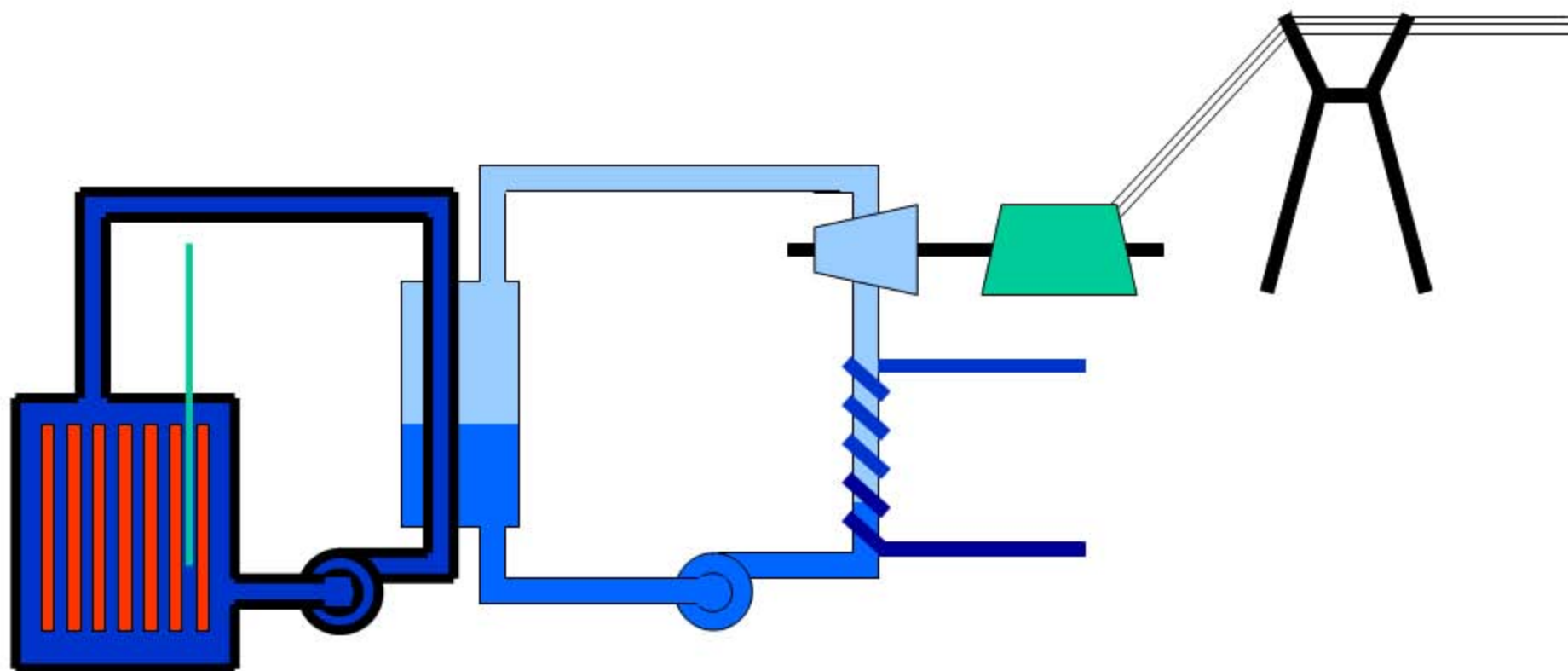
Nyomottvizes reaktor (PWR)

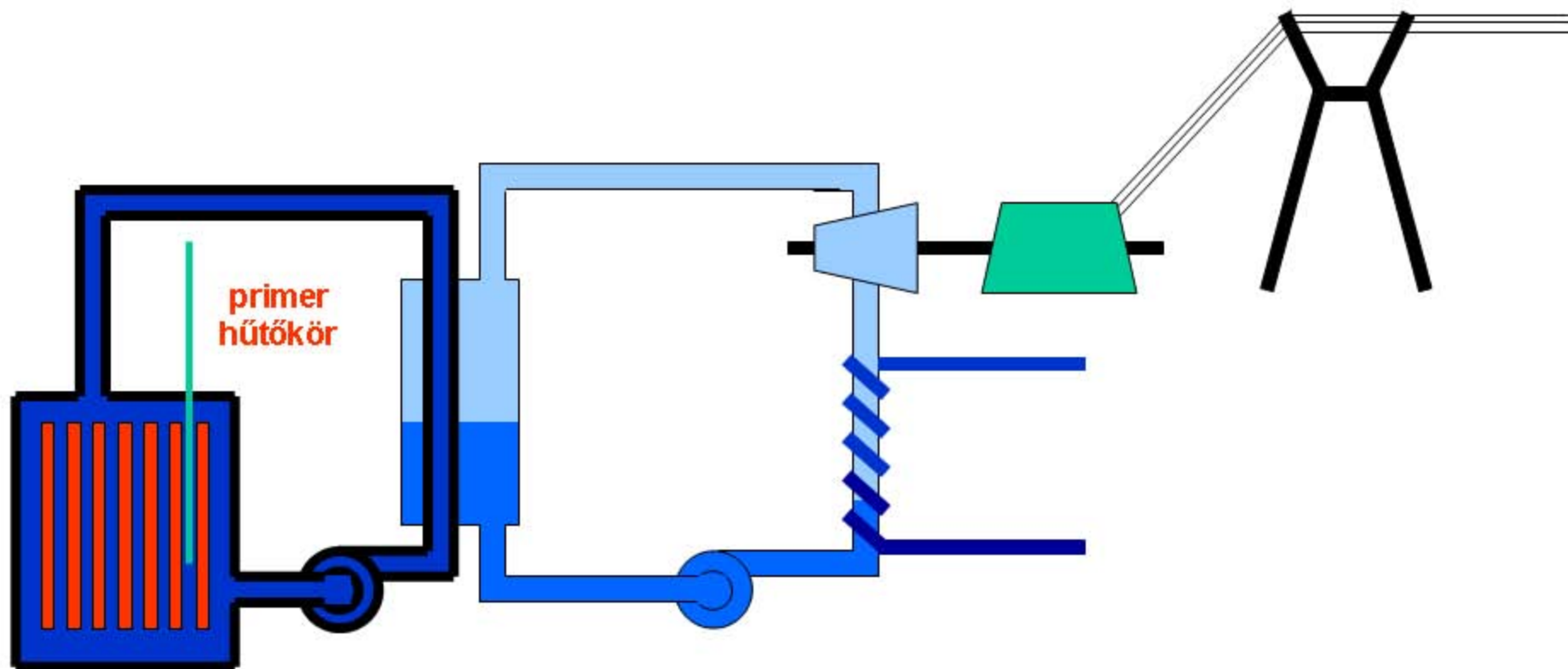
(Paks)

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

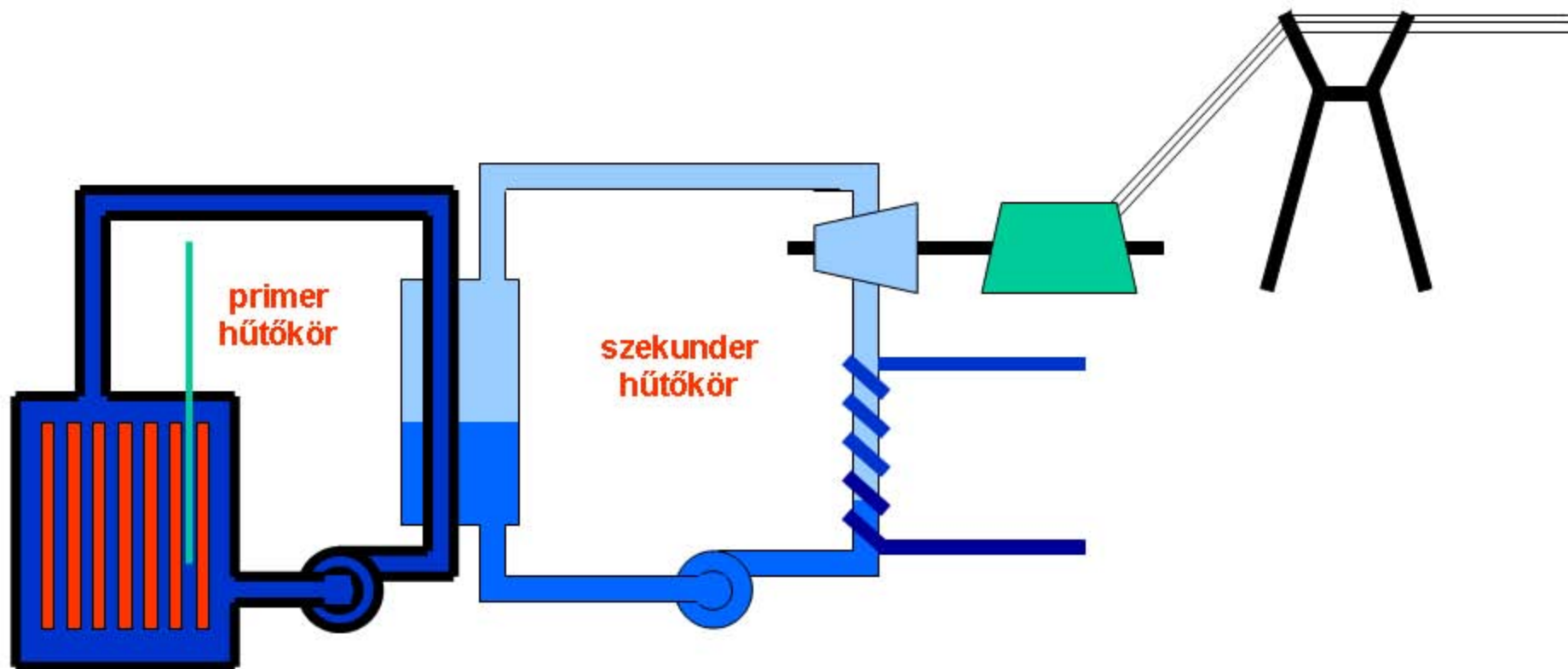

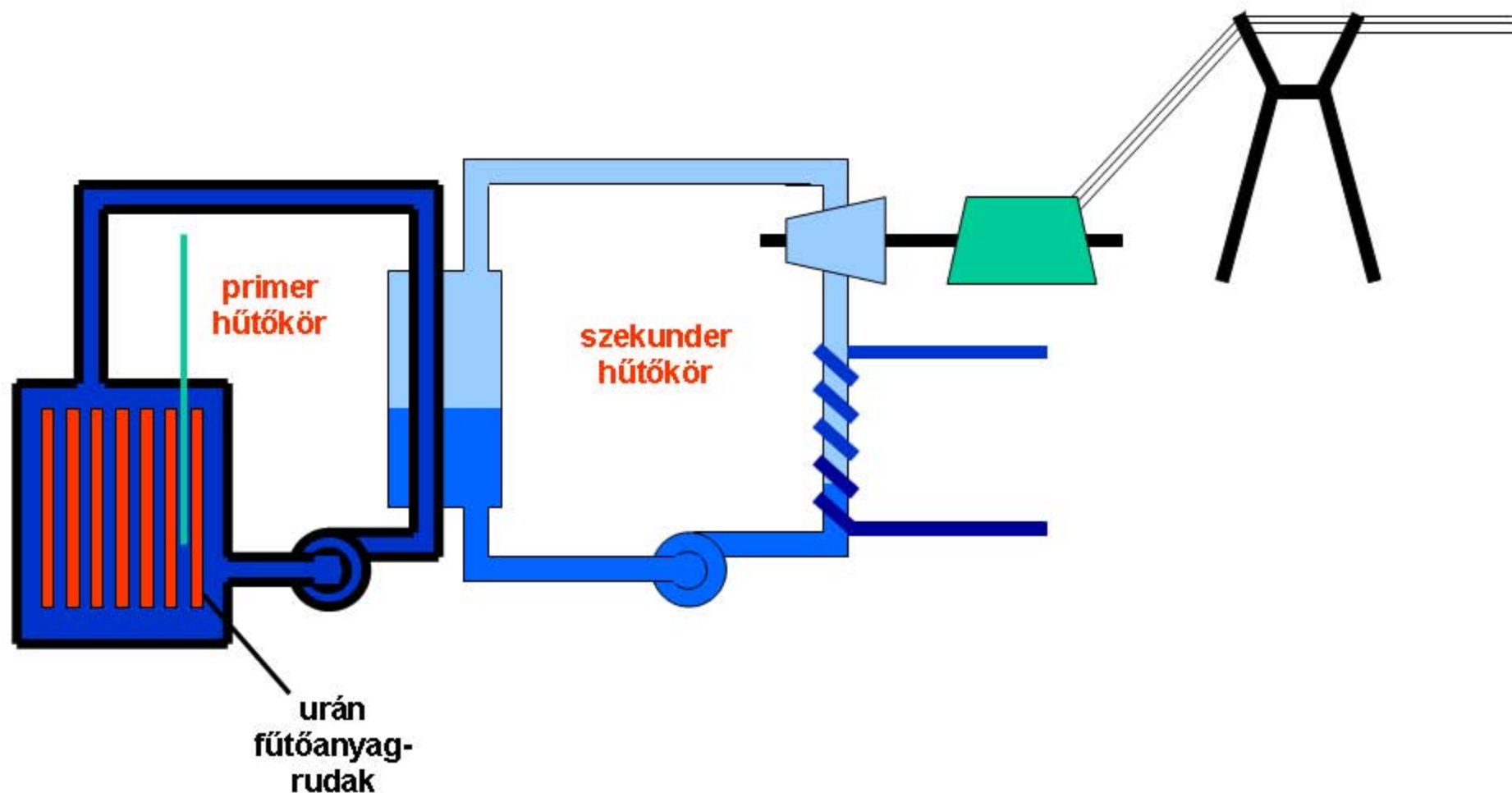
Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

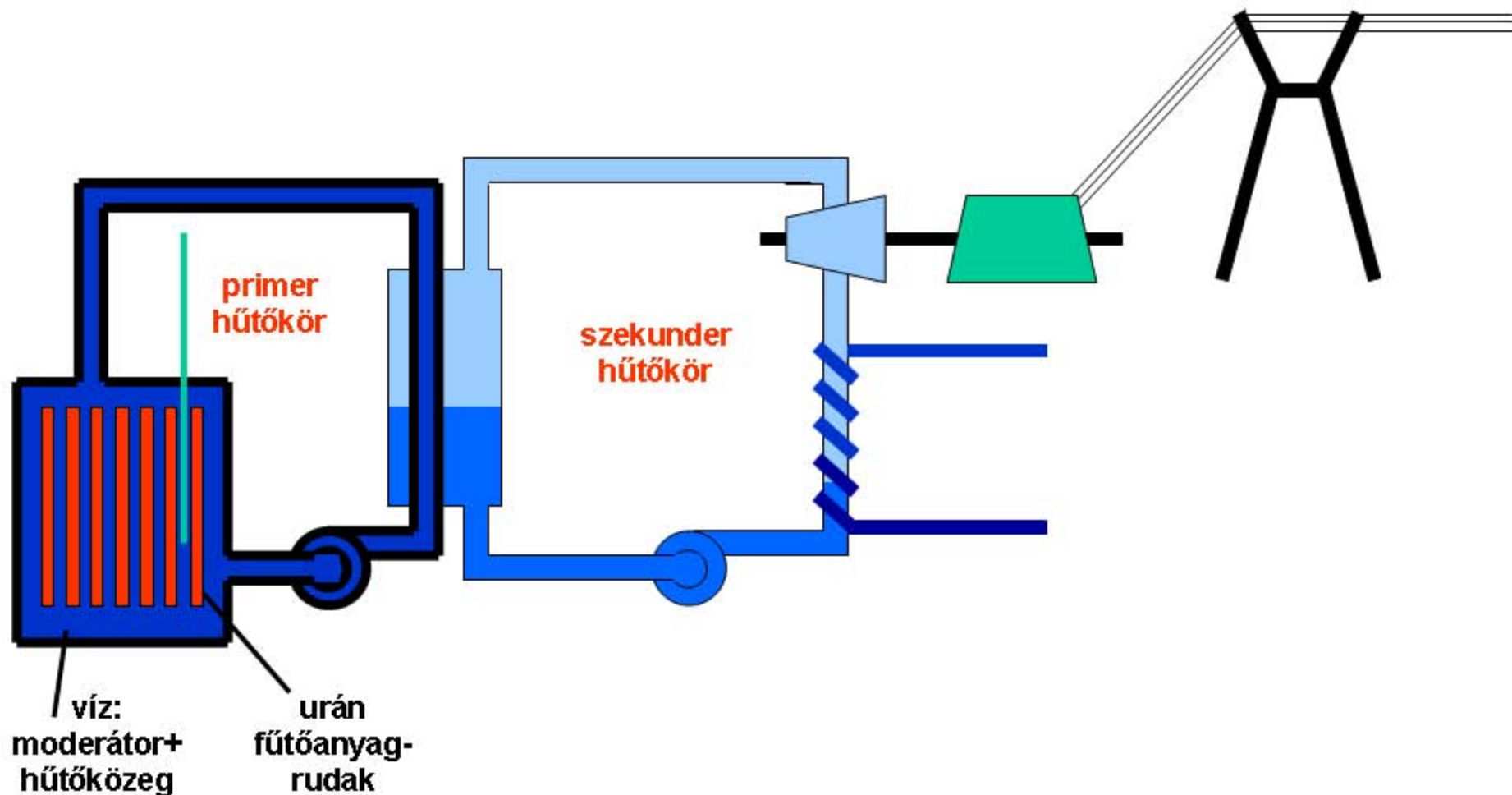
Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

Nyomottvizes reaktor (PWR)

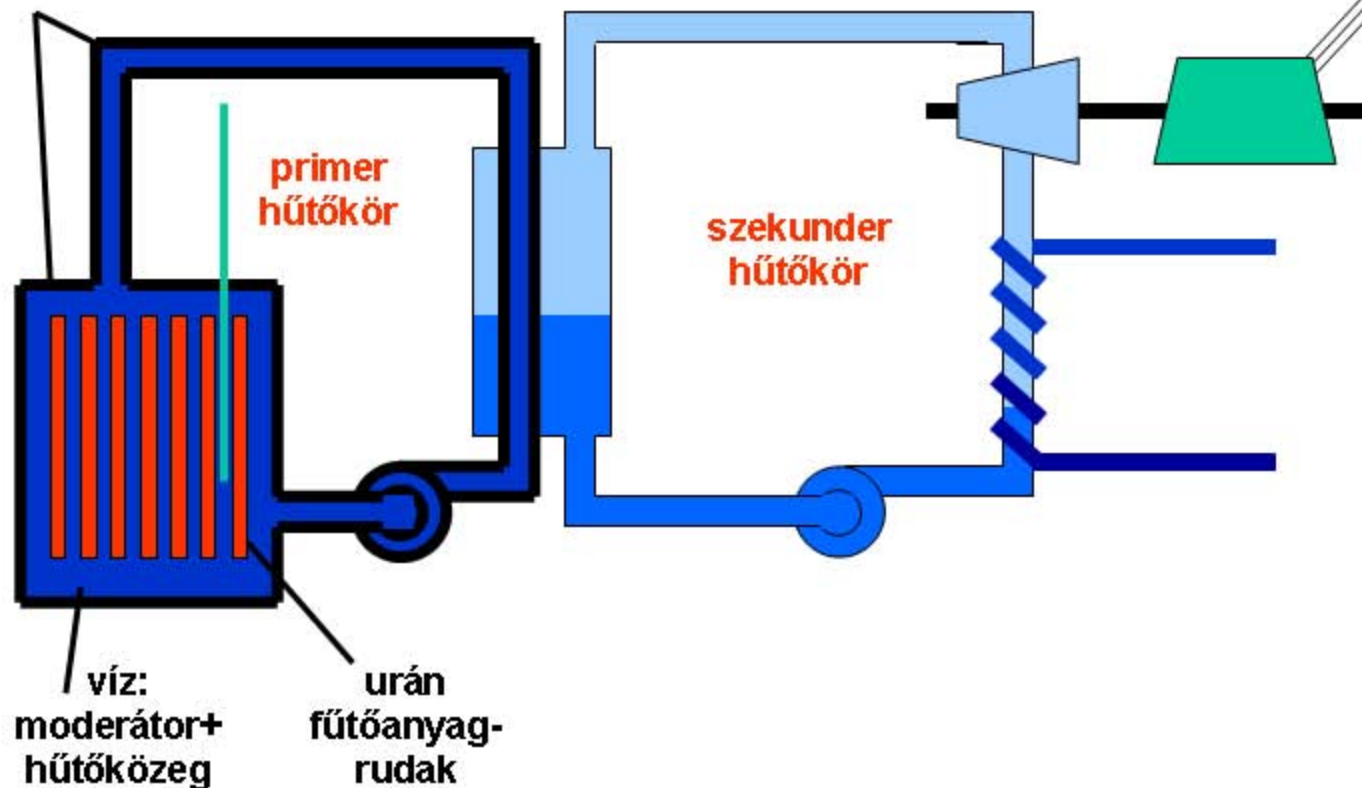
(Paks)

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsövek

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsövek

nagynyomású
víz (250 °C)

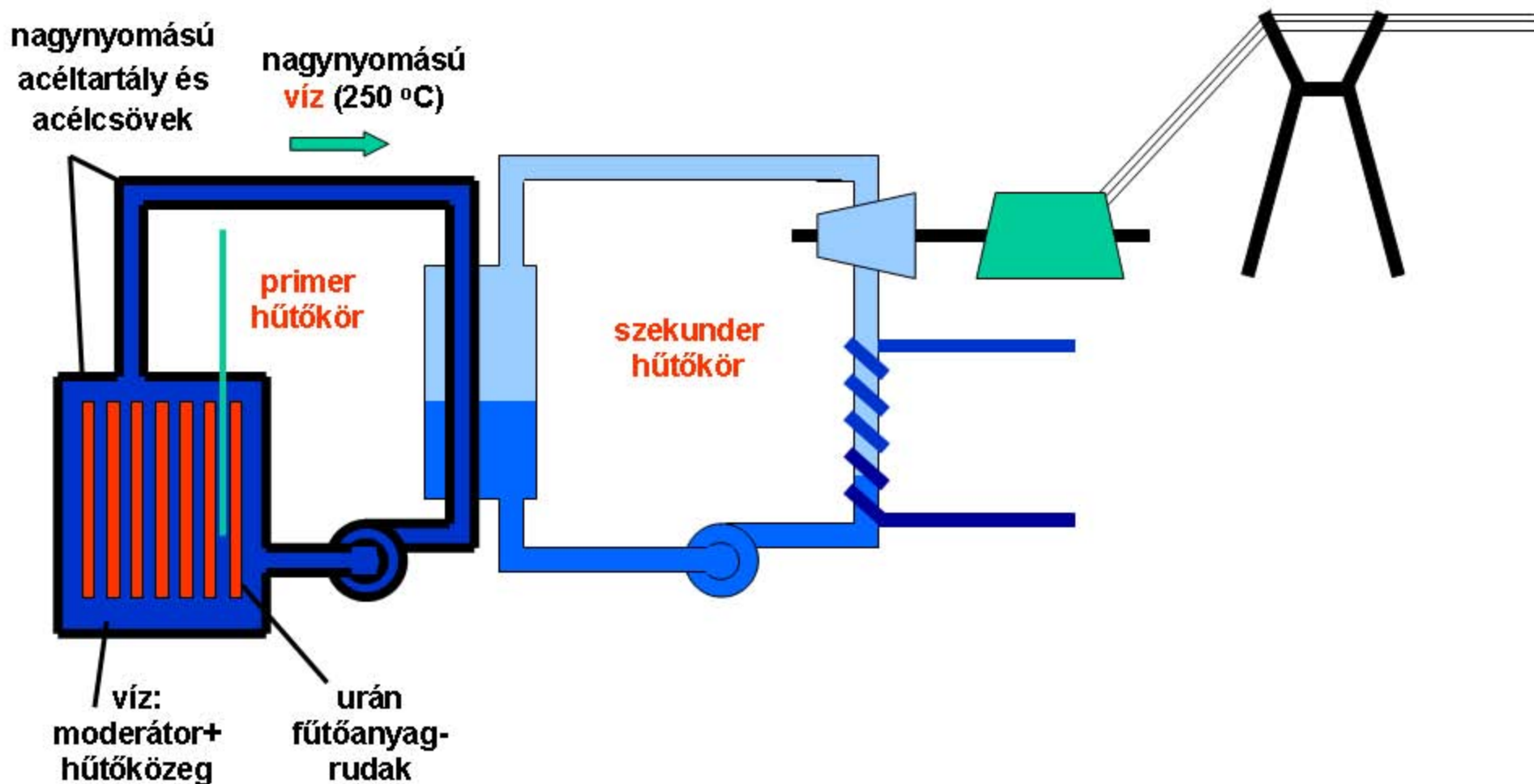

primer
hűtőkör

szekunder
hűtőkör

víz:
moderátor+
hűtőközeg

urán
fűtőanyag-
rudak

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsövek

nagynyomású
víz (250 °C)

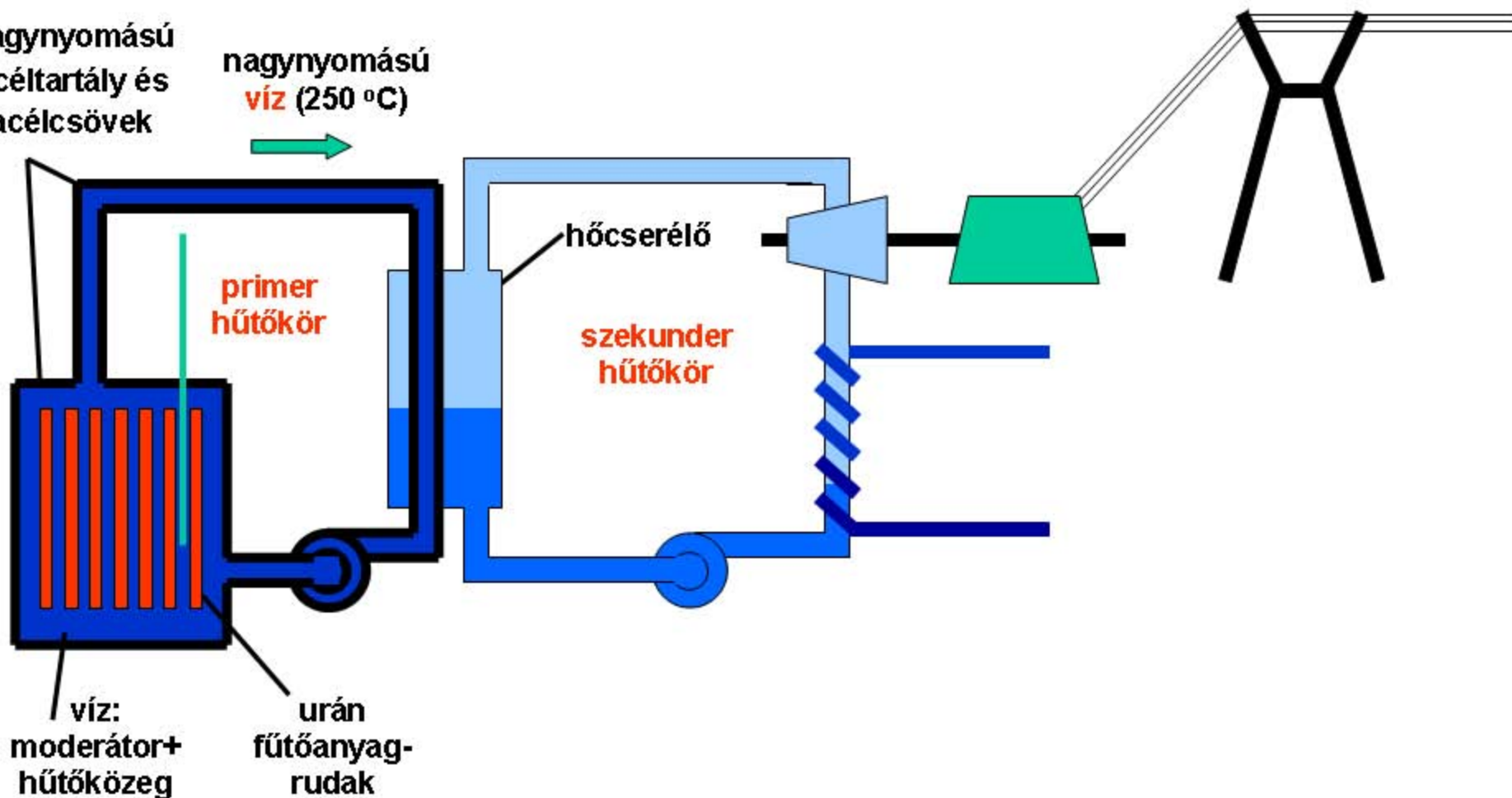
primer
hűtőkör

hőcserélő

szekunder
hűtőkör

víz:
moderátor+
hűtőközeg

urán
fűtőanyag-
rudak

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsovek

nagynyomású
víz (250 °C)

gőz
(nem szennyezett)

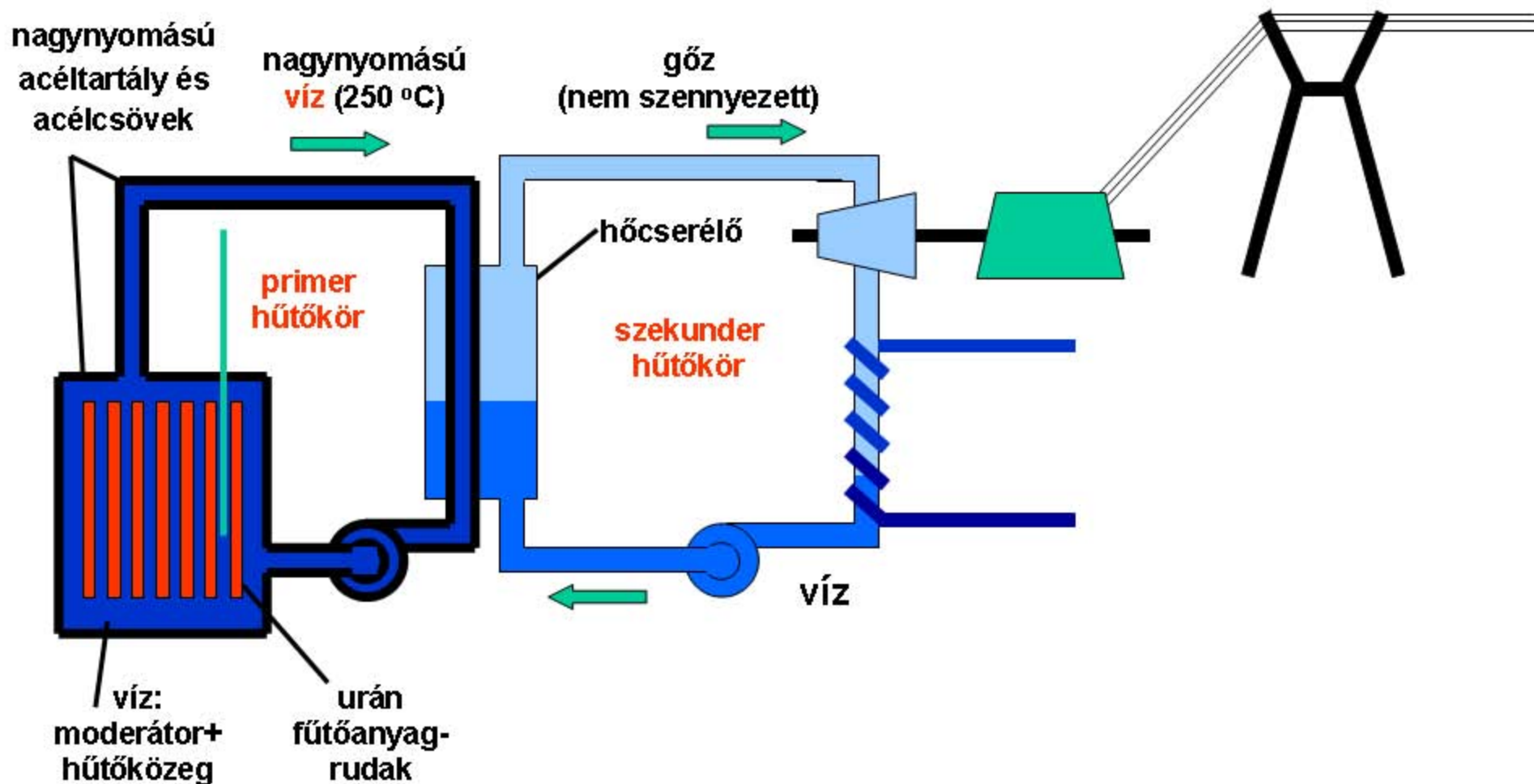
primer
hűtőkör

szekunder
hűtőkör

víz:
moderátor+
hűtőközeg

urán
fűtőanyag-
rudak

víz

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsovek

nagynyomású
víz (250 °C)

gőz
(nem szennyezett)

primer
hűtőkör

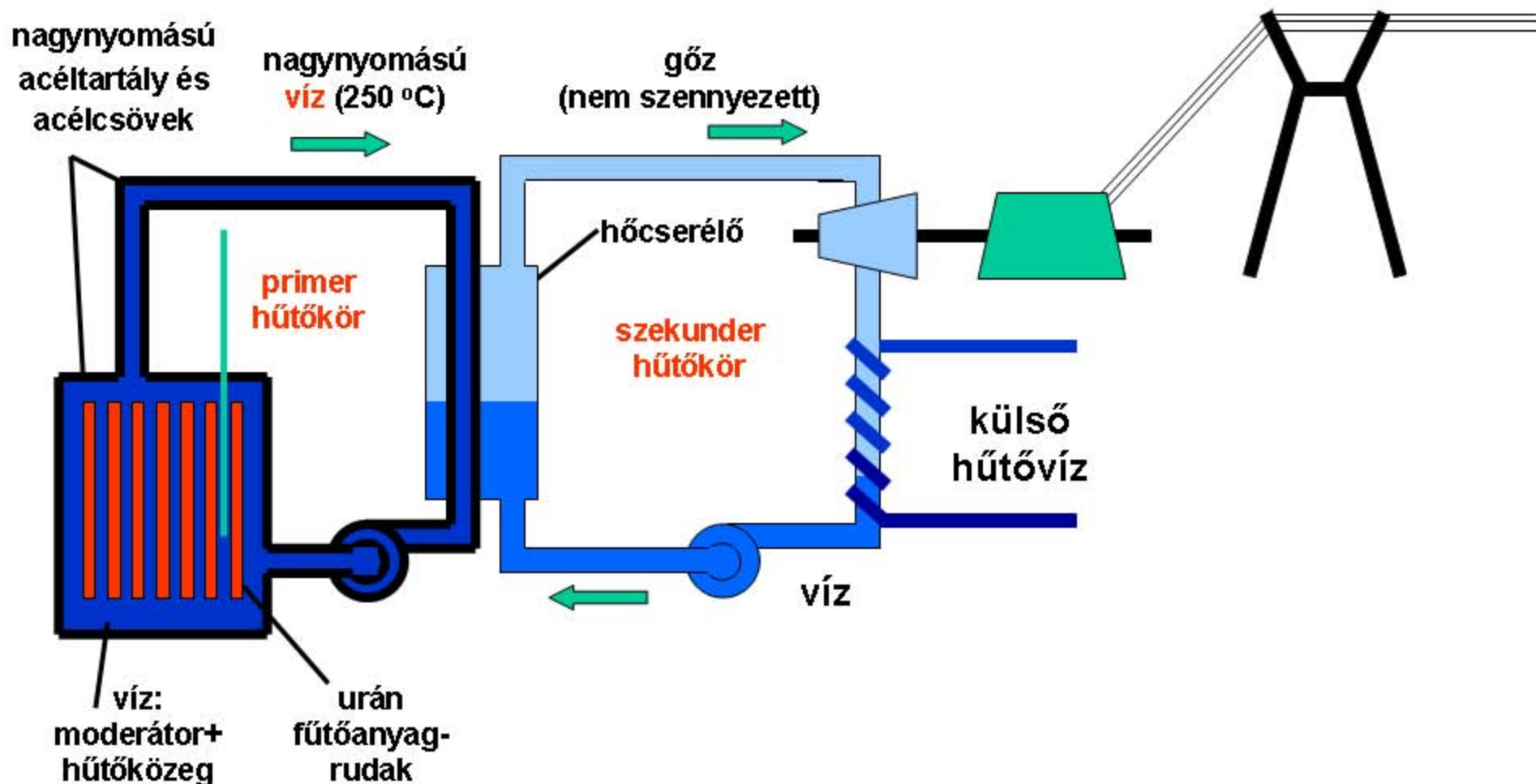
szekunder
hűtőkör

külső
hűtővíz

víz:
moderátor+
hűtőközeg

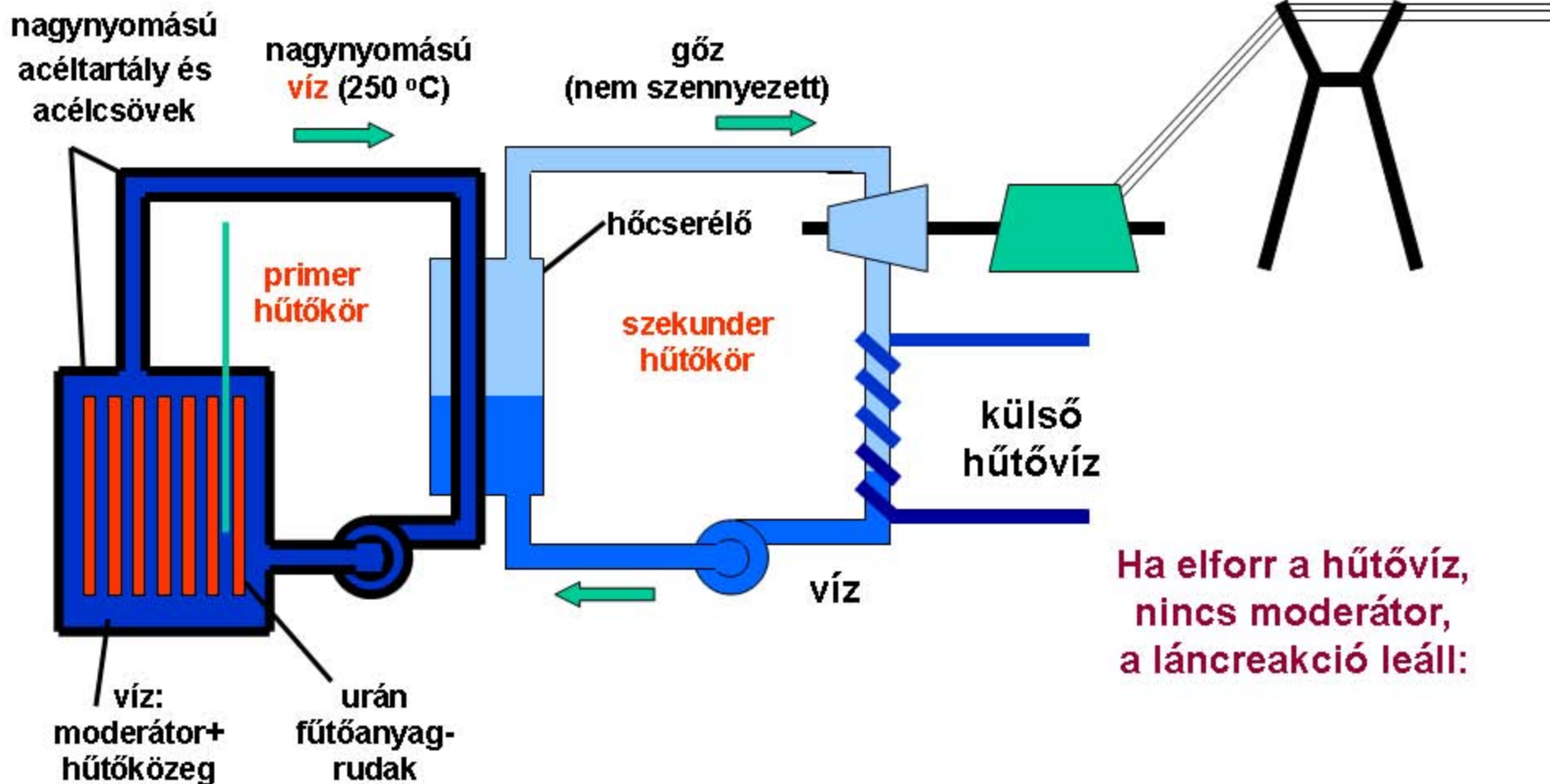
urán
fűtőanyag-
rudak

víz

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsövek

nagynyomású
víz (250 °C)

gőz
(nem szennyezett)

primer
hűtőkör

szekunder
hűtőkör

külső
hűtővíz

víz:
moderátor+
hűtőközeg

urán
fűtőanyag-
rudak

víz

Ha elforr a hűtővíz,
nincs moderátor,
a láncreakció leáll:

**önszabályozó,
stabil rendszer**

Nyomottvizes reaktor (PWR)

(Paks)

nagynyomású
acéltartály és
acélcsövek

nagynyomású
víz (250 °C)

gőz
(nem szennyezett)

primer
hűtőkör

szekunder
hűtőkör

külső
hűtővíz

víz:
moderátor+
hűtőközeg

urán
fűtőanyag-
rudak

víz

a primer hűtőkör
radioaktív vize nem
érintkezik a
külvilággal!

Ha elforr a hűtővíz,
nincs moderátor,
a láncreakció leáll:

önszabályozó,
stabil rendszer

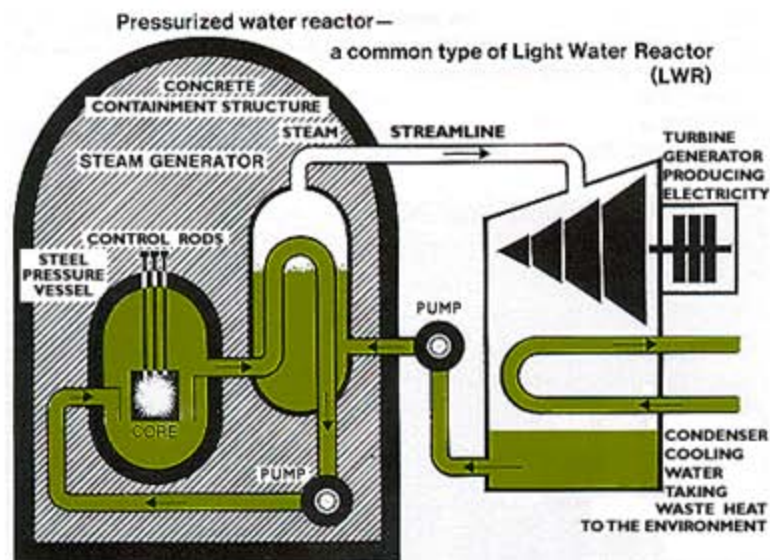

Nyomottvizes reaktor (PWR)

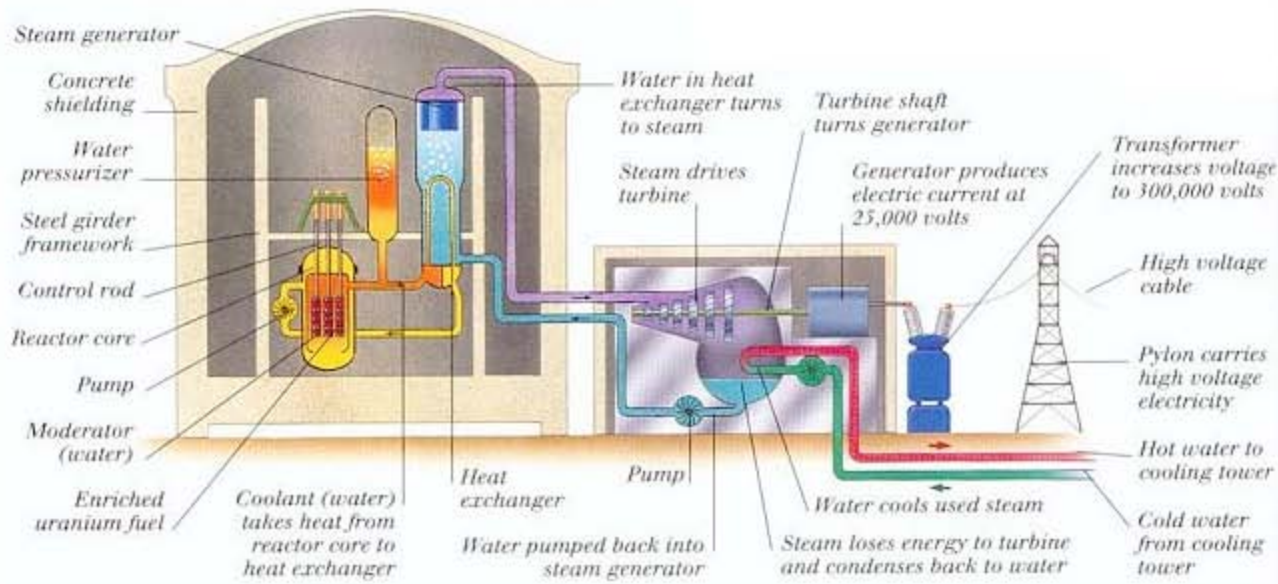
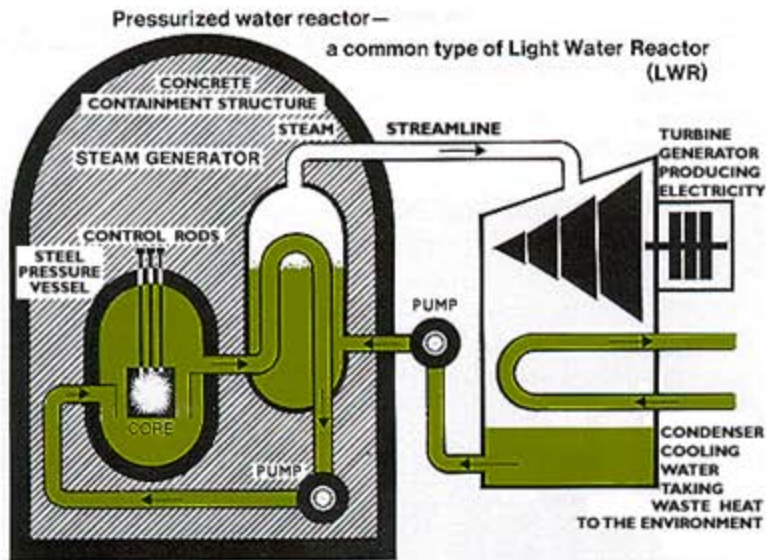

Nyomottvizes reaktor (PWR)

Nyomottvizes reaktor (PWR)

Kiégett fűtőelemek

Kiégett fűtőelemek

mi van bennük?

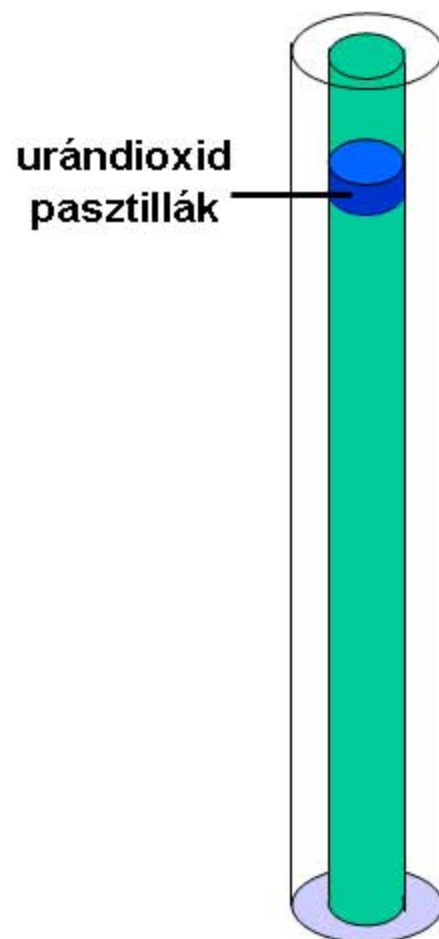
Kiégett fűtőelemek

mi van bennük?

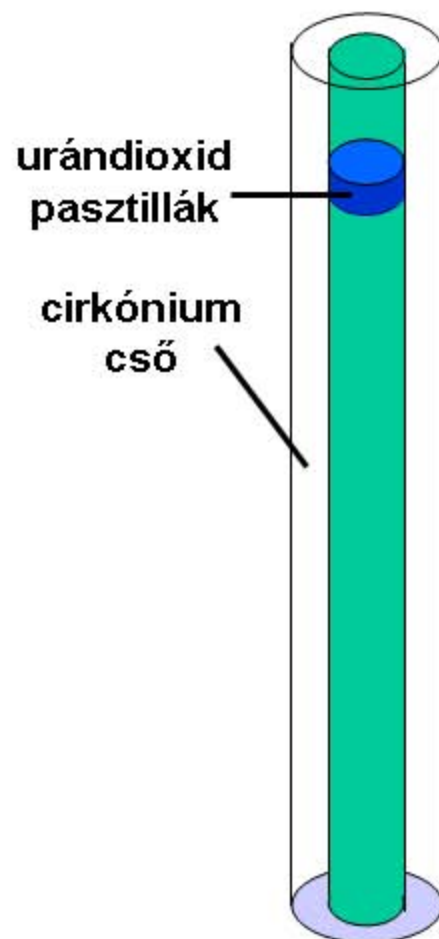
Kiégett fűtőelemek

mi van bennük?

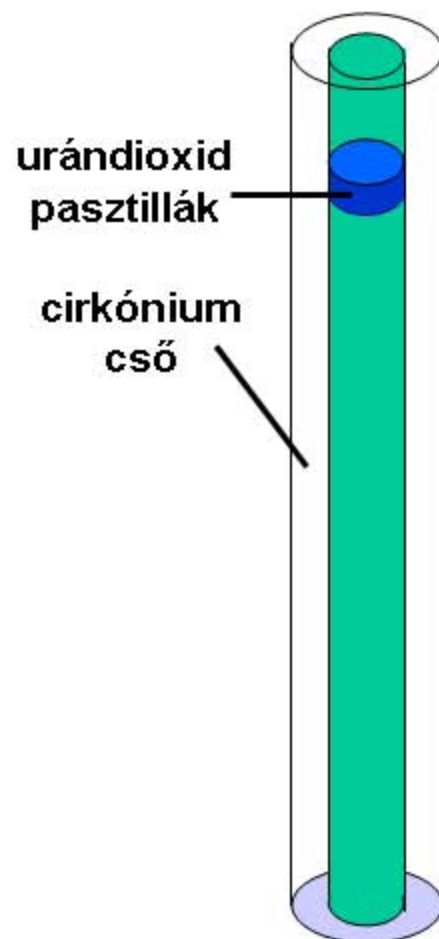
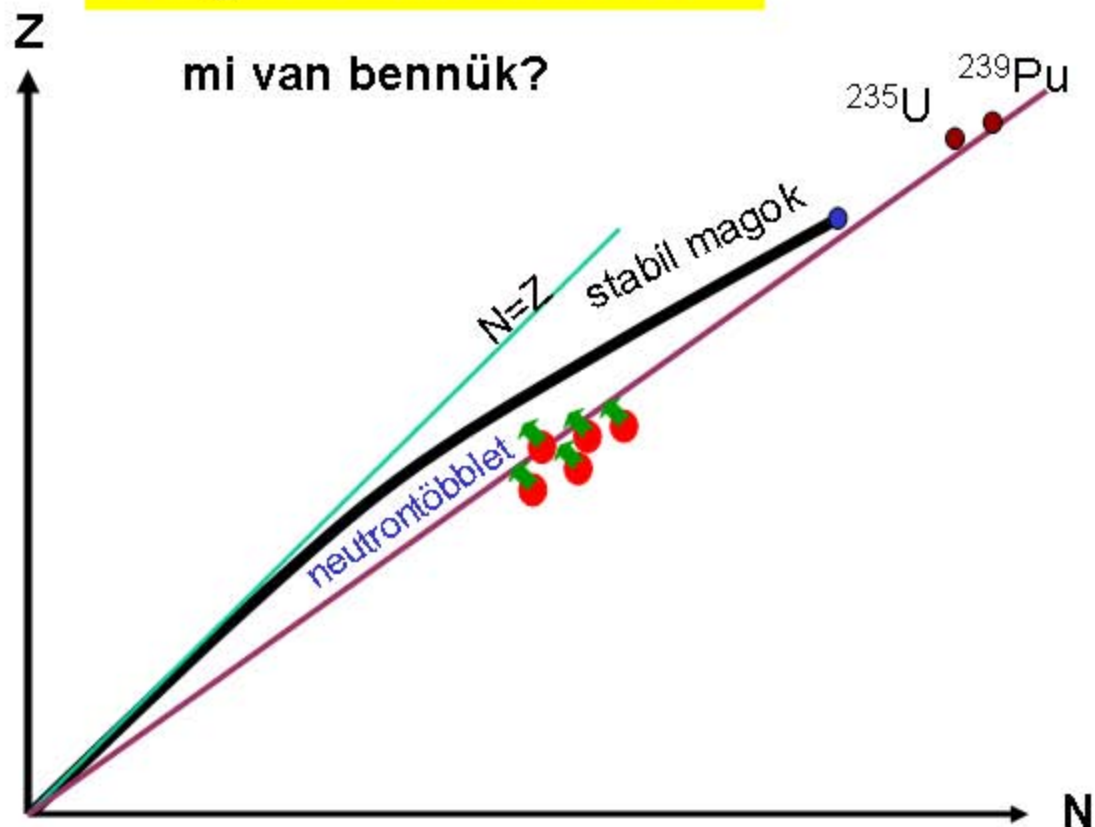

Kiégett fűtőelemek

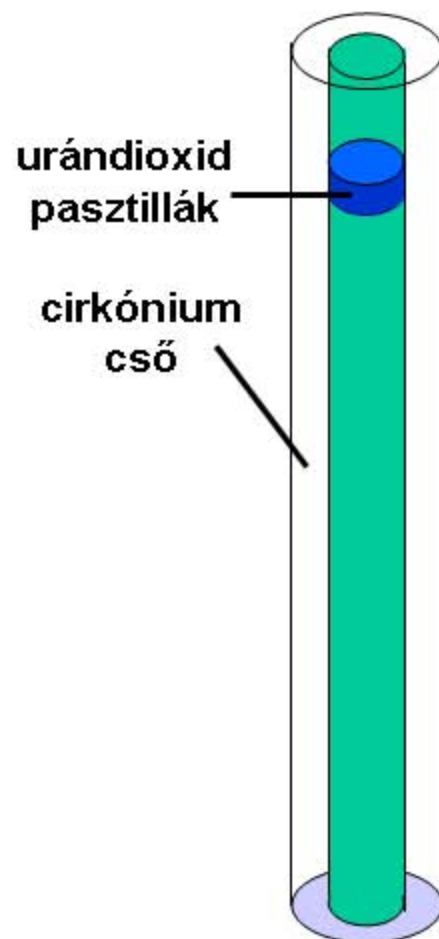
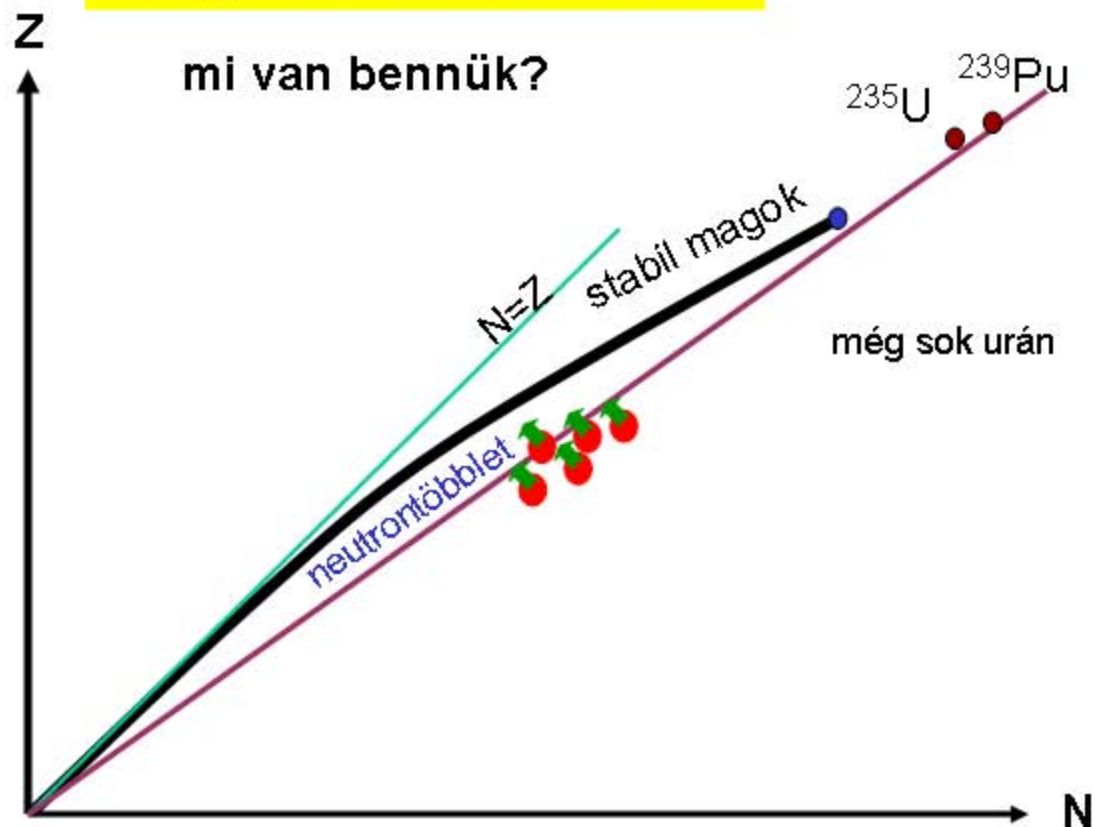
mi van bennük?

Kiégett fűtőelemek

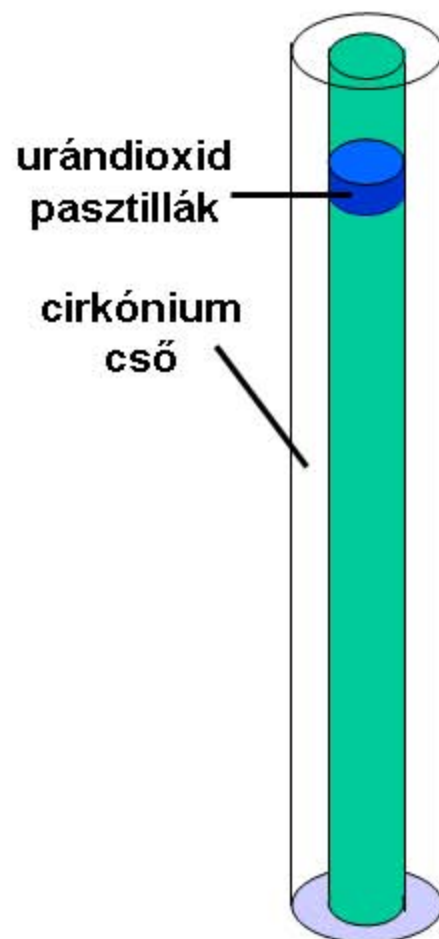
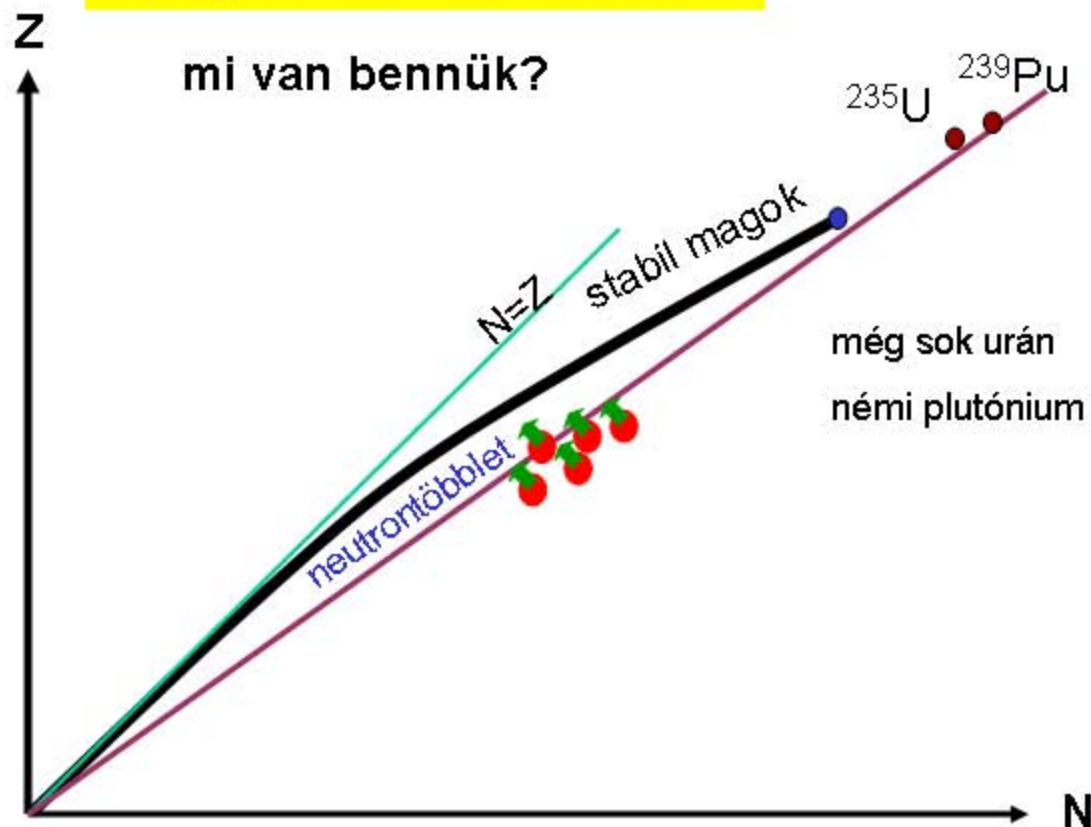

Kiégett fűtőelemek

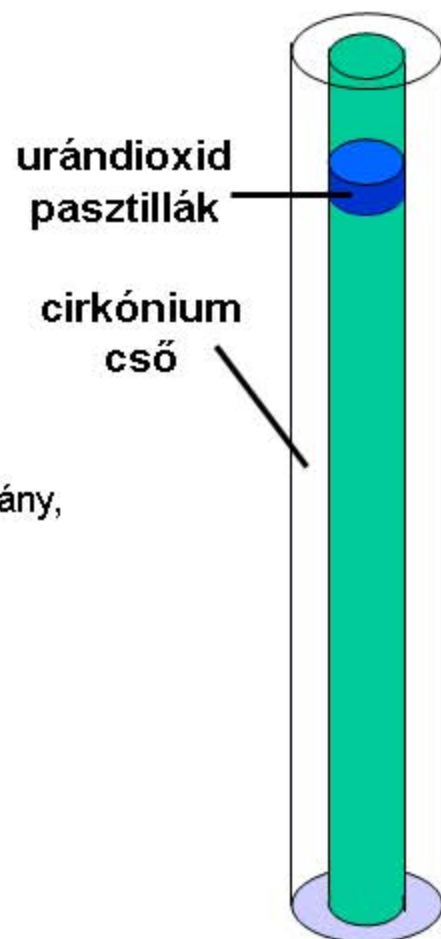
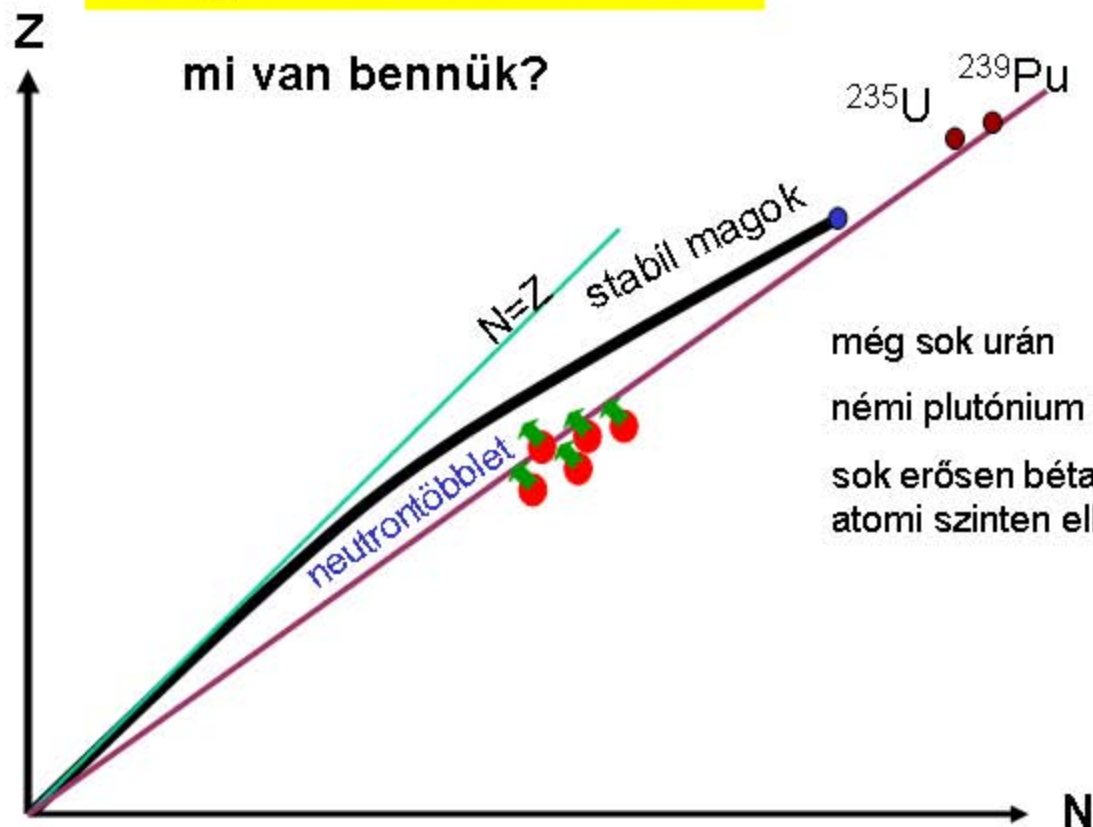

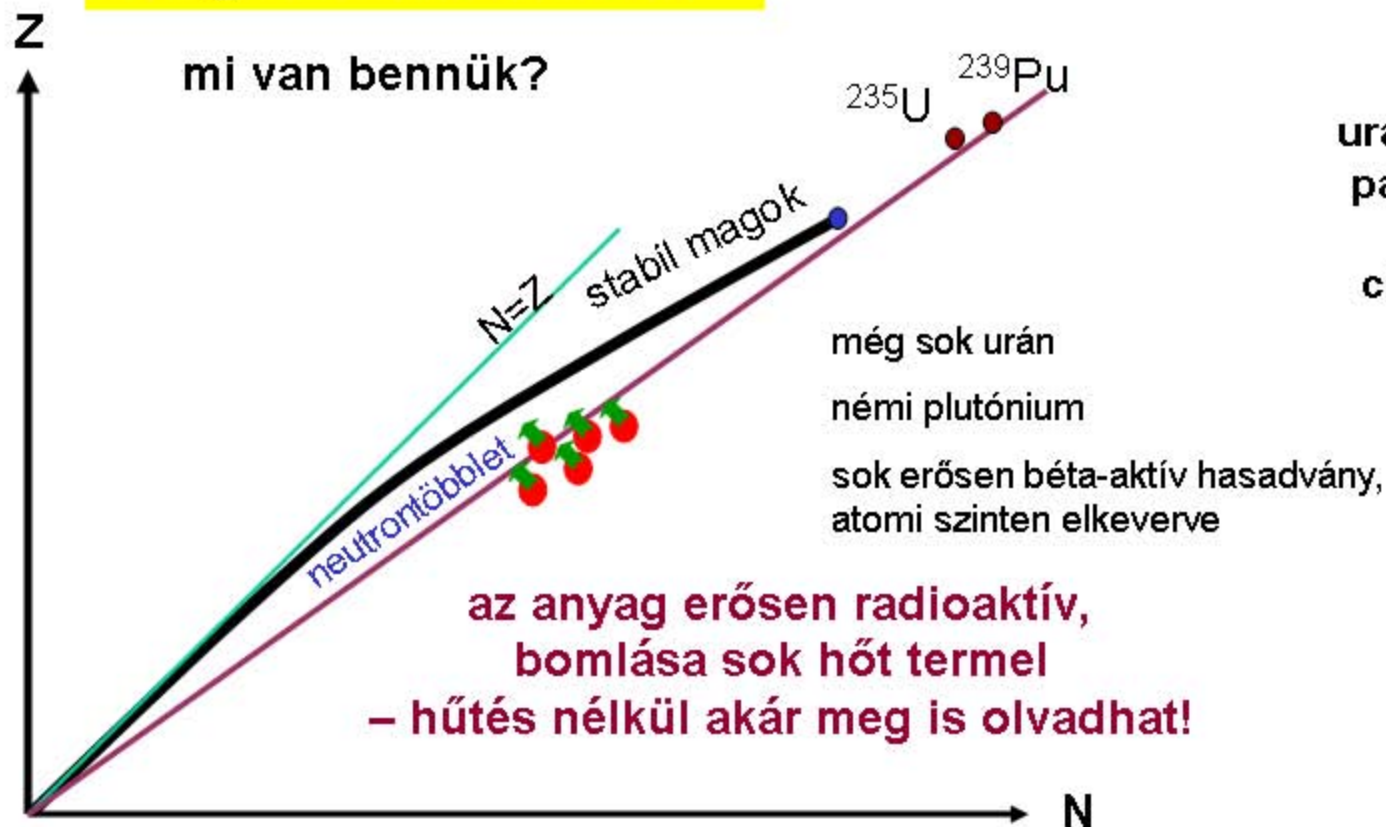
Kiégett fűtőelemek

Kiégett fűtőelemek

Kiégett fűtőelemek

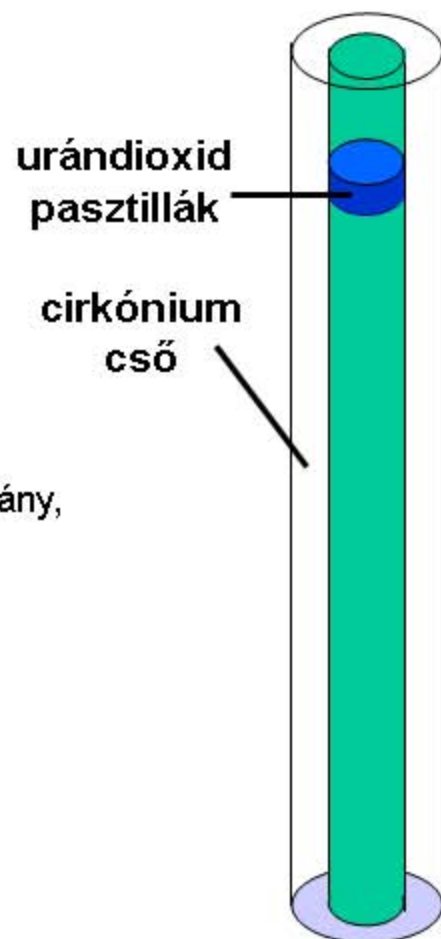
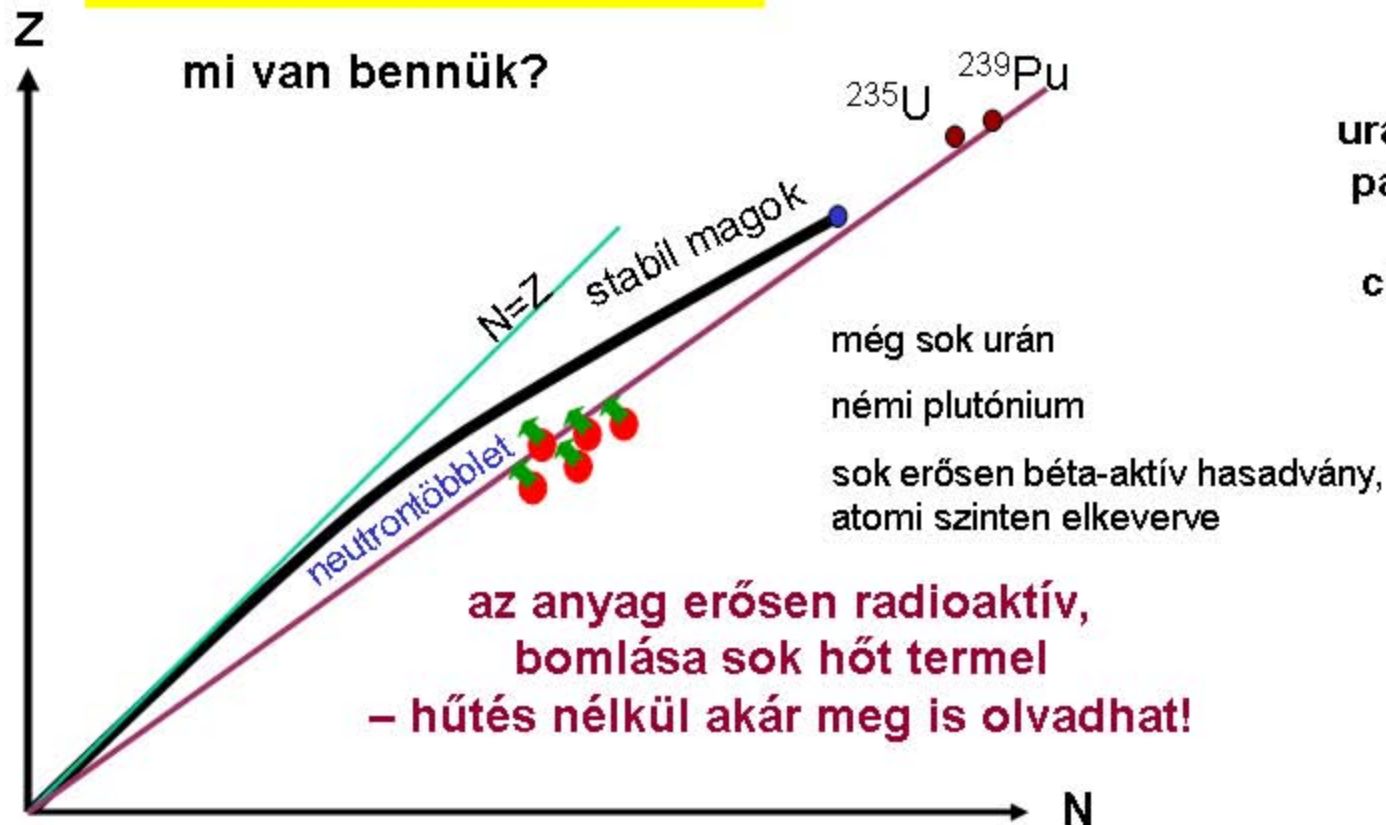

urándioxid
pasztillák

cirkónium
cső

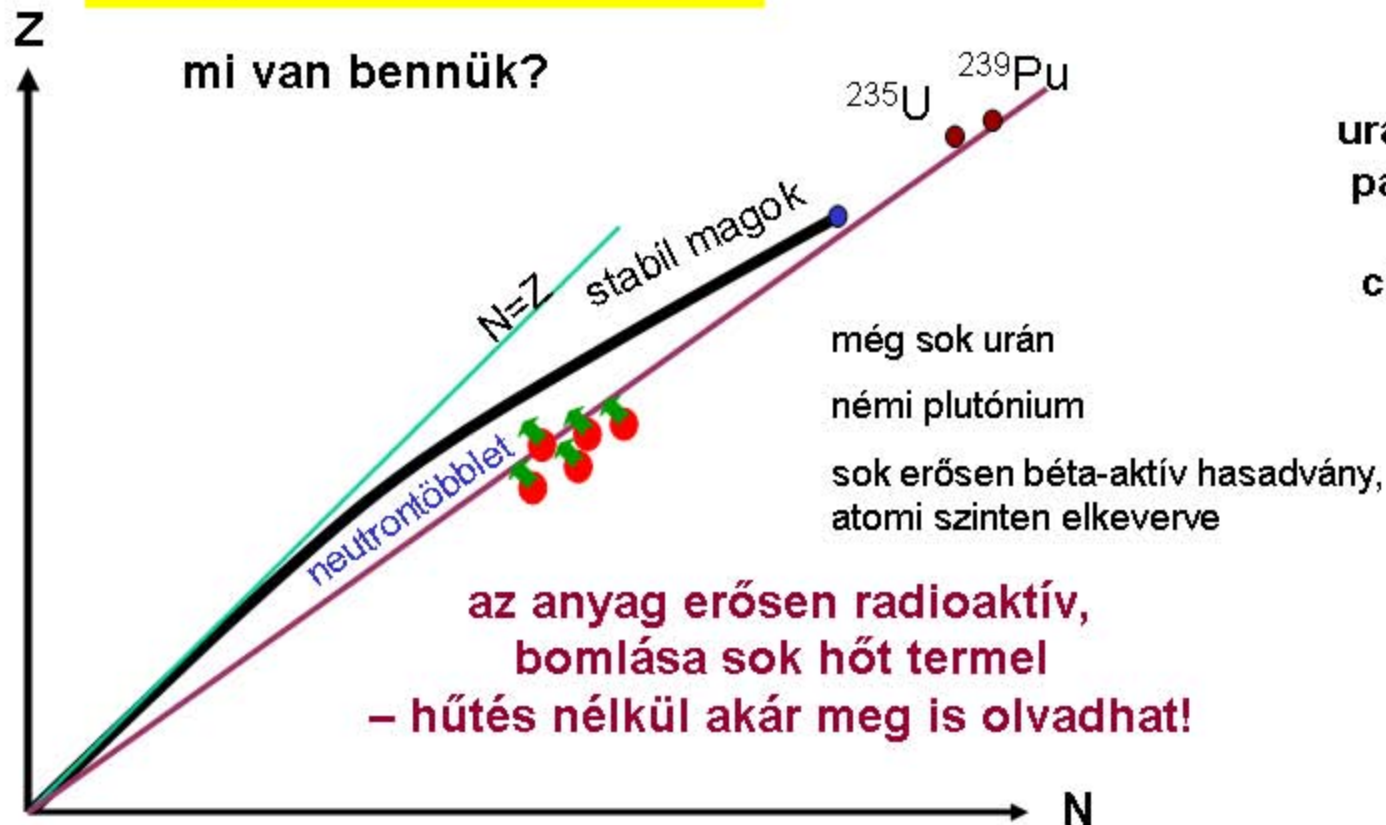

Kiégett fűtőelemek

A rudakat vízben kell tartani, akár évekig!

Kiégett fűtőelemek

urándioxid
pasztillák

cirkónium
cső

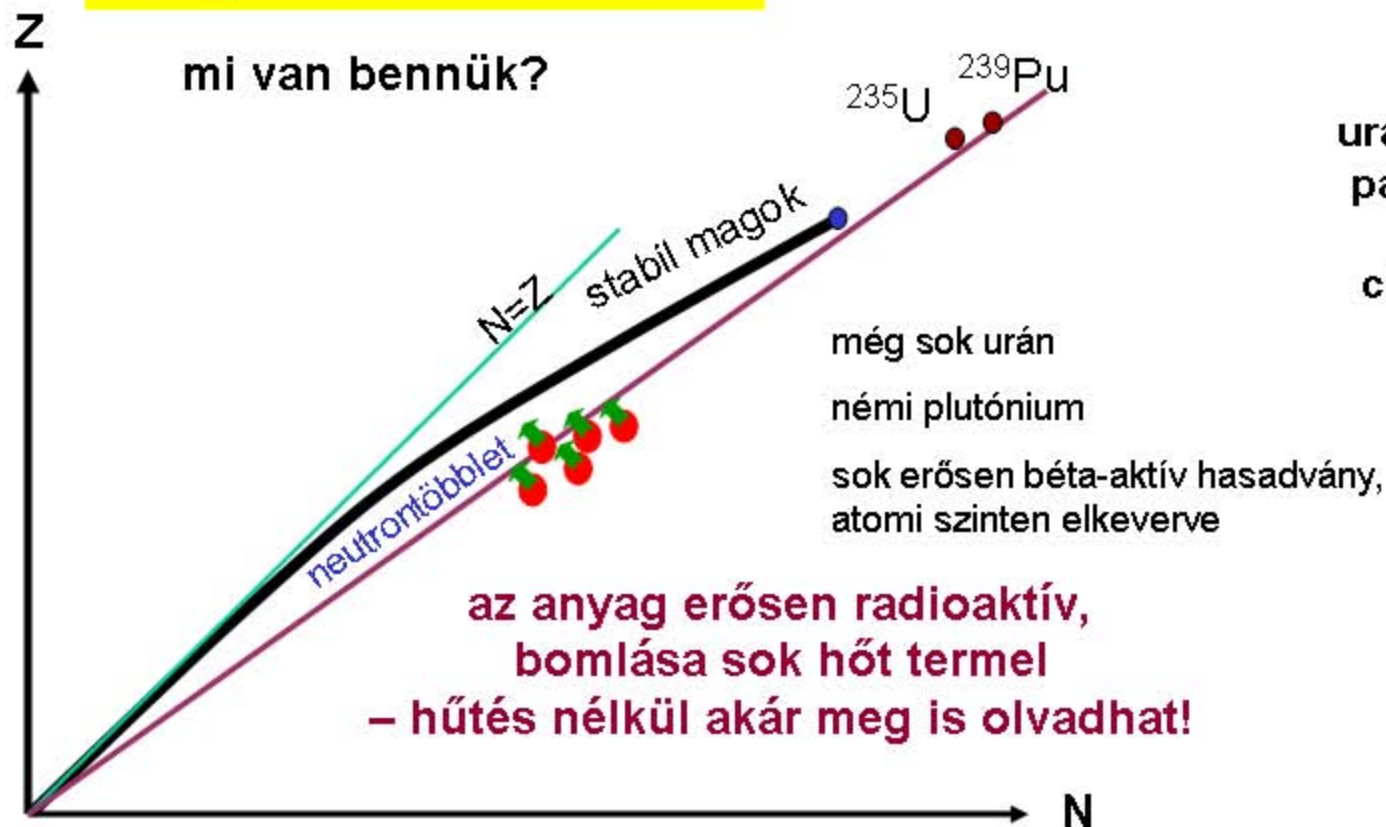
A rudakat vízben kell tartani, akár évekig!

utána

Kiégett fűtőelemek

urándioxid
pasztillák

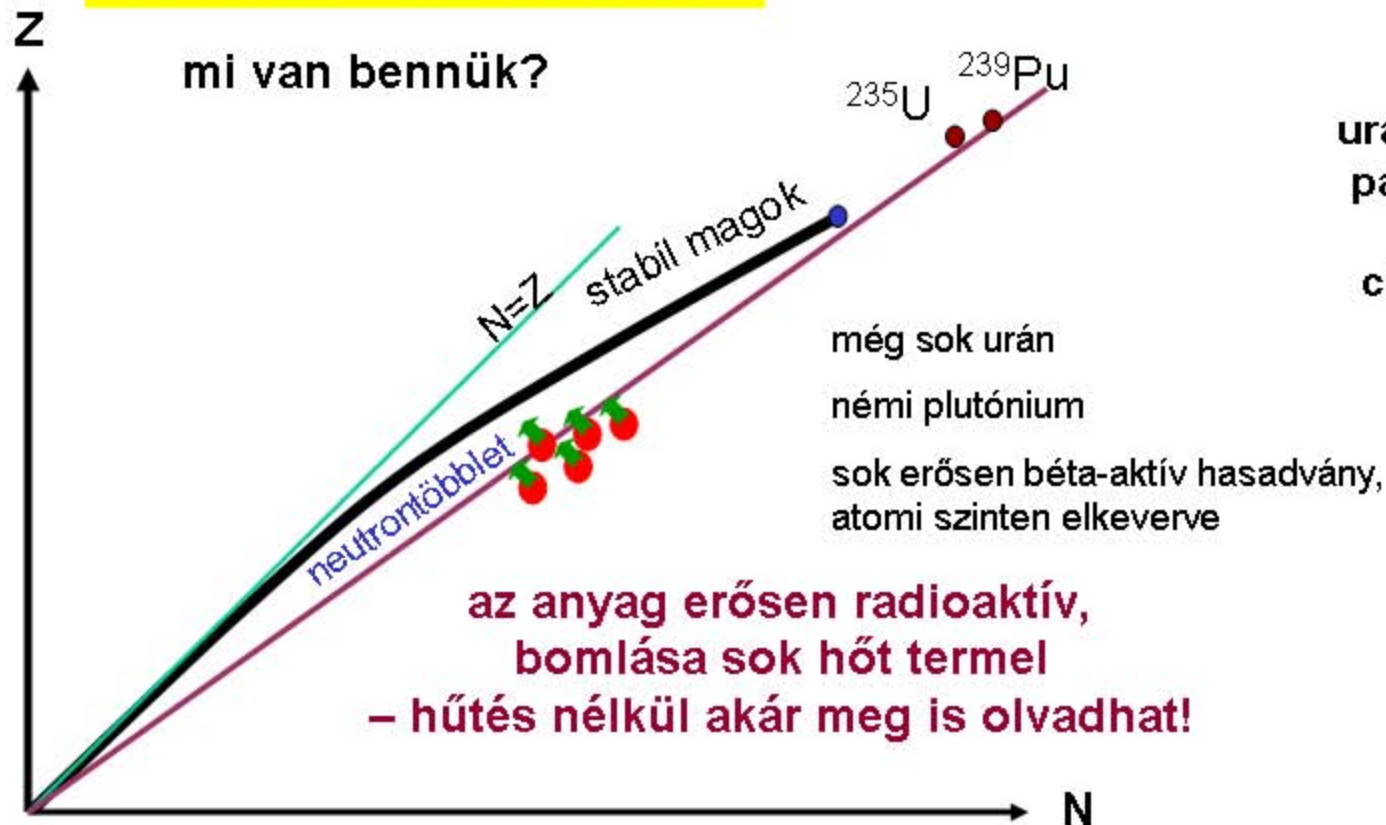
cirkónium
cső

A rudakat vízben kell tartani, akár évekig!

utána → végleges tárolóhely, bánya mélyén

Kiégett fűtőelemek

urándioxid
pasztillák

cirkónium
cső

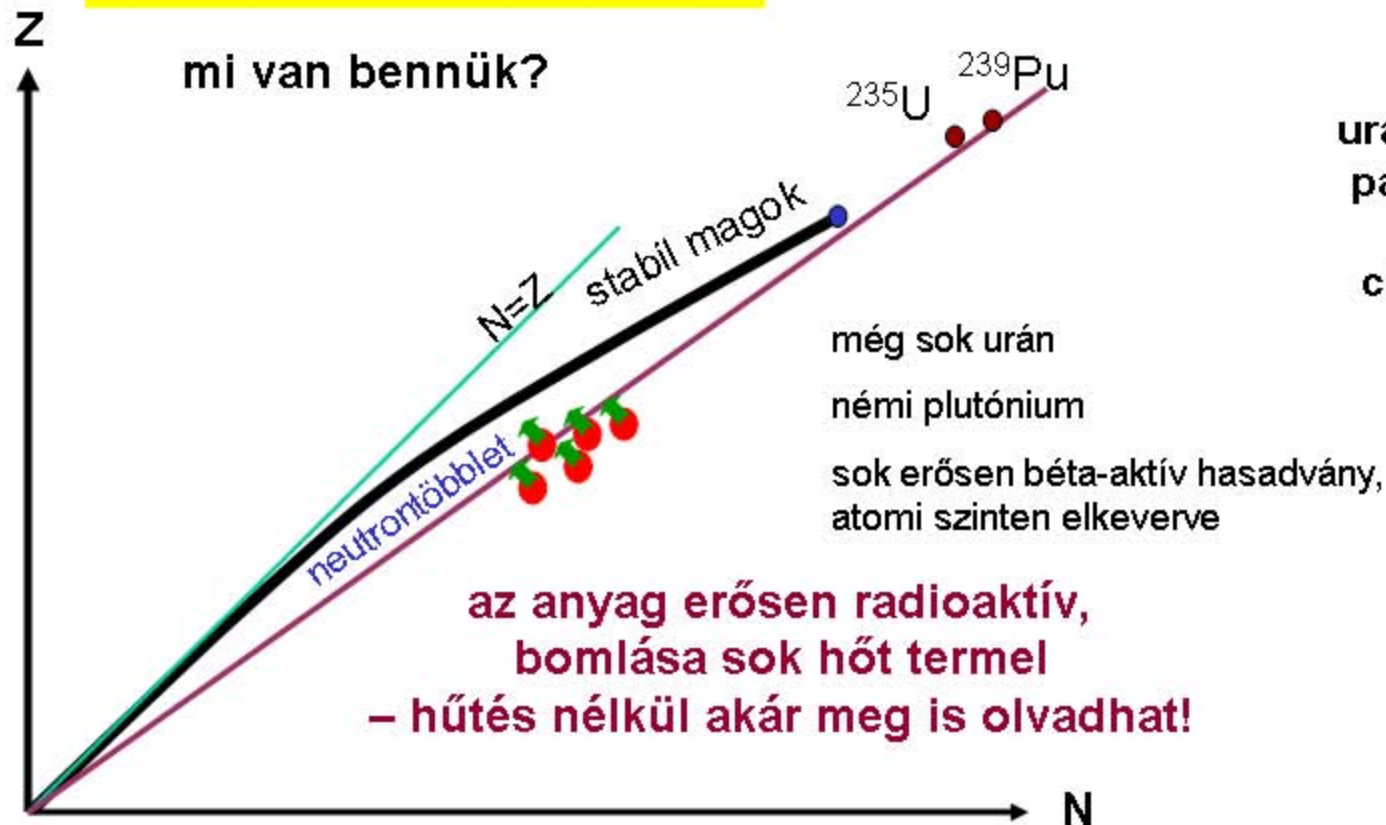
A rudakat vízben kell tartani, akár évekig!

utána végleges tárolóhely, bánya mélyén
 reprocesszálás, új fűtőelemek készítése

Kiégett fűtőelemek

urándioxid
pasztillák

cirkónium
cső

A rudakat vízben kell tartani, akár évekig!

utána

- végleges tárolóhely, bánya mélyén
- reprocesszálás, új fűtőelemek készítése
- transzmutáció: nem sugárzó anyaggá alakítás

Az atomenergia nem mumus, nem ellenség.

Az atomenergia nem mumus, nem ellenség.

**Akárcsak a technológia többi eredményét,
lehet jóra és rosszra is használni.**

Az atomenergia nem mumus, nem ellenség.

**Akárcsak a technológia többi eredményét,
lehet jóra és rosszra is használni.**

**Hogy felelősen dönthessünk, először is meg
kell ismernünk, meg kell értenünk.**

